ကမ္ဘာရေးရာ
Global Affairs

အမှတ် (၃၃) ဩဂုတ်လ၊ ၂၀၂၅

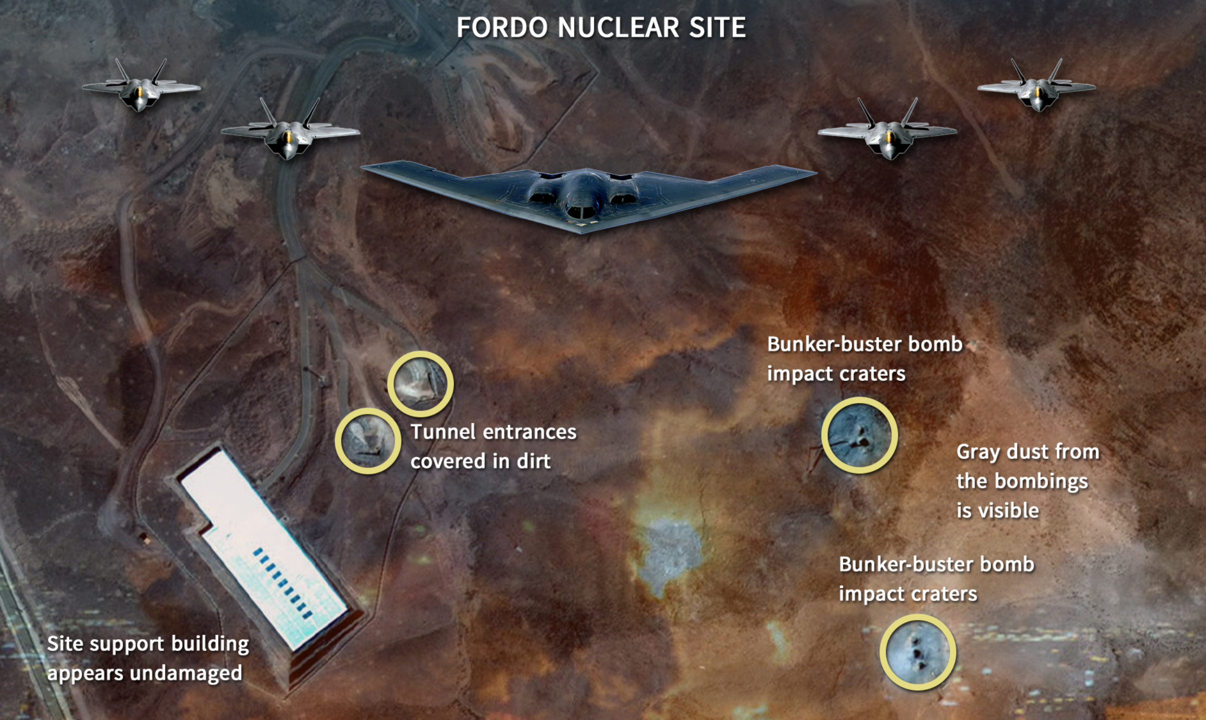

အီရန် – အစ္စရေး

၁၂ ရက်ကြာ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲမြင်ကွင်းများ

urnQa&;&m

trwf(33) lo*kwfv 2025

အကြမ်းဖက်မှုပပျောက်ရေးအတွက် ပြည်သူသို့ အသိပေးနှိုးဆော်ချက်

၁။ ပြည်သူအတွက်ဟု သုံးနှုန်း၍ ရဟန်းသံဃာများ၊ ဆရာ၊ ဆရာမများအပါအဝင် နိုင်ငံ့ဝန်ထမ်းများနှင့် ပြည်သူကိုသတ်ဖြတ်၊ လုယက်ခြင်းကို CRPH၊ NUG၊ PDF အမည်ခံ အကြမ်းဖက်အုပ်စုများက ဥပဒေမဲ့ကျူးလွန်နေသည်။

၂။ ခြိမ်းခြောက်၊ လူသတ်၊ အဖျက်အမှောင့်လုပ်ရပ်များ လုပ်ဆောင်နေသည့် CRPH၊ NUG၊ PDF အကြမ်းဖက်သမားများကို အားပေးမှု၊ ထောက်ခံမှု၊ ကူညီထောက်ပံ့မှု မပြုခြင်းသည် ပြည်သူလူထု၏ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်း ဖြစ်သည်။

၃။ ယင်းတို့၏ လက်နက်/ခဲယမ်း ကိုင်တွယ်သယ်ဆောင်မှုနှင့် အကြမ်းဖက်သမားတို့၏ သတင်းကို လျှို့ဝှက်ပေးပို့ခြင်းသည် အပြစ်မဲ့ပြည်သူများ၏ အသက်အိုးအိမ် စည်းစိမ်ကို ကာကွယ်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။

Public Notice for elimination of violence

1. So called "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorist groups are unlawfully committing killings monks, teachers, civil servants and general people and lotting under the pretext of sayings "for the people".
2. Not rendering encourage support and assistance to the "CRPH", "NUG" and "PDF" terrorists that are committing intimidations, killings and destructive activities could be construed as protecting lives and property of general public.
3. Giving information secretly relating to bearing of their arms, ammunitions and terrorists to authorities could be tantamount to protecting lives and property of innocent people.

urQa&;&m

trSwf(33) lo*kwfv 2025

jrefma&;&mavhvmma&; tzGJU

jrefma&;&m
trSwf- (22^24)yxrxyf? ye;fqkdvef;vrf;
aumufwkwm;rkefU, f&efukefrkdU
zkef; 01- 8387568
Email: myanmaaffairs@gmail.com

jrefrma&;&ma v vma&; tzGJU xwfa0onf/

wefzdk;	8500 uyf
tkyfa&	1000
vkyfief tzGJUtpnf	jrefrma&;&ma vbma&; tzGJU
xkwfa0ol	0,Dvufxef;wdk(02506)
yHkESdyfol	0,Zmjrifhxef;(00241)
	a tZuyfESdyfwdkuf
	trSwf(118)? (4) vrf;
	ybodjr&yfuuufa'ykdxHU, f
	&efukefrdU

rmwum

t , fDmbum;

အီရန်–အစ္စရေး ၁၂ ရက်ကြာ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲမြင်ကွင်းများ ၉

rufSXjaqmifyg;

၁။ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်အား လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်ဝါဒ (Neoclassical Realism) အမြင်ဖြင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာခြင်း ၁၃

ukdwdf

၂။ အစ္စရေး–အာရပ် ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲမှ ရလိုက်သည့်သင်ခန်းစာများ ၂၇

wifEbef

၃။ အစ္စရေးနှင့် အီရန်၏ စီးပွားရေးအင်အားကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း ၃၅

aumfumfvdf(SMART)

၄။ Queen Gambit နှင့် ပန်ဒိုရာကိုဖွင့်လိုက်ခြင်း ၄၉

aeZifvwf

၅။ အီရန် – အစ္စရေးပဋိပက္ခ မည်သို့အဆုံးသတ်မည်နည်း ၅၈

a'juwfmatmifpd

t xjaqmifyg;

၆။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ (EAEU) တို့အကြား မဟာဗျူဟာမြောက် ချိတ်ဆက်နိုင်စွမ်းအား ဆန်းစစ်ခြင်း ၆၉

a'juwfmEdiqGjaoe*F[mAs[mavbmma&;tzJG

Edkifak;

၇။ သမိုင်းရေးအမြင်ဖြင့် ကြည့်ကြ၊ သိကြပါမှ ၈၃

wuókdfjrwfbl

၈။ တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင် သို့မဟုတ် အယ်ဂိုရစ်သမ်နှင့် ရေပေါ်ဆီဆန့်ကျင်ရေးတို့ ဆုံမိကြခြင်း ၈၉

ukdjufwuókdf

၉။ လွတ်လပ်မှုနယ်ကျုံလာသော လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ် ၉၆

pefeDmOif

၁၀။ နှစ်ပါတီစနစ်နှင့် အသားကျနေသည့် အမေရိကန်နိုင်ငံရေးမှာ ၁၀၃
ပါတီသစ်တစ်ခု ပေါ်လာနိုင်လား
au;mEkwif
၁၁။ ထိုင်းနိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းနှင့် ဆိုင်ယမ်မီစ်တို့ သောကပွေချိန် ၁၁၀
xGef;rif;oef;
pD;yGm;a&;
၁၂။ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅)နှင့်အတူ ၁၁၈
လိုက်ပါစီးမျောခြင်း
a'gufwm0g0garmif
၁၃။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုမြင့်ကွင်း ၁၂၉
atmifjrwfpnf;bl
၁၄။ ပိတ်ဆို့မှုနှင့် စစ်ဒဏ်များကြားမှ အီရန်စီးပွားရေး ၁၃၅
oufkef;0D
ppfa&;
၁၅။ အစ္စရေးက အီရန်ကို တိုက်ခိုက်မှုတွေ အောင်မြင်ရဲ့လား ၁၄၁
KMA
၁၆။ အီရန်–အစ္စရေးစစ်ပွဲ ၁၄၈
at;xGef;rif;
၁၇။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ၁၅၇
နောက်ဆုံးအခွင့်အရေးတစ်ခု
p;ifjyef;awmif;
vlrIpD;yGm;
၁၈။ တရုတ်ပြည်စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ခြေရာကောက်ခြင်း ၁၆၆
0Dat;mif
usef;rma&;
၁၉။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် ကျန်းမာရေးအပေါ် ၁၇၄
သက်ရောက်မှုအခြေအနေများ
a'gufwmjrifbef;xGef;(jynfolUusef;rma&;)

EdkifWuwmqufqHa&;

၂၀။ အမေရိကန်က အီရန်၏ နျူကလီးယားစခန်းများအား တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီ ၁၈၃

qifjLule;foefxGef

enf;ynm

၂၁။ AI ကုမ္ပဏီကြီးများသည် အဘယ်ကြောင့် ခေတ်သစ်အင်ပါယာများ ဖြစ်ကြသလဲ ၁၉၃

armifarmifjrifhbef;(pufwuúokvf)

၂၂။ TikTok နှင့် ပိုမိုပြင်းထန်လာသော ပထဝီနိုင်ငံရေးပြိုင်ဆိုင်မှု ၁၉၉

pdkPÖ

obm0ywf0ef;usif

၂၃။ သန့်ရှင်းသောစွမ်းအင်နှင့် ဘဏ်များ၏လုပ်ဆောင်ချက်များ ၂၀၆

a&Tef;ar

urÇmpD;yGm;&ufpOfrSwfwrf;rsm;

၂၄။ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၁၃

jrefrma&;&mavbmrma&;tzGJU

၂၅။ အစ္စရေး–ဟားမားစ်ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ ၂၂၂

jrefrma&;&mavbmrma&;tzGJU

အယ်ဒီတာ့စကား

tDef t pä&; 12 &uf um
acwfopfpyfjGif uGr;sm;

t ,fDm t zGU

“၁၂ ရက်ကြာ အီရန်–အစ္စရေး ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို လေ့လာကြည့်ပါက အီရန်နိုင်ငံအနေဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈ ဒသမ ၂ ဘီဘီယံခန့် ဆုံးရှုံးသကဲ့သို့ အစ္စရေးနိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂ ဘီလီယံခန့် ဆုံးရှုံးခဲ့ကြသည်။”

ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲများအနက် အီရန်နှင့်အစ္စရေးနိုင်ငံတို့၏ ၁၂ ရက်ကြာ စစ်ပွဲသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အစ္စရေးသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် အီရန်ရှိ အဓိကကျသော စစ်ရေးနှင့် နျူကလီးယားစက်ရုံများကို အံ့အားသင့်ဖွယ် တိုက်ခိုက်ရာမှ စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းတိုက်ခိုက်မှုကို Operation Rising Lion ဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ အစ္စရေး၏ လေကြောင်းနှင့် မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များသည် အီရန်နိုင်ငံ၏ ထင်ရှားသော စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များ၊ နျူကလီးယားသိပ္ပံပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးသမားကို ပစ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အီရန်၏ လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေး၊ နျူကလီးယားနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံအချို့ကို တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ စစ်ပွဲကာလအတွင်း အစ္စရေးသည် ရာနှင့်ချီသော လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အီရန်နိုင်ငံမှလည်း အစ္စရေးမြို့များနှင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနေရာများကို ဒုံးကျည်များ၊ ဒရုန်းများနှင့် လက်တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ ဤစစ်ပွဲအတွင်း အီရန်ကလည်း ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည် ၅၅၀ ကျော်နှင့် အသေခံမောင်းသူမဲ့ ဒရုန်း ၁၀၀၀ ကျော်ကို ပစ်လွှတ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် ယီမင်ရှိ အီရန်မဟာမိတ်ဟူသီများကလည်း ပင်လယ်နီအကျပ်အတည်း၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် အစ္စရေးကို ဒုံးကျည်အများအပြားပစ်ခတ်ခဲ့သည်။ ဤတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံး အံ့အားသင့်စေသော စစ်ဆင်ရေးကို အမေရိကန်က အလစ်အငိုက်ယူ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ Operation Midnight Hammer စစ်ဆင်ရေးဖြင့် အမေရိကန်က အီရန်၏ နျူကလီးယားစီမံကိန်း တည်နေရာ သုံးခုလုံးကို လုံးဝ အောင်မြင်စွာ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ဇွန်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်က B–2 Stealth များနှင့် အီရန်၏ နျူကလီးယားစီမံကိန်းများဖြစ်သော Fordow၊ Natanz နှင့် Isfahan သုံးခုလုံးကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

Operation Midnight Hammer စစ်ဆင်ရေးသည် ထူးခြားပြောင်မြောက်သော အမေရိကန်၏ ကြီးမားသောစစ်ဆင်ရေးဖြစ်သည်။ လှည့်စားမှုများနှင့် ဖန်တီး၍ စစ်ဆင်ရေး ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထူးခြားသည်ကား စစ်ဆင်ရေးကို မရိပ်မိအောင် B–2 Bomber များအပြင် F–22၊ F–35 များ၊ ရေငုပ်သင်္ဘောများကို နေရာခွဲ၍ နောက်ဆုံးပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း ပြုလုပ်ခဲ့သော စစ်ဆင်ရေးဖြစ်သည်။ အမေရိကန်၏ လေတပ်နှင့် ရေတပ်တို့၏ ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေးဖြစ်သည်။ B–2 Stealth ခုနစ်စီး အပါအဝင် လေယာဉ်ပေါင်း ၁၂၅ စီးကို အသုံးပြုခဲ့ရုံမျှမက ရေငုပ်သင်္ဘောတစ်စီး ပါဝင်ခဲ့သည်။ ယင်းပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုသည် ၂၅ မိနစ်သာ ကြာခဲ့သည်။ ယင်းနောက် နှစ်ရက်ကြာသောအခါ အမေရိကန်၏ ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးမှုဖြင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် နှစ်ဖက် အပစ်ရပ်ပြီး ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲ အဆုံးသတ်ခဲ့သည်။ ကာတာ၊ ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် အိုမန်တို့က တောင်းဆိုခဲ့ပြီးနောက် အစ္စရေးနှင့် အီရန်တို့သည် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။

စင်စစ် အစ္စရေး–အီရန် ပဋိပက္ခသည် နယ်မြေပိုင်နက် သို့မဟုတ် လူမျိုးရေးအငြင်းပွားမှုများတွင် အမြစ်တွယ်နေခြင်းမဟုတ်ဘဲ အီရန်၏ ၁၉၇၉ အစ္စလမ်မစ်တော်လှန်ရေးအပြီး အတွေးအခေါ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရန်လိုမှုတွင် အမြစ်တွယ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ အယာတိုလာ အလီခါမေနီနှင့် သူ၏နောက်လိုက်များသည် အမေရိကန်ဆန့်ကျင်ရေးအမြင်နှင့်အတူ နယ်ချဲ့ဆန့်ကျင်ရေးအမြင်ကို လက်ခံကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန်သည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းကို

လွှမ်းမိုးရန် ကြိုးပမ်းနေသော ကေရာဇ်အာဏာအဖြစ် ပုံဖော်ခဲ့သည်။ အီရန်အနေဖြင့် အစ္စရေးသည် အမေရိကန်၏ ကင်းစခန်းဖြစ်ပြီး မွတ်ဆလင်နယ်မြေကို သိမ်းပိုက်ထားသူအဖြစ် ရှုမြင်ထားသည်။ ခါမေနီသည် အစ္စရေးက ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေများကို သိမ်းပိုက်ခြင်းအား ရှုတ်ချခဲ့သည်။ အစ္စရေးဘက်မှလည်း အီရန်နျူကလီးယားအစီအစဉ်ကို တည်ရှိနေသည့် ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး အီရန် နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်မည်ကို စိုးရိမ်နေခဲ့သည်။ အီရန်ကလည်း ၎င်း၏နျူကလီးယားအစီအစဉ်သည် ငြိမ်းချမ်းသော ရည်ရွယ်ချက်အတွက်သာဖြစ်ပြီး နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ရန် မည်သည့်အခါမျှ မရည်ရွယ်ခဲ့ကြောင်း တစိုက်မတ်မတ်ပြောဆိုခဲ့သည်။ အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် နေတန်ရာဟုက Operation Rising Lion စစ်ဆင်ရေးကို ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် အီရန်၏ နျူကလီးယား ကြိုးပမ်းမှုအား "အစ္စရေး၏ အသက်ရှင်သန်မှုအတွက် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော လက်ရှိ အန္တရာယ်တစ်ခု"အဖြစ် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၁၂ ရက်ကြာ အီရန်-အစ္စရေးစစ်ပွဲပြီးသည့်နောက် ရေနံစိမ်းဈေးနှုန်းများ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း မြင့်တက်ခဲ့သည်။ အီရန်က ကာတာရှိ အမေရိကန် Al Weid လေတပ်အခြေစိုက်စခန်းကို တိုက်ခိုက်ပြီးနောက် ရေနံဈေးနှုန်းများ သိသိသာသာ ကျဆင်းလာခဲ့သည်။ အစ္စရေးအနေဖြင့် ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲသည် ၎င်း၏ စစ်ရေးဆိုင်ရာစစ်ဆင်ရေး အောင်မြင်သည်ဟု အခိုင်အမာ ဆိုသော်လည်း အီရန်၏ ဝေဟင်စိုးမိုးမှုနှင့် ထောက်လှမ်းရေးထိုးဖောက်ဝင်ရောက်မှုကို အကန့်အသတ်မရှိ ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် အပြီးတိုင်တိုက်ခိုက်ဖို့ ပြင်ဆင်ထားရန် လိုအပ်သည်။ အီရန်အနေဖြင့် ၎င်း၏လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည်ကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်သည်။ အီရန်အပေါ် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများသည် အီရန်လုံခြုံရေးယန္တရား၏ ငယ်ရွယ်သော၊ ပိုမိုအစွန်းရောက်သော အစိတ်အပိုင်းများကို ရှေ့တန်းရောက်စေခဲ့သည်။ အစ္စရေးသည် ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲတွင် ၎င်း၏ ယာယီလုံခြုံရေးကို ဆွတ်ခူးနိုင်ခဲ့သော်လည်း ၎င်း၏ရန်သူမှာ ကျန်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

၁၂ ရက်ကြာ အီရန်-အစ္စရေးစစ်ပွဲကို သုံးသပ်ကြည့်လျှင် စစ်ပွဲအတွင်း အီရန်၏ အထီးကျန်မှုကို ဖော်ပြနေသည်။ ၎င်းတွင် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လိုသော စစ်ဖက်မဟာမိတ်များ မရှိချေ။ ၎င်းဘက်တွင် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ သို့မဟုတ် တိုက်ခိုက်မှုများကို အကာအကွယ်ပေးနိုင်စွမ်းမရှိကြချေ။ ထို့ပြင် အမေရိကန် သို့မဟုတ် အစ္စရေး၏လုပ်ရပ်ကို ဟန့်တားနိုင်သည့် သံတမန်ရေးရာချန်ပီယံများမရှိကြချေ။ အထူးသဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့မှုများကြားတွင် တရုတ်နိုင်ငံသည် အီရန်၏ စီးပွားရေးအသက်သွေးကြောအဖြစ် နှစ်ပေါင်းများစွာ ရပ်တည်ခဲ့သည်။ အီရန်၏ စစ်ရေးအရ ဆုတ်ယုတ်မှုများနှင့် အမေရိကန်အပေါ် မယုံကြည်မှုများ တိုးပွားလာခြင်းကြောင့် အီရန်အနေဖြင့် အနောက်နိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရန် အခွင့်အလမ်းများ လျော့နည်းစေသည်။ ပထဝီနိုင်ငံရေးအရ အီရန်နိုင်ငံတွင် တရုတ်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရေးအခွင့်အလမ်းများ ပိုမိုတိုးတက်လာနိုင်သည်။

၁၂ ရက်ကြာ အီရန်-အစ္စရေး ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများကို လေ့လာကြည့်ပါက အီရန်နိုင်ငံအနေဖြင့် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈ ဒသမ ၂ ဘီလီယံခန့် ဆုံးရှုံးသကဲ့သို့ အစ္စရေးနိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂ ဘီလီယံခန့် ဆုံးရှုံးခဲ့ကြသည်။ ယခုစစ်ပွဲသည် အီရန်-အစ္စရေး

ပဋိပက္ခတွင် အမေရိကန်ကိုယ်တိုင် ပါဝင်ဆင်နွှဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သော ခေတ်သစ်စစ်ပွဲဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ အီရန်၏ နျူကလီးယားထုတ်လုပ်မှုကို ဟန့်တားရေး စစ်ပွဲလည်းဖြစ်သည်။ ယခုခေတ်သစ်စစ်ပွဲတွင် အဆင့်မြင့်စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ နည်းပညာများအပြင် ထောက်လှမ်းရေးနည်းပညာကိုပါ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဒုံးကျည်များ၊ ထောက်လှမ်းရေးစနစ်များ၊ လေယာဉ်များနှင့် ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည်များဖြင့် ပြိုင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်၏ အရေးပါမှုကို ဤစစ်ပွဲတွင် တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ ထူးခြားသည်ကား အဆင့်မြင့် AI မောင်းနှင်စနစ်များကို တီထွင်ဖန်တီးပြီး စစ်ဆင်ရေးတွင် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ အရေးကြီးပစ်မှတ်ဖြစ်သော Killing List များဖြင့် အီရန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများနှင့် နျူကလီးယားပညာရှင်များကို လုပ်ကြံနိုင်ခဲ့ကြသည်။ အီရန်၏ အားသာချက်မှာ တာဝေးပစ်ဒုံးများကို ထုတ်လုပ်၊ သိုလှောင်၊ အသုံးပြုနိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့စူပါ ပါဝါနိုင်ငံကြီးဖြစ်သော အမေရိကန်က ၁၂ ရက်ကြာ အီရန်–အစ္စရေးစစ်ပွဲကို ကန့်သတ်စစ်ပွဲအဖြစ် တစ်ခန်းရပ်ခဲ့သည်။

ဤ ၁၂ ရက်ကြာ အီရန်–အစ္စရေး ခေတ်သစ်စစ်ပွဲတွင် ရရှိခဲ့သော သင်ခန်းစာများကို လေ့လာကြည့်ပါက အရှေ့အလယ်ပိုင်းလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သူ ဂျိုနသန်က “ဒေသတွင်း ပါဝါချိန်ခွင်လျှာကို အခြေခံကျကျပြောင်းလဲသွားပါပြီ”ဟု ဆိုသည်။ “နှစ်များစွာကြာအောင် အီရန်၏ ပါဝါစွမ်းအားကို ၎င်း၏ Proxy ကွန်ရက်၊ ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်များနှင့် နျူကလီးယားပရိုဂရမ်အပေါ် ခန့်မှန်းထားသည်။ ၎င်းသုံးခုစလုံး ပြင်းပြင်းထန်ထန် လျော့နည်းသွားပြီ”ဟု ဆိုသည်။ အစ္စရေးသည် ယင်းစစ်ပွဲတွင် ၎င်း၏ အဓိကရည်မှန်းချက်ဖြစ်သော အီရန်၏ ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်စွမ်းရည်နှင့် နျူကလီးယားအစီအစဉ်ကို သိသိသာသာ နောက်ပြန်ဆုတ်ရန် ရည်မှန်းချက်နှစ်ရပ်ကို အောင်မြင်ခဲ့သည်ဟု ဂျိုနသန်က စောဒကတက်ခဲ့သည်။ အီရန်ကို တိုက်ခိုက်ရာတွင် အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေး၏ ရည်မှန်းချက်များအကွဲအပြဲကို ဖော်ထုတ်ပြသခဲ့ကြောင်း အရှေ့အလယ်ပိုင်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် Kirsten က မှတ်ချက်ပြုသည်။ အမေရိကန်စစ်တပ်သည် ၎င်း၏ထူးခြားသော စွမ်းရည်များကို ပြသခဲ့သည်ဟု Dan က ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အနာဂတ် အီရန် နျူကလီးယားအစီအစဉ်ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် သံတမန်ရေးအရ ရေရှည်ဖြေရှင်းချက်တစ်ခု လိုအပ်နေသေးကြောင်း တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

tar&duefrw@a'e,fk&rfm;
vufpfurf½kob½kyfeS'
(Neoclassical Realism) tjrifjzifh0ifuyfavhvmjcif;
ukvkrf

"လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်ဝါဒီများက
ယင်းအကြောင်းအရာများတွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေး၊
နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များ၏ ခံယူချက်နှင့် စိတ်ခံစားမှုအခြေအနေများကိုပါ
ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာခဲ့ကြသည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ယနေ့ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးတွင် တစ်ကမ္ဘာလုံးကို အလှုပ်ခတ်နိုင်ဆုံး နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်မှာ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်ဖြစ်သည်ဟုဆိုပါက အငြင်းပွားမည့်သူ များများစားစား ရှိအံ့ မထင်ပေ။ ကမ္ဘာကျော် တိုင်းမ်မဂ္ဂဇင်းကြီးကိုယ်တိုင်က ထရမ့်ကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်၏ အထူးခြားဆုံးပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ရွေးချယ်ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ သို့တိုင်အောင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ၌ ထရမ့်သည် သမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်တင်မြှောက်ခံထားရသူ (President – Elect) အဖြစ်သာ ရှိနေသေးပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ၌ သမ္မတအဖြစ် ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုပြီးနောက်ပိုင်း ဒေါ်နယ်ထရမ့် လုပ်ဆောင်ခဲ့သည့် အံ့ဘနန်းကိစ္စရပ်များနှင့် နှိုင်းစာလျှင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်က ထရမ့်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များမှာ ဘာမျှမပြောပလောက်သည့် ပမွှားကိစ္စလေးများသာ ဖြစ်သွားခဲ့လေသည်။

စင်စစ်၌ သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် ကြီးမြတ်သော အမေရိကန်နိုင်ငံ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး(Make America Great Again–MAGA)ကို ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရင်း ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးအနေအထား (Global Order) ကိုပါ လုံးလုံးလျားလျား ပြောင်းလဲပစ်ရန် ကြိုးစားနေသူဖြစ်သည်။ ယခုအချိန်အထိ သမ္မတသက်တမ်း ခြောက်လတာကာလအတွင်း ထရမ့်၏ ရိုက်ချက်များမှာ အရေအတွက်များပြားလှသကဲ့သို့ အရှိန်လည်းပြင်းထန်လှသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးသမိုင်းတစ်လျှောက် မကြားဖူးလောက်အောင် ထူးခြားလှသော ကိစ္စများလည်း ဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အစိုးရ အသုံးစရိတ်ကို အကြီးအကျယ် လျှော့ချဖြတ်တောက်ပစ်ခဲ့ပြီး အချို့ဌာနများကို လုံးဝဖျက်သိမ်းကာ ဌာနများစွာတွင် ဝန်ထမ်းအင်အားများကို လျှော့ချအနားပေးခဲ့သည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးမှ ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံများနှင့် ကုန်သွယ်ရာတွင် အကောက်ခွန်

နှုန်းကို မကြုံဖူးလောက်အောင် မြင့်တင်ခဲ့သည်။ နှစ်နိုင်ငံတည်းသာရှိသော အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံ (မက္ကဆီကိုနှင့် ကနေဒါ)တို့ကို အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်များအဖြစ် သွတ်သွင်းမည်ဟု ကြေညာခဲ့သည်။ မဟာမိတ် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံပိုင် ဂရင်းလန်းကျွန်းကို ရသည့်နည်းဖြင့် သိမ်းပိုက်မည်ဟုလည်း ကြွေးကြော်သည်။ ပနားမားတူးမြောင်းကိုလည်း ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည့် ပနားမားနိုင်ငံက အမေရိကန်နှင့် စာချုပ်ကို ချိုးဖောက်သည်ဟု စွပ်စွဲကာ တူးမြောင်းကို အမေရိကန်က ပြန်လည်ထိန်းချုပ်မည်ဟု ကြိမ်းဝါးခဲ့သည်။ ယခင်သမ္မတ ဘိုင်ဒန်လက်ထက်က အကြီးအကျယ် ထောက်ပံ့ခဲ့သော ယူကရိန်းကိုလည်း ထောက်ပံ့မှုများ ရပ်တန့်ကာ ယူကရိန်းစစ်ပွဲကို ရပ်စဲအောင် ဆောင်ရွက်မည်ဟု ဆိုသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်း ဂါဇာစစ်ပွဲ၌ အစ္စရေးနိုင်ငံဘက်မှ ခိုင်ခိုင်မာမာ ရပ်တည်အားပေးသည့်အပြင် ဂါဇာရှိ ပါလက်စတိုင်းများကို နှင်ထုတ်၍ ဂါဇာဒေသကို အမေရိကန်ကအပိုင်သိမ်းကာ ပျော်ရွှင်ဖွယ် အပန်းဖြေသုခမြို့တော်အဖြစ် ဖန်တီးမည်ဟုလည်း ဆိုပြန်သည်။ အီရန်–အစ္စရေးစစ်ပွဲ၌ အမေရိကန်တို့မပါဝင်ဟု အကြိမ်ကြိမ်ပြောခဲ့သော်လည်း အီရန်နိုင်ငံ၏ မြေအောက် နျူကလီးယားစက်ရုံများကို အမေရိကန် B–2 မဟာဗျူဟာဗုံးကြဲလေယာဉ်ကြီးများဖြင့် ၁၅ တန် (ပေါင် ၃၀၀၀၀) လေးသော မြေအောက်ဘန်ကာဖျက်ဗုံးကြီးများကို ကြဲချတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်တွင်း၌ တရားမဝင်ရောက်ရှိနေထိုင်နေကြသူများကို အတင်းအကျပ် ဖမ်းဆီးနှင်ထုတ်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ နိုင်ငံတစ်ဝန်း ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြ အုံကြွမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး ထိုဆန္ဒပြမှုများမှ မင်းမဲ့စရိုက်ဆန်ဆန် လုယက်ဖျက်ဆီးမှုများ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။

ဤဖြစ်ရပ်များမှာ ထရမ့်၏ သမ္မတသက်တမ်း ပထမခြောက်လအတွင်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မည်သည့်အမေရိကန်သမ္မတမျှ ယင်းတို့၏သမ္မတသက်တမ်း ပထမ ခြောက်လအတွင်း ဤမျှ ရုတ်ရုတ်သဲသဲဖြစ်အောင် မဆောင်ရွက်ဖူးခဲ့ဟုဆိုလျှင် မှားမည်မထင်ပေ။ ထရမ့်သည် ယခုအခါ သူ၏လုပ်ရပ်များကြောင့် တစ်ကမ္ဘာလုံးက မျက်စိဒေါက်ထောက်၍ ကြည့်နေရလောက်အောင် အရေးပါသော ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးဇာတ်ဆောင်တစ်ဦး ဖြစ်လာခဲ့လေသည်။

ဤအချက်ကြောင့်ပင် ထရမ့်ကို နိုင်ငံရေးသိပ္ပံအရ လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်အမြင် (Neoclassical Realism – NCR) ဖြင့် လေ့လာရန် လိုအပ်လာခြင်းဖြစ်၏။ ဤနေရာ၌ “လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်”ဟူသည့် စကားရပ်အား နိုင်ငံရေးသိပ္ပံဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများနှင့် အကျွမ်းတဝင်မရှိသေးသူများအတွက် အနည်းငယ်ဖွင့်ဆို ရှင်းလင်းတင်ပြရန် လိုအပ်ဖွယ်ရှိသည်။

ပထမဦးစွာ သရုပ်မှန်ဝါဒ (Realism) ဆိုသည်ကို အခြေခံအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုရပါလျှင် “နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်၌ နိုင်ငံအချင်းချင်း ဆက်ဆံကြရာတွင် မိမိနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကိုသာ ဦးထိပ်ထား၍ ထိုအကျိုးစီးပွားကို ဖော်ဆောင်ရန်အလို့ငှာ နိုင်ငံ၏ အင်အားကို အစဉ်ဖြည့်ဆည်းနေရမည်”ဟူသော အယူအဆဖြစ်၏။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ၊ အုပ်စုတစ်စုနှင့်တစ်စု အင်အားညီမျှနေမှသာ အားကြီးသူက အားနည်းသူကို ဖိနှိပ်အနိုင်ကျင့်၍မရဘဲ နိုင်ငံတကာအနေအထား တည်ငြိမ်မှုရှိနိုင်မည်ဟု လက်တွေ့ကျကျ ယုံကြည်ယူဆသော အယူအဆဖြစ်သည်။

ထိုသရုပ်မှန်ဝါဒ မူလပင်စည်မှနေ၍ အကိုင်းခွဲနှစ်ခု ဖြာထွက်လာပြန်ရာ ယင်းတို့မှာ ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒ (Classical Realism) နှင့် လက်သစ်သရုပ်မှန်ဝါဒ (Neorealism) တို့ ဖြစ်ကြသည်။

ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒမှာ မူလစတင်ပေါ်ထွန်းလာခဲ့သည့် သရုပ်မှန်ဝါဒကိုပင် အရင်းအတိုင်း အရိုးခံဆက်လက်ခံယူထားခြင်းဖြစ်ပြီး နိုင်ငံတကာစနစ် (International system) သည် အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံများနှင့် စုဖွဲ့ထားသည့်အလျောက် သူတစ်လူ ငါတစ်မင်းနှင့် ထင်ရာစိုင်းကာ မင်းမဲ့စရိုက်သို့ ဦးတည်နေသည်ဟု ယူဆသည်။ ထိုသို့သော နိုင်ငံတကာစနစ်တွင် အရေးအကြီးဆုံး အမျိုးသားရေးအကျိုးစီးပွားမှာ နိုင်ငံ ဆက်လက်ရှင်သန်ရပ်တည်နိုင်ရေး (State Survival) ဖြစ်သည်ဟု ခံယူသည်။ အသက်တမျှအရေးပါသော ထိုအကျိုးစီးပွား (Vital Interest) အတွက် နိုင်ငံတိုင်းသည် မိမိ၏အင်အား (National Power) ကို အစဉ်တည်ဆောက်၍ အသင့်ပြင်ဆင်နေရမည်ဟု ယူဆထားလေသည်။

လက်သစ်သရုပ်မှန်ဝါဒမှာ ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒအပေါ်၌ ထပ်ဆင့်၍ တိုးချဲ့ကြံဆလာခြင်းဖြစ်သည်။ ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒ၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် နိုင်ငံတော်အခန်းကဏ္ဍ၊ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားနှင့် နိုင်ငံ့အင်အားတို့အပေါ် အလေးထားမှုအပြင် ယင်းတို့က နိုင်ငံခြားရေးဝါဒနှင့် နိုင်ငံတကာစနစ်တို့အပေါ် သက်ရောက်မှုတို့ကိုလည်း အထူးပြုလေ့လာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံချင်းအားပြိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံတကာစနစ် တည်ငြိမ်ချောမွေ့မှုကို ပို၍စိတ်ဝင်စားသည်။ ဤနေရာ၌ လက်သစ်သရုပ်မှန်ဝါဒအတွင်း ဘက်နှစ်ဘက်၊ အုပ်စုနှစ်ခု ကွဲပြားသွားပြန်သည်။ ပထမအုပ်စုမှာ ခံစစ်အသွင်ဆောင်သော အုပ်စုဖြစ်သည်။ ယင်းတို့က နိုင်ငံတကာစနစ်၏ မျှခြေ (Equilibrium) တည်ငြိမ်နေမှုကို လိုလားသည်။ အားပြိုင်နိုင်ငံချင်း အားမျှနေလျှင် (Balance of Power) တည်ငြိမ်သော နိုင်ငံတကာစနစ်ကို တည်ဆောက်နိုင်မည်။ ယင်းအတွက် နိုင်ငံချင်း အင်အားထိန်းညှိမှုယန္တရားများ၊ နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်များဖြင့်ထိန်းသိမ်း၍ ရနိုင်ကောင်းသည်ဟု ရှုမြင်သည်။ ဒုတိယအုပ်စုမှာ ထိုးစစ်အသွင်ဆောင်သော အုပ်စုဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကမူ မိမိနိုင်ငံ၏ လုံခြုံမှုကို ဦးစားပေးသည်။ အမှန်တကယ် မိမိနိုင်ငံလုံခြုံရေးအတွက် စိတ်အချရဆုံးနည်းမှာ အခြားနိုင်ငံများထက် အင်အားသာလွန်နေမှုဖြစ်မည်ဟု ယူဆသည်။ အင်အားမျှခြေဆိုသည်မှာ အမှန်တကယ်၌ အဓိပ္ပာယ်မရှိ။ မည်သည့်နိုင်ငံမဆို သူ့ထက်ငါ အသာရအောင် ကြိုးစားကြမည်သာဖြစ်၍ အမြဲတမ်း ကိုယ်က အင်အားသာလွန်အောင် မဖြစ်မနေ ကြိုးပမ်းနေကြရန်လိုသည်ဟု ယူဆသည်။

ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒနှင့် လက်သစ်သရုပ်မှန်ဝါဒတို့မှာ ခေတ်ကာလအလျောက် ကွာခြားသွားခြင်းဖြစ်ပုံရသည်။ မက္ကီယာဗယ်လီတို့နောက်ပိုင်းတွင် Hans Morgenthau (၁၉၀၄–၁၉၈၀) ဦးဆောင်သော ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒီများ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ၂၀ ရာစုအစပိုင်းကာလမှာ ပထမကမ္ဘာစစ်နှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တို့ ဆက်တိုက်ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် စစ်မက်ထူပြောသော အချိန်ဖြစ်ရာ ထိုကာလ၌ အင်အားမျှခြေအယူအဆမှာ အသုံးမဝင်လှပေ။ Kenneth Waltz (၁၉၂၄–၂၀၁၃) ဦးဆောင်သည့် လက်သစ်သရုပ်မှန်ဝါဒ အားကောင်းလာချိန်မှာ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလဖြစ်ရာ အင်အားကြီးအုပ်စုနှစ်စု (နေတိုး

နှင့် ဝါဆော) တို့အကြား ဆက်ဆံရေးတွင် လက်နက်အသင့် ငြိမ်းချမ်းရေး (Peace in Arms)၊ တင်းမာမှုလျှော့ချရေး(Detente)စသည့် စကားလုံးများဖြင့် တစ်ဖက်တွင် အပြိုင်လက်နက်တပ်ဆင်၊ အခြားတစ်ဖက်တွင် တင်းမာမှုလျှော့ချရေးဆွေးနွေးကြကာ နိုင်ငံတကာအစီအစဉ်မှာ အင်အားကြီးချင်း အားပြိုင်သည့် ဥရောပတိုက် စစ်နယ်တစ်ဝန်း၌ တင်းမာသော်လည်း တည်ငြိမ်နေသည့်အချိန် ဖြစ်လေသည်။

ယခု လက်သစ်ကျမ်းရိုးသရုပ်မှန်ဝါဒီဟူ၍ ခေတ်စားလာသည့် စစ်အေးနောက်ပိုင်းကာလတွင်မူ နိုင်ငံတကာအခြေအနေများက ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာသည်။ စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလကဲ့သို့ အုပ်စုကြီးနှစ်စု ထိပ်တိုက်အားပြိုင်ကြပြီး ကျန်နိုင်ငံများက ကြားနေ ဘက်မလိုက်အဖြစ်တည်ရှိခဲ့သည့် ရိုးရှင်းသောပုံစံမဟုတ်တော့ပေ။ နိုင်ငံတိုင်း၏ ကွဲပြားသော အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားကဏ္ဍများက နိုင်ငံအချင်းချင်း အချို့နေရာများတွင် စီးပွားဖက်ဖြစ်နေချိန်၌ အချို့နေရာများတွင် ပြိုင်ဘက် သို့မဟုတ် ရန်ဘက် ဖြစ်နေတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံ့အင်အား အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားတို့အပြင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒနှင့် နိုင်ငံတကာစနစ်တို့ကို သုံးသပ်ရာတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အခြားအကြောင်းအရာ (Variables) များက အရေးပါလာသည်။ လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်ဝါဒီများက ယင်းအကြောင်းအရာများတွင် သက်ဆိုင်ရာနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေး၊ နိုင်ငံ့ခေါင်းဆောင်များ၏ ခံယူချက်နှင့် စိတ်ခံစားမှုအခြေအနေများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာခဲ့ကြသည်။

အထူးသဖြင့် မျက်မှောက်ကာလတွင် ကမ္ဘာ့မဟာအင်အားကြီး အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးကို "သွန်လိုသွန်၊ မှောက်လိုမှောက်" ကိုင်တွယ်ကစားလျက်ရှိသော 'ဘဝရှင် မင်းတြားကြီး' ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ စိတ်နေစိတ်ထားနှင့် စိတ်ခံစားမှုအခြေအနေများက အမေရိကန်ပြည်သူများအတွက်သာမက တစ်ကမ္ဘာလုံးအတွက်ပါ အရေးပါလာခဲ့လေရာ လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်ဝါဒ (NCR) အမြင်ဖြင့် ထရမ့်ကို ချဉ်းကပ်လေ့လာရန်မှာ သင့်လျော်လိုအပ်သည့်ကိစ္စတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ပါသည်။

ထရမ့်၏ ဘဝနောက်ခံ

အသက် ၇၉ နှစ်ရှိပြီဖြစ်သော ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် မိဘမျိုးရိုးအရ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးမြို့တော်ဖြစ်သော နယူးယောက်မြို့မှ ချမ်းသာကြွယ်ဝသည့် အိမ်ရာလုပ်ငန်းရှင် မိသားစုမှ ပေါက်ဖွားလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ တက္ကသိုလ်မှ ဘွဲ့ရပြီးနောက် ဖခင်၏ လုပ်ငန်းများတွင် ဝင်ရောက်လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ မူလက ထရမ့်၏ဖခင်မှာ နယူးယောက်မြို့ဆင်ခြေဖုံးဒေသတွင် လူနေတိုက်ခန်းများ ဆောက်လုပ်ငှားရမ်းသည့် အိမ်ခြံမြေလုပ်ငန်းကို လုပ်ကိုင်ခဲ့သည်။ ထရမ့်၏လက်ထက်တွင် ပို၍ အချက်အချာကျသည့် နယူးယောက်မြို့အလယ်ရှိ ဘဏ္ဍာရေးလုပ်ငန်းစုများတည်ရှိရာ မင်ဟတ်တန် သူဌေးရပ်ကွက်တွင် ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းများ တိုးချဲ့လုပ်ကိုင်လာခဲ့ရာမှ ပိုမိုအောင်မြင်လာခဲ့သည်။ ထိုမှဆက်၍ ဟိုတယ်လုပ်ငန်း၊ ကာစီနိုလောင်းကစားရုံလုပ်ငန်းနှင့် ဖျော်ဖြေရေးလုပ်ငန်းများကိုပါ တိုးချဲ့လုပ်ကိုင်လာခဲ့ပြီး မိဘလက်ထက်က သန်းကြွယ်သူဌေးဘဝမှ ဘီလျံနာ အဆင့်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ မီဒီယာကဏ္ဍတွင်လည်း "အလုပ်သင်" (The Apprentice) ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ရုပ်မြင်သံကြား

အစီအစဉ်တစ်ခုကို ကိုယ်တိုင်စီစဉ်တင်ဆက်ခဲ့ပြီး ထရမ့်၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းစုတွင် လစာကောင်းသော စီမံခန့်ခွဲရေးရာထူးများ၌ အလုပ်လာလျှောက်သူများအား ကိုယ်တိုင်အင်တာဗျူးပြုလုပ်မှုကို လူစိတ်ဝင်စားအောင် ရုပ်သံလွှင့်ပြသခဲ့ခြင်းဖြစ်ကာ လူကြိုက်များသော အစီအစဉ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်မှစ၍ ထရမ့်၏ လက်သုံးစကား ဖြစ်သော "မင်းကို အလုပ်ဖြုတ်လိုက်ပြီ" (You're fired) ဆိုသော စကားလုံးမှာ ခေတ်ပေါ်ဗန်းစကားအဖြစ် နိုင်ငံတစ်ဝန်းအသုံးတွင်ကျယ်သွားခဲ့သည်။

ထရမ့်သည် စီးပွားရေးနယ်ပယ်၌ စိန်ခေါ်မှုအခက်အခဲများနှင့်လည်း ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံလုံး စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းဆိုက်ခဲ့သည့် ၁၉၉၈ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း၌ ထရမ့်ပိုင်ဆိုင်သည့် ကာစီနိုလောင်းကစားလုပ်ငန်းများ ခြောက်ကြိမ်ခန့် ဒေဝါလီခံခဲ့ရသည်။ သို့သော် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကိုသာ ဒေဝါလီခံခြင်းဖြစ်၍ သူ၏ လုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသာ ထိခိုက်သွားခြင်းဖြစ်ပြီး သူကိုယ်တိုင်ကမူ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဒေဝါလီခံခဲ့ရခြင်း မရှိပေ။

ထရမ့်၏ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများနှင့် မိသားစုဘဝမှ ဖော်ထုတ်ရရှိသည့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့် အကျင့်စရိုက်များ

ထရမ့်သည် သူ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်ဖခင်ကို များစွာ အားကျအတုယူခဲ့ကြောင်း ကိုယ်တိုင်ဝန်ခံခဲ့သည်။ ထရမ့်၏ ဖခင်သည် စီးပွားရေး၌ အောင်မြင်သည်မှန်သော်လည်း လူမှုရေး၌ လွန်စွာခေါင်းပါးသူတစ်ဦးဖြစ်ကြောင်း နီးစပ်သည့် ဆွေမျိုးသားချင်းများက ပြောလေ့ရှိကြသည်။ အရယ်အပြုံးမရှိ၊ သားသမီးများကိုပင် ချော့မြူလေ့ရှိသူမဟုတ်။ ငွေနှင့် အလုပ်ကိုသာ ပဓာနထားလေ့ရှိပြီး ငွေကြေးနှင့်ပတ်သက်လာလျှင် မည်သူ့ကိုမျှ ညှာတာထောက်ထားခြင်းမရှိသူ၊ အတ္တကြီးသူဟူ၍ ဖော်ပြကြသည်။ ထို့အပြင် နောက်ပိုင်း ထုတ်ဖော်ချက်များအရ ထရမ့်၏ ဖခင်သည် အစိုးရထံမှချပေးသော အိမ်ရာလုပ်ငန်းချေးငွေများကို သက်ဆိုင်သည့်နေရာတွင်မဟုတ်ဘဲ အလွဲသုံးမှု၊ သားသမီးများ၏ အမည်ဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံရန် ခွဲဝေပေးမှု စသည့် လုပ်ရပ်များရှိကြောင်းလည်း တွေ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။

ထရမ့်သည်လည်း ဖခင်ဖြစ်သူထံမှ အဆိုပါ စိတ်နေစိတ်ထားများကို အမွေဆက်ခံရရှိခဲ့ပုံရသည်။ ထရမ့်၏ အပြုအမူများကို လေ့လာပါက မည်သည့်ကိစ္စမဆို မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားကိုသာ အဓိကထားပြီး ရန်သူ၊ မိတ်ဆွေဟူ၍ သတ်သတ်မှတ်မှတ်မရှိ၊ အကျိုးစီးပွားနှင့် ကိုက်ညီပါက မိတ်ဆွေဖွဲ့၍ ဆန့်ကျင်ပါက ချက်ချင်းပင် မိတ်ဆွေဘဝမှ ရန်သူ ဖြစ်သွားနိုင်သည်ကို ထရမ့်နှင့် နိုင်ငံရေးမိတ်ဖက်ဖြစ်ခဲ့သည့် အီလွန်မတ်စ်တို့၏ ဆက်ဆံရေးကို ကြည့်လျှင် သိနိုင်သည်။

ထရမ့်က ဖခင်ဖြစ်သူထက် သာလွန်သည်မှာ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားလိုမှု၊ ဖြစ်နိုင်သမျှ အကြီးကျယ်ဆုံး၊ အမြင့်မားဆုံး အောင်မြင်မှုနှင့် အကျိုးရလဒ်ကို ရရှိလိုမှုတို့ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သူ၏ လုပ်ငန်းမှန်သမျှကို 'ထရမ့်' နာမည်တပ်၍ လုပ်လေ့ရှိသည်။ "ထရမ့်"တာဝါ၊ "ထရမ့်"ဟိုတယ်၊ "ထရမ့်"ကာစီနို၊ "ထရမ့်"လုပ်ငန်းစု စသည်ဖြင့် ဖြစ်သည်။

စိတ်ပညာသဘောအရကြည့်လျှင် ထရမ့်၏ ကြီးပွားအောင်မြင် ထမြောက်လိုမှု

စေ့ဆော်စိတ် (Achievement Motivation) မြင့်မားခြင်းမှာ ကောင်းသောအခြင်းအရာဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် ထိုကြီးပွားလိုစိတ် လွန်ကဲလာသောအခါ တရားသည်ဖြစ်စေ၊ မတရားသည်ဖြစ်စေ မိမိလိုဘ ပြည့်မြောက်စေရေးအတွက် ရရာနည်းဖြင့် လုပ်ဆောင်တတ်သည့်စရိုက်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။

အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးသမားတစ်ဦးအတွက် အမြဲတစေ အရောင်းအဝယ်ဖြစ်စေရန် အပေးအယူ၊ ဈေးနှုန်းညှိနှိုင်းမှု ပြုလုပ်ရစမြဲဖြစ်ရာ ထိုသို့ အရောင်းအဝယ်ဖြစ်ရာတွင် မိမိဘက်မှ အမြတ်အစွန်းအများဆုံးရရှိရေး (Maximization of Profit) သည် အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ ထရမ့်အနေဖြင့် ထိုသို့ အမြတ်အစွန်း အများဆုံးရရှိရေးအတွက်ဆိုလျှင် ဖြစ်နိုင်သမျှ နည်းလမ်းဖြင့် ဘာမဆို လုပ်ကိုင်မည့်သဘော ရှိသည်။

"The Art of the Deal" ဟူသော အမည်ဖြင့် ဈေးကိုင်နည်း အနုပညာဆိုင်ရာ စာအုပ်တစ်အုပ် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သူ ထရမ့်သည် သူ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများတွင် အရောင်းအဝယ်၊ အပေးအယူ၊ ဈေးနှုန်းညှိနှိုင်းမှုလုပ်ရတိုင်း အသာစီးရရှိမှသာ လုပ်လေ့ရှိသည်။ ထိုသို့ အသာစီးရရှိနိုင်ရေးအတွက် သူကျင့်သုံးခဲ့သည့် ဥပဒေသများကို ထရမ့်က ယင်းစာအုပ်တွင် အောက်ပါအတိုင်း ထည့်သွင်းရေးသားဖော်ပြခဲ့သည် –

(၁) **ကြီးကြီးမားမား ကြံစည်ပါ (Think Big)** ။ ။ ထရမ့်သည် သာမန်ချမ်းသာရုံနှင့် ကျေနပ်နိုင်သူမဟုတ်။ ဂန္ထဝင်မြောက် ကြီးပွားချမ်းသာအောင်မြင်လိုသူ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ငယ်စဉ်ကပင် မျှော်မှန်းချက်ကြီးမားသလို တွေးတောကြံစည်ရာတွင်လည်း ကြီးမားသောအရာများကိုသာ စဉ်းစားလေ့ရှိသည်။ စဉ်းစားရာတွင်လည်း ကွက်ကျော်စဉ်းစားသည်။ ဥပမာ–အတ္တလန်တိတ်စီးတီးမြို့တွင် ထရမ့်က ဟိုတယ်ဆောက်သည်။ ထိုဟိုတယ်နှင့်ပင် ရပ်မနေဘဲ ဟိုတယ်နှင့်တွဲ၍ ကြီးမားသော ကာစီနိုခန်းမကြီးတစ်ခု ဆောက်လိုက်သည်။ ကာစီနိုလုပ်ငန်းက ဟိုတယ်အခန်းငှားခ စုစုပေါင်းထက် အဆငါးဆယ် ဝင်ငွေရရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထရမ့်၏ ဟိုတယ်တစ်လုံးသည် အလားတူဟိုတယ် ၅၁ လုံးစာ ဝင်ငွေ ရှာနိုင်သည့်သဘော ဖြစ်သွားလေသည်။ "မိမိဘာဖြစ်ချင်သည်ကို သေချာစဉ်းစားပြီး စူးစိုက်လုပ်ဆောင်ပါ။ အလုပ်အပေါ် ရူးသွပ်ပါ။ ထိန်းချုပ်ထားသော ရူးသွပ်မှု (Controlled neurosis)သည် အောင်မြင်မှုကို အထောက်အကူပြုသည်"ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။

(၂) **အဆိုးကို ကာကွယ်နိုင်လျှင် အကောင်းဘက်က အလိုလိုဖြစ်လာမည် (Protect the Downside and the Upside will Take Care of Itself)** ။ ။ ထရမ့်က သူ့ကို လောင်းကစားသမားဟု ပြောကြသော်လည်း သူတစ်ခါမျှ လောင်းကစားမှု မပြုခဲ့ဖူးဟုဆိုသည်။ လောင်းကစားသမားဆိုသည်မှာ လောင်းကစားစက်များတွင် လာရောက်ကံစမ်းကစားကြသူများဖြစ်ပြီး သူက ထိုလောင်းကစားစက်ပိုင်ရှင်ဖြစ်အောင်သာ လုပ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ (လောင်းကစားသူက အရှုံး၊ အနိုင်ရှိသော်လည်း လောင်းကစားသည့် စက်ပိုင်ရှင်မှာ မည်သည့်အခါမျှ မရှုံးပေ။ နိုင်ဖို့သေချာသည်။) ထရမ့်က သူသည် အကောင်းမြင်ဝါဒီမဟုတ်၊ အဆိုးမြင်ဝါဒ၏ စွမ်းအားကို ရယူအသုံးချသူသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ရာတွင် အဆိုးဆုံးအခြေအနေကို

မျှော်လင့်ထားပြီး၊ ယင်းအတွက် ကာကွယ်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားပါက ပိုမို ကောင်းမွန်သည့် အခြေအနေများ အလိုလို ဖြစ်လာမည်ဟု ဆိုသည်။

(၃) **နည်းလမ်းမျိုးစုံ ထားရှိပါ (Maximize Your Options)** ။ ။ လုပ်ငန်းတစ်ခု လုပ်ဆောင်ရာတွင် နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းကိုသာ ပုံသေတွယ်ကပ်မထားဘဲ ပြောင်းလွယ်ပြင်လွယ်ရှိရမည်။ နည်းလမ်းမျိုးစုံကို စဉ်းစားထားပြီး တစ်နည်းမရပါက နောက်နည်းလမ်းတစ်ခုကို ပြောင်းလဲအသုံးပြုနိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားရမည်ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။

(၄) **မိမိဈေးကွက်ကို သိပါ (Know Your Market)** ။ ။ ဈေးကွက်ကို လေ့လာရာတွင် ထရမ့်က ဈေးကွက်သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများကို အယုံအကြည်မရှိ။ မိမိ၏ ဗီဇစိတ်ဖြင့် မိမိဘာသာ ဈေးကွက်ဆင်း၍ လေ့လာသည်ဟု ဆိုသည်။

(၅) **မိမိ၏ အားသာချက် (နိုင်ကွက်)ကို အသုံးပြုပါ (Use Your Leverage)** ။ ။ "မိမိဘက်မှ နိုင်ကွက်မရှိဘဲ ဈေးဆိုင်ဖို့ မစဉ်းစားပါနှင့်"ဟု ဆိုသည်။ နိုင်ကွက်ဆိုသည်မှာ တစ်ဖက်လူက ဘာလိုချင်နေသည်ကိုသိပြီး ထိုအရာကို မိမိလက်ဝယ်တွင် ရောက်ရှိနေအောင် ဆောင်ကြဉ်းထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ တစ်ဖက်လူက မရှိမဖြစ်လိုအပ်နေသောအရာ၊ ယင်းကိုမှ မရလျှင် မရပ်တည်နိုင်လောက်အောင် အရေးပါသောအရာသည်ပင်လျှင် နိုင်ကွက်ဖြစ်တော့သည်ဟု ဆို၏။

(၆) **မိမိနေရာကို အားကောင်းအောင်လုပ်ပါ (Enhance your Location)** ။ ။ ရှိပြီးသားနေရာကောင်းကို ဈေးကြီးပေးပြီး ဝယ်ယူခြင်းထက် ပိုမိုဈေးသက်သာသော နေရာကို ရှာဖွေဝယ်ယူပြီး ထိုနေရာကို လူကြိုက်များလာအောင်လုပ်ခြင်းက ပို၍ ကောင်းသည်ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။ ထရမ့်၏ နာမည်ကျော် ထရမ့်တာဝါကို နယူးယောက်မြို့ တတိယလမ်းမကြီးတွင် တည်ဆောက်စဉ်က မြို့လယ်ဘဏ္ဍာရေးရပ်ကွက်ဖြစ်သော ပဉ္စမလမ်းမကြီးနေရာကဲ့သို့ ဈေးကြီးပေးဝယ်ယူရန် မလိုခဲ့ဘဲ၊ ထရမ့်တာဝါကို ခံ့ညားထည်ဝါစွာ တည်ဆောက်လိုက်သောအခါ လူကုံထံများက နှစ်ခြိုက်စွာ အားပေးဝယ်ယူခဲ့ကြသဖြင့် ချက်ချင်းဆိုသလို သူဌေးရပ်ကွက်ဖြစ်သွားခဲ့ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မိမိ၏အနေအထားကို မိမိဘာသာ မြှင့်တင်တည်ဆောက်သွားရန် ဖြစ်သည်။

(၇) **လူသိများအောင်လုပ်ပါ (Get the word Out)** ။ ။ မိမိကိုယ်မိမိ ထူးခြားအောင် ပြုမူပြောဆိုပြခြင်းဖြင့် သတင်းစာများ၏ အာရုံစိုက်ခြင်းကိုခံရပြီး လူသိများအောင် လုပ်ရမည်ဟု ဆိုသည်။ မိမိအကြောင်းကို အကောင်းရေးသည်ဖြစ်စေ၊ မကောင်းရေးသည်ဖြစ်စေ အခမဲ့ကြော်ငြာပြီးသားဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ဆိုသည်။ နယူးယောက်တိုင်းမ်သတင်းစာ၌ မျက်နှာပြည့်ကြော်ငြာထည့်ပါက ဒေါ်လာ ၄၀,၀၀၀ ကုန်ကျမည်ဖြစ်သော်လည်း မိမိအကြောင်းကို ထိုသတင်းစာက တစ်ကော်လံစာမျှ သတင်းရေးလိုက်လျှင် ထိုဒေါ်လာ ၄၀,၀၀၀ တန် ကြော်ငြာထက်ပို၍ အကျိုးရှိသည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့အပြင် လူအများသည် ကိုယ်ကိုယ်တိုင် ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် မလုပ်နိုင်ကြသော်လည်း ကြီးကြီးကျယ်ကျယ်လုပ်ပြနိုင်သူများကို စိတ်ဝင်စားလေ့ရှိကြသဖြင့် လူသိ

များအောင် ကြီးကျယ်သောအရာများကို လုပ်ပြရန်လိုသည်။ အမှန်တကယ် မလုပ်နိုင်လျှင်သော်မှ လူအထင်ကြီးစေရန် ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် ပြောဆိုတတ်ရန်လိုသည်ဟု ဆိုသည်။

(၈) **ပြန်တိုက်ပါ (Fight Back)။** ။ ထရမ့်၏ မူဝါဒမှာ "သင်ကောင်းလျှင် ကျွန်ုပ်မဆိုးပါ။ ပါးကိုက်လျှင် နားပြန်ကိုက်မည်။" ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ လိုအပ်လျှင် မည်မျှပင်ဆုံးရှုံးနိုင်စေကာမူ ရေဆုံးရေဖျားအထိ ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင် တိုက်ခိုက်သွားသင့်သည်။ လူမုန်းများနိုင်သော်လည်း အဆုံး၌ အောင်ပွဲရနိုင်သည်ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။

(၉) **အမှန်တကယ်ထိုက်တန်သော ကုန်ပစ္စည်းကိုပေးပါ (Deliver the Goods)။** ။ "လူတွေကို ကြာကြာလိမ်စား၍မရ"ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။ အပြောကောင်းရုံနှင့်မရ၊ အလုပ်ဖြင့်လည်း သက်သေပြဖို့လိုသည်။ လူတွေကို စိတ်လှုပ်ရှားအောင် ပြုမူ၍ အထင်ကြီးအောင်ပြောတတ်ပြီး ဈေးကွက်မြှင့်တင်ကြော်ငြာမှု မည်သို့ပင် လုပ်တတ်စေကာမူ နောက်ဆုံးတွင် လူအများကို အမှန်တကယ် ဝန်ဆောင်မှုအစစ်ပေးနိုင်မှ အောင်မြင်မှုရလိမ့်မည်ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။

(၁၀) **အသုံးစရိတ်ကို ချွေတာပါ (Contain the Cost)။** ။ အသုံးနှင့် အဖြုန်းကို ခွဲခြား၍ အလေအလွင့်မရှိအောင် စိစစ်ချွေတာသင့်သည်ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။ လုပ်ငန်းကြီးလုပ်ရန် လူတိုင်းက မျှော်လင့်စိတ်ကူးနိုင်ကြသော်လည်း ထိုစိတ်ကူးကို လက်တွေ့ဖော်ဆောင်ရာတွင် ထိုက်သင့်သည့် အသုံးစရိတ်ဖြင့် ပြီးမြောက်အောင် လုပ်ဆောင်နိုင်မှ အောင်မြင်မှုရနိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။

(၁၁) **စိတ်မပူနဲ့ ပျော်အောင်နေ (Have Fun)။** ။ ဘဝဟူသည် ဘာမျှရေရာသေချာသည် မဟုတ်သည့်အတွက် အနာဂတ်ကိုတွေးမပူဘဲ ဘဝကို ကစားပွဲတစ်ခုအဖြစ် သဘောထားကာ ရင်ဆိုင်ပြီး အနိုင်ကစားရခြင်းကို ပျော်မွေ့အောင် နေဖို့လိုသည်ဟု ထရမ့်က ဆိုသည်။

ဒေါ်နယ်ထရမ့်အား စံလွဲစိတ်ပညာ (စိတ်ရောဂါကုသရေး)အမြင်မှ လေ့လာမှုများ

ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးနှင့်ပတ်သက်၍ စိတ်ပညာရှင်များနှင့် စိတ်ရောဂါကုဆရာဝန် အသိုက်အဝန်းက စိတ်ဝင်စားမှု များပြားခဲ့သည်။ ထရမ့်၏ ဗလောင်းဗလဲ ပြောဆိုတတ်မှု၊ စိတ်အပြောင်းအလဲမြန်ဆန်မှု၊ ကြွားဝါတတ်မှု၊ မိမိကိုယ်မိမိ အထင်ကြီးစိတ်လွန်ကဲမှု စသည့် အပြုအမူများက စိတ်ပညာအမြင်အရ စံလွဲမှု ရှိ မရှိ ဝေဖန်သုံးသပ်ဖွယ်ကောင်းနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ထရမ့်နှင့်ပတ်သက်၍ စိတ်ရောဂါကုပညာရှင်ဦးရေ ၇၀၀၀၀ ကျော်က ထရမ့်၏ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အန္တရာယ်ပေးလာနိုင်သည့် အလားအလာကို သတိပေးသည့် ပန်ကြားချက်တစ်စောင် ထုတ်ပြန်ခဲ့ဖူးသည်။ စိတ်ရောဂါကုပညာရှင်အများစုက ထရမ့်တွင် အတ္တဗဟိုပြုမှုလွန်ကဲသည့် ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးစံလွဲမှု (Narcissistic personalty disorder) ရှိနေသည်ဟု ရှုမြင်ကြသည်။

အဆိုပါ အတ္တလွန်ကဲ စံလွဲမှုဆိုသည်မှာ မိမိကိုယ်မိမိ အလွန်အမင်းအထင်ကြီးခြင်း၊

> **"ထရမ့်က မိမိအပေါ် မကောင်းရေးသား ကြခြင်းသည်လည်း လူအများက မိမိအပေါ် အာရုံစိုက်လာ စေသည့်အတွက် အခမဲ့ကြော်ငြာပြီးဖြစ်၍ ကောင်းမွန်သည်"**

အခြားသူများကို မိမိထက်နိမ့်ကျသည်ဟု မှတ်ယူခြင်း၊ အတ္တအကျိုးစီးပွားကိုသာ ရှေ့တန်းတင်ခြင်း၊ အခြားသူများအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားလေ့မရှိခြင်း၊ "ဘယ်သူသေသေ ငတေမာ ပြီးရော" စိတ်ထားအပြုအမူရှိခြင်း စသည့် သဘောလက္ခဏာ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးရှိခြင်းဟူ၍ စံလွဲ စိတ်ပညာဘာသာရပ်ဘက်မှ ဖွင့်ဆိုလေ့ရှိကြသည်။

စိတ်ကုပညာရှင် သုတေသီ Robert J.Lifton ဆိုသူကမူ ထရမ့်၏ စံလွဲမှုမှာ Narcissist ပုံစံမဟုတ်ဘဲ Solipsist ပုံစံဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ Narcissist ပုံစံမှာ အတ္တလွန်ကဲ၍ မိမိကိုယ်မိမိ အထင်ကြီးမှုရှိသော်လည်း မိမိ၏ လုပ်ရပ်များကို ထောက်ခံအတည်ပြုချက်ရယူရန် အခြားသူများ၏ သဘောထားကို ဆွဲဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းမှု ရှိသေးသည်။ Solipsist ပုံစံမှာမူ မိမိကိုယ်ကိုမှလွဲ၍ အခြားသူများကို လုံးဝဂရုမစိုက်၊ "ငါနှင့်ငါသာ နှိုင်းစရာ" ဟု အတ္တမာနလွန်ကဲသူများ ဖြစ်ကြသည်။ သူတစ်ပါး ဆုံးရှုံးပျက်စီးရမှုများကိုလည်း ကိုယ်ချင်းစာ ထောက်ထားမှုမရှိ။ ကရုဏာခေါင်းပါးသူများလည်းဖြစ်သည်။ ထရမ့်သည် လော့စ်အိန်ဂျယ်လိစ်မြို့၌ တောမီးကူးစက်၍ အိမ်များအကြီးအကျယ် မီးလောင်ကျွမ်းဆုံးရှုံးခဲ့ရာတွင် "ဒီနိုင်ငံမှာ အချမ်းသာဆုံးနဲ့ ဩဇာအရှိဆုံး လူတချို့ကတော့ နေစရာအိမ်မရှိတော့ဘူး။ စိတ်ဝင်စားစရာပဲ" ဟုသာ မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ အလားတူပင် ထရမ့်ပိုင် ထရမ့်တာဝါအဆောက်အဦကြီး မီးလောင်ခဲ့စဉ်က လူတစ်ယောက်သေဆုံးခဲ့ရသော်လည်း ထရမ့်က သူ၏ အဆောက်အဦ ကြီးကြီးမားမား ထိခိုက်ဆုံးရှုံးမှုမရှိခဲ့ခြင်းကိုသာ ကျေနပ်စွာဖော်ပြခဲ့ပြီး၊ မီးသတ်သမားများ၏ စွမ်းစွမ်းတမံ မီးငြိမ်းသတ်ခဲ့မှုကို ချီးကျူးခဲ့သော်လည်း သူပိုင်အဆောက်အဦတွင် နေထိုင်သူလူတစ်ဦး သေဆုံးရခြင်းအတွက်ကိုမူ တစ်လုံးတစ်ပါဒမျှ ထည့်သွင်း၍ စာနာထောက်ထားကြောင်း မပြောခဲ့သည်ကိုလည်း Lifton က ထောက်ပြခဲ့သည်။

ထရမ့်အနေဖြင့် Narcissist နှင့် Solipsist စံလွဲမှုတို့တွင် တွေ့ရတတ်သော လူမှုရေးခေါင်းပါးမှု (Antisocial) နှင့် ကိုယ်ကျင့်သိက္ခာနိမ့်ကျမှု (Low

Self–esteem) အပြုအမူ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေးပုံစံများလည်းရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထို့အပြင် သတင်းတု၊ သတင်းအမှား၊ အချက်အလက်အလွဲများကို ထပ်တလဲလဲအသုံးပြု၍ တစ်ဖက်သား လူအများ၏ စိတ်ခံစားမှုနှင့် အသိအမြင်များကို ပြောင်းလဲစေရန် ကြိုးပမ်းသည့် Gaslighting နည်းစနစ်ကိုလည်း ထရမ့်က နှစ်ခြိုက်စွာအသုံးပြုလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဤအပြုအမူ များကြောင့် ထရမ့်၏လုပ်ရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ လူအများ အထင်သေးစရာ ဖြစ်ရသည်။ ထရမ့်နှင့်ပတ်သက်၍ ပေါ်ထွက်လာသော သတင်းများက သာမန်လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွင်း နှာခေါင်းရှုံ့ဖွယ်များလှသည်။ အပျော်အပါးလိုက်စားသူ၊ အခွန်ရှောင်သူ၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း၍ ရိုင်းပြစွာပြောဆိုတတ်သူ၊ အလိမ်အညာစကားများကို ထမင်းစားရေသောက်သဖွယ် အစဉ် မပြတ် ပြောဆိုလေ့ရှိသူ၊ မောက်မာမော်ကြွားလွန်းသူ စသည်ဖြင့် သတင်းဆိုးများဖြင့် ကျော်ကြားသူ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထရမ့်က မိမိအပေါ် မကောင်းရေးသားကြခြင်းသည်လည်း လူအများက မိမိအပေါ် အာရုံစိုက်လာစေသည့်အတွက် အခမဲ့ကြော်ငြာပြီးဖြစ်၍ ကောင်းမွန် သည်ဟု ဆိုသော်လည်း ကမ္ဘာပေါ်တွင် အင်အားအကြီးဆုံး စူပါပါဝါနိုင်ငံကြီးတစ်ခု၏ ခေါင်း ဆောင်အဖြစ် “မိမိသည် အမေရိကန်နိုင်ငံကိုသာမက တစ်ကမ္ဘာလုံးကိုပါ အုပ်ချုပ်နေခြင်း ဖြစ်သည်”ဟု ခပ်ကြွားကြွားပြောဆိုထားသည့် ထရမ့်အတွက် ဤအခြင်းအရာများသည် မကောင်းသော သမိုင်းမှတ်တိုင်အဖြစ် မော်ကွန်းတင်ကျန်ခဲ့မည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ထရမ့်၏ ရမ်းရမ်းကားကား လုပ်ဆောင်မှုများကြောင့် ထိခိုက်ခံစားကြရသည့် ကမ္ဘာကြီးအတွက်လည်း ရလဒ်ကောင်းမွန်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

ထို့ကြောင့်လည်း ထရမ့်၏တူမအရင်းဖြစ်သူ စိတ်ပညာရှင် မေရီထရမ့်က “Too Much and Never Enough: How My Family Created the World's Most Dangerous Man” ဟူသော စာအုပ်ကို ရေးသားခဲ့ပြီး သူမ၏ ဦးလေးဖြစ်သူကို ကမ္ဘာပေါ်၌ အန္တရာယ် အရှိဆုံးလူသားအဖြစ် မှတ်ချက်ပြုခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ မေရီထရမ့်၏ အဆိုအရ ထရမ့်၏ မိခင်မှာ မိမိအတွက်သာ ဂရုစိုက်ပြီး သားသမီးများကိုပင် ပစ်ထားသူဖြစ်ပြီး ထရမ့်၏ ဖခင်မှာ စိတ် လှုပ်ရှားမှုကင်းမဲ့ကာ ကိုယ်ချင်းစာစိတ် မရှိသူ၊ အကြင်နာခေါင်းပါးပြီး “တစ်ဦးက စေတနာ၊ တစ်ဦးကမေတ္တာ” ဆိုသည့် အပြန်အလှန်သဘောကို နားမလည်သူဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။ ဒေါ်နယ်ထရမ့်မှာ ငယ်စဉ်ကစ၍ မိခင်မေတ္တာကို မရခဲ့သလို သူလေးစားအားကျ အတုယူခဲ့ သည့် ဖခင်ဖြစ်သူမှာလည်း နှလုံးသားကင်းမဲ့၍ လူမှုရေးခေါင်းပါးသူဖြစ်သည့်အတွက် ငယ် ဘဝတစ်လျှောက်လုံး ကောင်းမြတ်သည့်စံနှုန်းတန်ဖိုးများနှင့် နွေးထွေးသည့် လူမှုပတ်ဝန်းကျင် တို့ကို ရရှိခံစားနိုင်မှု မရှိခဲ့ကြောင်း၊ ဤအနေအထားက ထရမ့်၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး အပြုအမူများကို ပုံဖော်သွားခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း မေရီထရမ့်က မှတ်ချက်ပြုခဲ့သည်။

ထရမ့်အစိုးရ၏ အကြောက်တရားဖြင့် အုပ်ချုပ်မှု (Theory X Management) ပုံစံ

အထက်ဖော်ပြပါ ထရမ့်၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေသများနှင့် ထရမ့်၏ ကိုယ်ရည်ကိုယ်သွေး စံလွဲမှုများကို ပေါင်းစပ်လိုက်သောအခါ ထရမ့်ဦးဆောင်သော အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်စီမံခန့်ခွဲမှု ပုံစံမှာ အကြောက်တရားဖြင့် အာဏာရှင်ဆန်ဆန် အုပ်ချုပ်မှုနည်းလမ်းများ ကျင့်သုံးလျက် ရှိကြောင်းတွေ့ရသည်။ ယင်းမှာထင်ရှားသော လူ့အဖွဲ့အစည်းစီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ စိတ်ပညာရှင်

Douglas McGregor ၏ Theory X ဟုခေါ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှုပုံစံ ဖြစ်သည်ဟု လေ့လာသူများက ဆိုသည်။ Theory X ဆိုသည်မှာ လက်အောက်ခံများနှင့် အုပ်ချုပ်ခံပြည်သူများကို ပျင်းရိသူများ၊ လွှတ်ထား၍မရသော မယုံကြည်စိတ်မချရသူများ၊ ခပ်ကြမ်းကြမ်း ကိုင်တွယ်အုပ်ချုပ်မှ ရသူများဟု ယူဆပြီး ဗဟိုထိန်းချုပ်စနစ်ဖြင့် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် အုပ်ချုပ်ခြင်း၊ အမြဲမပြတ် စောင့်ကြည့်တွန်းအားပေးကာ အပြစ်ပေးခြင်းနည်းလမ်းများဖြင့် ကျင့်သုံးအုပ်ချုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ထရမ့်အာဏာရရှိပြီးနောက် အမေရိကန်ပြည်တွင်း၌ ပြည်ထောင်စုအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများကို အင်အားလျှော့ချခြင်း၊ ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ တရားမဝင်ရောက်ရှိနေထိုင်သူများကို အတင်းအကျပ် ဖမ်းဆီးနှင်ထုတ်ခြင်း၊ နိုင်ငံအများအပြားကို ပြည်ဝင်ခွင့်ဗီဇာပိတ်ပင်ခြင်းစသည့် လုပ်ရပ်များမှာ အကြောက်တရားဖြင့် အုပ်ချုပ်သည့် Theory X ပုံစံဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသူများက သုံးသပ်ခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး၌လည်း အလားတူပင်ဖြစ်လေသည်။ "Think Big" ရည်မှန်းချက် ကြီးမားလှသည့် ထရမ့်၏လိုလားချက်မှာ အမေရိကန်နိုင်ငံကို ကြီးမြတ်သည့် နိုင်ငံကြီးတစ်ခုအဖြစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် To Make America Great Again (MAGA) ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံဂျီဒီပီ၏ ၁၂၃ ရာခိုင်နှုန်းအထိ အကြွေးနွံနစ်လျက်ရှိသော အမေရိကန်နိုင်ငံကြီးကို ကြီးကျယ်ခမ်းနားသည့်နိုင်ငံကြီးအဖြစ် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးမှာ စီးပွားရေးအရ အလွန်ကြီးမားသော ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီး ဖြစ်နေသည်။ ထို့ကြောင့် ထရမ့်အနေဖြင့် Theory X ကိုအသုံးပြု၍ ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံများကို အဆမတန် အခွန်အခမြှင့်တင်ခြင်းနည်းလမ်းဖြင့် အကြောက်တရားကို သုံးကာ ဖြေရှင်းနေခြင်းဖြစ်သည်။ စီးပွားရေးသမားစစ်စစ်ဖြစ်သော ထရမ့်သည် "နိုင်ကွက်ကို ရှာသုံးပါ" ဆိုသည့် သူ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေသအရ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ဈေးကွက်ဝယ်လိုအားကို လက်နက်အဖြစ် အသုံးချကာ ကုန်သွယ်ဖက်နိုင်ငံများက အမေရိကန်ကို အောက်မကျို့ဘဲ နေ၍မရအောင် ဖန်တီးခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

"မိမိနေရာကို အားမြှင့်ပါ" ဟူသည့် ဥပဒေသအတိုင်း ကမ္ဘာ့အပြင်ဘက် အမေရိကတိုက်၌ တည်ရှိနေသော အမေရိကန်နိုင်ငံအား ကမ္ဘာ့အင်အားအကြီးဆုံး ဦးဆောင်နိုင်ငံဖြစ်စေရေးအတွက် အိမ်နီးချင်း ကနေဒါနှင့်မက္ကဆီကို နိုင်ငံတို့အား အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ပြည်နယ်များအဖြစ် ဆွဲထည့်ရန် ကြံစည်နေသကဲ့သို့ ကမ္ဘာ့ထိပ်ခေါင်ဖျားရှိ သယံဇာတကြွယ်ဝသော ဂရင်းလန်းကျွန်းကို ရသည့်နည်းဖြင့် သိမ်းယူနိုင်ရန် ကြွေးကြော်လျက်ရှိသည်။ ထို့အပြင် မဟာဗျူဟာအရ အချက်အချာကျသော အလယ်အမေရိကဒေသမှ ပနားမားတူးမြောင်းကို စိတ်တိုင်းကျ ခြယ်လှယ်နိုင်ရန်လည်း ဖိအားပေးဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ သူ၏အကြံအစည်အောင်မြင်ပါက အီကွေတာမှသည် အာတိတ်စက်ဝိုင်းအထိ ကမ္ဘာ့အနောက်ခြမ်းကို ကိုင်တွယ်ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သည့် ကမ္ဘာ့ဧရိယာ လေးပုံတစ်ပုံရှိသော မဟာ့မဟာအင်ပါယာကြီးတစ်ခုကို တည်ဆောက်နိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်လေသည်။

ထိုသို့လုပ်ဆောင်ရာတွင် "နည်းလမ်းမျိုးစုံသုံးပါ" ဟူသည့် ဥပဒေသအတိုင်း ခြိမ်းခြောက် အကျပ်ကိုင်သည့် နည်းလမ်းမှစ၍ ဆုပေးဒဏ်ပေးစနစ်ဖြင့် ဆွဲဆောင်မှုကိုပါ သုံးကာလိုချင်သည့် အကျိုးအမြတ်ရနိုင်သော ဈေးကိုင်ဈေးဆစ်မှု နည်းလမ်းများကို လုပ်ဆောင်နေ

ကြောင်း တွေ့ရသည်။ တရုတ်၊ ရုရှားကဲ့သို့သော အင်အားချင်းယှဉ်နိုင်သည့် နိုင်ငံကြီးများနှင့် ဆက်ဆံရာ၌ တစ်ဖက်မှ တင်းတင်းမာမာ အလျှော့မပေးပါက လေသံချက်ချင်းပြောင်းကာ အမြတ်ထုတ်၍ ရနိုင်သမျှ နေရာတွင် ဈေးတည့်သွားအောင် လျှော့ပေးတတ်သည်။ ဤသည်ကိုပင် ထရမ့်က ပြောင်းလွယ် ပြင်လွယ်ရှိသည့် နည်းဗျူဟာဟု ဆိုသည်။ ဤနည်းဗျူဟာအရ လုပ်ဆောင်ရာတွင် ထရမ့်၏ ပါးစပ်ဖျား၌ ပူတင်သည်လည်းကောင်း၊ ရှီကျင့်ဖျင်သည် လည်းကောင်း ယုံကြည်ရသည့် မိတ်ဆွေကောင်းဖြစ်သည့်အခါ ဖြစ်လိုက်၊ မိုက်မဲ၍ သုံးစား မရသူများ ဖြစ်သည့်အခါ ဖြစ်လိုက်နှင့် ရှိလေသည်။

ကမ္ဘာ့အရေးအရာများတွင် စူပါပါဝါအဖြစ် ဝင်ရောက်လှုပ်ရှားရာ၌လည်း "အသုံးစရိတ်ကို ချွေတာပါ" ဆိုသည့်အတိုင်း အကျိုးအမြတ်မရှိနိုင်သည့် ကိစ္စများတွင် ငွေကြေး အကုန်မခံသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမြတ်မရနိုင်ဘဲ ငွေကုန်ကြေးကျများလှသည့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲ၌ အမေရိကန်အထောက်အပံ့များကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်သည်မှာ ဤဥပဒေသအတိုင်းပင် ဖြစ်၏။ ယူကရိန်းတွင် ပေးနေသည့် အမေရိကန်အထောက်အပံ့များကို ယူကရိန်းနယ်မြေရှိ အမေရိကန်က လိုအပ်နေသော မြေရှားသတ္တုများနှင့် လဲလှယ်ရေး အစီအစဉ်ဖြင့်သာ လုပ်ဆောင်မည့် နည်းလမ်းမှာလည်း ဤသဘောပင် ဖြစ်လေသည်။

"လူသိများအောင် လုပ်ပါ" ဟူသည့် ဥပဒေသအရ ငွေကုန်ကြေးကျ နည်းနည်းဖြင့် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးအကျိုးဆောင်အဖြစ် နာမည်ရစေရန် အိန္ဒိယ–ပါကစ္စတန် ပဋိပက္ခ၊ ယူကရိန်း–ရုရှား ပဋိပက္ခ စသည်တို့၌ ဝင်၍ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းပေးလျက်ရှိသည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌မူ စွန့်စားရမှုများသည့် အစ္စရေး–အီရန်စစ်ပွဲ၌ မူလက အမေရိကန်ပါဝင်မည်မဟုတ်ဟု ဆိုကာ နိုင်ငံရေးအရဖြေရှင်းရန် တိုက်တွန်းခဲ့သော်လည်း အစ္စရေးတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အီရန်ခေါင်းမထူနိုင်သည့် အခြေသို့ရောက်သွားသောအခါ အစ္စရေးတို့အလိုကျ မြေအောက်ဘန်ကာဖျက်ဗုံးဖြင့် အီရန်၏ နျူကလီးယားအဆောက်အဦကို ဖျက်ဆီးပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းဖြင့် အမေရိကန်ရှိ ဂျူးအသိုက်အဝန်းနှင့် အစ္စရေးနိုင်ငံ၏ ထောက်ခံမှုကို ရရှိခဲ့ရုံမျှမက ရှီယာ့ဒ်မွတ်ဆလင် အီရန်၏ အန္တရာယ်ကို ကြောက်ရွံ့စိုးရိမ်နေသော အရှေ့အလယ်ပိုင်း အာရပ်ရေနံနိုင်ငံများ၏ တိုးတိုးတိတ်တိတ် ထောက်ခံမှုကိုလည်း ရရှိနိုင်ခဲ့သည်။

လက်ရှိအခြေအနေအထိ ထရမ့်၏ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး လှုပ်ရှားမှုများမှာ အထက်ပါအတိုင်း သူ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥပဒေသ၊ ကိုယ်ပိုင်စရိုက်ပုံစံများဖြင့် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိပြီး အောင်မြင်သည်များရှိသကဲ့သို့ မအောင်မြင်သည်များလည်းရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး စစ်ရေးအင်အား၊ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး စီးပွားရေးအင်အား၊ ဘဏ္ဍာရေးကွန်ရက်နှင့် နိုင်ငံတကာသုံး ငွေကြေးစနစ်တို့ကိုပိုင်ဆိုင်ထားကာ ကမ္ဘာ့ဝယ်လိုအားအများဆုံး ဈေးကွက်ကြီး တည်ရှိနေသည့် အမေရိကန်၏ အားသာချက် နိုင်ကွက်များကို ဆုပ်ကိုင်ထားလျက် အကြောက်တရားဖြင့် ဖိအားပေး အကျပ်ကိုင်၍ တစ်ဖက်သတ် အကျိုးစီးပွားအတွက် ထင်သလိုခြယ်လှယ်နေသောသမ္မတထရမ့်၏လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ် အင်အားသေးငယ်သော နိုင်ငံများက "မချစ်သော်လည်း အောင့်ကာနမ်း"၍ အောက်ကျို့နေရသည့်သဘော ရှိသည်။ ငွေကြေးကြွယ်ဝသော အရှေ့အလယ်ပိုင်း အာရပ်နိုင်ငံများကမူ အမေရိကန်ထံမှ စစ်လက်နက်ပစ္စည်းတန်ဖိုး ဒေါ်လာ ထရီလီယံနှင့်ချီ၍ဝယ်ယူခဲ့ပြီး အလည်အပတ်ရောက်ရှိလာသော

ထရမ့်ကိုလည်း စကြဝတေးမင်း ကြွချီလာသည်ကို ကြိုဆိုသကဲ့သို့ ခရမ်းရောင် ကတ္တီပါ ကော်ဇောခင်း၍သောင်းသောင်းဖြဖြ ကြိုဆိုလျက် Boeing 747 ဇိမ်ခံလေယာဉ်ကြီးတစ်စင်းလုံး မေတ္တာလက်ဆောင် ပဏ္ဏာဆက်ကာ ထရမ့်ကျေနပ်အောင် ဖန်တီးပေးနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ရေတိုကာလအတွက် သုံးသပ်ရပါက ထရမ့်၏ Theory X ပုံစံဖြင့် ခပ်ကြမ်းကြမ်း လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေမှုများသည် အမေရိကန်နိုင်ငံအတွက် အကျိုးအမြတ် တချို့တလေ ရရှိနိုင်ဖွယ်ရှိသော်လည်း ရေရှည်အကျိုးဆက်များကို တွက်ဆကြည့်ပါက ကမ္ဘာကြီး၏ တည်ငြိမ်သော မူခြေစနစ်ကို လှုပ်ခါပြောင်းလဲစေလျက်ရှိပြီး နိုင်ငံတကာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး အထိုင်များ မတည်မငြိမ် ဖြစ်လာစေနိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုမှဆက်၍ နိုင်ငံတကာ မဟာဗျူဟာ အခင်းအကျင်းများသို့ပါ သက်ရောက်မှုရှိလာစေနိုင်သည်ဟု မှန်းဆရသည်။ တစ်ချိန်က ကမ္ဘာ့မီဒီယာလောကတွင် လူသိများခဲ့သည့် "အကျည်းတန် အမေရိကန်" (The Ugly American) ရုပ်ပုံလွှာမှသည် "အော့ကြောလန် အမေရိကန်"(Despicable American) အဖြစ်သို့ ကူးပြောင်းရောက်ရှိသွားနိုင်သည့် အလားအလာရှိနေလေသည်။ သမ္မတ ဒေါ်နယ် ထရမ့်၏ အမေရိကန်နိုင်ငံကို ကြီးမြတ်သောနိုင်ငံကြီးအဖြစ် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး စိတ်ကူးအိပ်မက်ကို အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ဖွယ် ရှိ မရှိ မသေချာလှ သေးသော်လည်း ထရမ့်တာဝန်ယူနေသည့် လေးနှစ်တာကာလပတ်လုံး ကြိုတင်မှန်းဆရန် ခက်လှသည့် ထရမ့်၏ လုပ်ရပ်များအတွက် အမေရိကန်ပြည်သူများသာမက တစ်ကမ္ဘာလုံးကပါ နေ့စဉ်နှင့်အမျှ စိုးတထိတ်ထိတ် စောင့်ကြည့်နေကြရမည်ကတော့ သေချာလှပါကြောင်း သုံးသပ်တင်ပြလိုက်ရပါသည်။

ကိုကိုလှိုင်

tpöa&;-tm&yf12 &uf umppyfcsdef
&vdkonf bifaf;pmrsm;

wifEdkbef

"အီရန်တွင် ဒုံးပျံများနှင့် ဒရုန်းများ
သုံးနိုင်သည့်အရေအတွက် ပို၍များသော်လည်း
အစ္စရေး၏ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည်ကို ကျော်လွန်ကာ
ပစ်မှတ်များကို တိကျစွာ တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်းမရှိခဲ့ကြောင်း
တွေ့ရသည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ထူးခြားသည့် တစ်ခန်းရပ်ပြဇာတ်

အစ္စရေး–အာရပ် စစ်ပွဲသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့မှ ၂၄ ရက်နေ့အထိ ၁၂ ရက်ကြာ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဤစစ်ပွဲက –

- အစ္စရေးနှင့် အီရန် နှစ်နိုင်ငံသာ ဆင်နွှဲခဲ့ကြသည့် စစ်ပွဲလား။
- အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန် နှစ်နိုင်ငံပေါင်းပြီး အီရန်နိုင်ငံအပေါ် နှစ်ယောက်နှင့် တစ်ယောက် ဝိုင်းတိုက်သည့် စစ်ပွဲလား။
- ဇာတ်ဆရာကြီး အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က သူ၏ Proxy ဇာတ်ကောင်ကို တိုက်ခိုင်းသည့်ပွဲဖြစ်သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ဇာတ်ဆရာကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက်ပါဝင်ဆင်နွှဲ တိုက်ခိုက်ပေးခဲ့ရသည့်စစ်ပွဲလား။

ဟူ၍ ပိုင်းခြားဝေဖန်ဆန်းစစ်ကြည့်ရာတွင် ဇာတ်ဆရာကြီး အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က သူ၏ Proxy ဇာတ်ကောင်ကို တိုက်ခိုင်းသည့်ပွဲဖြစ်သော်လည်း နောက်ဆုံးတွင် ဇာတ်ဆရာကိုယ်တိုင် ဝင်ရောက် ပါဝင်ဆင်နွှဲ တိုက်ခိုက်ပေးခဲ့ရသည့်စစ်ပွဲဟု ဆိုနိုင်သည်။ ထို့နောက် ဇာတ်ဆရာကိုယ်တိုင်က စစ်ပွဲကို ကန့်သတ်စစ်ပွဲ တစ်ခန်းရပ်ပြဇာတ်အဖြစ် ရပ်ဆိုင်းစေခဲ့သည်။

ဤစစ်ပွဲ၏ အနိုင်အရှုံး အဆုံးအဖြတ်ကို လေ့လာကြည့်ပါက အစ္စရေးနိုင်ငံသည် မျိုးဆက်ပေါင်းများစွာ ရပ်တည်မည့် သမိုင်းဝင်အောင်ပွဲတစ်ခုအဖြစ် "နျူကလီးယား လက်နက်များ ပျက်စီးခြင်းနှင့် ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည် ၂၀၀၀ ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်မှုနှစ်ခုကို ဖယ်ရှား အောင်မြင်ခဲ့ကြောင်း" အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ယာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က အမေရိကန်၏ တစ်ညတာ ပေါင် ၃၀၀၀၀ အလေးချိန်ရှိသော ဘန်ကာဖုံးများကို ပထမဆုံး အသုံးပြုတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် "စစ်ပွဲကို အဆုံးသတ်အောင်မြင်ခဲ့သည်"ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

အီရန်အကြီးအကဲ အယာတိုလာ အလီခါမေနီက အမေရိကန်က ကြားဝင်စွက်ဖက်လျက် အီရန်အား လက်နက်ချရန် သမ္မတ ထရမ့်၏ တောင်းဆိုမှုကို လှောင်ပြောင်ကာ လက်နက်မချသည့်အပြင် အီရန်၏ ယူရေနီယံသိုလှောင်မှုကို တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုမီ အောင်မြင်စွာ ရွှေ့ပြောင်းထားနိုင်ခြင်းသည် အီရန်၏ အောင်မြင်မှုဟု ပြောကြားခဲ့သည်ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့် ရှုံးသူမရှိ အားလုံးနိုင်သည်ဟု ဆိုရမလို ဖြစ်သည်။

စစ်ပွဲလေ့လာသုံးသပ် အကဲခတ်သူများကမူ စစ်ပွဲရည်မှန်းချက်များအတိုင်း အောင်မြင်သည်မှာလည်း မသေချာသကဲ့သို့ နျူကလီးယား ဟန့်တားရေးရည်မှန်းချက်ကလည်း အပြည့်အဝ အောင်မြင်သည်ဟု မဆိုနိုင်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုရရှိရန် ရေရာသေချာမှု မရှိသေးဟု ဆိုကြသည်။

ထို့ကြောင့် ဣအစ္စရေး-အာရပ် ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲကို "ထူးခြားသည့် တစ်ခန်းရပ် ပြဇာတ်" ဟု ဆိုလျှင် မှားအံ့မထင်။

နျူကလီးယား နှုတ်ခမ်းဝအနီးမှ နျူကလီးယားဟန့်တားရေးစစ်ပွဲ

စစ်ပွဲ၏ နောက်ထပ်ထူးခြားမှုတစ်ခုမှာ အီရန်တွင် အစ္စရေးကို ခြိမ်းခြောက်နိုင်သည့် နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်မှု ဟန့်တားရန်ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်သည် အီရန်၌ နျူကလီးယားဗုံး မရှိသေးသော်လည်း ထုတ်လုပ်နိုင်ခြေရှိသည့် သန့်စင်ပြီးသော ယူရေနီယံ သိုလှောင်ထားမှုသတင်းကို ရရှိထားသဖြင့် အီရန်၏နျူကလီးယားထုတ်လုပ်မှုကို အချိန် ၂ နှစ်၊ ၃ နှစ်ခန့် နှောင့်နှေးနောက်ကျစေရန်သာ ရည်ရွယ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် စစ်စရိတ် ဘီလီယံချီကုန်ကျပြီး အသက်အိုးအိမ် ထိခိုက်ပျက်စီးမှု လောင်းကြေးကြီးမားစွာထပ်၍ ဆုံးဖြတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သောစစ်ပွဲကို တိုက်ခိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သော အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်အပေါ် ပြည်သူများက ပြစ်တင်ဝေဖန်ခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးတို့က အီရန်အပေါ်ဖိအားပေးတိုက်ခိုက်မှုကို မကျေနပ်သည့် မြောက်ကိုရီးယားသည် အီရန်ကို နျူကလီးယားလက်နက်ကူညီမည်ဟု ပြောဆိုခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးတွင် အစ္စရေး၏မိတ်ဖက် အမေရိကန်ဇာတ်ဆရာကြီးကိုယ်တိုင် Operation Midnight Hammer ဆိုသည့်စစ်ဆင်ရေးအမည်ဖြင့် အီရန်ရှိ နျူကလီးယား အဆောက်အအုံများကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့ရာတွင် B-2 Spirit ဗုံးကြဲလေယာဉ် ခုနစ်စင်း အပါအဝင် လေယာဉ်အမျိုးမျိုး အစင်းရေ ၁၂၀ ကျော်အပြင် မြေထဲပင်လယ်တွင် အမေရိကန် ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်ကာကွယ်ရေး ဖျက်သင်္ဘောငါးစီး ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ထို့နောက်အမေရိကန်သည် ဆက်မတိုက်ဘဲ ကိုယ်ရှိန်သတ်၍ အစ္စရေး- အီရန်တို့ကိုပါ အပစ်ရပ်ဆိုင်းစေခြင်းဖြင့် စစ်ပွဲကို တစ်ခန်းရပ်လိုက်သည်။

ထိုသို့ ကန့်သတ်စစ်ပွဲအသွင် တစ်ခန်းမရပ်ပါက အီရန်၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံတို့ ပါဝင်လာနိုင်ပြီး နျူကလီးယားစစ်ပွဲ နှုတ်ခမ်းဝမှ ဆက်လက်သက်ဆင်းသွားနိုင်သည့် အလားအလာ

သို့ ရောက်ရှိသွားမည့် အန္တရာယ်အထိရှိသည့်စစ်ပွဲ ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်၏ အီရန်အပေါ် နျူကလီးယားဟန့်တားရေးအတွက် ရည်ရွယ်တိုက်ခိုက်သည့်စစ်ပွဲသည် လောင်းကြေးကြီးကြီးထပ်၍ ဆုံးဖြတ်တိုက်ခိုက်မှုတစ်ရပ်ဟု သုံးသပ်နိုင်သည်။

နျူကလီးယားဟန့်တားရေးစစ်ပွဲ၌ နှစ်ဖက်အဆုံးအရှုံး

စစ်ပွဲ ၁၂ ရက်အတွင်း အီရန်သည် စစ်ပွဲအတွင်း ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည် ၅၅၀ ခန့်နှင့် မောင်းသူမဲ့လေယာဉ် ၁၀၀၀ ခန့်ကို အစ္စရေးသို့ ပစ်လွှတ်ခဲ့ရာ လူ ၂၉ ဦး သေဆုံးပြီး ၃၂၃၈ ဦး ဒဏ်ရာရခဲ့သည်ဟု အစ္စရေးကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ကြေညာခဲ့သည်။ အစ္စရေးတောင်ပိုင်းရှိ ဓာတ်အားပေးစက်ရုံ၊ ဟိုက်ဖာရှိ ရေနံချက်စက်ရုံနှင့် အစ္စရေးအလယ်ပိုင်းရှိ တက္ကသိုလ်တစ်ခု အပါအဝင် လူနေထူထပ်သောနေရာများ သို့မဟုတ် အရေးပါသော အခြေခံအဆောက်အအုံနေရာများတွင် ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည် အနည်းဆုံး ၃၁ ကြိမ်ထက်မနည်း ထိခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစီရင်ခံခဲ့သည်။

"အီရန်ကျန်းမာရေး အာဏာပိုင်များ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ အီရန်တွင် သေဆုံးသူ ၁၀၅၄ ဦးရှိပြီး ဒဏ်ရာရသူ ၄၄၇၆ ဦး ရှိခဲ့သည်။"

အီရန်ကျန်းမာရေးအာဏာပိုင်များ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ အီရန်တွင် သေဆုံးသူ ၁၀၅၄ ဦးရှိပြီး ဒဏ်ရာရသူ ၄၄၇၆ ဦး ရှိခဲ့သည်။ တိုက်ခိုက်မှုများတွင် အကြီးတန်းတပ်မှူး ၂၀ ဦး သေဆုံးခဲ့ရာ အီရန်စစ်တပ် စစ်ဦးစီးချုပ်၊ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး Mohammad Bagheri၊ Islamic Revolutionary Guard Corps (IRGC) တပ်မှူး Hossein Salami၊ IRGC အကြီးတန်းတပ်မှူး Gholam Ali Rashid နှင့် IRGC လေတပ်မှူး Amir Ali Hajizadeh အပါအဝင် IRGC လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးနှင့် ဒရုန်းတပ်ဖွဲ့ ခေါင်းဆောင်တို့ ကျဆုံးခဲ့သည်။ နျူကလီးယားသိပ္ပံပညာရှင် Fereydoon Abbasi နှင့် Mohammad Mehdi Tehranchi တို့လည်း သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အီရန်နိုင်ငံပိုင်မီဒီယာက ဖော်ပြခဲ့သည်။ နှစ်ဖက်လုံးတွင် စစ်ဘက်၊ အရပ်ဘက်အဆောက်အအုံများ၊ စီးပွားရေးအခြေခံအဆောက်အအုံများ ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့ပြီး ပြည်သူအချို့ အသက်အိုးအိမ်စည်းစိမ် ထိခိုက်ပျက်စီးခဲ့သည်။

စစ်ပွဲမှရရှိသည့် အဆင့်မြင့်စစ်ဘက်နည်းပညာနှင့် ထောက်လှမ်းရေးနည်းပညာ သင်ခန်းစာ

ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အစ္စရေး – အီရန်တို့၏ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲ ဇာတ်ခုံပေါ်မှ မြင်ကွင်းများအရ အဆင့်မြင့် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနည်းပညာ (Advanced Military Technology) နှင့် ထောက်လှမ်းရေးနည်းပညာ (Human Intelligence and Artificial Intelligence) တို့က စစ်ပွဲ အနိုင်အရှုံး အဆုံးအဖြတ် ချိန်ခွင်လျှာကို သိသာစွာ အလေးသာစေခဲ့ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ရှေးခေတ်ကကဲ့သို့ လူအင်အား၊ လက်နက်အင်အားအပေါ်၌ အဓိက မူတည်နေခဲ့သည့် အယူအဆကို ပြောင်းလဲပစ်ခဲ့သည်။

စစ်ပွဲတွင် အစ္စရေးနှင့် အီရန်တို့၏ ဒုံးကျည်များ၊ လေယာဉ်များ၊ ထောက်လှမ်းရေးစနစ်များနှင့် ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည်များ ပြိုင်ဆိုင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည့်ပွဲအဖြစ် တွေ့ရသည်။ လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်ချင်းယှဉ်ပါက အစ္စရေးက အီရန်ထက် သာလွန်ကောင်းမွန်သော ဒုံးခွင်းဒုံးများကို အသုံးပြုနိုင်စွမ်းရှိသည်။ အီရန်၏ အားနည်းသော လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်ကြောင့် အစ္စရေးတိုက်လေယာဉ်များနှင့် ဒုံးကျည်တိုက်ခိုက်မှုများကို မကာကွယ်နိုင်ကြောင်း တွေ့ရသည်။ အစ္စရေးသည် ၎င်း၏ ကနဦးတိုက်ခိုက်မှုတွင် လူလိုက်ပါသော လေယာဉ်အစင်း ၂၀၀ ကျော်ကို အသုံးပြုနိုင်ခဲ့ပြီး ၎င်း၏လေတပ်သည် အသေအပျောက်မရှိခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ပဋိပက္ခစတင်ပြီး ၄၈ နာရီအတွင်း အစ္စရေးလေတပ်သည် တီဟီရန်အပေါ် ကောင်းကင်ယံကို ထိန်းချုပ်မှု (Air Supremacy) ရရှိစေခြင်းက စစ်ဆင်ရေးတစ်ခုလုံးအပေါ်တွင် အလေးသာစေခဲ့သည်။

အစ္စရေးကာကွယ်ရေးကုမ္ပဏီများသည် Rafael Advanced Defense Systems ၊ Elbit Systems နှင့် Israel Aerospace Industries (IAI) တို့ပေါင်းစပ်ထားသည့် Iron Dome၊ Heron UAVs နှင့် Barak Missile Systems ကဲ့သို့သော အဆင့်မြင့် AI မောင်းနှင်စနစ်များကို တီထွင်၍ စစ်ဆင်ရေးကို မဟာဗျူဟာမြောက်အစီအမံများ ကြိုတင်ရေးဆွဲနိုင်ခဲ့သည့်အပြင် နည်းဗျူဟာအရ တိကျပစ်မှတ်များကို ကြိုတင်ထောက်လှမ်း၍ ထိရောက်စွာ ချေမှုန်းနိုင်ခဲ့သည်။

အစ္စရေးက အရေးကြီးပစ်မှတ်များကို လုပ်ကြံမည့်စာရင်း (Killing List) ထားရှိပြီး Lavender & Where's Daddy: AI software များနှင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ထောက်လှမ်းစောင့်ကြည့်လျက် အခြေအနေအခွင့်သာသည်နှင့် ချေမှုန်းနိုင်သော ဉာဏ်ရည်တု ပရိဂရမ်ကို အသုံးပြုခဲ့သဖြင့် အီရန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးများနှင့် နျူကလီးယားပညာရှင်များအား လုပ်ကြံနိုင်ခဲ့သည်။

အီရန်တွင် ဒုံးပျံများနှင့် ဒရုန်းများ သုံးနိုင်သည့် အရေအတွက် ပို၍များသော်လည်း အစ္စရေး၏ကာကွယ်ရေးစွမ်းရည်ကို ကျော်လွန်ကာ ပစ်မှတ်များကို တိကျစွာ တိုက်ခိုက်နိုင်စွမ်း မရှိခဲ့ကြောင်းတွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် အီရန်က အစ္စရေးသို့ ဒုံးကျည် ၂၀၀ ခန့်အား ဒုံးမိုးရွာသကဲ့သို့ပစ်ခတ်ခဲ့ရာတွင် အစ္စရေး၏ဒုံးခွင်းဒုံးများကိုဖောက်ကျော်၍ အစ္စရေး၏ အရေးကြီးဆုံး သိပ္ပံပညာဗဟိုဌာန (Weizmann Institute)၊ ဟိုက်ဖာရေနံချက်စက်ရုံနှင့် အစ္စရေးကာကွယ်ရေးဌာနတို့ကို ထိခိုက်ပျက်စီးမှုဖြစ်စေခဲ့သည်။

အီရန်၏အားသာချက်အဖြစ် တာဝေးပစ်ဒုံးများကို ပြည်တွင်းထုတ်လုပ်နေမှုနှင့် သိုလှောင်မှုစနစ် အားသာချက်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အစ္စရေး၏ တိကျထိရောက်သည့်

တိုက်ခိုက်မှုကာလအတွင်း မြောက်မြားစွာကြိုတင်ထုတ်လုပ်ထားသည့် တာဝေးပစ်ဒုံးများကို မိုးရွာသကဲ့သို့ ပစ်လွှတ်နိုင်ခဲ့သည့်စွမ်းရည်ကြောင့် အစ္စရေးအတွက် မထင်မှတ်ထားသည့် တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်မှုဒဏ်က အစ္စရေးပြည်သူများ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်ခဲ့ကြပြီး စစ်တိုက်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည့် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်ကို ပြစ်တင်ဝေဖန်မှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

ဤစစ်ပွဲတွင် အဆင့်မြင့် စစ်ဘက်နည်းပညာနှင့် ထောက်လှမ်းရေးနည်းပညာတို့က–

- တိကျသောပစ်မှတ်ထားခြင်း(Precision Targeting)။
- ထိရောက်သောစစ်ဆင်ရေးစွမ်းဆောင်ရည်(Operational Efficiency)။
- လျင်မြန်သော ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးနိုင်ခြင်း(Rapid Decision–Making)။
- ပစ်မှတ်တိကျစေရန်အတည်ပြုခြင်း (Accuracy and Verification)။

စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ စစ်ဆင်ရေးများ၏ တိကျမှုနှင့် ထိရောက်မှုရှိရန်အတွက် ပစ်မှတ်များကို ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ခြေရာခံခြင်းများကို အလိုအလျောက်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် လိုအပ်သော အချိန်နှင့် လူသားအားစိုက်ထုတ်မှုကို လျှော့ချပေးကာ ပိုမိုမြန်ဆန်၍ တိကျသော တုံ့ပြန်မှုများကို ရရှိစေနိုင်ခဲ့သဖြင့် စစ်ပွဲအဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်စွမ်း မြင့်မားလာကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။

ထို့ကြောင့် ဤစစ်ပွဲမှ ရရှိသော အဆင့်မြင့်စစ်ဘက်နည်းပညာနှင့် ထောက်လှမ်းရေး နည်းပညာ သင်ခန်းစာကိုရယူ၍ နိုင်ငံများအနေနှင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေး အစီအမံများကို ကြိုတင်ချမှတ် ပြင်ဆင်သင့်ပေသည်။

နိုင်ငံတို့၏ အမျိုးသားခံနိုင်စွမ်းရည်(National Resilience) တည်ဆောက်ထားရန် လိုအပ်လာသည့် သင်ခန်းစာ

အစ္စရေးနှင့် အီရန်တို့၏ ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲအတွင်း အပြန်အလှန် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ကြရင်း နှစ်ဖက် နေ့စဉ် ဒုံးကျည်ခဲယမ်းအသုံးစာရင်းများနှင့် နေ့စဉ်အမေရိကန်ဒေါ်လာ ဘီလီယံနီးပါး စစ်အသုံးစရိတ် ကုန်ကျနေခြင်းတို့အရ နှစ်ဖက်လုံးက ရေရှည်စစ်ပွဲ ဆင်နွှဲနိုင်ရန် အခက်အခဲရှိကြပုံ ရေးသားလာကြသည့်သတင်းများ ထွက်ပေါ်လာခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အစ္စရေး – အီရန် စစ်ပွဲသင်ခန်းစာအရ နိုင်ငံတို့၏ စစ်အောင်ရာသော အကြောင်းကြီးများ၌

- အမျိုးသားလုံခြုံရေးခံနိုင်ရည်ရှိမှု (National Security Resilience)၊
- အမျိုးသားစီးပွားရေးခံနိုင်ရည်ရှိမှု(National Economic Resilience) ရှိအောင် တည်ဆောက်နိုင်မှုမှာ အဓိကကျကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိနိုင်သည်။

စစ်ပွဲများ၏အဆုံးအဖြတ်အတွက် မဟာမိတ်နိုင်ငံရေးနှင့် မဟာမိတ်အင်အားလိုအပ်ပုံ သင်ခန်းစာ

အစ္စရေးနှင့် အီရန် နှစ်နိုင်ငံတို့၏ နှစ်ဖက်တိုက်နိုင်စွမ်း၊ ခံနိုင်စွမ်း အခြေအနေကို လေ့လာလျှင် အမေရိကန်က အစ္စရေးဘက်မှ လေကြောင်းကာကွယ်ရေး ဒုံးခွင်းဒုံးများဖြင့် စစ်နံမှ ကာပစ် ပစ်ခတ်ပေးခဲ့ရသည့်အပြင် နောက်ဆုံးတွင် အမေရိကန်ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ဖုံးကြဲ တိုက်ခိုက်ပေးခဲ့ရသည့်အချက်က အစ္စရေးနှင့်အီရန် နှစ်နိုင်ငံစစ်ပွဲ၏ ခံနိုင်ရည်စွမ်းရည်

မှုခြေကို “မဟာမိတ်နိုင်ငံရေးနှင့် မဟာမိတ်အင်အား”(Alliance Politics and Alliance Power) က တိမ်းစောင်း အလေးသာစေခဲ့သည့်အချက်ကို တွေ့ရှိရသည်။

အီရန်၏မဟာမိတ်နိုင်ငံများကမူ အစ္စရေးဘက်မှနေ၍ အမေရိကန်ကဲ့သို့ မားမားမတ်မတ် ပြတ်ပြတ်သားသားရပ်တည်မှု မရှိခဲ့သည်ကလည်းထူးခြားသည်။ မြောက်ကိုရီးယားကမူ အီရန်သို့ နျူကလီယားလက်နက်ကူညီရန် အသင့်ရှိသည်ဟူသော မဟာမိတ်နိုင်ငံရေးစကားတစ်ခွန်းက တန်ဖိုးရှိလှသည်။ အီရန်ကို တစ်ကြိမ်သာ ဝင်ရောက်ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ပြီး လက်နက်ချရန်သာ နှုတ်ကပြောခဲ့သည့် ထရမ့်သည် လက်နက်ချသည်အထိ ဆက်လက်မတိုက်ခိုက်တော့ဘဲ ကန့်သတ်စစ်ပွဲဖြင့် တစ်ခန်းရပ်ခဲ့သည်။

အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဤစစ်ပွဲ၌ အမေရိကန်၏ကိုယ်ပျောက်လေယာဉ်များ အသုံးပြုလျက် ထိရောက်သော ဘန်ကာဗုံးများဖြင့် အီရန်၏ နျူကလီးယား ယူရေနီယံသတ္တုသန့်စင်သည့် နေရာများကို အထိအခိုက် အနှောင့်အယှက်မရှိ တိုက်ခိုက်ပြသသွားသည့် အဆင့်မြင့်စစ်ဘက် လျှပ်တစ်ပြက်တိုက်ခိုက်မှုက အမေရိကန်၏ မဟာမိတ်နိုင်ငံများအကြားတွင်သာမက အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသအတွင်း ပြိုင်ဘက်မရှိသည့် အမေရိကန်သာပထမ ဗိုလ်စွဲနေဆဲအခြေအနေကိုပြသ၍ သြဇာလွှမ်းမိုးမှုရလိုက်သည်ဟု ရှုမြင်သူများရှိသကဲ့သို့ အမေရိကန်ပြည်သူများက အီရန်အကြမ်းဖက်သမားများ၏ အန္တရာယ်သည် အမေရိကန်ပြည်တွင်း၌ ရောက်ရှိဖြစ်ပွားမည်ကို စိုးရိမ်မှုလည်း ရှိလာခဲ့သည်။

ထို့ကြောင့် စစ်ပွဲများ၏အဆုံးအဖြတ်အတွက် မဟာမိတ်နိုင်ငံရေးနှင့် မဟာမိတ်အင်အား လိုအပ်ပုံ သင်ခန်းစာကလည်း နိုင်ငံတို့အတွက် လေ့လာသင်ယူစရာ တစ်ခုဖြစ်သည်။

ခဏတစ်ဖြုတ် ချင်းနင်းဝင်ရောက်ရေးဗျူဟာ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်

အစ္စရေး – အီရန်စစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်ကိုယ်တိုင် ပါဝင်တိုက်ခိုက်ခဲ့သော “နောက်ဆုံးပေါ် ခဏတစ်ဖြုတ် ချင်းနင်းဝင်ရောက်ရေးဗျူဟာ”ကို ထရမ့်၏ အယူဝါဒ (Trump Doctrine) ဟု တင်စားခေါ်ဆိုသည်။ ရှည်လျားသော ပဋိပက္ခများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် “လွှမ်းမိုးသောစစ်အင်အား” ကိုအသုံးပြုသည့်နည်းဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်သည်။ သို့ရာတွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသစစ်ပွဲစာမျက်နှာသစ်၏ နိဒါန်းအစပျိုးမှုဟု အချို့က ထောက်ပြသည်။

အမေရိကန်ပြည်တွင်း နိုင်ငံရေးစစ်တမ်းအရ ဇွန်လ ၁၇ ရက်နေ့က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည့် The Economist နှင့် YouGov တို့၏စစ်တမ်း၌ အမေရိကန်လူမျိုး ၆ဝ ရာခိုင်နှုန်းသည် အစ္စရေးနှင့် အီရန်ကြား ပဋိပက္ခတွင်ပါဝင်ရန် ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြပြီး ၁၆ ရာခိုင်နှုန်းသာ ထောက်ခံခဲ့ကြသည်။ ရီပတ်ဘလစ်ကန်များထဲတွင် ၅၃ ရာခိုင်နှုန်းက စစ်ရေးလှုပ်ရှားမှုကို ဆန့်ကျင်သည်။

ဇာတ်ဆရာအမေရိကန် “နောက်ဆုံးပေါ် ခဏတစ်ဖြုတ်ချင်းနင်းဝင်ရောက်ရေးဗျူဟာ” ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်သည် အစ္စရေး၏ နျူကလီးယားဟန့်တားရေးရည်မှန်းချက်ထက် ပိုမို၍ မြင့်မားသည်။ အစ္စရေး – အာရပ် ကာယကံရှင် ဇာတ်ဆောင်နှစ်ဦးတို့၏ တိုက်စစ်ရည်မှန်းချက်ထက် ပိုမို၍ အလှမ်းကျယ်သည်။

အမေရိကန်သည် ကမ္ဘာတွင် ပထမဆုံးနျူကလီးယားဗုံးကို ထုတ်လုပ်လျက် ဟီရိုရှီးမားကို ပထမဆုံးဗုံးကြဲခဲ့သူဖြစ်သော်လည်း အမေရိကန်၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးမဟာဗျူဟာတွင်

Nuclear Non–Proliferation Treaty (NPT) နျူကလီးယားလက်နက်များပြန့်ပွားမှုကို တားဆီးရန်နှင့် နျူကလီးယားစွမ်းအင် ငြိမ်းချမ်းစွာအသုံးပြုမှုကို မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်သည် အမေရိကန်အမျိုးသားလုံခြုံရေး၏ အုတ်မြစ်အဖြစ် ဖော်ပြထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ နျူကလီးယားလက်နက်ကို ဟန့်တားရေးသည် ယခုဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အစ္စရေး–အီရန်စစ်ပွဲ၌ အီရန်က ကြိုတင်ရွှေ့ပြောင်းထားသည်ဆိုသော ယူရေနီယံသန့်စင်ပြီးသတ္တုများ သိုလှောင်ထားရှိသည့်နေရာကို ထိထိရောက်ရောက်ဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း ရှိ မရှိ မသေချာ။ နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ရေး နှောင့်နှေးနောက်ကျရုံသာ နောက်ကျမည့် အခြေအနေရှိသည်။ လက်နက်ချခိုင်းသော အီရန်က လက်နက်မချဘဲ အမေရိကန်က တိုက်ခိုက်မှုအားလုံး ရပ်တန့်စေခဲ့သည်။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟု မေးစရာဖြစ်သည်။

အမေရိကန်အနေဖြင့် Unipolarity အခြေအနေမှ ပါဝါကျဆင်းလာသော လက်ရှိအခြေအနေတွင် ထရမ့်အနေနှင့် "အမေရိကန် တစ်ဖန်ပြန်လည်ကြီးထွားရေး" (Make Amarica Great Again) အတွက် "အမေရိကန် – ပထမ" မူဝါဒ အမျိုးသားရေးရည်မှန်းချက် အောင်မြင်ရန် နိုင်ငံရေးစွမ်းအား၊ စစ်ရေးစွမ်းအား၊ စီးပွားရေးစွမ်းအားတို့ကို ထရမ့်၏ သမ္မတသက်တမ်းအတွင်း ပြသနိုင်ရန် လိုအပ်နေချိန်ဖြစ်သည်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသအပေါ် ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ဩဇာလွှမ်းမိုးရေး ရည်မှန်းချက်ဖြင့် ဇာတ်ဆရာကြီးအမေရိကန်က အစ္စရေး – အီရန်စစ်ပွဲ အစ – အလယ် – အဆုံး သွယ်ဝိုက်၍လည်းကောင်း၊ တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း ပါဝင်စီစဉ်ညွှန်ကြား ဗိုလ်ကျစိုးမိုးနိုင်သော စွမ်းရည်ကို ပြသသွားနိုင်ခဲ့သည်။

တစ်နည်းအားဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ ရေနံနိုင်ငံများအပေါ် ဝင်ရောက်စည်းရုံးလာသည့် အီရန်၏မိတ်ဖက်များဖြစ်ကြသည့်အပြင် အမေရိကန်၏ပြိုင်ဘက်နိုင်ငံကြီးအချို့ကိုလည်းကောင်း၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ BRICS အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအချို့ကိုလည်းကောင်း၊ "အမေရိကန်သာ ပထမ" ပြိုင်ဘက်မရှိကြောင်းပြသလျက် နိုင်ငံရေးအကျိုးအမြတ်အပြင် အဆင့်မြင့် စစ်ဘက်နည်းပညာလက်နက်များရောင်းချလျက် ရေနံဈေးကွက်ချိတ်ဆက်ထားနိုင်မည့် ပထဝီစီးပွားအကျိုးအမြတ်ရရှိရေး ဇာတ်လမ်းဇာတ်ကွက်တစ်ခု ဖော်ဆောင်သွားခဲ့သည့် တစ်ခန်းရပ်ပြဇာတ်ကို ကြည့်ရှုမြင်တွေ့ရာမှ သင်ခန်းစာသစ်များရှိခဲ့သည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။

တင်နိုင်သိန်း

Ref: – Is the 12–day Israel–Iran war really over and who gained what?
- Winners and Losers of the 12–Day Israel–Iran War.
- The US has entered the Israel–Iran war.
  Here are 3 scenarios for what might happen next.
- ANALYSIS: 10 things we learnt from Israel–Iran war.
- Emergent AI and Military Technologies: The Role of Israeli Defense Companies in Modern Warfare.
- Numerical superiority or technological superiority?
  A reading of the balance of power between Iran and Israel

tpä&;ESftDef
pDyGa&; t if t m; udbf, Scif
auksmfuksmfvbf (SMART)

“တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏
အရေးကြီးဆုံး ကာကွယ်ရေးအင်အားနှစ်ခုကို ပြပါဆိုလျှင်
စစ်အင်အားနှင့် စီးပွားရေးအင်အားဟု
ပညာရှင်များက ဆိုပါသည်။**”**

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် Operation Rising Lion အမည်ရှိ စစ်ဆင်ရေးဖြင့် အစ္စရေးက အီရန်ကို စတင်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ၁၂ ရက်ကြာ စစ်ပွဲဖြစ်ပွားခဲ့ရပါသည်။ ဇွန်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်က အီရန်၏ နျူကလီယားသန့်စင်စက်ရုံ သုံးရုံကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့ပါသည်။ နှစ်ရက်အကြာ အမေရိကန်၏ ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးမှုဖြင့် ဇွန်လ ၂၄ ရက်နေ့တွင် နှစ်ဖက်အပစ်ရပ်ပြီး ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲ အဆုံးသတ်ခဲ့ပါသည်။ တရားဝင် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူစာချုပ် ရေးထိုးခြင်းမရှိသဖြင့် အချိန်မရွေး စစ်မီးတောက်နိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိနေပါသည်။ အီရန်ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသော ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၊ ဟူသီနှင့် အီရတ်ပြည်သူ့စစ်များသည် တိုက်ခိုက်ရန်လည်း အဆင့်သင့်ရှိနေပါသည်။ ယင်းတို့က တိုက်ပွဲငယ်များနှင့် လျှို့ဝှက်စစ်ဆင်ရေးများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပါသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများဖြစ်သော လက်ဘနွန်၊ ဆီးရီးယား၊ အီရတ်နှင့် ယီမင်တို့၏ မတည်မငြိမ်ဖြစ်မှုမှ စစ်ပွဲများပြန်လည်ဖြစ်ပွားနိုင်သည်ဟု နိုင်ငံတကာလေ့လာသူများက သတိပေးထားပါသည်။

တိုင်းပြည်တစ်ပြည်၏ အရေးကြီးဆုံး ကာကွယ်ရေးအင်အားနှစ်ခုကို ပြပါဆိုလျှင် စစ်အင်အားနှင့် စီးပွားရေးအင်အားဟု ပညာရှင်များက ဆိုပါသည်။ စစ်အင်အားကြီးမားရန်၊ စီးပွားရေးအင်အားကောင်းရန်လည်းလိုပါသည်။ အီရန်နှင့်အစ္စရေး၏ စီးပွားရေးအင်အားများကို လေ့လာနှိုင်းယှဉ် တင်ပြသွားပါမည်။

အစ္စရေးနှင့် အီရန်၏ စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းပုံစံများ

အစ္စရေးနှင့် အီရန်၏ စီးပွားရေးလမ်းကြောင်းများသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် လွန်စွာကွဲပြားခြားနားသော ပုံစံနှစ်မျိုးကို ဖော်ပြနေသည်။ အစ္စရေး၏ စီးပွားရေးသည်

နည်းပညာတီထွင်တိုးတက်မှုနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဈေးကွက်အခြေပြုစီးပွားရေး (Market Economy) အသွင်ကို ဖော်ဆောင်နေပြီး အီရန်သည် တွင်းထွက်သဘာဝသယံဇာတများ အပေါ် မှီခိုမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းများကြောင့် ကန့်သတ်ခံနေရသော စီးပွားရေး တစ်ခုအဖြစ် တည်ရှိနေသည်။

အစ္စရေးသည် အစိုးရဦးဆောင်သော စီးပွားရေးစနစ်မှ အဆင့်မြင့်နည်းပညာနှင့် ဈေးကွက်အခြေပြုစီးပွားရေးစနစ်သို့ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်ကတည်းက အောင်မြင်စွာ ကူးပြောင်း နိုင်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဂျီဒီပီ (GDP)သည် စုစုပေါင်း ဒေါ်လာ ၅၂၀ ဘီလီယံရှိပြီး လူတစ်ဦးချင်း၏ တစ်နှစ်ဝင်ငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၇,၇၆၀ ဖြစ်ကာ ကမ္ဘာ့ထိပ်တန်း နိုင်ငံများနှင့် အပြိုင်ဖြစ်သည်။ နည်းပညာလုပ်ငန်း၊ ကုန်သွယ်ရေးလုပ်ငန်းအမျိုးမျိုးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအာမခံလုပ်ငန်းတို့ကြောင့် ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါနှင့် ဒေသတွင်း စီးပွားရေးပဋိပက္ခ များကို ခံနိုင်ရည်ရှိခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အီရန်နှင့်လတ်တလောဖြစ်ခဲ့သော စစ်ပွဲများကြောင့် အစ္စရေး၏ဘဏ္ဍာရေးအခြေအနေသည် အနည်းငယ်ယိမ်းယိုင်ခဲ့ရပါသည်။ ဂါဇာစစ်ဆင်ရေးနှင့် အီရန်–အစ္စရေး ၁၂ ရက်ကြာ စစ်ပွဲ၏ ကုန်ကျစရိတ်မှာ ဂျီဒီပီ ၏ ၄ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်း (ဒေါ်လာဘီလီယံချီ) အထိရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းရပြီး အစိုးရ၏ ကြွေးမြီများ မြင့်တက်လာကာ စီးပွားရေးအတွက် အန္တရာယ်ဖြစ်စေသော အနေအထားသို့ ကျရောက်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော် ခေတ်မီအဆင့်မြင့်နည်းပညာလုပ်ငန်းများကြောင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ် ပထမသုံးလတွင် စီးပွားရေး တိုးတက်မှု ၃ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းထိ မြင့်တက်ခဲ့သည်။

အီရန်၏ ဂျီဒီပီသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၀၀ ဘီလီယံခန့်ရှိပါသည်။ ရေနံသယံဇာတ များ ကြွယ်ဝသော်လည်း အမေရိကန်နှင့် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့မှုဒဏ်နှင့် ငွေကြေး ဖောင်းပွမှု ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းတို့ကြောင့် စီးပွားရေး အခြေအနေ ဖရိုဖရဲဖြစ်၍ လူမှုအဆင့်အတန်းများ ကျဆင်းခဲ့သည်။ အီရန်အစိုးရသည် ခုခံစီးပွားရေး (Resistance Economy) ဟုခေါ်သော နည်းဗျူဟာများ (ကုန်သွယ်ရေးတွင် ငွေကြေးအစား လဲလှယ်မှုစနစ်၊ ပြည်တွင်းထုတ်ကုန် များကို အစားထိုးသုံးစွဲခြင်း)ကို အသုံးပြုသော်လည်း နည်းပညာတိုးတက်မှုများ နှေးကွေး နေဆဲ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍများ အားနည်းနေဆဲ၊ ပြည်သူများ၏ဝင်ငွေများ လျော့နည်းနေဆဲပင် ဖြစ်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် အစ္စရေးနှင့် လတ်တလော စစ်ရေးပဋိပက္ခကြောင့် အီရန်၏ ရေနံတင်ပို့မှုမှာ တစ်နေ့လျှင် ရေနံစည် ၁ ဒသမ ၅ သန်းခန့် လျော့နည်းပြီး ဝင်ငွေဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲအတွင်း ရေနံတင်ပို့မှု ၉၄ ရာခိုင်နှုန်းကျော် ကျဆင်းခဲ့ပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ ဆုံးရှုံးခဲ့ပါသည်။

အစ္စရေး၏ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာဈေးကွက်အခြေပြုစီးပွားရေးနှင့် အီရန်၏ အားနည်း နေဆဲဖြစ်သော စီးပွားရေးအခြေအနေတို့၏ ကွာခြားမှုများကို အသေးစိတ် နှိုင်းယှဉ်ဖော်ပြ ပါမည်။ ဂျီဒီပီတိုးတက်မှု၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ ဘဏ္ဍာရေးတည်ငြိမ်မှု စသည့်အချက်များကို လေ့လာခြင်းဖြင့် စစ်ဘေးဒဏ်ခံနိုင်မှုနှင့် နိုင်ငံ၏ ရေရှည် အားသာချက်၊ အားနည်းချက်များကို သိရှိနိုင်ပါသည်။

အစ္စရေး

(၁) ဂျီဒီပီနှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှု

၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ဂျီဒီပီ စုစုပေါင်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၄၀ ဘီလီယံရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ် နှစ်ကုန်လောက်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၅၉ ဘီလီယံအထိ တက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ၀ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိခဲ့သော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် ပြည်ပပို့ကုန်တင်ပို့မှု၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် အစိုးရ အသုံးစရိတ်တို့ကြောင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ် ပထမသုံးလပတ်တွင် ၃ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာခဲ့သည်။

(၂) ငွေကြေးဖောင်းပွမှု အခြေအနေ

၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုသည် ၃ ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် ရပ်တန့်နေသော်လည်း ဗဟိုဘဏ်ကမူ အတိုးနှုန်းကို ၄ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ OECD (Organization of Economic Co-operation and Development) ၏ခန့်မှန်းချက်များအရမူ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အကုန်တွင် ၃ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် ၂ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းအထိ အတိုးနှုန်းကျဆင်းမည်ဟု ဆိုထားပါသည်။

(၃) အစိုးရဘဏ္ဍာရေးနှင့် ကြွေးမြီအခြေအနေ

၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အစိုးရဘဏ္ဍာရေးသည် ဂျီဒီပီ၏ ၉ ဒသမ ၁ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်ခဲ့ပြီး အစိုးရကြွေးမြီသည် ဂျီဒီပီ (GDP) ၏ ၆၉ ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၂၅-၂၀၂၆ ခုနှစ်များတွင် VAT အခွန်တိုးမြှင့်ခြင်း၊ အရပ်ဘက်အသုံးစရိတ် လျှော့ချခြင်း စသည့် ဘဏ္ဍာရေးတင်းကျပ်မှုများကို ဆောင်ရွက်ရန် စီစဉ်ထားသည်။

(၄) အလုပ်အကိုင်နှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်း

အလုပ်လက်မဲ့ဦးရေရာခိုင်နှုန်းသည် ၂ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိပါသည်။ အလုပ်သမားမလုံလောက်မှုများလည်း ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ GDP (PPP) ဒေါ်လာသည် ၅၆,၄၄၀ ခန့် ရှိ၍ အနောက်ဥရောပနိုင်ငံများနှင့်ပင် နှိုင်းယှဉ်နိုင်သည်။ သို့သော် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု ၂၁ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် နေထိုင်မှုစရိတ်ကြီးမြင့်ခြင်း၊ အိမ်ခြံမြေဈေးနှုန်း မြင့်မားမှုများနှင့်လည်း ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သည်။ ၂၀၂၁-၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ဒေသအားလုံးတွင် အစားအစာဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်တွင် အစားအစာဈေးနှုန်းများ အမြင့်ဆုံးအထိ ထိုးတက်ခဲ့ပြီး ယေဘုယျအားဖြင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်းထက် သိသိသာသာ ပိုမြင့်ခဲ့သည်။ အစ္စရေးတွင်မူ အစားအစာ ဈေးနှုန်းများ အနည်းငယ်သာတက်ခဲ့ပြီး ပုံမှန်စားသုံးသူဈေးနှုန်းအညွှန်းကိန်း(Consumer Price Index - CPI) နှင့် ကိုက်ညီခဲ့ပါသည်။

ရေနံဈေးအကျပ်အတည်းများအတွင်း ဒေသအားလုံးတွင် သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်

လျှပ်စစ် စသည့် ဈေးနှုန်းများ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ ထိုတန်ဖိုးတို့သည် အမေရိကန်နှင့် ဥရောပဒေသများတွင် ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်ခဲ့သော်လည်း အစ္စရေးတွင် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ် နှစ်လယ်ကာလနောက်ပိုင်းတွင် အစ္စရေး၏ စွမ်းအင်ဈေးနှုန်းများမှာ အခြားဒေသများထက် ပိုမိုမြန်ဆန်စွာကျဆင်းခဲ့သည်။ ရေနံဈေး အနည်းငယ်မြင့်တက်မှုရှိချိန်တွင်လည်း စက်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် အိမ်ထောင်စုများကို ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှုမှ ကာကွယ်ပေးခဲ့သည်။

အစ္စရေးတွင် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုရှိသော်လည်း အထူးသဖြင့် စွမ်းအင်နှင့် စားသုံးကုန်ပစ္စည်းဈေးနှုန်းများသည် အမေရိကန်နှင့် ဥရောပဒေသများထက် ပိုမိုနည်းပါးသည်။ အိမ်ငှားခများ အလယ်အလတ်အဆင့်ထိသာ တက်ခဲ့ပြီး အမေရိကန်ကဲ့သို့ စိုးရိမ်စရာအခြေအနေမျိုး မရှိခဲ့ပါ။ အစ္စရေးသည် ဈေးနှုန်းကြီးမှုများကြောင့် အိမ်ထောင်စုဝင်ငွေများ ထိခိုက်မှုကို ကာကွယ်နိုင်ခဲ့သည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ခြင်းဖြင့် အစ္စရေးသည် ဂျီဒီပီတိုးတက်မှုကို ထိန်းသိမ်းနိုင်ခဲ့သည်။

(၅) စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးပုံနှင့် အနာဂတ်အလားအလာ

ပြည်ပပို့ကုန်တင်ပို့မှု ခေတ်မီဆန်းသစ်လာသော နည်းပညာ၊ အိုင်တီ၊ ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ ဆေးဝါး၊ ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုများ တိုးတက်လာစေရန် အလားအလာကောင်းများ ရှိနေပါသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံခြားခရီးသွား လူဦးရေ သုံးသန်းခန့်ရှိခဲ့ရာမှ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ဒေသတွင်းပဋိပက္ခများကြောင့် လူဦးရေ တစ်သန်းအောက်သို့ ကျဆင်းခဲ့သည်။ OECD ၏ ဆန်းစစ်ချက်အရ ပဋိပက္ခများ လျော့နည်းခဲ့လျှင် ၂၀၂၅ ခုနှစ်ကုန်ခန့်တွင် ၃ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် ၅ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်အထိ စီးပွားရေးအခြေအနေ တိုးတက်လာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။

အီရန်

(၁) ဂျီဒီပီနှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှု

၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ဂျီဒီပီ(GDP)သည် စုစုပေါင်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၃၇ ဘီလီယံထိ ရှိခဲ့ပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၅၁ ဘီလီယံထိ ရောက်ရှိမည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ ၂၀၂၃-၂၄ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် ရေနံဈေးကွက်အခြေအနေ ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာမှုများကြောင့် ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် တိုးတက်မှုရှိလာခဲ့သည်။ သို့သော် စီးပွားရေးတင်းကျပ်မှု၊ ဒဏ်ခတ်အရေးယူမှုများနှင့် စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှုတို့ကြောင့် တစ်ဦးချင်း တစ်နှစ်ဝင်ငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄,၆၀၀ ခန့်သာ ရှိသည်။

(၂) ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှင့် အကျပ်အတည်း

၂၀၂၄ ခုနှစ်မှ စတင်၍ နှစ်စဉ်ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်းသည် ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်ရှိနေသည်။ ရီးရယ်(Rial)ခေါ် အီရန်ငွေကြေးသည် ကမ္ဘာ့တန်ဖိုး အနည်းဆုံး ငွေကြေး

များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ကာ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုများကြောင့် ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် ဆန္ဒပြမှုများ ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသည်။

(၃) ဒဏ်ခတ်အရေးယူမှုများနှင့် စွမ်းအင်ပြဿနာများ

စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် ပို့ကုန်တင်ပို့မှုနှင့်နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ကန့်သတ်ခံနေရသည်။ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ပေါများ ကြွယ်ဝသော်လည်း အခြေခံအဆောက်အအုံ (infrastructure) များ ဟောင်းနွမ်း ပျက်စီးနေခြင်းကြောင့် မကြာခဏ လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။

(၄) စီးပွားရေးကဏ္ဍတိုးတက်လာစေရန် ကြိုးပမ်းမှုများ

ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍအနေဖြင့် ၅၁ ရာခိုင်နှုန်း၊ စက်မှုကဏ္ဍအနေဖြင့် ၃၆ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းတို့ဖြင့် ဂျီဒီပီကို ရရှိသည်။ စက်မှု၊ သတ္တုတူးဖော်ရေး၊ နည်းပညာနှင့် ဓာတုဗေဒထုတ်ကုန်များအား ခေတ်မီတိုးတက် လာစေရန် ကြိုးပမ်းနေသော်လည်း အစိုးရထိန်းချုပ်မှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုများ ကြောင့် အောင်မြင်သင့်သလောက် မအောင်မြင်ဘဲ အရှိန်အဟုန်များ နှောင့်နှေး လျက်ရှိသည်။

(၅) ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့

ထုတ်ယူနိုင်သော ရေနံပမာဏအရ အီရန်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် တတိယ အများဆုံး နေရာတွင် ရှိနေပါသည်။ တစ်နေ့ ရေနံစည် ၃ ဒသမ ၃ သန်းထုတ်လုပ် နိုင်ပြီး အိုပက်နိုင်ငံများအတွင်း တတိယအများဆုံးထုတ်လုပ်သောနိုင်ငံ ဖြစ်ပါသည်။ ရေနံစည် နှစ်သန်းခန့်ကို နေ့စဉ် တင်ပို့ရောင်းချပါသည်။ ရေနံတင်ပို့ရောင်းချခြင်းကို အမေရိကန်နိုင်ငံက ပိတ်ဆို့ထားသော်လည်း အီရန်ရောင်းချတင်ပို့မှု၏ ၈၉ ရာခိုင်နှုန်း ကို တရုတ်က ဝယ်ယူပါသည်။ သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်ပမာဏ ၃၄ ထရီလီယံ ကုဗပေ(34 TCF) ပိုင်ဆိုင်ထားသော အီရန်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒုတိယအများဆုံး နေရာတွင် ရှိနေပါသည်။ သို့သော် လက်ရှိထုတ်ယူနေသော ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့ (Persian Gulf) သဘာဝဓာတ်ငွေ့မြေများ အထွက်နှုန်းကျဆင်းခြင်း၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့ သိုက်များ ထပ်မံတူးဖော်ရန်အတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလိုအပ်နေခြင်းကြောင့် ပြည်တွင်းသုံးစွဲရန် သဘာဝဓာတ်ငွေ့လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်ပေါ်နေပါသည်။

(၆) လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေး စွန့်စားမှုများ

ဆင်းရဲမွဲတေမှုနှင့် အာဟာရချို့တဲ့မှုများသည် လူဦးရေ၏ ၂၇ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိနေပြီး အထူးသဖြင့် လူငယ်များ အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းသည် မြင့်မား နေသည်။ ခြစားမှုပြဿနာသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် (Corruption Price Index – CPI) ခေါ် အဂတိဖောက်ဖျက်မှုကိုပြသော အညွှန်းကိန်းသည် အမှတ် ၁၀၀ တွင် ၂၃ သာ

ရပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း အမှတ်အနည်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံသည် အမှတ် ၉၀ ဖြင့် ထိပ်ဆုံးတွင် ရပ်တည်နေပါသည်။ အီရန်နိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးဖိနှိပ်မှုများ လျှော့ချရန်ပြုပြင်ပြောင်းလဲလိုသူများနှင့် အနောက်တိုင်းသြဇာလွှမ်းမိုးမှုများကို ဆန့်ကျင်သောမူဝါဒများအကြား နိုင်ငံရေးတင်းမာမှုများ ရှိနေပါသည်။

အစ္စရေးနှင့်အီရန်တို့အကြား နှိုင်းယှဉ်ချက်များ

အချက်	အစ္စရေး	အီရန်
GDP (၂၀၂၄)	ဒေါ်လာ ၅၄၀ ဘီလီယံ	ဒေါ်လာ ၄၃၇ ဘီလီယံ
တစ်ဦးချင်း GDP (PPP)	ဒေါ်လာ ၅၄,၀၀၀	ဒေါ်လာ ၁၆,၀၀၀–၁၈,၀၀၀
စီးပွားရေးတိုးတက်မှု	၂၀၂၄ တွင် -၀.၉ ရာခိုင်နှုန်း၊ ၂၀၂၅ တွင် +၃.၇ ရာခိုင်နှုန်း	မတည်ငြိမ်၊ လတ်တလော ၅ ရာခိုင်နှုန်း တိုးသော်လည်း အားနည်း
ငွေကြေးဖောင်းပွမှု	၃ ရာခိုင်နှုန်း	၄၀ ရာခိုင်နှုန်းအထက်
ငွေကြေးတည်ငြိမ်မှု	တည်ငြိမ်	အလွန်အမင်းကျဆင်း
ဆင်းရဲမှု/အလုပ်လက်မဲ့	အလုပ်လက်မဲ့နည်း၊ ဆင်းရဲနှုန်း ၂၁ ရာခိုင်နှုန်း ဆင်းရဲမှုမြင့်	လူငယ်အလုပ်လက်မဲ့၊ လူမှုမငြိမ်သက်မှု
အားသာချက်များ	နည်းပညာ၊တင်ပို့မှု၊ ဆန်းသစ်တီထွင်မှု၊ ကျွမ်းကျင်လုပ်သား	ရေနံ/ဓာတ်ငွေ့၊ သယံဇာတ၊ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးဆဲ
အဓိကစိန်ခေါ်မှုများ	နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများ၊ ဝင်ငွေမညီမျှမှု၊ နေထိုင်စရိတ်မြင့်မားမှု	ဒဏ်ခတ်မှုများ၊ ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ အဂတိလျှပ်စစ်စွမ်းအင်အကျပ်အတည်း၊ ဆန္ဒပြမှုများ

အစ္စရေး–ပဋိပက္ခအတွင်း စီးပွားရေးတည်ငြိမ်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ

(၁) ငွေကြေးဖောင်းပွမှု

ဗဟိုဘဏ်သည် အတိုးနှုန်း ၄ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းအား ဇူလိုင်လအထိ ထိန်းထားမည်ဖြစ်ပြီး သြဂုတ်လတွင် ၄ ဒသမ ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းသို့ လျှော့ချနိုင်ရန် ဆွေးနွေးလျက်ရှိသည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ၃ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိသော်လည်း ၂၀၂၄ ခုနှစ် တွင် ၃ ဒသမ ၂ ရာခိုင်နှုန်းဖြစ်လာပါသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ၃ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းထိ ရှိလာမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။ VAT (Value Added Tax) အခွန်ကို ၁၈ ရာခိုင်နှုန်းသို့ တိုးလိုက်ခြင်းသည်လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပါဝင်ပါသည်။

(၂) စီးပွားရေးတိုးတက်လာမှု

၂၀၂၅ ပထမ သုံးလပတ်တွင် ဂျီဒီပီတိုးတက်နှုန်း ၃ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းအထိ အားကောင်းခဲ့သော်လည်း ဂါဇာတွင် ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခကြောင့် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် ၀ ဒသမ ၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့် လျော့ကျနိုင်ပါသည်။

(၃) **စီးပွားရေးခံနိုင်ရည်အားနှင့် အစိုးရဘတ်ဂျက်**

စစ်အသုံးစရိတ်သည် ဂျီဒီပီ၏ ၈ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းရှိနေပြီး တပ်ဖွဲ့ဝင်များ ခေါ်ယူမှုများကြောင့် အလုပ်သမား အလုံအလောက်မရှိမှုများ ရင်ဆိုင်နေရသော်လည်း နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍများတွင် ခံနိုင်ရည်ရှိနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။

(၄) **အနာဂတ်အလားအလာ**

OECD ၏ အစီရင်ခံစာများအရ နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့် ကုန်သွယ်စားသုံးမှု ကဏ္ဍများမှ စီးပွားရေးကို ပြန်လည်နာလန်ထူလာစေမည်ဖြစ်ပြီး ငွေကြေးမူဝါဒ တင်းကျပ်ခြင်း (ဥပမာ – VAT တိုးမြှင့်ခြင်း၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်း) တို့ကို အကြံပြုထားပါသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ၃ ဒသမ ၃ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၃ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းအထိ စီးပွားရေးတိုးတက်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။

အီရန်–စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းနှင့် မငြိမ်မသက်မှုများ မြင့်တက်နေခြင်း

(၁) **စီးပွားရေး မတည်မငြိမ်ဖြစ်မှု**

အီရန်သည် ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း အဆိုးရွားဆုံးစီးပွားရေးကျဆင်းမှုကို ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်း ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရှိနေပြီး အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒေါ်လာလျှင် ရီးရယ် ၄၂,၀၀၀ ကျော် ဖြစ်နေပါသည်။ မကြာခဏ ဖြစ်ပွားနေသော လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှုများကြောင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများအပေါ် ပြင်းထန်သော သက်ရောက်မှုများ ရှိနေပါသည်။

(၂) **စွမ်းအင်နှင့် လောင်စာဆီအခက်အခဲ**

ပြည်နယ်အများအပြားတွင် လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှုများ မကြာခဏဖြစ်ပွားနေပြီး ဓာတ်ဆီနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များ လိုအပ်ချက်ရှိနေပါသည်။ အီရန်နိုင်ငံသည် ရေနံသိုက်များ ပိုင်ဆိုင်ထားသော်လည်း သုံးစွဲမှုမြင့်တက်လာခြင်း၊ ပြည်တွင်းရေနံချက်စက်ရုံများမှ လိုအပ်ချက်ကို ပြည့်မီအောင် မဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း၊ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့ခံထားရခြင်းတို့ကြောင့် တင်သွင်းမှုများ မြင့်တက်လာကာ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများအပြီး လောင်စာဆီများကိုလည်း အများအပြား ဝယ်ယူမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။

(၃) **လူမှုရေးမငြိမ်မသက်မှု**

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလတွင် ဆိုင်ကယ်ယာဉ်မောင်းများ၊ မုန့်ဖုတ်သမားများ၊ လယ်သမားများ၊ စက်ရုံအလုပ်သမားများနှင့် သူနာပြုများပါဝင်သော နိုင်ငံတော်တစ်ဝန်း ဆန္ဒပြမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ နေထိုင်စရိတ်မြင့်တက်မှု၊ လုပ်ခလစာတိုးမြှင့်မှုမရှိခြင်းနှင့် စနစ်တကျ မစီမံနိုင်မှုတို့အပေါ် ပြည်သူများမှ မကျေမနပ်ဖြစ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

(၄) နိုင်ငံရေးဖိနှိပ်မှု

အစိုးရသည် အစ္စရေးနှင့်စစ်ပွဲအပြီး မုန်းတီးမှုဖြန့်ဝေသည်ဟုဆိုကာ လူ ၇၀၀ ကျော်ကို ဖမ်းဆီးခဲ့ပြီး ကြမ်းတမ်းသော မှုခင်းဥပဒေများကို အာဏာသုံး၍ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ အင်တာနက်ဖြတ်တောက်မှုများအပါအဝင် ဆန္ဒထုတ်ဖော်မှုများကို ဖိနှိပ်ကာ ထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးပမ်းလျက်ရှိပါသည်။

အစ္စရေးနှင့် အီရန်တို့၏ အနာဂတ်စီးပွားရေးအလားအလာ

အစ္စရေး

၂၀၂၅–၂၀၂၆ ခုနှစ်တွင် ခိုင်မာသော စီးပွားရေးတိုးတက်မှုများ မျှော်လင့်နိုင်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးတည်မြဲမှု၊ နေထိုင်မှုစရိတ်မြင့်မားမှု စသည့် ဖိအားများနှင့် ဝင်ငွေမညီမျှမှုတို့ကို ထိန်းညှိရန် လွန်စွာအရေးကြီးပေသည်။ အစ္စရေးသည် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်နှင့် ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင် (Renewable Energy) အသုံးပြုမှုကို အနာဂတ်အတွက် အကြီးအကျယ်တိုးမြှင့်လျက် ရှိပါသည်။ ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းကို ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်မှ ထုတ်ယူရန် ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်နေပါသည်။ အစ္စရေးနိုင်ငံ ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကို နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်မှ ရရှိပါသည်။

အီရန်

ကြီးမားသော စီးပွားရေးပြဿနာများဖြစ်သော ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ စွမ်းအင် မလုံလောက်မှုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအကျပ်အတည်းဟူသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ပြန်လည်နာလန်ထူနိုင်ရန်အတွက် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ လိုအပ်နေသော်လည်း နိုင်ငံရေးအခြေအနေများအရမူ လွန်စွာပင် ခက်ခဲနေဆဲဖြစ်သည်။

ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ – ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများသည် အီရန်၏ GDP တွင် ၅၁ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် အကြီးဆုံးအချိုးအစားကဏ္ဍဖြစ်ပြီး ငွေကြေးဝန်ဆောင်မှု၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် ခရီးသွားလာရေးလုပ်ငန်းများ ပါဝင်သည်။

ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍ – ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ရေနံနှင့် ဓာတ်ငွေ့ထုတ်လုပ်သူများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံတကာပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် စွမ်းဆောင်ရည် အပြည့်အဝ အသုံးမချနိုင်ခဲ့ပေ။

စက်မှုနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းကဏ္ဍ – ဂျီဒီပီ ၏ ၃၆ ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဓာတုဗေဒ၊ မော်တော်ကားနှင့် သတ္တုထုတ်လုပ်မှုလုပ်ငန်းများပါဝင်ပြီး နည်းပညာနှင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။

စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ – ဂျီဒီပီ၏ ၁၃ ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။ အီရန်သည် မိုးခေါင်ရေရှားမှုနှင့် ရေအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှု အခက်အခဲများကြောင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးမှု နှောင့်နှေးနေသော်လည်း ဂျုံ၊ စပါး၊ သစ်သီးနှင့် ဟင်းသီးဟင်းရွက်ထုတ်လုပ်မှုတို့တွင် အာရှဒေသတွင်း အရေးပါသော ထုတ်လုပ်သူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။

ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ရေနံဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍများက အီရန်၏ ဂျီဒီပီကို အဓိက တိုးမြင့်စေပြီး စက်မှုနှင့် စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍများမှာ ပိုမိုဖွံ့ဖြိုးရန် လိုအပ်နေသည်။ နိုင်ငံတကာစီးပွားရေး ဖိအားများနှင့် ပိတ်ဆို့မှုများက စီးပွားရေးတိုးတက်မှုကို အဟန့်အတားဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ၏ ခိုင်မာမှုက စီးပွားရေးကို ထောက်ပံ့ပေးလျက်ရှိသည်။

အစ္စရေးနှင့် အီရန် အဓိကကွာခြားချက်များ

အစ္စရေးသည် နည်းပညာ၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် တည်ငြိမ်သောဈေးကွက်တို့ဖြင့် ရှေ့ဆက်နိုင်သော်လည်း ပဋိပက္ခနှင့် ဘတ်ဂျက်ဖိအားက စိန်ခေါ်မှုဖြစ်စေသည်။ အစ္စရေးအတွက်လည်း ပဋိပက္ခများတည်ငြိမ်ရေးနှင့် ဘဏ္ဍာရေးတည်ငြိမ်မှုသည် အဓိကသော့ချက်ဖြစ်သည်။ အီရန်သည် စီးပွားရေးမပြေလည်မှု၊ စွမ်းအင်မလုံလောက်မှုနှင့် လူမှုရေးမငြိမ်မသက်မှု တို့ကြောင့် အရေးပေါ်အခြေအနေတွင် တည်ရှိနေပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ မရှိပါက ပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ခြေ ရှိပေသည်။ အီရန်အတွက် လွန်စွာအရေးကြီးသောအချက်မှာ ပိတ်ဆို့ဒဏ်ခတ်မှုလျှော့ချခြင်းနှင့် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများဖြစ်သော်လည်း နိုင်ငံရေး အခြေအနေများအရ ပြုပြင်ရန်မှာ လွန်စွာခက်ခဲလှပေသည်။

အစ္စရေး

စီးပွားရေးတည်ငြိမ်မှု

စစ်ဘေးဒဏ်နှင့် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်မြင့်မားမှုကြားတွင် စီးပွားရေးတည်ငြိမ်နေလျက်ရှိပြီး ငွေကြေးဖောင်းပွမှု ကျဆင်းလာမှုတို့ကြောင့် လက်ရှိ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် ၃ ရာခိုင်နှုန်းတွင် ရှိသည်။ ဆက်လက်ကောင်းမွန်လာပြီး ၃ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ထိ တိုးမြင့်လာနိုင်ခြေ ရှိပေသည်။

စိန်ခေါ်မှုများ

နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခ အချိန်ကာလကြာရှည်ပါလျှင် စီးပွားရေးအပေါ် ကြီးမားသော သက်ရောက်မှုများ ရှိလာနိုင်သည်။ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် ငွေကြေးမူဝါဒများနှင့်ပတ်သက်၍ ထိရောက်စွာချမှတ်ရန် လိုအပ်လှပေသည်။

အီရန်

ကြီးမားသော အကျပ်အတည်းများ

ငွေကြေးဖောင်းပွမှုသည် ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းထက်ကျော်ပါက ရီရယ် တန်ဖိုးပြိုလဲလာနိုင်ခြေ ရှိသည်။ လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှုများကြောင့် စက်မှုလုပ်ငန်းများ ရပ်ဆိုင်းသွားနိုင်သည်။ နိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် ဆန္ဒပြမှုများ၊ သပိတ်မှောက်မှုများ ဖြစ်ပွားနိုင်ပြီး အစိုးရမှ ဖမ်းဆီးခြင်း၊ အင်တာနက်ပိတ်ခြင်း စသောဖိနှိပ်မှုများ မြင့်တက်လာနိုင်သည်။ ကြီးမားသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ မလုပ်ဆောင်ပါက ပြန်လည်နာလန်ထူနိုင်ခြေ နည်းပါးနိုင်သည်။ စီးပွားရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လိုအပ်နေသေးသော်လည်း အမှန်တကယ် အကောင်အထည်ဖော်ရန်မှာ လွန်စွာခက်ခဲလှပေသည်။

အစ္စရေး

အားသာချက်များ

(၁) တီထွင်ဖန်တီးမှုစွမ်းရည် – ဘလွန်းဘတ် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုအညွှန်းကိန်း (Bloomberg Innovation Index) တွင် အဆင့်မြင့်မြင့်ရရှိထားပြီး သုတေသီများ၊ မူပိုင်ခွင့်များနှင့် နည်းပညာအစပျိုးလုပ်ငန်းများ (Startup Nation) ဟူသော အခန်းကဏ္ဍများတွင် လူဦးရေအလိုက် အများဆုံးနေရာတွင် ရှိသည်။

(၂) စီးပွားရေးခိုင်မာမှု – အဆင့်မြင့်နည်းပညာ၊ စိုက်ပျိုးရေးနည်းစနစ်များ၊ စက်မှုလုပ်ငန်း၊ စိန်တင်ပို့မှုနှင့် ဆေးဝါးဖိဝဲလ်လုပ်ငန်းများဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် အဘက်ဘက်မှ ထောက်ပံ့လျက်ရှိသည်။ နိုင်ငံခြားကြွေးမြီနည်းပြီး နိုင်ငံခြားအရန်ငွေကြေးများလည်း ရှိသည်။

(၃) လူနေမှုဘဝ အဆင့်အတန်းမြင့်မားမှု – အထွေထွေကျန်းမာရေးစနစ် ကောင်းမွန်ခြင်း၊ ဂုဏ်သတင်းကြီးသောတက္ကသိုလ်များ (Technion, Hebrew University) ရှိခြင်းနှင့် မြေထဲပင်လယ်ရာသီဥတုကြောင့် လူနေမှုဘဝများသည် နှစ်လိုဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။

အားနည်းချက်များ

(၁) နေထိုင်စရိတ်ကြီးမြင့်မှု၊

(၂) မြို့ကြီးများတွင် အိမ်ခြံမြေဈေးများ မြင့်မားခြင်း၊ စားသောက်ကုန်နှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ဈေးကြီးမှု၊

(၃) နိုင်ငံသားတိုင်း စစ်မှုထမ်းရခြင်း (Mandatory military service)၊ ဒေသတွင်း တင်းမာမှုများနှင့် ပဋိပက္ခများကြောင့် ကာကွယ်ရေးဘတ်ဂျက် များပြားမှု၊

(၄) စစ်ဖြစ်လျှင် စစ်ရေးအသုံးစရိတ်သည် တစ်နေ့လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇၂၅ သန်း ကျော်ရှိသည့်အတွက် ဘတ်ဂျက်လိုငွေပြမှု၊ အခွန်တိုးမြှင့်မှုနှင့် လူမှုရေးအခြေခံ အဆောက်အအုံ ရန်ပုံငွေများ လျှော့ချရမှုတို့ ဖြစ်နိုင်သည်။

(၅) တရားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ဘာသာရေးကွဲလွဲမှုများကြောင့် ဆန္ဒပြမှုများနှင့် မတည်ငြိမ်မှုများ၊

(၆) နည်းပညာလုပ်သားအရေအတွက် လိုအပ်ချက်များ၊

(၇) စက်မှုလုပ်ငန်းများ အလျင်အမြန် ကြီးထွားလာမှုကြောင့် ပြည်တွင်းကျွမ်းကျင် လုပ်သားမလုံလောက်မှုဖြစ်စေကာ နိုင်ငံခြားမှလာရောက်သော နည်းပညာကျွမ်းကျင်သူများအပေါ် မှီခိုလာရသည်။

အီရန်

အားသာချက်များ

(၁) သယံဇာတကြွယ်ဝမှု – ကမ္ဘာပေါ်တွင် တတိယအကြီးဆုံး ရေနံသိုက်များနှင့် ဒုတိယ အကြီးဆုံး သဘာဝဓာတ်ငွေ့သိုက်များပိုင်ဆိုင်ထားပြီး ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့နှင့် ကက်စပီယံပင်လယ်တွင်းသို့ ဗျူဟာမြောက်ဝင်ရောက်နိုင်သောနေရာတွင် နိုင်ငံ တည်ရှိပါသည်။

(၂) လူငယ်များနှင့် စီးပွားရေးဖန်တီးနိုင်စွမ်း – လူဦးရေ၏ ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းသည် အသက် ၂၅ နှစ်အောက် လူငယ်များဖြစ်ပြီး နည်းပညာဆန်းသစ်တီထွင်မှုများ (ဥပမာ – ဒရုန်းနည်းပညာ) နှင့် ပြောင်းပြန်ကူးယူသော အင်ဂျင်နီယာပညာ (reverse–engineering) တို့ကို ကျွမ်းကျင်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်။

(၃) ဒေသတွင်းသြဇာလွှမ်းမိုးမှု – ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြား (Strait of Hormuz) ကဲ့သို့သော ကမ္ဘာ့ရေနံဈေးကွက်၏ အချက်အချာနေရာကို ထိန်းချုပ်ထားပြီး၊ အစ္စလမ်မစ်တော်လှန်ရေးမဏ္ဍိုင်တပ်ဖွဲ့ (Islamic IRGC Islamic Revolutionary Guard Corps – IGRC) မှတစ်ဆင့် စစ်ရေးနှင့် နိုင်ငံရေးသြဇာသက်ရောက်မှုများရှိသည်။

> **"အမေရိကန်နှင့် နိုင်ငံတကာ ပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် ကုန်သွယ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ဘဏ်လုပ်ငန်းများ ဟန့်တားခံနေရပါသည်။"**

အားနည်းချက်များ

(၁) စီးပွားရေးအားနည်းမှု – ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့တင်ပို့ရောင်းချမှုအပေါ် အလွန်အမင်း မှီခိုနေရခြင်း၊ အစိုးရထိန်းချုပ်မှု များပြားလွန်းခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများခြင်း၊ ဗျူရိုကရေစီကြိုးနီစနစ်များခြင်းနှင့်အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် အားနည်းခြင်းတို့သည် စီးပွားရေးကို အားနည်းစေသည့်အချက်များဖြစ်ပါသည်။

(၂) ပိတ်ဆို့မှုများ – အမေရိကန်နှင့် နိုင်ငံတကာ ပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် ကုန်သွယ်ရေး၊ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ဘဏ်လုပ်ငန်းများ ဟန့်တားခံနေရပါသည်။

(၃) အခြေခံအဆောက်အအုံပျက်စီးမှုများ – မကြာခဏ လျှပ်စစ်မီးများပြတ်တောက်ခြင်း၊ ပြုပြင်ရန် လိုအပ်နေသော လျှပ်စစ်ပို့လွှတ်၊ ဖြန့်ဖြူးကွန်ရက်စနစ်များနှင့် ပြည်တွင်း လောင်စာလိုအပ်ချက်များလွန်းခြင်း။

(၄) ဖိနှိပ်မှုနှင့် စာနယ်ဇင်းကန့်သတ်ချက်များ – အစ္စလမ်မစ် တော်လှန်ရေးမဏ္ဍိုင်တပ်ဖွဲ့ (IRGC) နှင့် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၏အာဏာရှင်

စနစ်၊ အင်တာနက်နှင့် မီဒီယာ စိစစ်ဖြတ်တောက်မှုများ၊ နိုင်ငံရေးလွတ်လပ်ခွင့်များ ကန့်သတ်ခံရခြင်း။

(၅) နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးမတည်ငြိမ်မှု – နိုင်ငံခြားငွေလဲနှုန်း ဆက်တိုက်ကျဆင်းမှု၊ အလုပ်လက်မဲ့များပြားမှု၊ အစိုးရအကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အထက်တန်းလွှာများ၏ လွှမ်းမိုးမှု။

(၆) သက်ရောက်မှုများ – စားသောက်ကုန်၊ ကုန်ပစ္စည်းများနှင့် အခြေခံလူမှုပစ္စည်းများ ဈေးတက်လာမည်။ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှင့် ဘဏ်အတိုးနှုန်းများ ဆက်လက်တက်လာနိုင်ခြေ ရှိသည်။

(၇) ငွေကြေးဖောင်းပွမှုကို ပိုမိုဆိုးဝါးစေမည့်အချက်များ – ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ကုန်ကျစရိတ်များ တက်လာခြင်းကြောင့် ဗဟိုဘဏ်များသည် အတိုးနှုန်းလျှော့ချရန် နှောင့်နှေးစေနိုင်သည်။

(၈) စတက်ဖလေးရှင်း (Stagflation) အန္တရာယ် – စီးပွားရေးနှေးကွေးခြင်းနှင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုမြင့်မားခြင်းတို့ပေါင်းစပ်သော ဆိုးကျိုးကို စတက်ဖလေးရှင်းဟု ခေါ်ပါသည်။ စတက်ဖလေးရှင်းကြောင့် စီးပွားရေးကျဆင်းမှုကို အလျင်အမြန် ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ဒေသဆိုင်ရာနှင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် ရိုက်ခတ်မှုများ

အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများသာမက အီဂျစ်၊ ဂျော်ဒန်၊ တူကီယဲနှင့် ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများမှ ခရီးသွားလုပ်ငန်းကျဆင်းမှု၊ ပို့ကုန်လျော့နည်းမှုနှင့် ကမ္ဘာ့ရေနံဈေးတက်မှုတို့ကြောင့် ထိခိုက်စေနိုင်သည်။

ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအပေါ် သက်ရောက်မှု

ကမ္ဘာ့ ဂျီဒီပီ တိုးတက်မှုနှုန်း ၀ ဒသမ ၄ မှ ၀ ဒသမ ၈ ရာခိုင်နှုန်းခန့် လျော့ကျနိုင်ပြီး နိုင်ငံတကာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့(IMF)နှင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်တို့မှလည်း စီးပွားရေးတိုးတက်မှု ခန့်မှန်းချက်များ လျှော့ချထားပါသည်။

ကန့်သတ်ပဋိပက္ခများ

သက်ရောက်မှုအနေဖြင့် ရေနံဈေးကွက်နှင့် ကုန်သွယ်ရေးအပေါ် ထိခိုက် နှောင့်နှေးသွားနိုင်သော်လည်း ဈေးကွက်များ မြန်ဆန်စွာ ပြန်လည်ထူထောင်လာနိုင်ပါမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အီရန်နှင့် အမေရိကန် ပဋိပက္ခများကြောင့် ရေနံဈေးတက်ခဲ့သော်လည်း မကြာမီမှာပင် ပြန်ကျခဲ့သည်။

ပဋိပက္ခ ကြာရှည်လျှင်

စစ်ပွဲပြန်လည်ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြား ပိတ်ခံရလျှင် ရေနံဈေးသည် တစ်စည်ကို အမေရိကန် ဒေါ်လာ ၁၀၀ မှ ၁၅၀ အထိ တက်သွားနိုင်ပြီး ကမ္ဘာ့တစ်ဝန်း

ကြီးမားသော ငွေကြေးဖောင်းပွမှု၊ စီးပွားရေးကျဆင်းမှု အန္တရာယ်များ မြင့်မားလာနိုင်သည်။ သက်ရောက်မှုအနေဖြင့် သင်္ဘောလမ်းကြောင်းများ ပြောင်းလဲရခြင်း၊ အာမခံနှင့်တင်ပို့ကုန်၊ ကုန်တင်ကုန်ချစရိတ်များ ဆက်တိုက် မြင့်တက်လာပါမည်။ ဗဟိုဘဏ်များက အတိုးနှုန်းများကို မလျှော့နိုင်သဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှုန်း နှေးကွေးလာမည်။ အဆိုးဆုံးအခြေအနေတွင် လောင်စာဆီ၊ လျှပ်စစ်နှင့် ကုန်ဈေးနှုန်းများ ကြီးမြင့်လာကာ ဥရောပ၊ အမေရိကနှင့် အာရှနိုင်ငံများတွင် စတတ်ဖလေးရှင်း (Stagflation) ဖြစ်နိုင်ခြေ မြင့်မားမည်။ စီးပွားရေးကျဆင်းမည်။

နိဂုံးချုပ်

အစ္စရေး-အီရန်တို့အကြား ပဋိပက္ခသည် ဖွဲမီးကဲ့သို့ တငွေ့ငွေ့လောင်နေမည်မှာ သေချာပါသည်။ ဖွဲမီးမှ မီးတောက်အဖြစ်သို့လည်း အချိန်မရွေးပြောင်းလဲနိုင်ပါသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ် ၁၂ ရက် စစ်ပွဲအတွင်း အီရန်နိုင်ငံက ဒရုန်းနှင့်မစ်ဇိုင်းများ ပစ်လွှတ်ခြင်းအတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၇ ဘီလီယံ၊ စစ်ပွဲအတွင်း ရေနံတင်ပို့ခြင်း ရပ်ဆိုင်းလိုက်ရသည့်အတွက် ရေနံရောင်းချခြင်းမှဝင်ငွေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ ဆုံးရှုံးခြင်း၊ နျူကလီးယားသန့်စင်စက်ရုံများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများ အမေရိကန်ဒေါ်လာ တစ်ဘီလီယံခန့်ပျက်စီးခြင်း၊ စစ်ပွဲကြောင့် စီးပွားရေးကျဆင်းမှုမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ တစ်ဘီလီယံ ခန့်ဆုံးရှုံးခြင်းတို့ကို ပေါင်းလိုက်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈ ဒသမ ၂ ဘီလီယံခန့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးပါသည်။ အီရန် ဂျီဒီပီ၏ ၁ ဒသမ ၈၆ ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။

၁၂ ရက် စစ်ပွဲအတွင်း အစ္စရေး၏ စစ်အသုံးစရိတ်နှင့် ပျက်စီးမှုများသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၆ ဘီလီယံ ရှိပြီး၊ စီးပွားရေးဆုံးရှုံးမှုသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅ ဒသမ ၉ ဘီလီယံရှိကာ စစ်ပွဲအတွက် စုစုပေါင်းကုန်ကျစရိတ် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂ ဘီလီယံ ခန့်ရှိပါသည်။ အစ္စရေး ဂျီဒီပီ၏ ၁ ဒသမ ၈၆ ရာခိုင်နှုန်းရှိပါသည်။

၁၂ ရက် စစ်ပွဲကြောင့် အီရန်နှင့် အစ္စရေး နှစ်နိုင်ငံလုံး ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု များပါသည်။ စစ်ပွဲကြာရှည်လျှင် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှု မည်မျှများမည်ကို တွေးကြည့်နိုင်ပါသည်။ နှစ်နိုင်ငံလုံး၏ စီးပွားရေး အားသာချက်နှင့် အားနည်းချက်များကို ဖော်ပြရေးသားခဲ့ပါသည်။ တစ်ဖက်သတ် အားသာနေသည် မရှိပါ။ ဂျီဒီပီကလည်း မကွာ၊ အားသာချက်ကလည်း ထူးထူးခြားခြား မကွာသဖြင့် အီရန်နှင့် အစ္စရေးစစ်ပွဲ ထပ်မံဖြစ်ပွားလျှင် ပြတ်ပြတ်သားသား တစ်ဖက်ဖက်က အသာစီး အနိုင်ရရန် ခက်ခဲမည်ဖြစ်သဖြင့် စစ်ပွဲရှည်ကြာနိုင်ပြီး နှစ်နိုင်ငံလုံး စီးပွားရေးကျဆင်းသွားပါမည်။ အကျိုးဆက်အနေဖြင့် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးကိုလည်း များစွာထိခိုက်မည်ဖြစ်သဖြင့် အီရန်နှင့် အစ္စရေးပဋိပက္ခများ လျော့နည်းသွားအောင် နိုင်ငံတိုင်းက ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်း ရေးသားလိုက်ပါသည်။

ကျော်ကျော်လှိုင်(SMART)

Queen Gambit ESSh yefkhuzlGHvkljcif;

aeZifvwf

"Pandora Box ဆိုတာက သိကြပြီးတဲ့အတိုင်းပါ။
ဒီသေတ္တာလေးကို ဖွင့်မိလိုက်ရင်
မမျှော်လင့်တဲ့ မကောင်းမှုတွေ
တန်းစီရောက်လာရတဲ့အဖြစ်ပါ။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

မစ်ဇိုင်းတွေ တွင်တွင်သုံးတဲ့ အစ္စရေး–အီရန်စစ်ကတော့ ဖြစ်သွားခဲ့ပါပြီ။ အစ္စရေးအတွက် သမိုင်းတစ်လျှောက် လောင်းကြေးအမြင့်ဆုံးသောစစ်ပွဲလို့ပြောရင် မှားမယ်မထင်ဘူး။ နောက်ပိုင်းရလဒ်တွေအရလည်း လောင်းကြေးကြီးခြင်းရဲ့ရလဒ်တွေ ထွက်လာတာတွေ့ရတယ်။ အပြည့်အစုံရေးရရင်တော့ Queen Sacrifice Gambit လို့ပြောရပါမယ်။ စစ်တုရင်မှာ တန်ဖိုးအကြီးဆုံး၊ ပါဝါအမြင့်ဆုံးဘုရင်မအား ချကျွေးတဲ့ စစ်နည်းပရိယာယ်ကစားကွက်ကို ဆိုလိုပါတယ်။

Pandora Box ဆိုတာက သိကြပြီးတဲ့အတိုင်းပါ။ ဒီသေတ္တာလေးကို ဖွင့်မိလိုက်ရင် မမျှော်လင့်တဲ့ မကောင်းမှုတွေ တန်းစီရောက်လာရတဲ့အဖြစ်ပါ။ ရှေးခေတ်အသုံးတစ်ခုဖြစ်ပါတယ်။

Israel–Iran ဆိုတော့ 2i War လို့ အတိုရေးဖြစ်ပါတယ်။ နှစ်နိုင်ငံလုံး "I" ဆိုတာပါနေလို့ပါ။ 2i War ကိုကြည့်ရင် နှစ်ဖက်လုံးထိခိုက်မှုကြီးမားတာကို တွေ့ရလိမ့်မယ်။ ဒါပေမဲ့ နည်းပညာရော၊ တိုက်စွမ်းရည်ရော၊ ခေါင်းဆောင်မှုရော အမြဲသာလွန်နေတဲ့အစ္စရေးဟာ ဒီပွဲမှာအတော်အထိနာသွားတာကို စစ်ပွဲ သုံးရက်မြောက်နေ့မှာ စတွေ့လာရတယ်။ ဂါဇာမှာ အစ္စရေးတိုက်ခဲ့လို့ မြင်မကောင်းအောင် အဆောက်အဦတွေပျက်ပြီး ငရဲခန်းရောက်ခဲ့ကြသလို 2i War မှာ အစ္စရေးရဲ့ ဟိုက်ဖာနဲ့ တဲလ်အဗစ်ဟာလည်း ဂါဇာနီးပါး မြို့ပျက်ကြီးတွေဖြစ်သွားခဲ့ရတာကို တွေ့ရတယ်။

ပထမ Queen Sacrifice Gambit

2i War စစ်ဖြစ်တော့မယ့် အရိပ်အယောင်ပြသလာတယ်။ ဒါပေမဲ့ ရတ်တရက် "ထ" ဖြစ်တော့မယ့် အရိပ်အယောင်ကိုတော့ မပြဖြစ်သေးဘူး။ ထရမ့်နဲ့ နေတန်ရာဟုတို့ အဆင်

မပြောကြတဲ့ သတင်းတွေ ထွက်လာခဲ့တယ်။ နေတန်ရာဟုသား မင်္ဂလာဆောင်သတင်း တက်လာတယ်။ နေမကောင်းလို့ နေတန်ရာဟုက ခွင့်ယူပြီး အနားယူမယ်ဆိုတဲ့သတင်းလည်း ထပ်တက်လာတယ်။ အဲဒီတော့ အနည်းဆုံး ၁၀ ရက်လောက်အတွင်း စစ်မဖြစ်နိုင်သေးဘူးလို့ အားလုံးက တွက်ဆကြတယ်။ အီရန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီးတွေနဲ့ နျူထိပ်တန်းပညာရှင်တွေ ဘန်ကာထဲက ခဏတစ်ဖြုတ်ထွက်လာခဲ့ကြတယ်။

အစ္စရေးရဲ့ အလွန်အစွမ်းထက်လှတဲ့ မော့ဆက်က အီရန်အတွင်းစည်းထဲမှာရော၊ နေရာတိုင်းမှာရော သိမ်းငှက်တွေလို စောင့်ကြည့်နေကြတာ အီရန်တွေ မသိလိုက်ဘူး။

ရုတ်တရက် အစ္စရေးက အီရန်ကို တိုက်ခိုက်ပါတော့တယ်။ Preemptive ဆိုတဲ့ လက်ဦးမှုရယူတိုက်ခိုက်မှုမှာ အလစ်အငိုက်ခံလိုက်ရတော့ First Strike ဆိုတဲ့ ပထမဦးဆုံး တိုက်ခိုက်မှုမှာတင် အီရန်ဘက်က အများကြီး ပေးဆပ်လိုက်ရပါတော့တယ်။ ပထမသတင်း အရ အီရန်ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ခြောက်ဦးနဲ့ နျူကလီးယားပညာရှင်တချို့ သေကျေကြတယ်ဆိုတဲ့ သတင်း တက်လာတယ်။ နောက်ပိုင်းသတင်းတွေအရ စစ်ဘက်နဲ့နျူပညာရှင် ထိပ်စည်းအဆင့် ၃၀ လောက်ကို အစ္စရေးဘက်က သုတ်သင်လိုက်နိုင်တယ်လို့ သတင်းတွေ ထပ်တက်လာပါတယ်။

ဒီအရေးအတွက်ဟာ စစ်ပွဲတစ်ပွဲရဲ့ တစ်ရက်၊ နှစ်ရက်အတွင်းမှာ ပေးဆပ်လိုက်ရတာဖြစ်လို့ ကမ္ဘာ့စစ်ပွဲသမိုင်းမှာတောင် မှတ်တမ်းတင်ရမယ့် ကြီးမားတဲ့ပေးဆပ်မှု ဖြစ်ပါတယ်။ အစ္စရေးရဲ့ခေါင်းဆောင်မှု၊ အစီအမံ၊ တိုက်စွမ်းရည်က အဲသလိုမျိုး ထက်မြက်လှပါတယ်။

အယာတိုလာခါမေနီအစိုးရအဖွဲ့အတွင်း မီဂါလျှော်ကြီးလှုပ်ခတ်သွားတယ်။ ကြီးကြီးမားမား ပေးဆပ်ခဲ့ရပြီး အထိနာသွားတဲ့အတွက် အစ္စရေးကိုလက်တုံ့ပြန်မှုကလည်း ကြီးမားပါတော့တယ်။ နိုင်ငံဧရိယာသေးငယ်လွန်းတဲ့ အစ္စရေးရဲ့အားနည်းချက်ကို အခွင့်ကောင်းယူပြီး အီရန်က Swam of Missiles ဒုံးကျည်အုပ်စုလိုက်ကို Wave ဆိုတဲ့ လှိုင်းလုံးကြီးတွေလို စုပြုံပစ်ခတ်ခဲ့တယ်။

အမေရိကန်၊ ဗြိတိန်တို့က အပြင်စည်းကနေ ကြားဖြတ်ပစ်ချပေးပြီး နာမည်ကြီး Iron Dome ကလည်း စည်းသုံးတန်နဲ့ ကြားဖြတ်ပစ်ချပေမယ့် အီရန်ရဲ့ဒုံးကျည်အစုအဝေးကြီးကို အားလုံး ပစ်မချနိုင်ခဲ့ပါဘူး။ အီရန်ဘက်က ဒုံးကျည်လှိုင်းတွေကို နာရီခြား လွှတ်တင်နေတာပါ။ အစ္စရေးတစ်နိုင်ငံလုံး လေကြောင်းအချက်ပေးသံတွေ ညံကုန်ပြီး အကာအကွယ်တွေ၊ မြေအောက်ဘန်ကာတွေအောက်က မထွက်ရဲကြတော့တဲ့အထိ ဖြစ်ကုန်ကြတာတွေ့ရတယ်။

စုပြုံပစ်တဲ့ စစ်ရေးဗျူဟာကို အီရန်ဘက်ကသုံးလာတယ်။ ကုန်စင်အောင် မပစ်ချနိုင်တဲ့အတွက် အစ္စရေးပစ်မှတ် အတော်များများ ထိခိုက်ကုန်ကြတယ်။ နောက်ပိုင်း အဆင့်မြင့်မစ်ဖိုင်းတွေကို အသုံးပြုလာတဲ့အတွက် အစ္စရေးရဲ့နာမည်ကြီးထောက်လှမ်းရေး မော့ဆက်ဌာနချုပ်နဲ့ အစ္စရေးရဲ့ အမိန့်ပေးဌာနချုပ် (အစ္စရေးပင်တဂွန်လို့တင်စား) တွေကိုပါ အီရန်ရဲ့မစ်ဖိုင်းတိုက်ရိုက်ထိမှန်တာတွေ ဖြစ်ကုန်တယ်။ ဒီလိုအရေးကြီးဆုံး Head Quater တွေမှာ သီးခြားကြားဖြတ်ဒုံးတွေ ထားလေ့ရှိတယ်။ အဲဒီလေကာစနစ်ကိုပါ အီရန်ဒုံးတွေက ဖောက်ဝင်လာနိုင်တာတွေ့ရတော့ အားလုံး အံ့အားသင့်ကုန်ကြရပါတော့တယ်။

ဒုတိယ Queen Sacrifice Gambit

ပထမပွဲက အစ္စရေး–အီရန်တို့ တိုက်ခိုက်ကြတဲ့ ပွဲသက်သက်ပါ။ ထရမ့်က ဇာတ်ပို့အနေနဲ့ဝင်ပြီး သရုပ်ဆောင်ပေးခဲ့လို့ အီရန်အငိုက်မိသွားရတာဖြစ်ပါတယ်။ ထရမ့်ရဲ့သရုပ်ဆောင်မှုက ပီပြင်လွန်းလို့ နိုဘယ်ဆုမသေချာပေမယ့် ဇာတ်ပို့သရုပ်ဆောင်ဆုကတော့ သေချာလွန်းလှပါတယ်။

ဒုတိယကတော့ ထရမ့်ကမင်းသားအနေနဲ့ သရုပ်ဆောင်သွားတာပါ။ 2i War ကို ရပ်ကြတော့ အီရန်ကိုလည်းဆွေးနွေးဖို့ စားပွဲဝိုင်းကိုလာပါလို့ တဖွဖွဖိတ်ခေါ်နေတာ တွေ့ရတယ်။ ဒီကာလမှာ အီရန်က နျူဗုံးထုတ်လုပ်နိုင်တော့မယ်ဆိုတဲ့ သတင်းကလည်း ကြီးနေပြန်တယ်။ 2i War ထဲမှာ အမေရိကန် ပါသင့်၊ မပါသင့်ကို နှစ်ပတ်နေရင် ဆုံးဖြတ်မယ်လို့ အိမ်ဖြူတော်က ကြေညာခဲ့တယ်။ လှည့်စားခံရမှုပိုပီပြင်သွားတာက ထရမ့်ရဲ့ပထမစကားမှာ "၄၈ နာရီအတွင်း အမေရိကန်အနေနဲ့ စစ်ထဲဝင်သင့်၊ မဝင်သင့်ကို ဆုံးဖြတ်မယ်လို့ပြောရာကနေ" "နောက်နှစ်ပတ်" ကြာမှဆုံးဖြတ်တော့မယ်လို့ ပြန်ပြောင်းပြောလိုက်တာက ဒုတိယတစ်ကြိမ် အီရန်အထိနာဖို့ ဖြစ်လာရပါတော့တယ်။

နောက်နှစ်ပတ်ကြာမှ ဆုံးဖြတ်မယ်လို့ပြောပြီး ဒုတိယရက်မှာတင် အီရန်အတိုက်ခံလိုက်ရပြန်ပါတော့တယ်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးအံ့အားသင့်ကုန်ကြတယ်။ တစ်ကမ္ဘာလုံး မီဂါလျှင်တွေ လှုပ်ခတ်သွားတယ်။ B – 2 Stealth တွေနဲ့ အီရန်ရဲ့နျူကလီးယားစီမံကိန်းတွေရှိတဲ့ Fordow, Natanz, Isfahan သုံးခုလုံးမွစာကြဲအောင် ဖျက်ဆီးခံလိုက်ရတာ တွေ့ရတယ်။ အလစ်အငိုက်ယူ တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီး ထရမ့်က –

"Operation Midnight Hammer နဲ့ အီရန်ရဲ့နျူစီမံကိန်း သုံးနေရာလုံးကို လုံးဝပြီးပြည့်စုံစွာ တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ပါပြီ"

"အခုအချိန်မှာ စစ်ဆင်ရေးမှာပါတဲ့လူတွေအားလုံး ချောမွေ့စွာ မိမိစစ်စခန်းတွေဆီကို ပြန်ရောက်ကုန်ကြပါပြီ"

"ဒီလိုအံ့အားသင့်စေတဲ့ စစ်ဆင်ရေးမျိုးကိုလုပ်နိုင်တာ ကမ္ဘာမှာ အမေရိကန်တစ်နိုင်ငံတည်းပဲ ရှိပါတယ်" စသဖြင့် သတင်းထုတ်ပြန်လာခဲ့ပါတယ်။

ပျက်စီးသွားတဲ့ နေရာသုံးခုရဲ့ ကောင်းကင်ဓာတ်ပုံတွေ၊ စစ်ဆင်ရေးပြုလုပ်စဉ် Situation Room (War Room) က ထရမ့်နဲ့သူ့အဖွဲ့ကြည့်ရှုနေပုံတွေကို သတင်းဓာတ်ပုံတွေ ထုတ်လွှင့်ပြသခဲ့ပါတယ်။

အလွန်ထူးဆန်းတာတစ်ခုက အဲဒီလို နျူစီမံကိန်း သုံးခုလုံးကို အမေရိကန်ရဲ့ Midnight Hammer နဲ့ တိုက်ခိုက်စဉ်မှာ အီရန်ဘက်က ဒုံးပျံတစ်စင်းမှ တက်မလာခဲ့တာဘဲ ဖြစ်ပါတယ်။ Midnight Hammer ဆိုတာက တင်စားထားတဲ့ အသုံးအနှုန်း ဖြစ်ပါတယ်။ သောကဝေဒနာ၊ စိတ်ဖိစီးမှုတစ်ခုခုဖြစ်စေတာကို တင်စားပြောဆိုမှုပါ။ ဒါကြောင့် Midnight Hammer ကို ဆီလျော်အောင် မြန်မာပြုရမယ်ဆိုရင် "ညဥ့်ဝေဒနာ"လို့ အတိုဆုံး ခက်ဆစ်ဖွင့်ရမယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

လှည့်စားမှုများနဲ့စစ်ဆင်ရေး

Operation Midnight Hammer စစ်ဆင်ရေးက ကြီးကျယ်ခဲ့ပါတယ်။ အမေရိကန်လုပ်တဲ့ စစ်ဆင်ရေးဆိုတော့ သူများထက်ပိုချဲ့ထားတာလည်း ပါဝင်ပါတယ်။ စစ်ဆင်ရေးကို မရိပ်မိကြရလေအောင် B–2 Bomber တွေ၊ F–22၊ F–35 တွေ၊ ရေငုပ်သင်္ဘောတွေကို နေရာခွဲပြီး နောက်ဆုံးပေါ်ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း လုပ်သွားတဲ့စစ်ဆင်ရေးလို့ ပြောရပါမယ်။ အမေရိကန်ရဲ့ ရေတပ်နဲ့ လေတပ်တို့ရဲ့ ပူးပေါင်းစစ်ဆင်ရေး ဖြစ်ပါတယ်။ B – 2 Stealth ခုနစ်စီး အပါအဝင် လေယာဉ်ပေါင်း ၁၂၅ စီးနဲ့ ရေငုပ်သင်္ဘောတစ်စီး ပါဝင်ပါတယ်–

- B–2 တစ်စီးကို GBU – 57 ဗုံး နှစ်လုံးစီ သယ်ဆောင်ပြီး နျူ သုံးနေရာကို နှစ်ကျော့ပြန် ဗုံးချသွားတယ်။
- B–2 တွေ ဗုံးမကြဲမီ F–22, F–35 တွေက ကြိုတင်ရှင်းလင်းခြင်း လုပ်သွားတယ်။
- ရေဒါဖြတ်တောက်မှုတွေ ကြိုတင်လုပ်တယ်လို့ ဆိုတယ်။
- မြေနက်ဘန်ကာခွင်း GBU – 57 စုစုပေါင်း ၁၄ လုံး အသုံးပြုခဲ့တယ်။
- F–22, F–35 တွေက ကြိုတင်ရှင်းလင်းခြင်းနဲ့ ပဲ့ထိန်းဒုံး ၆၀ ကို အသုံးပြုခဲ့တယ်။
- ပင်လယ်ထဲက ရေငုပ်သင်္ဘောကလည်း ပဲ့ထိန်းတွေ ပစ်ပေးတယ်။
- ပင်မလေယာဉ်စခန်းကနေ B–22 တွေ ၁၈ နာရီကြာအောင် ပျံသန်းခဲ့ပြီး ကောင်းကင်ဆီဖြည့်လုပ်ငန်း လုပ်ခဲ့ရတယ်။
- တိုက်ခိုက်မှုဟာ စုစုပေါင်း ၂၅ မိနစ်သာ ကြာခဲ့တယ်။

"ညဥ့်ဝေဒနာ" စစ်ဆင်ရေးကြီးတစ်ခုလုံး အထစ်အငေါ့မရှိ (လုံး၀) အောင်မြင်ခဲ့တယ်လို့ဆိုတယ်။ အမေရိကန်အတွက်ဂုဏ်ယူစရာ ခေတ်သစ်စစ်ဆင်ရေးကြီးဖြစ်ခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ရုရှားက "ထရမ့်ဟာ Pandora သေတ္တာကိုဖွင့်လိုက်ခဲ့ပြီ"၊ "ဒေသတွင်းမတည်မငြိမ်မှုကို ထရမ့်လှုံ့ဆော်ခဲ့ပြီ"လို့ မှတ်ချက်ပေးလိုက်ပါတယ်။

ထရမ့်ဟာ Midnight Hammer ဆိုတဲ့ "ညဥ့်ဝေဒနာ" စစ်ဆင်ရေးနဲ့အမှန်တကယ်ပဲ စစ်ထဲကို လေထီးမပါ ခုန်ဝင်ခဲ့ပြီး ပန်ဒိုရာကို ဖွင့်လိုက်ခဲ့ပြီလား။

ထူးခြားတာတွေရှိနေတယ်

ရေဒါဖြတ်တောက်ထားတယ်လို့ဆိုတယ်။ ဒါပေမဲ့ ရုရှားနဲ့တရုတ်တို့ရဲ့အကူအညီကို ရယူနေတဲ့ အီရန်ဟာ ဒီလောက်တော့ Total Radar Failure ဖြစ်မယ်လို့ ယူဆဖို့ ခက်ခဲလွန်းလှပါတယ်–

- အီရန်ဘက်က ဒုံးပျံတစ်စင်းမှ မတက်လာခဲ့ဘူး။
- လုံး၀လူအသေအပျောက်မရှိခဲ့ဘူး။ (အစောင့်တောင်မရှိတဲ့သဘော ဖြစ်နေတယ်)
- ၁၈–၆–၂၀၂၅၊ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့မှာ ထရမ့်နဲ့ လုံခြုံရေးကောင်စီတို့က အီရန်ကိုတိုက်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြတယ်။
- ၁၉–၆–၂၀၂၅၊ ကြာသပတေးနေ့မှာ Cargo Truck ကြီးတွေနဲ့ နျူစီမံကိန်းကပစ္စည်းတွေကို ရှည်လျားတဲ့ယာဉ်တန်းနဲ့ ရွှေ့ပြောင်းနေကြတဲ့ ဂြိုဟ်တုဓာတ်ပုံ ပေါ်လာတယ်။

- ၂၂-၆-၂၀၂၅ မှာ "ညဥ့်ဝေဒနာ" စစ်ဆင်ရေးလုပ်တယ်။
- ထရမ့်ရဲ့သတ်မှတ်ချိန် ၁၂ ရက်အလိုမှာ စစ်ဆင်ရေးစပြီး ဘာကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပြီး "နောက်တစ်ရက်မှာ ချက်ချင်း ယူရေနီယံတွေနဲ့ အရေးကြီးပစ္စည်းတွေကို ရွှေ့ပြောင်းနိုင်ခဲ့ကြရတာပါလဲ။"
- ထရမ့်က စစ်ဆင်ရေးအောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်ပြီးပြီလို့ ပြောတဲ့အချိန်မှာ ခါမေနီက "ယူရေနီယံတွေကိုလုံခြုံတဲ့နေရာကို ရွှေ့ပြောင်းထားပြီးပါပြီ။ တိုက်ခိုက်မှုဟာ အတွင်းပိုင်းအထိ မဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ပါဘူး"လို့ ပြောခဲ့တာ တွေ့ရတယ်။
- သတင်းပေါက်ခဲ့သလား။
- ဒါမှမဟုတ် ထောက်လှမ်းရေးသတင်း ကြိုရခဲ့သလား။
- ရုရှားနဲ့ တရုတ်ထောက်လှမ်းရေးသတင်းတွေ အီရန်ဆီကို အချိန်မလင့် ဝင်နိုင်ပါတယ်။

ပန်ဒိုရာအကျိုးဆက်

အကြွင်းမဲ့ခေါင်းဆောင်ကြီး ခါမေနီက "အခုအချိန်ကစပြီး အမေရိကန်အရပ်သား၊ စစ်သားတွေဟာ အီရန်ရဲ့တရားဝင်ပစ်မှတ်တွေ ဖြစ်ကုန်ကြပြီ"၊ "အမေရိကန်ကို လက်စားချေမှုက ပြတ်သားတဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်ပဲ၊ ရှောင်လွှဲလို့ မရဘူး။ ပထမအဆင့်ကတော့ အစ္စရေးကို စပြီး ချေမှုန်းရမယ်။" အီရန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးကလည်း "ထာဝရကြွင်းကျန်နေစေမယ့် အမေရိကန်အပေါ် လက်စားချေမှု" စသဖြင့် ပြောလာခဲ့ပါတယ်။

ထရမ့်ကလည်း ညဥ့်ဝေဒနာစစ်ဆင်ရေးပြီးပြီးချင်း စစ်ဆင်ရေးအောင်မြင်တာကို ဂုဏ်ယူစွာ ပြောကြားခဲ့သလို "အမေရိကန်မြို့ကြီးတွေ သတိရှိကြပါ။ အီရန်ရဲ့တုံ့ပြန်မှုက ၄၈ နာရီအတွင်း ရောက်ရှိလာနိုင်တယ်"ဆိုပြီး သတိပေးခဲ့ရပြန်ပါတယ်။ မြောက်ကိုရီးယားက "အီရန်သာ လိုအပ်မယ်ဆိုရင် သူ့ရဲ့အဏုမြူတွေကိုပေးဖို့ အဆင်သင့်ပါပဲ"လို့ ပြောလိုက်တယ်။

ရုရှားလုံခြုံရေးကောင်စီ ဒုတိယအကြီးအကဲ မက်ဗီဒက်ကလည်း "နိုင်ငံတွေက အီရန်ကို အဏုမြူလက်နက် ပေးလိုကြတယ်" ဆိုပြီး ဖွင့်ပြောလာတယ်။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာရှိတဲ့ အမေရိကန်စစ်စခန်းတွေရော၊ နိုင်ငံတွေရော အားလုံးသတိအနေအထား ပြင်ဆင်ကြရပါတော့တယ်။ ဘယ်သူကစပြီး "ထီ"ပေါက်မလဲကို ဘုရား "တ" ကြရပါတော့တယ်။

"ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြားကို ပိတ်ပစ်ဖို့ အီရန်ပါလီမန်က ဆုံးဖြတ်ပြီ" ဆိုတဲ့စကားကတော့ တစ်ကမ္ဘာလုံးနဲ့ သက်ဆိုင်နေပါတယ်။ ကမ္ဘာ့ရေနံတင်ပို့မှု ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းက ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြားကို ဖြတ်သန်းရတယ်။ ရေနံဈေးက တစ်စည်ကို အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂၀ အထိ ထိုးတက်သွားနိုင်ပါတယ်။

ဇွဲဆော်ဦးက "ကာတာ"

ပန်ဒိုရာသက်ရောက်မှုက အစပဲရှိပါသေးတယ်။ အသံလောက်နဲ့တင် ကမ္ဘာကြီး လှုပ်လှုပ်ခါခါ ဖြစ်သွားရပါတယ်။ အီရန်ရဲ့တုံ့ပြန်မှုက ၄၈ နာရီအတွင်း ရောက်လာလိမ့်မယ်လို့

ထရမ့်က သတိပေးတဲ့အတိုင်း ၂၄ နာရီအတွင်းမှာ အကြွင်းမဲ့ခေါင်းဆောင်ကြီး ခါမေနီက စကားတစ်ခွန်း ပြောလိုက်ပါတယ်။ "အမေရိကန်စစ်သည် ၅၀၀၀၀ ကို အခေါင်းတလားတွေနဲ့ နေရပ်ပြန်ပို့ရမယ်" ဆိုတဲ့ ကြိမ်းဝါးမှုပါပဲ။ အဲဒီလိုကြိမ်းဝါးပြီး နာရီအနည်းငယ် အကြာမှာပဲ ကာတာမှာရှိတဲ့ အမေရိကန်စစ်စခန်းတွေကို အီရန်က ဒုံးပျံတွေလွှတ်ပါတော့တယ်။ အီရတ်မှာရှိတဲ့ အမေရိကန်စစ်စခန်းကိုလည်း တိုက်ခိုက်ခဲ့ပါတယ်။ CENTCOM က ကာတာလေတပ်နဲ့ ပူးတွဲပြီး အီရန် ဒုံးတွေကို ပစ်ချနိုင်တယ်လို့ ကြေညာခဲ့ပေမယ့် အီရန်ရဲ့ ဒုံးပျံထိတဲ့နေရာတချို့မှာ ပုံတွေနဲ့တက်လာတာ တွေ့ရ တယ်။

အီရန်က ကာတာနဲ့အီရတ်မှာရှိတဲ့ အမေရိကန် စစ်စခန်းတွေကိုရော၊ အစ္စရေးကိုရော ဒုံးပျံတွေ တသီ တတန်းလွှတ်ပြီး မနက်မှာပဲ သတင်းတစ်ခု တက်လာ ပါတယ်။ ထရမ့်က ၂၄ နာရီအတွင်း အစ္စရေး- အီရန် အပစ်အခတ် ရပ်စဲကြမယ်ဆိုတဲ့ သတင်းပါ။ အီရန်နိုင်ငံ ခြားရေးဝန်ကြီးက "အီရန်အနေနဲ့ အပစ်ရပ်ရေးကို သဘောမတူခဲ့ပါဘူး"လို့ ငြင်းဆိုတာ တွေ့လိုက်ရပြန်ပါ တယ်။ သတင်းဌာနကြီးတွေမှာတင် ကွဲပြားခြားနား နေတာတွေပါ။ "အပစ်ရပ်ကြတော့မယ်"လို့ ထရမ့် ပြောပြီး နေ့ခင်းဘက်မှာပဲ အီရန်ဘက်က ဒုံးပျံတွေကို ပိုလွှတ်ပြနေတာ တွေ့ရတယ်။ ပန်ဒိုရာသက်ရောက်မှု က စစ်ရေးတင်မဟုတ်ပါဘူး။ ထရမ့်ရဲ့နိုင်ငံရေးကိုပါ အကြီးအကျယ် သက်ရောက်ခဲ့ပါပြီ။ "2i War" ဆိုတဲ့ အီရန်-အစ္စရေးစစ်ထဲကို ခုန်ဝင်မိလို့ ပြည်တွင်းမှာ ထရမ့်အနေနဲ့ နိုင်ငံရေးစိန်ခေါ်မှုတွေနဲ့ ကြီးကြီးမားမား ရင်ဆိုင်နေရပါတော့တယ်။

> **"ပန်ဒိုရာ သက်ရောက်မှုက အစပဲ ရှိပါသေးတယ်။ အသံလောက်နဲ့တင် ကမ္ဘာကြီး လှုပ်လှုပ်ခါခါ ဖြစ်သွားရပါတယ်။"**

သမ္မတဟောင်း ဘားရက်အိုဘားမား၊ ကလင် တန်တို့ ထွက်ပြီး ဝေဖန်လာခဲ့ကြတယ်။ ရီပတ်ဘလစ် ကန်တွေထဲမှာ ထရမ့်ကိုဆန့်ကျင်သူတွေ ပိုများပြား လာတယ်။ အမာခံ MAGA ထဲမှာ နှစ်ပိုင်းကွဲလာတယ်။ ဆီနိတ်တာ Bernie Senders ဆိုရင် ထရမ့်ကို အပြင်း ထန်ဆုံး ဝေဖန်လာတယ်။ "ဒီစစ်ဟာ အမေရိကန်စစ် မဟုတ်ဘူး။ အနေသာကြီးပါ။ ဝင်မပါသင့်ဘူး။"၊

"နေတန်ရာဟုဟာ အမေရိကန်သမ္မတ မဟုတ်ဘူး။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို ပြင်ဆင်ခွင့်မရှိဘူး။"

လာမယ့် လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲမှာ ရီပတ်ဘလစ်ကန်တွေ ထိန်းချုပ်နိုင်ဖို့ အတော် ရုန်းကန်ရပါတော့မယ်။ မသေချာတော့ပါ။ ၂၀၂၈ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမှာ ဒီမိုကရက်က "Newson" ကို အရောင် စတင်လာကြတာ တွေ့ရတယ်။ ဒီထက်ဆိုးတာကတော့ ဒီစစ်ဆင်ရေးဟာ အမေရိကန်သမ္မတတစ်ဦးရဲ့ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ကျော်လွန်နေတယ်ဆိုတဲ့ စွဲချက်ပါပဲ။ Impeachment လုပ်ဖို့အထိ ဥပဒေအချက်အလက်တွေကို ရှာဖွေနေကြပါပြီ။

စစ်ပွဲအရှုံးအနိုင်

သတင်းတွေအရ စစ်ပွဲအရှုံးအနိုင်ကို ဆုံးဖြတ်လို့မရပါဘူး။ ထောက်လှမ်းရေး အစီရင်ခံစာ၊ လေ့လာသူပညာရှင်များအရသာ အကြမ်းဖျင်းပြောလို့ ရပါလိမ့်မယ်။ စစ်ရေး တစ်ခုတည်းနဲ့လည်း အဆုံးအဖြတ်ပေးလို့မရပြန်ပါ။ အကဲဖြတ်မှု (Assessment) မှာ နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ သြဇာနဲ့လွှမ်းမိုးနိုင်မှု စတာတွေကို ထည့်တွက်ရမှာဖြစ်လို့ အကဲဖြတ်မှုဟာ ခက်ခဲလှပါတယ်။

အဆောက်အဦ ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုမှာ အီရန်ကပိုတယ်။ အစ္စရေးလည်း သူ့စစ်သမိုင်း တစ်လျှောက် အထိနာဆုံးဖြစ်သွားတယ်။ အီရန်ဘက်က ထိပ်စည်းစစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်တွေနဲ့ ထိပ်တန်းနျူပညာရှင် အယောက် ၃၀ လောက် သုတ်သင်ခံလိုက်ရသလို နောက်ပိုင်းထွက်လာတဲ့ အစ္စရေးဘက်က ဆုံးရှုံးမှုကလည်း မနည်းလှပါဘူး။ အစ္စရေးဘက်က ကျဆုံးသွားတဲ့ စစ်ဘက် တွေထဲမှာ ထိပ်တန်းဗိုလ်ချုပ် ၆ ဦး၊ မော့ဆက်အရာရှိ ၃၂ ဦး၊ ရှင်းဘတ်အေးဂျင့် ၇၈ ဦး၊ ရေတပ်အရာရှိ ၂၇ ဦး၊ လေတပ်အရာရှိ ၁၉၈ ဦး၊ စစ်သည် ၄၆၂ ဦး၊ အရပ်သား ၄၃၂ ဦး တို့ ပါဝင်ပါတယ်။

ဒီအရေအတွက်ဟာ အစ္စရေးစစ်သမိုင်းမှာ အများဆုံးလို့ ပြောလို့ရတယ်။ ဆိပ်ကမ်း မြို့လည်းဖြစ်၊ စီးပွားရေးမြို့လည်းဖြစ်တဲ့ ဟိုက်ဖာမှာ ကြီးကြီးမားမား ပျက်စီးသွားပြီ။ တဲလ်အဗစ်ရော၊ ဟိုက်ဖာဟာ ဂါဇာက အဆောက်အဦတွေလိုဖြစ်သွားတာ တွေ့ရတယ်။ ဘာပဲပြောပြော အီရန်ရဲ့နျူကလီးယား အိပ်မက်လှုပ်နှိုးခံလိုက်ရတယ်။ နောက်ဆုတ်သွားခဲ့ပြီ။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှာ အစ္စရေးရဲ့သြဇာတက်လာပြီး အီရန်ရဲ့သြဇာ ကျဆင်းသွားခဲ့တယ်။

နောက်တစ်ပွဲဘယ်တော့လဲ

Bunker Buster တွေအပါအဝင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၁၀ ဘီလီယံတန်ဖိုးရှိ လက်နက်တွေကို အမေရိကန်က အစ္စရေးကို ရောင်းပေးဖို့ သဘောတူလိုက်တယ်။ နောက် တစ်ပွဲအတွက်ပါ။ ထရမ့်-နေတန်ရာဟု တွေ့ဆုံခဲ့ခြင်းဟာ ဂါဇာအပစ်ရပ်စဲရေးအတွက် ပါဝင်သလို နောက်တစ်ပွဲအတွက် ဆွေးနွေးခြင်းလည်း ဖြစ်ပါတယ်။

Operation Midnight Hammer ဟာ အီရန်ရဲ့နျူနေရာ သုံးခုကိုသာ ဖျက်ဆီးပစ်နိုင် တယ် ဆိုပေမယ့် မြေအောက်ပေ ၃၀၀ ကျော်မှာ တည်ဆောက်ထားပြီး အဆင့်မြင့်ယူရေနီယံ သန့်စင်စက်ရုံရှိတဲ့ "Mount Doom" နေရာ ကျန်နေပါသေးတယ်။ နောက်တစ်ပွဲမှာတိုက်ဖို့

ချန်ထားခဲ့တာလား။ GBU – 57 ဖောက်အားနဲ့ မရလို့လား မသိသေးပါဘူး။ Midnight Hammer စစ်ဆင်ရေးပြီးတော့ Mount Doom အကြောင်း ရေးသားလာကြတာ တွေ့ရတယ်။

ထရမ့်ကိုယ်တိုင်ကလည်း ပြောထားတာ ရှိနေပါတယ်။ "ဒီပွဲက မပြီးသေးဘူး။ နောက်တစ်ကျော့ ပြန်လာနိုင်သေးတယ်"၊ "အီရန်အနေနဲ့လည်း အဏုမြူလက်နက်ပိုင်ခွင့် ပေးလို့မရဘူး။ ဆက်လုပ်ရင် ဆက်တိုက်ရဦးမှာပဲ"

အီရန်ကလည်း အဏုမြူပိုင်မှ Game Changing ဖြစ်မယ်လို့ ခံယူထားတော့ "ဆက်လုပ်မယ်" လို့ အခိုင်အမာ ပြောနေပြန်ပါတယ်။

နောက်တစ်ပွဲ ဘယ်တော့လဲ။

ဘယ်လောက်အထိ စစ်ကြီးမှာလဲ။

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ အခင်းအကျင်းကရော။

ရုရှားနဲ့တရုတ်တို့ အခြေအနေကရော။

မေးခွန်းပေါင်းများစွာနဲ့ စိတ်ဝင်စားစရာအပြည့် စောင့်မျှော်ကြရပါလိမ့်အုံးမယ်။

နေဇင်လတ်

tDef tpä&; y#ydu©
rnfbdYqk;wfnfnf;

a'guf vma t mif sK;d

“မိမိနိုင်ငံအတွင်းမှ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင်
ကမ္ဘာကြီး၏ ရိုက်ခတ်မှုများမှ အကျိုးသက်ရောက်လေ့ရှိရာ
ထိုအကျိုးဆက်များကို
ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိရှိရန် လိုပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ယနေ့ခေတ်သည် Facebook မီဒီယာခေတ်ဖြစ်သည်။ Electronic Media ဟု ခေါ်ဆိုသည်ဖြစ်စေ ထိုမီဒီယာများသည် ကမ္ဘာ့လူထု၏ ရင်ဝယ်လွှမ်းမိုးနေသော မီဒီယာများ ဖြစ်သည်။ အီရန်နှင့်အစ္စရေးစစ်ဖြစ်သည်ဆိုသည်နှင့် ဒုံးကျည်အရေအတွက် မည်မျှပစ်သည် ကိုပါ လူအများသိရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ မသိနိုင်သေးသောအချက်မှာ အနာဂတ်အတွက် မှန်းဆချက် သာဖြစ်သည်။ အီရန်နှင့်အစ္စရေးပဋိပက္ခမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာမှပင် လူအများအနေဖြင့် မည် သည့်အချိန်ပေါက်ကွဲမည်ဆိုသည်ကို နိုင်ငံရေးစိတ်ဝင်စားသူများမှ မျှော်လင့်လျက်ရှိခဲ့သည်။ ယခုမူ စစ်ရေးထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံမှုကြီး ဖြစ်လာခဲ့ပေပြီ။

မိမိနိုင်ငံအတွင်းမှ ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရာတွင် ကမ္ဘာကြီး၏ ရိုက်ခတ်မှုများမှ အကျိုးသက်ရောက်လေ့ရှိရာ ထိုအကျိုးဆက်များကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိရှိရန်လိုပါသည်။ အီရန်နှင့်အစ္စရေးတို့၏ ပဋိပက္ခကို လေ့လာရာတွင် အောက်ပါအချက်များအလိုက် အသေးစိတ် နှိုင်းယှဉ်ရန်လိုပါသည် –

(က) စစ်အင်အားနှိုင်းယှဉ်ချက်။ လူ/လက်နက်အင်အား၊ အရန်တပ်ဖွဲ့၏ အနေ အထား၊ စစ်စည်းရုံးနိုင်မှု၊ စစ်ပွဲရေရှည်တိုက်ခိုက်နိုင်ရေးအတွက် စစ်စီးပွားရေး (War Economy)။

(ခ) နိုင်ငံရေးပထဝီ။

(ဂ) နိုင်ငံရေးနောက်ခံစနစ်နှင့် ပြည်သူထောက်ခံမှု။

(ဃ) နိုင်ငံတကာ၏ပါဝင်မှု။

စစ်အင်အားနှိုင်းယှဉ်ချက်

	အစ္စရေး	**အီရန်**
လူအင်အား	၁၇၀၀၀၀ + အရန် ၄၆၅၀၀၀	၆၁၀၀၀၀ + အရန် ၃၅၀၀၀၀
တင့်	၁၃၀၀	၁၇၀၀
သံချပ်ကာ	၄၃၀၀၀	၆၅၀၀၀
လေတပ်	၆၅၆ (မျိုးစုံ)	၅၅၁ (မျိုးစုံ)
ဒုံးပျံ	အရေအတွက်မသိရ	(၂,၀၀၀–၄,၀၀၀)
ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်	အမေရိကန်ဒေါ်လာ	အမေရိကန်ဒေါ်လာ
	၂၄ ဒသမ ၄ ဘီလီယံ	၁၀ ဒသမ ၃ ဘီလီယံ
ရေတပ်	သင်္ဘော ၅၉ စီး	ကမ္ဘာ့အဆင့်(၃၇)ရှိပြီး ရေငုပ်သင်္ဘောမှသည် သင်္ဘောမျိုးစုံရှိသည်။ (ဒေသကာကွယ်ရေးအတွက် အမြန်တိုက်ခိုက်ရေး ရေယာဉ်များစွာထားရှိသည်။)

စစ်အင်အားနှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ရာတွင် အစ္စရေးရေတပ်သည် မြေထဲပင်လယ်နှင့် Red Sea ခေါ် ပင်လယ်နီအပိုင်းတွင်သာရှိပြီး အီရန်ရေတပ်လွှမ်းမိုးရာ ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့နှင့်လည်း ကင်းကွာလျက်ရှိသည်။ သို့ပါ၍ နှစ်နိုင်ငံ၏ ရေတပ်အင်အားမှာနှိုင်းယှဉ်ရန်မလိုပေ။ ထို့ပြင် နှစ်နိုင်ငံ၏ နယ်နိမိတ်များမှာ ထိစပ်နေခြင်းမရှိသည့်အပြင် အစ္စရေး၏ ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများမှာလည်း အာရပ်နိုင်ငံများသာဖြစ်သည်။ ဆီးရီးယားတွင်လည်း အီရန်လွှမ်းမိုးမှုမရှိ၍ စိုးရိမ်ဖွယ်ရာမရှိပေ။ ထို့ကြောင့် အလွန်အမင်း စိုးရိမ်ရန်မရှိ။ သို့ပါ၍ နှစ်နိုင်ငံ အချင်းများရန်မှာ လေကြောင်းအင်အားအချင်းချင်းသာ ဖြစ်ပွားနိုင်တော့သည်။

အီရန်တွင် ၁၉၇၉ ခုနှစ် ရှရားဘုရင်ပြုတ်မကျမီအထိ ၎င်း၏အင်အားမှာ ကမ္ဘာပေါ်တွင် ပဉ္စမမြောက်အင်အားအကြီးမားဆုံးဟု ဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုခေတ်အချိန်က ကမ္ဘာပေါ်တွင် အကောင်းဆုံးဖြစ်သည့် အမေရိကန်ရေတပ်သုံး F–14 tom cat လေယာဉ်များနှင့် F–5 တိုက်လေယာဉ်များကို အီရန်ကပိုင်ဆိုင်ထားခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုလေယာဉ်များမှာ ယခုအခါ ခေတ်နောက်ကျသွားခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ရုရှားထုတ်တိုက်လေယာဉ်အချို့မှာလည်း အီရတ်လေတပ်အနေဖြင့် အမေရိကန်တို့နှင့် စစ်ဖြစ်သည့်အခါ အီရန်သို့ ထွက်ပြေးလာရာမှ ရရှိထားသည်။ တစ်ချိန်က အီရတ်မှာ အီရန်နှင့် ရန်သူဖြစ်ခဲ့၍လည်းကောင်း၊ ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် ရန်လိုသည့်အနေအထားကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကွာအဝေးအရလည်းကောင်း၊ အစ္စရေးသည် လေယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်ရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ခဲ့ပေ။ သို့အတွက် လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးအတွက် ဒုံးပျံတပ်ဖွဲ့ကိုသာ အဓိကဦးစားပေး တည်ဆောက်လာခဲ့သည်။

အီရန်တို့၏ ဒုံးပျံများ

အီရန်ဒုံးပျံတပ်ဖွဲ့တွင် –

(၁) Sha hab 3/A/B/C = လောင်စာခဲသုံးကီလိုမီတာ 1200 km မှ 2100 km

(၂) Emad 2000km (တိကျမှုမီတာ ၅၀၀) (ကီလိုမီတာ ၂၀၀၀)

(၃) Khorram sha hr (အရည်လောင်စာ) (kilometer 2000, ထိပ်ဖူးစုံ)

(၄) Ashoura လောင်စာခဲသုံး (ကီလိုမီတာ ၂၀၀၀)

(၅) Sejjil – နှစ်ဆင့်ကွဲလောင်စာခဲသုံး၊ ထိပ်ဖူးစုံဒုံးပျံ (ကီလို ၂၀၀၀)

(၆) Kheybarshekan (ကီလို ၁၄၅၀ ရှိ၊ တိကျပစ်မှတ်အတွက်သုံး)

(၇) Rezvan (ကီလိုမီတာ ၁၄၀၀၊ အရည်လောင်စာ)
အမျိုးအမည်မသိရသေးသော အသံထက် ရှစ်ဆမြန်သည့် ကီလိုမီတာ ၁၅၀၀ ရောက်ရှိသည့် သဘော်ာပစ်ဒုံးပျံ

(၈) တာတိုနှင့် ပခုံးထမ်းဒုံးပျံစုစုပေါင်းမှာ ၃၀၀၀ ဝန်းကျင်ရှိသည်ဟု ဆိုကြသည်။

စစ်စီးပွားရေး (War Economy) တည်ဆောက်ခြင်း

	အီရန်	**အစ္စရေး**
GDP	အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၅၄ ဘီလီယံ	အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၇၀ ဒသမ ၆ ဘီလီယံ
GDP(တစ်ဦးချင်း)	အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၆၀၀	အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၂၀၀၀
လူဦးရေ	၈၀ သန်း	၉ ဒသမ ၁ သန်း
စီးပွားရေးအခြေပြုမှုမှီခိုရာ	ရေနံနှင့်ဓာတ်ငွေ့	နည်းပညာနှင့်ဝန်ဆောင်မှု

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်များကို ကြည့်ပါလျှင် အီရန်သည် အစ္စရေးလူဦးရေထက် ရှစ်ဆကျော် ကွာခြားနေသည်ကို တွေ့ရပါမည်။ သို့သော် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတွင် ကွာခြားချက်မှာ ကျဉ်းမြောင်းလှပါသည် ။ အီရန်သည် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့တူးဖော်မှုမှ အဓိကဝင်ငွေ ရရှိပြီး အစ္စရေးမှာမူ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းမှ ရရှိသည်။ အစ္စရေးသည် အနောက်ပိုင်းအာရှတွင် အဖွံ့ဖြိုးဆုံး၊ အတိုးတက်ဆုံးနိုင်ငံဖြစ်သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် အရွယ်ရောက်သူတိုင်း၏ ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုနှုန်း (wealth per adult) ၌ အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဖွံ့ဖြိုးပြီးကမ္ဘာတွင် GDP ဖွံ့ဖြိုးမှုနှုန်းမှာ အိုင်ယာလန်နှင့်အတူ အမြင့်ဆုံးဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် နဝမမြောက် စစ်လက်နက်ပစ္စည်းတင်ပို့သူလည်းဖြစ်သည်။

အထက်ပါကိန်းဂဏန်းများအရ နိုင်ငံနှစ်ခုလုံးအနေဖြင့် သမားရိုးကျစစ်ပွဲတစ်ခုကို ဆင်နွှဲနိုင်သည့် အနေအထားရှိပါသည်။ သို့သော် သမားရိုးကျစစ်ပွဲပုံစံတွင် ရေရှည်စစ်ဖြစ်လာပါက လူအင်အားနှင့်သယံဇာတကြွယ်ဝသော အီရန်နိုင်ငံမှာ အသာစီးရနိုင်သည်ဟု မှန်းဆရသည်။ သို့သော် ယခုပဋိပက္ခပုံစံမှာ သမားရိုးကျစစ်ပွဲမဟုတ်ပေ။ နှစ်နိုင်ငံ၏နယ်စပ်များ ထိရောက်မှုမရှိစေဘဲ ဖြစ်ပွားသောပဋိပက္ခသာဖြစ်သည်။ ရေကြောင်းအရလည်း အီရန်

အနေဖြင့် အာဖရိကတိုက်ကြီးကိုပတ်ပြီး အိန္ဒိယသမုဒ္ဒရာမှတစ်ဆင့် တောင်အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာ၊ ထိုမှမြေထဲပင်လယ်အထိသွားရောက်ပြီးစစ်ဆင်နိုင်စွမ်းမရှိ။ လေကြောင်းနှင့် အာကာသတို့မှတိုက်နိုင်သော၊ မြေပြင်တပ်မပါဝင်နိုင်သော ကန့်သတ်စစ်ပွဲများ၊ အကျိုးစီး ပွားဖျက်ဆီးမည့်စစ်ပွဲများသာဖြစ်တော့သည်။ သို့ပါ၍ တစ်ဆင့်ခံစစ်ပွဲငယ်များ (Proxy Wars) ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ရှိ မရှိအတွက် နိုင်ငံရေးပထဝီကိုလေ့လာရမည် ဖြစ်ပါသည်။

အီရန်နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးပထဝီအား ဆန်းစစ်ခြင်း

အီရန်နိုင်ငံသည် အိန္ဒိယတိုက်ငယ်၏အနောက်ဘက်တွင် ကပ်လျက်တည်ရှိသည်။ လူမျိုးမှာ ပါရှန်လူမျိုးများဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီအစပျိုးရာ ဂရိယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားချိန်၌ အီရန်တွင်လည်း ပါရှန်အင်ပါယာသည် အခိုင်အမာဖြစ်ကာ ယဉ်ကျေးမှုများလည်း ထွန်းကား ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ ယနေ့ အာရပ်ကမ္ဘာသည် ဘီစီ ၃၃၀ တွင် ပါရှန်အင်ပါယာ၏ လက်အောက်ခံများ ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဘီစီ ၅၁၃ ကပင် ပါရှန်တို့သည် ဥရောပကိုကျူးကျော်လာခဲ့သည်။ ဂရိစစ်ဘုရင် အလက်ဇန္ဒားသည် အာဖရိကမြောက်ပိုင်းရှိအီဂျစ်၊ အမိုင်းနားရှိတူကီယဲ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ နိုင်ငံများ၊ ထိုမှတစ်ဆင့် အီရန်ထံမှဆက်၍ အိန္ဒိယအနောက်ပိုင်းအထိဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ထိုခေတ်အခါတွင် အာရပ်တို့မှာ ပါရှန် ခေါ် အီရန်အင်ပါယာ၏အောက်တွင်ရှိခဲ့သည်။

သို့သော် အစ္စလမ်ဘာသာထွန်းကားလာသည့် အေဒီ ၇ ရာစုတွင် အစ္စလမ်ဘာသာဝင် အာရပ်တို့က အီရန်ကိုသိမ်းပိုက်ကာ အစ္စလမ်ဘာသာဝင်များဖြစ်စေခဲ့သည်။ သို့သော် အစ္စလမ်ဘာသာ၏ တမန်တော် မိုဟာမက်နောက်ပိုင်း သမက်ဖြစ်သူ အလီသခင်ကြီး လုပ်ကြံခံရပြီးနောက် အစ္စလမ်ဘာသာတွင် ဂိုဏ်းကွဲမှုဖြစ်ပေါ်ကာ ရှီးအိုက်ဂိုဏ်းဖြစ်ပေါ် လာခဲ့သည်။ ရှီးအိုက်ဂိုဏ်းကွဲအာရပ်လွှမ်းမိုးမှုကို လက်မခံလိုသည့် အီရန်တို့၏ စရိုက်မှ စခဲ့သည်ဟု ယူဆသည်။ သို့ပါ၍ အစ္စရေးနှင့် အီရန်တို့ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှုတွင် သာမန်လူများ အနေဖြင့် အစ္စလမ်အာရပ်ကမ္ဘာသည် အီရန်ဘက်မှ ရပ်တည်မည်ဟု ယူဆခဲ့ကြသည်။ အမှန်တွင်မူ အချို့သော အာရပ်နိုင်ငံများက အစ္စရေးဘက်မှပင် ရပ်တည်လျက်ရှိကြသည်။ အီရန်ကိုပစ်ခတ်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ လေပိုင်နက်များကိုပင် သုံးခွင့်ပေးခဲ့ကြသည်။ အစ္စလမ် ဘာသာတွင် အဓိကဂိုဏ်းကြီးနှစ်ခုရှိရာ ဆွန်နီဂိုဏ်း၏ အကြီးဆုံးသော အယူဝါဒဆိုင်ရာ ဦးဆောင်သူမှာ ဆော်ဒီအာရေဗျဖြစ်ပြီး စီးပွားရေးအရနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးကာ အာရပ်ကမ္ဘာ၏ အားကိုးရာအဖြစ် ရပ်တည်နေသူမှာ တူကီယဲနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ရှီးအိုက် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်ဖြစ်သည့် အယာတိုလာခါမေနီအနေဖြင့် အစ္စလမ်မစ်တော်လှန်ရေး ဆင်နွှဲပြီး အီရန်ကိုအုပ်ချုပ်လာသောအခါတွင် ၎င်း၏ အယူဝါဒတူသည့် ဆီးရီးယား၊ အီရတ်နှင့် လက်ဘနွန်တို့မှ လူနည်းစုများကို စစ်လိုလားသော အီရန်ကို ထောက်ခံသောအုပ်စုအဖြစ် အသွင်ပြောင်းခဲ့သည်။ ယီမင်တွင် အီရန်တို့၏ ရှီးအိုက်ဂိုဏ်းနှင့်ဆင်တူသော ဂိုဏ်းကွဲကိုးကွယ် သည့် ဟူသီသူပုန်အုပ်စုကို အားပေးပြီး ဟူသီတို့ကို အာဏာရစေခဲ့သည်။ တစ်ဖက်တွင် အာရပ်တို့အား နိုင်ငံရေးအရ ဦးဆောင်လိုပါသဖြင့် ပါလက်စတိုင်းတို့အား ကယ်တင်ရှင်အဖြစ် ကြွေးကြော်ကာ အစ္စရေးကို ရန်သူအဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအရ စည်းရုံး ခြင်းဖြစ်သည်။

အီရန်တို့သည်သမိုင်းအရပင်လျှင် အာရပ်ကမ္ဘာနှင့်မသင့်မြတ်ခဲ့ပေ။ ပထဝီအနေအထားအရသည်လည်း အစ္စရေးနှင့်ဝေးကွာနေသည်။ ကြားခံနိုင်ငံများမှာလည်း အာရပ်နိုင်ငံများသာဖြစ်သည်။ အီရန်နှင့်ဆက်စပ်နေသော ဆီးရီးယားတွင်လည်း အီရန်လိုလားသူသမ္မတ အာဆတ်ပြုတ်ကျခဲ့ပြီး နောက်တက်လာသည့်သမ္မတမှာ အမေရိကန်သမ္မတ ထရမ့်နှင့် လက်ဆွဲနှုတ်ဆက်ပြီးဖြစ်သည်။ ဂျော်ဒန်၊ အီရတ်နှင့် ဆော်ဒီအာရေဗျတို့မှာလည်း အီရန်နှင့် လူမျိုးမတူ၊ အစ္စလမ်ဂိုဏ်းကွဲမှုအရ မြေပြင်တပ်များစွာအသုံးချနိုင်ခြင်းမရှိဘဲ လေကြောင်းအင်အားကသာ ဆုံးဖြတ်မည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးပထဝီအရအရေးပါသော ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြားကို ပိတ်ဆို့မည်ဆိုပါက အီရန်အနေဖြင့် ၎င်း၏ရေနံထွက်ကုန်များကိုပါ ပြန်လည်ပိတ်ဆို့ခံရမည်ဖြစ်၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုနိုင်ပေ။

ပတ်ဝန်းကျင်ရှိအာရပ်နိုင်ငံများမှာလည်း အီရန်၏ ရေနံစွမ်းအင်အပေါ်မှီခိုနေသူများ မဟုတ်ပေ။ သို့ပါ၍ နိုင်ငံရေးပထဝီအရ အီရန်သည် အစ္စရေးတို့အား လေကြောင်းမှသာ ပျက်စီးရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်၍ ဒုံးပျံတပ်ဖွဲ့ကို အင်အားအလုံးအရင်းဖြင့် တည်ဆောက်ကာ အစ္စရေးအား ရန်ပြုခဲ့သည်။ ၎င်း၏လေယာဉ်များမှာလည်း ဘေးပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများ၏လေပိုင်နက်ကို မသုံးစွဲနိုင်ပေ။ သို့ပါ၍ ယခုစစ်ပွဲတွင် လေကြောင်းအရေးပါမှုကသာ အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးနောက်ခံစနစ်နှင့် ပြည်သူထောက်ခံမှု

အလွန်အရေးပါသောကိစ္စဖြစ်ပါသည်။ အီရန်နိုင်ငံတွင် ၁၉၇၉ ခုနှစ်၌ ရှားဘုရင်ပြုတ်ကျပြီး လူထုအုံကြွမှုဖြစ်ပွားကာ အယာတိုလာခါမေနီကိုအာဏာရစေခဲ့ပါသည်။ ရှားဘုရင် မိုဟာမက်ရီဇာပါလာဗီသည် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများကိုတွန်းပြီးဆောင်ရွက်ခဲ့ရာ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၏ ဆန့်ကျင်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ရှားဘုရင်ပြုတ်ကျပြီးနောက် ကမ္ဘာပေါ်တွင်အောက်ပါအတိုင်း ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ခဲ့သည်–

(၁) အဆင့်မြင့်နည်းပညာများ (High Technology)။

(၂) ကွန်ပျူတာနှင့်အင်တာနက်ခေတ် (Information Technology)။

(၃) လူ့အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုများ။

အဆင့်မြင့်နည်းပညာသည် လူသားတို့၏ကုန်ထုတ်ဆက်ဆံရေးကို လုံးဝနီးပါးပြောင်းလဲပစ်ခဲ့သည်။ ကွန်မြူနစ်ဆိုရှယ်လစ်နိုင်ငံများ၏ ကုန်ထုတ်စွမ်းအားစုများကို ချည့်နဲ့စေခဲ့သည်။ နည်းပညာတိုးတက်မှုနှင့်အတူ မြစိမ်းရောင်တော်လှန်ရေး ခေါ် စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံမှုများဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ဆိုရှယ်လစ်နှင့် ကွန်မြူနစ်စနစ်များ၊ အာဏာရှင်မှစီးပွားရေးချုပ်ကိုင်မှုများ ပြိုလဲသွားခဲ့ရသည်။ တစ်ဖက်တွင်လည်း ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်နှင့်အတူ အခွင့်အရေးလှုပ်ရှားမှုများ ပေါ်ထွက်လာခဲ့သည်။ ထိုမှစ၍ အီရန်နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် မငြိမ်သက်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာသည်။ အီရန်၏ဘာသာရေးအခြေခံအစိုးရသည် အတိုက်အခံများကို ရက်စက်စွာ သုတ်သင်မှုများမှစကာ နိုင်ငံတကာ၏ဆန့်ကျင်မှုများကိုကြုံလာရသည်။

အစိုးရဆန့်ကျင်ရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ –

– ၁၉၉၉ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ကျောင်းသားလှုပ်ရှားမှု။

– ၂၀၀၉ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဆူပူမှု။

– ၂၀၁၁ – ၂၀၁၂ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲမှစသော ဆူပူမှု။

– ၂၀၁၇ – ၂၀၁၈ ခုနှစ် အထွေထွေမကျေနပ်မှု။

– ၂၀၁၈ – ၂၀၁၉ ခုနှစ် အထွေထွေမကျေနပ်မှု။

– ၂၀၁၉ – ၂၀၂၀ ခုနှစ် လောင်စာဆီဈေးနှုန်းတက်မှု။

– ၂၀၂၁ – ၂၀၂၂ ခုနှစ် ရေနှင့်လျှပ်စစ်မီးပြတ်တောက်မှု။

အီရန်တွင် မူလပထမကာလအတွင်း အယာတိုလာခါမေနီအား ထောက်ခံမှုရှိခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းကာလတွင် သေဒဏ်ပေးကွပ်မျက်မှုများ၊ ကြမ်းကြုတ်ရက်စက်မှုများက လူထုအား ဘာသာရေးအခြေခံအစိုးရအပေါ် အမြင်ဆိုးများ ဖြစ်ပေါ်လာစေခဲ့သည်။ အီရန်တွင် လူထုအနေဖြင့် လက်ရှိအစိုးရအပေါ်ထောက်ခံမှုကျဆင်းနေချိန်တွင် အစ္စရေးတို့၏ အခြေအနေမှာ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်။ အစ္စရေးအစိုးရအဆက်ဆက်သည် နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေးတွင် လူထု၏ထောက်ခံမှုနှင့်ပါဝင်စေမှုကို အပြည့်အဝရရှိခဲ့သည်။ အစ္စရေးသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် စစ်မှန်သည့် ဒီမိုကရေစီရှိသော တစ်ခုတည်းသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။

အရာရာတွင် လူထုပါဝင်သော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံဖြစ်သည့် အစ္စရေး

အစ္စရေးသည် နိုင်ငံတွင်သေဒဏ်ပေးခြင်းကို မကျင့်သုံးသောနိုင်ငံဖြစ်သည်။ ပါလက်စတိုင်းအကြမ်းဖက်များကို သေဒဏ်ချမှတ်ခြင်းသည် အကြမ်းဖက်အာဇာနည်များကို မွေးထုတ်ပေးရာရောက်၍ အစ္စရေးတို့က မကျင့်သုံးပေ။

အစ္စရေး၏ ထူးခြားချက်မှာ အစ္စရေးနိုင်ငံတွင် စစ်မှုမထမ်းမနေရစနစ်ကို ကျင့်သုံးသော်လည်း နိုင်ငံသားအာရပ်များအား စစ်ထဲဝင်ရန်ခွင့်မပြုပေ။ သို့သော် နိုင်ငံသားအာရပ်များက အစ္စရေးတွင်နိုင်ငံသားဖြစ်ရသည်ကို ဂုဏ်ယူနေပြီး အစ္စရေးကို ကာကွယ်လိုကြသည်။

အစ္စရေး၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် လစ်ဘရယ်ဝါဒီအာရပ်တို့အတွက် အားကျစရာဖြစ်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံ၏အရွယ်အစားအရ သေးငယ်ပြီးလူဦးရေနည်းပါးမှုအရ Citizen Army ခေါ် မြို့ပြနိုင်ငံသားစစ်တပ်(ပြည်သူ့စစ်)ကို အကြီးအကျယ်မှီခိုရသည်။ မှီခိုရသလောက်လည်း အောင်မြင်လှပေသည်။ ညီညွတ်သော အစ္စရေးလူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အစိုးရအားဆန့်ကျင်စေရန် သွေးထိုးလှုံ့ဆော်၍ မရပေ။ အစ္စရေး၏အောင်မြင်သော ဒီမိုကရေစီသည် အာရပ်လူငယ်များ၊ ပညာတတ်များအတွက် အားကျဖွယ်ရှိလာသည်။

အစည်းပြေလာသော အီရန်

၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်မှစပြီး အီရန်၏အဏုမြူဆိုင်ရာပညာရှင်များသည် အီရန်နိုင်ငံအတွင်းမှာပင် အစ္စရေးတို့၏ နည်းပညာမြင့် လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ ယခု ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတိုက်ခိုက်မှုကာလအတွင်းတွင်လည်း အီရန်တို့၏ရေဒါစနစ်များစွာမှာ အစ္စရေးထောက်လှမ်းရေးနှင့် ဒေသခံများမှနေပြီး လွှတ်တင်သော ဒရုန်းများ၏တိုက်ခိုက်မှု

ခံရပြီး လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်ကို ချည့်နဲ့သွားစေခဲ့သည်။ သို့ပါ၍ အစ္စရေးတို့သည် အီရန်ပြည်သူလူထု၏ထောက်ခံမှုကို ရရှိသကဲ့သို့ အီရန်တို့မှာကား ပြည်သူ့ထောက်ခံမှုကင်းမဲ့ပြီး စစ်ပွဲဆိုင်ရာလျှို့ဝှက်ချက်များကို အစ္စရေးတို့ရရှိသွားရာ အီရန်အပေါ် ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်ရန် အခွင့်အရေးများစွာ ရသွားစေခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုများအပေါ် အီရန်ပြည်သူများမှာ လှိုက်လှဲစွာကြိုဆို ဟစ်ကြွေးနေမှုများတွေ့ရှိရသည်။ ထိုအချက်ကို မူတည်၍ အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်က အီရန်အစိုးရအား ပြောင်းလဲပေးမည်ဟု အီရန်ပြည်သူများအား ညွှန်ပြထောက်ပြပေးခဲ့သည်။

အီရန်တို့နှင့်အစ္စရေးကြားတွင် ပြည်သူအချင်းချင်း သမိုင်းဆိုင်ရာ အာဃာတဖြစ်စရာမရှိပေ။ ရှားဘုရင်လက်ထက် အစ္စရေးနှင့်အီရန် မဟာမိတ်ဖြစ်ခဲ့ဖူးသည်။ အီရန်ရှိ ဘာသာရေးအစိုးရကမူ အစ္စရေးအပေါ် ရန်သူသဖွယ်ဆက်ဆံခဲ့သည်။

အီရန်၏ အဏုမြူလက်နက်ပိုင်ဆိုင်ရန်ကြိုးပမ်းမှု

အီရန် အဏုမြူလက်နက်ရရှိလာလျှင် ပထမဆုံး စိုးရိမ်ရမည့်နိုင်ငံများမှာ အစ္စရေးဖြစ်သည်။ ဒုတိယမှာ ဆော်ဒီအာရေဗျဦးဆောင်သည့် အာရပ်ကမ္ဘာဖြစ်သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးနှင့် ပညာရှင်ဖြစ်ခဲ့သူ ကစ်ဆင်ဂျာပါဝင်သည့် ပကတိဖြစ်တည်မှုဆိုင်ရာ ဝါဒီများ(Realists)များအနေဖြင့် ထိုစဉ်က ကမ္ဘာ့တစ်ဝန်းဖြစ်နေသည့် ဒီမိုကရေစီအရေးများသည် အကြမ်းဖက်နှိမ်နင်းရေးနှင့် အဏုမြူလက်နက်မပြန့်ပွားစေရေးလောက် အရေးမကြီးဟု ယူဆကြသည်။

ထိုစိုးရိမ်မှုအား အထင်အရှားတွေ့ရသည်မှာ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ် ဆိုဗီယက်ယူနီယံပြိုကွဲရာ၌ ယူကရိန်း၊ ဥစ္စဘက်ကစ္စတန်တို့ရှိ အဏုမြူလက်နက်များကို ဆိုဗီယက်အားဆက်ခံသည့် ရုရှားသို့သာ လွှဲပြောင်းစေခဲ့သည်။ ဤအချက်များမှာ မှတ်သားစရာကောင်းလှသည်။ အစ္စရေးတို့သည် အဏုမြူလက်နက်များ ပိုင်ဆိုင်နေပြီဟုယူဆသော်လည်း ယနေ့အထိ ထုတ်ဖော်ဝန်ခံခြင်းမပြုပေ။ ဆော်ဒီအာရေဗျကဲ့သို့သောနိုင်ငံများမှ

"အီရန် အဏုမြူလက်နက် ရရှိလာလျှင် ပထမဆုံး စိုးရိမ်ရမည့်နိုင်ငံများမှာ အစ္စရေးဖြစ်သည်။ ဒုတိယမှာ ဆော်ဒီအာရေဗျ ဦးဆောင်သည့် အာရပ်ကမ္ဘာဖြစ်သည်။"

လည်း အီရန်ကို ယနေ့အထိ ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်နေရာ အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေး တို့၏ အီရန်အဏုမြူလက်နက် ပိုင်ဆိုင်မှုမရှိစေရေးဆောင်ရွက်မှုကို တိတ်တဆိတ် ထောက်ခံမှု အပြည့်ပေးလျက်ရှိသည်။ အကယ်၍ အီရန်သည်သာ အဏုမြူလက်နက်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ရရှိပါက တူကီယဲနှင့်ဆော်ဒီအာရေဗျတို့ကလည်း ကြိုးပမ်းလာမည်ဖြစ်ရာ ကမ္ဘာကြီးအား အဏုမြူ စစ်ပွဲခြိမ်းခြောက်မှုများမှာ ပိုမိုကြီးမားလာစေတော့မည်ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ အီရန်အား အဏုမြူလက်နက်မရရှိစေရန်အရေးမှာ အစ္စရေးသာမက အိမ်နီးချင်းအာရပ်တို့၏ ရည်မှန်းချက်ကြီးဖြစ်နေပေတော့သည်။ အီရန်တို့အနေဖြင့်လည်း အဏုမြူစက်ရုံများကို တောင်ကြောတစ်ခု၏မြေအောက်တွင် ဆောက်လုပ်ထားမှုကလည်း မမှန်ကန်သော ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုကို ဝန်ခံရာရောက်နေပေတော့သည်။ သို့ပါ၍ အမေရိကန် ကြီးစိုးသော အနောက်ကမ္ဘာ၊ အစ္စရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်အာရပ်တို့၏အမြင်တွင် အီရန်၏ အဏုမြူလက်နက်ဖြစ်နိုင်ခြေ အရာအားလုံးကို ဖျက်ဆီးရေးမှာ တရားမျှတသော အကြောင်း တရားဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတကာပါဝင်မှု

အီရန်သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အစ္စရေးတို့နှင့် ဆက်ဆံရေးမကောင်းသော်လည်း တစ်ဖက်တွင် ရုရှားနှင့်လည်းကောင်း၊ တရုတ်နှင့်လည်းကောင်း ဆက်ဆံရေးမှာ ကောင်းမွန် လျက်ရှိသည်။ ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲအတွင်း အီရန်သည် ဒရုန်းများကို ရုရှားသို့ တင်ပို့ခဲ့ သည်။ တစ်ချိန်က ၎င်းတို့နှင့်လည်းကောင်း၊ ရုရှားတို့နှင့်လည်းကောင်း မဟာမိတ်ဖြစ်ခဲ့သော ဆီးရီးယားနိုင်ငံသမ္မတ ဟာဖက်(စ်)အာဆတ် (ဂျူနီယာ)လက်ထက်၌ ရုရှားနှင့် အီရန်တို့သည် ဆီးရီးယားမြေပေါ်၌ စစ်ရေးအရပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့မှုများရှိသည်။ သို့သော် ယခုအချိန်တွင် ရုရှားသည် ယူကရိန်း၌ အလုပ်ရှုပ်နေသကဲ့သို့ ဘာသာရေးအစွန်းရောက်သူ အီရန်တို့နှင့်လည်း ရင်းနှီးသောမဟာမိတ်ဖြစ်စေရန် ရည်မှန်းထားခြင်းမရှိခဲ့ပေ။ တရုတ်သည်လည်း ထိုနည်း လည်းကောင်းပင် ဖြစ်သည်။ အီရန်၏ရေနံစိမ်းများကို ဈေးချိုချိုနှင့် တစ်ဖက်မှရရှိသော်လည်း အီရန်၏ အဏုမြူလက်နက်ပိုင်ဆိုင်ခွင့်ကို ထောက်ခံလိုသည်မဟုတ်။ အီရန်၏ ရေနံတွင်း များကို အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးတို့ကလည်း ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက်မည်မဟုတ်ရာ ဤကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုးတွင် ရန်ဘက်များအကြား၌ တရုတ်နှင့် ရုရှားသည် ရပ်တည်မည် မဟုတ်ပေ။

ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်အဖွဲ့

၁၉၉၃ ခုနှစ် အော်စလိုငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ကို အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ရာဘင်နှင့် ပါလက်စတိုင်းမှ ယာဆာအာရာဖက်တို့ လက်မှတ်ထိုးခဲ့ကြသည်။ ပါလက်စတိုင်းနယ်မြေ နှစ်ခုအနက် ဂျော်ဒန်မြစ် အနောက်ဘက်ကမ်းသည် ပါလက်စတိုင်းအစိုးရအဖွဲ့လက်ထဲ တွင်သာ ရှိသည်။ အစ္စရေးကို ဆန့်ကျင်နေသူမှာ ကျန်နယ်မြေတစ်ခုဖြစ်သည့် ပင်လယ်နှင့် ထိစပ်နေသော ဂါဇာကမ်းမြောင်ဖြစ်သည်။ ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အီရန်၏ မဟာမိတ် ဖြစ်သည့် ဟားမားစ်တို့အုပ်ချုပ်ပြီး အစ္စရေးအား အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်သည်အထိ ဖြစ်ခဲ့

ပါသည်။ သို့သော် PLO ခေါ် ပါလက်စတိုင်းအာဏာပိုင်အစိုးရနှင့် အစ္စရေးတို့မှာ ထိပ်တိုက်တွေ့ဆုံမှုမရှိခဲ့။ ဤအချက်ကပင်လျှင် အစ္စရေးတို့မှာ ကမ္ဘာ့အမြင်တွင် လူဆိုးမဖြစ်ခဲ့ပေ။

အနာဂတ်သို့မျှော်မှန်းချက်

အီရန်

ကမ္ဘာပေါ်တွင် လူ့အခွင့်အရေးဟူ၍ကျယ်လောင်စွာပြောဆိုနေခိုက် ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့ မျက်နှာချင်းဆိုင်တွင်ရှိနေသည့် ဆော်ဒီအာရေဗျနှင့် အီရန်တို့သည် ရှေးရိုးစွဲဘာသာရေးဆိုင်ရာ အယူအဆများကို လက်ခံထားဆဲဖြစ်သည်။ ဆော်ဒီအာရေဗျသည်တဖြည်းဖြည်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာဖြေလျှော့မှုများကိုစတင်လုပ်ဆောင်လာသည်။ အီရန်သည် ရှားဘုရင်လက်ထက် (၁၉၇၉) အထိ အမေရိကန်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ထိတွေ့ခဲ့ရဖူးသည်။ ထိုအခွင့်အရေးများကို ရရှိခံစားဖူးခဲ့ပြီး ခေတ်နောက်ပြန်ဆွဲကာ လူ့အခွင့်အရေးဆုတ်ယုတ်မှုကို ကြုံတွေ့ရသည်။ သို့အတွက် အီရန်အစိုးရအပေါ် လူထု၏မကျေနပ်ချက်ကြီးမားကြောင်း ဆန္ဒပြမှုများက သက်သေခံလျက်ရှိသည်။ ထို့ပြင် အစ္စရေး၏သူလျှိုများမှာ အီရန်၏လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းသို့ နက်ရှိုင်းစွာဝင်ရောက်ပြီး လုပ်ကြံသတ်ဖြတ်မှုများ၊ လေကြောင်းရန်ကာကွယ်ရေးစနစ်များကို တိုက်ခိုက်နိုင်မှုကလည်း ထိုအချက်များကို ပံ့ပိုးနေသည်။ လက်နက်အဆင့် ယူရေနီယံသန့်စင်မှုလုပ်နေသော ယူရေနီယံလောင်စာများအား မဖျက်ဆီးနိုင်သရွေ့ အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့က တိုက်ခိုက်နေမည်ဖြစ်သည်။

ပြည်တွင်းရှိ စီးပွားရေးအခြေအနေမှာလည်း ပိတ်ဆို့မှုများကြောင့် ထိခိုက်ကျဆင်းလျက်ရှိရာ ပြည်သူတို့အနေဖြင့်လက်ရှိအီရန်အစိုးရအပေါ်မကျေနပ်မှုများ ပိုမိုများပြားလာဖွယ်ရာဖြစ်သည်။ သို့ပါ၍ အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးတို့အနေဖြင့် အီရန်နှင့် အာဖဂန်နစ္စတန် အတွေ့အကြုံအရ ခြေလျင်တပ်ဖြင့် ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်မည့်အစား ပြည်တွင်းမငြိမ်သက်မှုဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အပြောင်းအလဲကိုသာ ဆောင်ရွက်လိုသည်။

အစ္စရေး

အစ္စရေးတို့၏ ပတ်ဝန်းကျင်ရှိရန်သူနိုင်ငံဖြစ်သော ဆီးရီးယားသည် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုကြောင့် အစ္စရေးကို ဒုက္ခပေးနိုင်မှုမရှိခဲ့ပေ။ လက်ဘနွန်ရှိအစိုးရဆန့်ကျင်သော ဟစ်ဇ်ဘိုလာ ပြောက်ကျားအဖွဲ့၏ခြေလက်များ၊ ခေါင်းများကိုပါ ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဂါဇာကမ်းမြောင်တွင် ဟားမားစ်တို့၏ အန္တရာယ်ပေးနိုင်မှုကိုလည်းဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သည်။ အစ္စရေး၏ ဒီမိုကရေစီနှင့် နိုင်ငံသားတို့၏တာဝန်သိမှု၊ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ကျောထောက်နောက်ခံပြုမှုများက အစ္စရေးတို့၏ ခိုင်မာသောရပ်တည်မှုကို မြဲမြံစေခဲ့သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအနေဖြင့်လည်း မြေထဲပင်လယ်၏တောင်ဘက်ခြမ်း၊ အာဖရိကမြောက်ပိုင်းနှင့် အာရှအနောက်ပိုင်းတို့အတွက် အဓိကမဟာမိတ်ဖြစ်သော အစ္စရေးနှင့် (လူထုမှသည် လူထုသို့) ဆက်ဆံရေးကိုလည်း ရပ်သိမ်းမည်မဟုတ်။ အစ္စရေးတို့၏ စီးပွားရေးမှာလည်း သဘာဝသယံဇာတကိုအခြေမခံဘဲ နည်းပညာနှင့် လူထုအရင်းအမြစ်ကို အခြေခံထားရာ အခြေခိုင်သော စီးပွားရေးတစ်ခုဖြစ်နေပေသည်။ အစ္စရေး၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်သည်လည်း

နိုင်ငံသားအာရပ်များကပင် ထောက်ခံလျက်ရှိသည်။

သို့ပါ၍ ခြုံငုံသုံးသပ်ရသော် အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန်တို့၏ သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုအရ အီရန်တွင် အနာဂတ်၌ အစ္စရေးအပေါ် သဘောထားပျော့ပျောင်းကာ မိတ်ဘက်အသွင် အစိုးရတစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်။ ထိုသို့သဘောထားပျော့ပျောင်းသော အစိုးရတစ်ရပ် မဖြစ်ပေါ်မီကြားကာလတွင် အီရန်၏အဏုမြူလက်နက်ဖန်တီးနိုင်စွမ်းအခြေအနေများအား အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန်တို့မှလေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုဖြင့် ချေမှုန်းစရာအခြေအနေများ သာဖြစ်ပေါ်နေလိမ့်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာအောင်မျိုး

Ref: https;//en.wikipedia.org
https;//theconservation.com
https;//www.aa.com.tn
https;//www.encyclopedia.com
https;//www.aljazeera.com
https;//education.nationalgeographic.com
https;//history.state.org

jrefmEdkifiHESifh Oa&my-tm&S pD;yGm;a&;or*¾ (EAEU) wdkYtMum; r[mAsL[majrmufcsdwfqufrIrsm; qef;ppfcsuf

a'gufwmEdkifqGef;aoe*F
r[mAsL[mavhvmrIa&;tzGJU

“မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဥရောပ-အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂတို့အကြား ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်မှစတင်ကာ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင် တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

နိဒါန်း

ဥရောပ-အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ (Eurasian Economic Union – EAEU) သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် စတင်ပေါ်ပေါက်လာသော ဒေသတွင်း စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပါသည်။ EAEU သည် ယခုအခါ ဆယ်စုနှစ်သက်တမ်းတစ်ခုအား ဖြတ်သန်းရောက်ရှိလာပြီ ဖြစ်ပါသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂ (EU) နှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့ရှိသော EAEU ၏ ပင်မရည်မှန်းချက်မှာ ကုန်သွယ်ရေး အတားအဆီးများ ဖယ်ရှားခြင်း၊ စီးပွားရေးမူဝါဒများ ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ဒေသတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမြှင့်တင်ခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် EAEU သည် ပထဝီအနေအထား အရသာမက လုပ်ငန်းနယ်ပယ်အရပါ ကျယ်ပြန့်လာပါသည်။ ယခုအခါ EAEU သည် ၎င်း၏ မိတ်ဖက်နိုင်ငံများနှင့်အတူ ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ငါးပုံ တစ်ပုံကို ကိုယ်စားပြုနေပြီး နယ်မြေဧရိယာအရ ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံးသမဂ္ဂဖြစ်လာပါသည်။ ထို့ကြောင့် EAEU သည် အနာဂတ်တွင် စီးပွားရေး အရ တောင့်တင်းခိုင်မာသည့် ဒေသတွင်းအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်လာနိုင်မည်လားဆိုသည်ကို လေ့လာဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။

သမိုင်းအကျဉ်း

ရုရှား၊ ဘီလာရုစ်နှင့် ကာဇက်စတန်တို့ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်က စတင်၍ တစ်ခုတည်းသော ဈေးကွက် (Single Economic Space) ဖြစ်လာရန် အကောက်ခွန်သမဂ္ဂ (The Customs Union) ကို ဖွဲ့စည်းပါသည်။ ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၉ ရက်တွင် ဘီလာရုစ်၊ ကာဇက်စတန်နှင့် ရုရှားတို့က ဥရောပ-အာရှစီးပွားရေးသမဂ္ဂစာချုပ် (The Treaty on the Eurasian Economic Union) ကို လက်မှတ်ရေးထိုးပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အာမေးနီးယားနှင့် ကာဂျစ်စတန်

နိုင်ငံတို့ အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ထပ်မံပါဝင်လာပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် EAEU စတင် အသက်ဝင်ခဲ့သည်ဖြစ်ရာ ယခုအခါ သက်တမ်းအားဖြင့် ဆယ်စုနှစ်တစ်ခုသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအဖြစ် ရုရှားဖက်ဒရေးရှင်းနိုင်ငံ၊ ဘီလာရုစ်သမ္မတနိုင်ငံ၊ အာမေးနီးယားနိုင်ငံ၊ ကာဇက်စတန်နိုင်ငံ၊ ကာဂျစ်စတန်နိုင်ငံတို့ ပါဝင်သည်။ လေ့လာသူနိုင်ငံများအဖြစ် ကျူးဘား၊ အီရန်၊ မော်လ်ဒိုဗာနှင့် ဥဇဘက်ကစ္စတန်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ် ခန့်မှန်းလူဦးရေစာရင်းများအရ EAEU ဒေသအတွင်း လူဦးရေ ၁၉၀ သန်းရှိပြီး တစ်ခုတည်းပေါင်းစည်းထားသော ဈေးကွက်ကြီးလည်း ရှိနေပါသည်။

EAEU ၏ ဖွဲ့စည်းပုံ

EAEU အား အောက်ပါအဖွဲ့အစည်းများဖြင့် တည်ထောင်ထားပါသည် –

(၁) ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေး ထိပ်သီးကောင်စီ (Supreme Eurasian Economic Council)

EAEU အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံ့အကြီးအကဲများဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော ဤကောင်စီသည် သမဂ္ဂအတွက် အရေးပါသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ချမှတ်သည်။ ဘဏ္ဍာငွေစာရင်း (ဘတ်ဂျက်) နှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ထည့်ဝင်ငွေခွဲဝေမှုကို အတည်ပြုပေးသည်။ ထို့အပြင် ပေါင်းစည်းမှု မဟာဗျူဟာ၊ ဦးတည်ချက်များနှင့် အနာဂတ်အလားအလာများကို သတ်မှတ်ကာ သမဂ္ဂ၏ ပန်းတိုင်များအောင်မြင်စေရန် ဆောင်ရွက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုလည်း ချမှတ်သည်။

(၂) ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင် (Eurasian Economic Commission – EEC)

၂၀၁၂ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁ ရက်နေ့တွင် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေး လွတ်လပ်ခွင့်နယ်ပယ် (Eurasian Economic Space) ၏ အထက်မှ အုပ်ချုပ်သော (supranational) အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဤကော်မရှင်ကို ဥရောပကော်မရှင် (European Commission) ပုံစံအတိုင်း ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ရုံးချုပ်သည် မော်စကိုမြို့တွင် တည်ရှိသည်။ ကော်မရှင်သည် ၎င်း၏ လက်အောက်ခံဌာနခွဲများနှင့် အကြံပေးအဖွဲ့များကို ကြီးကြပ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီ ၁ ရက်နေ့တွင် ၎င်း၏ဌာနများကို များစွာချဲ့ထွင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတကာဝန်ထမ်းအရေအတွက်ဦးရေမှာ ၁၅၀ မှ ၁၂၀၀ အထိ တိုးမြင့်လာခဲ့သည်။

ကော်မရှင်သည် သမဂ္ဂ၏ အကောက်ခွန်မူဝါဒသာမက မက်ခရိုစီးပွားရေး (Macro–economy)၊ ယှဉ်ပြိုင်မှုစည်းမျဉ်းများ၊ စွမ်းအင်မူဝါဒနှင့် ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒများကိုပါ ဆုံးဖြတ်နိုင်စွမ်းရှိသည်။ ၎င်းတွင် တင်းကျပ်သော အကျင့်ပျက်ခြစားမှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းထားသည်။ ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင်တွင် ကောင်စီ (Council) နှင့် ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ကောလိပ် (Collegium) ဟူ၍ အဖွဲ့နှစ်ဖွဲ့ ပါဝင်သည် –

(က) ကောင်စီ (Council)

ကောင်စီကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည်။

ကော်မရှင်၏ ကောင်စီသည် သမဂ္ဂအတွင်း ပေါင်းစည်းမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ကြီးကြပ်ကာ ကော်မရှင်၏ စုစည်းအုပ်ချုပ်မှုကို တာဝန်ယူရသည်။ သမဂ္ဂ၏ ဘတ်ဂျက်အစီအစဉ်၊ အများဆုံးခန့်အပ်နိုင်သည့် ဝန်ထမ်းအင်အားနှင့် ကော်မရှင်၏ ဝန်ထမ်းများအတွက် အရည်အချင်းသတ်မှတ်ချက်များကို အတည်ပြုခြင်းဖြင့် ကော်မရှင်ကို ကြီးကြပ်သည်။ ကောင်စီသည် သုံးလတစ်ကြိမ် အစည်းအဝေး ပြုလုပ်ကျင်းပသသည်။

ထို့အပြင် အကောက်ခွန်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ယူရေးရှန်းပေါင်းစည်းမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ကိစ္စရပ်များကိုလည်း စဉ်းစားဆောင်ရွက်သည်။ ကောင်စီသည် EAEU ၏ အရေးပါသောကဏ္ဍများနှင့်ပတ်သက်၍ ပုံမှန် ဆွေးနွေးမှုများပြုလုပ်ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများမှ စီးပွားရေးကိုယ်စားလှယ်များနှင့်လည်း တွေ့ဆုံဆွေးနွေးလေ့ ရှိသည်။

(ခ) ဘုတ်အဖွဲ့ သို့မဟုတ် ကောလိပ် (Collegium)

ဘုတ်အဖွဲ့ကို ကော်မရှင်အဖွဲ့ဝင် ၁၀ ဦးဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ၎င်းတို့ထဲမှ တစ်ဦးမှာ ကောလိပ်၏ဥက္ကဋ္ဌ ဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတိုင်းက ကော်မရှင်ဘုတ်အဖွဲ့သို့ ကော်မရှင်နာ (Commissioner)နှစ်ဦးစီခန့်အပ်ပြီး ၎င်းတို့သည် ကော်မရှင်၏ နေ့စဉ်လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို လက်တွေ့စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် ကြီးကြပ်ခြင်းတာဝန်များထမ်းဆောင်သည်။ ကော်မရှင်နာ ၁၀ ဦးစလုံးကို ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေး ထိပ်သီးကောင်စီက လေးနှစ်တစ်ကြိမ် (သက်တမ်းတိုးနိုင်သည်) ခန့်အပ်သည်။ ကော်မရှင်နာများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံအလိုက် ဖက်ဒရယ်ဝန်ကြီးများ၏ အဆင့်အတန်းကိုလည်း ရရှိကြသည်။

ကော်မရှင်၏ ဘုတ်အဖွဲ့သည် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင်၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့လည်းဖြစ်သည်။ အနည်းဆုံး တစ်ပတ်တစ်ကြိမ် အစည်းအဝေးကျင်းပပြီး ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ၏ နေ့စဉ် လုပ်ငန်းလည်ပတ်မှုကို တာဝန်ယူသည်။ စာချုပ်များ အကောင်အထည်ဖော်မှုကို ကြီးကြပ်ခြင်း၊ နှစ်စဉ် တိုးတက်မှု အစီရင်ခံစာများ တင်ပြခြင်းနှင့် အကြံပြုချက်များပေးခြင်းအပါအဝင် လုပ်ငန်းစဉ်များ ကျယ်ပြန့်စွာ ရှိသည်။ ၎င်းကောလိပ်သည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကြား အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရာတွင်လည်းကူညီပြီး သမဂ္ဂ၏ ဘတ်ဂျက်အစီအစဉ်ကိုလည်း ပြုစုသည်။ ၎င်း၏လုပ်ငန်းများတွင် ကော်မရှင်၏ ဌာနများနှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံအကြီးအကဲများကြား ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ပေးသူအဖြစ် ပါဝင်ခြင်းလည်း ပါဝင်သည်။

ကော်မရှင်နာများက ဌာနပေါင်းများစွာကို ဦးဆောင်သည်။ အောက်ခြေဝန်ထမ်းများတွင် ရုရှားအရာရှိ ၈၄ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကာဇက်စတန် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ဘီလာရုစ် ၆ ရာခိုင်နှုန်းတို့ပါဝင်ပြီး ၎င်းသည် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ လူဦးရေအချိုးအစားနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဤဌာနများသည် ကော်မရှင်၏ ကောလိပ်အား အကောက်ခွန်မူဝါဒများနှင့် ပတ်သက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များသာမက မက်ခရိုစီးပွားရေး (Macroeconomics)၊ စီးပွားရေးယှဉ်ပြိုင်မှု စည်းမျဉ်းချမှတ်ခြင်း၊ စွမ်းအင်မူဝါဒနှင့် ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒများကဲ့သို့သော နယ်ပယ်များတွင်ပါ ဆုံးဖြတ်ချက်များ

ချမှတ်နိုင်စေရန် ဆောင်ရွက်ပေးသည်။ ကော်မရှင်ဌာနများသည် အစိုးရများ ဝယ်ယူရေးဆိုင်ရာကိစ္စများဆောင်ရွက်ခြင်း (Government Procurement) နှင့် အလုပ်သမားရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု ကြီးကြပ်ရေးတို့တွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။

(၃) ပါလီမန် (Parliament)

၂၀၁၅ ခုနှစ် မတိုင်မီအထိ EAEU တွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ သွယ်ဝိုက်၍သော်လည်းကောင်း ရွေးကောက်တင်မြှောက်ထားသော အဖွဲ့အစည်း မရှိခဲ့ပေ။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်က ယူရေးရှန်း ပါလီမန်တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းရန် စဉ်းစားခဲ့သော်လည်း ၎င်းမှာ အချိန်မတန်သေးဟု ယူဆခဲ့ပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံ့ဥပဒေများနှင့် ဥပဒေမူဘောင်များကို ညှိနှိုင်း ညီညွတ်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် စတင်ခဲ့ကြသည်။ ရုရှားသမ္မတ ဗလာဒီမာ ပူတင်သည် သမဂ္ဂအတွက် ပါလီမန်တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်းရန် စိတ်ကူးကို ထောက်ခံခဲ့သည်။

(၄) ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ တရားရုံး (Court of The Eurasian Economic Union)

၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂတရားရုံးအား ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း (EurAsEC) တရားရုံးကို အစားထိုး ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၎င်းသည် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂအတွင်း အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် ဥပဒေရေးရာ စကားရပ်များ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းတို့ကို တာဝန်ယူသည်။ ၎င်း၏ ရုံးချုပ်သည် မင့်စ်မြို့တွင် တည်ရှိသည်။ တရားရုံးကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံလျှင် တရားသူကြီး နှစ်ဦးစီဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားပြီး ၎င်းတို့ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အစိုးရအကြီးအကဲများက ခန့်အပ်သည်။ ၎င်းတို့၏ ရာထူးသက်တမ်းမှာ ကိုးနှစ် ဖြစ်သည်။

EAEU ၏ ဘတ်ဂျက် (Budget)

EAEU စတင်ဖွဲ့စည်းစဉ် ၂၀၁၅ ခုနှစ်က ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ၏ အတည်ပြုထားသော ဘတ်ဂျက်သည် ရုရှား ရူဘယ် ၆ ဒသမ ၆ ဘီလီယံကျော် ရှိသည်။ ဤဘတ်ဂျက်ကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ထည့်ဝင်ငွေများမှ ခွဲဝေခြင်း ဖြစ်သည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် ရူဘယ် ၆ ဘီလီယံ၊ EAEU ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များကို မြှင့်တင်ရန်နှင့် စားသုံးသူများအား အသိပေးရန် ရည်ရွယ်သည့် EAEU ပေါင်းစပ် သတင်းအချက်အလက်စနစ်၏ လည်ပတ်မှုနှင့် နောက်ထပ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ရူဘယ် ၄၆၃ သန်း၊ ထို့အပြင် EAEU တရားရုံး၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများအတွက် ရူဘယ် ၂၉၀ သန်းကျော်ကို သီးသန့် သတ်မှတ်ထားသည်။ ကော်မရှင် ဝန်ထမ်းများ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် နေထိုင်ရေးဆိုင်ရာ အပိုသုံးစွဲငွေများကို ရုရှားနိုင်ငံမှ ထောက်ပံ့သည်။ ထို့အပြင် ကာဂျစ်စတန်နိုင်ငံ သမဂ္ဂအတွင်း ဝင်ရောက်မှု အရှိန်မြှင့်တင်ရန် ရုရှားနိုင်ငံက အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဘီလီယံ သီးသန့်သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။ ကာဇက်စတန်နိုင်ငံမှလည်း အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၇၇ သန်း ထပ်မံပေးအပ်ခဲ့သည်။

ဘာသာစကားများ (Languages)

ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂသဘောတူစာချုပ် (၂၀၁၄) ၏ ပုဒ်မ ၁၁၀ အရ ရုရှားဘာသာစကားသည် အဖွဲ့အစည်းများ၏ လုပ်ငန်းသုံးဘာသာစကားဖြစ်သည်။

EAEU ၏ အောင်မြင်မှုများ

အလုပ်အကိုင် လွယ်ကူခြင်း

EAEU အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံသားများအတွက် အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့် လွယ်ကူစေပါသည်။ ယူရေးရှန်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် အကောက်ခွန်ကင်းလွတ်သည့် နယ်စပ်ဖြတ်ကျော် ကုန်သွယ်မှု၊ တစ်ပြေးညီတည်းသော ဥပဒေစည်းမျဉ်းများ ကျင့်သုံးခြင်းနှင့် ပြည်တွင်းငွေကြေးဖြင့် ကန့်သတ်မှုမရှိ ငွေကြေးဖလှယ်ခြင်းတို့၏ အကျိုးကျေးဇူးများကို အပြည့်အဝ ခံစားရပါပြီ။ နိုင်ငံသားများအတွက် အရေးပါသော အောင်မြင်မှုတစ်ရပ်မှာ EAEU အတွင်း လွတ်လပ်စွာ အလုပ်လုပ်ကိုင်နိုင်ခွင့် ဖြစ်ပါသည်။ သမဂ္ဂသည် နယ်စည်းမခြားအလုပ်များ(Work Without Borders) ဒစ်ဂျစ်တယ်ဝန်ဆောင်မှု၊ ပင်စင်ခံစားခွင့်ညီမျှမှု၊ ပညာရေးဒီဂရီများ အသိအမှတ်ပြုမှုတို့ကို လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

ပြည်တွင်းသုံး ငွေကြေးဖြင့် ငွေပေးချေမှု

၉၃ ရာခိုင်နှုန်းသော ကုန်သွယ်မှုများတွင် ဒေါ်လာအစား မိမိတို့ နိုင်ငံသုံး ငွေကြေးသုံးစွဲခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံခြားငွေသုံးစွဲမှု လျှော့ချနိုင်ခဲ့ပါသည်။

စက်မှုထုတ်ကုန်လုပ်ငန်းများ တိုးတက်မှု

ကျယ်ဝန်းသော EAEU နယ်မြေထဲတွင် စမ်းသပ်သိရှိထားပြီးဖြစ်သည့် ဓာတ်သတ္တုအရင်းအမြစ်စုစုပေါင်း၏ လေးပုံတစ်ပုံ ပါဝင်ပါသည်။ သမဂ္ဂသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရေနံထုတ်လုပ်မှု၌ ပထမ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် ဓာတ်မြေဩဇာထုတ်လုပ်မှု၌ ဒုတိယ၊ ဂျုံ၊ အာလူးနှင့် မွေးမြူရေးထွက်ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ရထားလမ်းအရှည်၌ တတိယ၊ ကျောက်မီးသွေးတူးဖော်မှု၊ သံမဏိနှင့် သံထုတ်လုပ်မှု၊ အသားထွက်ကုန်နှင့် ကားလမ်းစုစုပေါင်းအရှည်၌ စတုတ္ထနေရာတွင် ရပ်တည်နေပါသည်။ စက်မှုလုပ်ငန်းတွင် ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းတွင် ၂၅ ရာခိုင်နှုန်းတိုးတက်လာပါသည်။

လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်မှုသဘောတူညီချက်များ

လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်မှုသဘောတူညီချက်များအား ဗီယက်နမ်၊ အီရန်၊ ဆားဘီးယားတို့နှင့် ချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ် စတုတ္ထအကြိမ် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးထိပ်သီးကောင်စီချုပ် အစည်းအဝေးတွင် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု၊ မွန်ဂိုလီးယားတို့နှင့် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး သဘောတူညီချက်များကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှား၊ အီဂျစ်နှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့နှင့် ကုန်သွယ်မှု လွတ်လပ်ခွင့်များ ဆွေးနွေးမှုများ လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် EAEU သည် ယူရေးရှားတိုက်ကြီးတစ်ခုလုံးရှိ

ကျယ်ပြန့်သော မိတ်ဖက်မှု၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်မှု မူဘောင်တို့အတွက် ထင်ရှားသော ပံ့ပိုးကူညီမှုများ ပြုလုပ်နေပါသည်။ ၎င်းမူဘောင်သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံစီ၏ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပုံစံကို လေးစားပြီး ပါဝင်သူအားလုံး၏ အကျိုးစီးပွားများကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေပါသည်။

EAEU သည် ပေါ်ထွန်းလာသော ဗဟုမဏ္ဍိုင် (Multipolar) ကမ္ဘာတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေသည့် တရားမျှတပြီး ညီမျှသော အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်လာပါမည်။

ယခု EAEU ၏ ကမ္ဘာ့နှင့် ဒေသတွင်းငွေကြေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ဆိုလျှင် EAEU နိုင်ငံ ငါးနိုင်ငံသည် ငွေကြေးဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများ ပေါင်းစည်းရန်အတွက် ပူးပေါင်းအားထုတ်မှုများ ပြုလုပ်နေပါသည်။ EAEU သည် ဘုံငွေကြေးဈေးကွက် တည်ထောင်ရန် အယူအဆကို အတည်ပြုထားပြီး ယူရေးရှားဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်နှင့် ယူရေးရှား တည်ငြိမ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေကို ထူထောင်ထားပါသည်။ ယခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် ယူရေးရှားတည်ငြိမ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးရန်ပုံငွေသည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉ ဘီလီယံထိ စုဆောင်းထားပါသည်။ လိုအပ်ပါက EAEU အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံ ငါးနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးစာရင်းများကို ပံ့ပိုးရန်အတွက် ဤငွေများကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

ယူရေးရှားဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၆ ဒသမ ၅ ဘီလီယံ တန်ဖိုးရှိသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအစုအဖွဲ့ကို တည်ဆောက်ထားပါသည်။ ၎င်းသည် အထူးသဖြင့် ကာဇက်စတန်နှင့် ကာဂျစ်စတန်ရှိ လျှပ်စစ်ဓာတ်အားထုတ်လုပ်ရေးစက်ရုံများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အာမေးနီးယားရှိ စိုက်ပျိုးရေးထုတ်လုပ်မှုစက်ရုံများ ဖန်တီးခြင်းတို့အတွက် ရန်ပုံငွေထောက်ပံ့ပေးခဲ့ပါသည်။ ရုရှားတွင် ယူရေးရှားဘဏ်သည် စိန့်ပီတာစဘတ်မြို့ရှိ အနောက်ပိုင်း မြန်နှုန်းမြင့် ပတ်လမ်း၊ ကွင်းဆက်လမ်း၊ စိန့်ပီတာစဘတ်မြို့ရှိ ပူလ်ကိုဗိုလေဆိပ် အဆင့်မြှင့်တင်ခြင်းနှင့် အခြားအခြေခံအဆောက်အအုံ ဆောင်ရွက်ချက်များ ပြီးစီးစေရန်အတွက် ရန်ပုံငွေများ သတ်မှတ်ပေးခဲ့ပါသည်။

သဘာဝအားဖြင့် EAEU နှင့် ၎င်း၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် BRICS၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်၊ အာရှအခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘဏ်နှင့် အခြားဘဏ်များကဲ့သို့သော အဓိကဒေသတွင်းငွေကြေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရေးကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။

စီးပွားရေး အချက်အလက်များ

EAEU ၏ ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွင်း ဆယ်နှစ်တာ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များကို လေ့လာရာတွင် အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ စုစုပေါင်း GDP သည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ဒသမ ၆ ထရီလီယံရှိရာ ၆၂ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ အပြန်အလှန်ကုန်သွယ်မှုမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၉၇ ဘီလီယံဖြစ်ရာ နှစ်ဆ တိုးတက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်မှုမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈၀၀ ဘီလီယံ ရှိရာ ၃၈ ရာခိုင်နှုန်း တိုးတက်လာကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

စိန်ခေါ်မှုများ

EAEU တွင် အောင်မြင်မှုများစွာ ရှိသကဲ့သို့ စိန်ခေါ်မှုများလည်း ရှိနေပါသည်။ ပထမအချက်မှာ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးကွာဟချက် ဖြစ်သည်။ ရုရှား၏ GDP သည် အခြားနိုင်ငံများ စုစုပေါင်း၏ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းကျော် ရှိနေသည်။ ဒုတိယအချက်မှာ နိုင်ငံတကာပိတ်ဆို့မှုများ ဖြစ်သည်။ ရုရှားအပေါ် အနောက်နိုင်ငံများ၏ ပိတ်ဆို့မှုများက သမဂ္ဂကို ထိခိုက်စေပါသည်။ တတိယအချက်မှာ ဒေသဆိုင်တွင်း ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပါသည်။ အာမေးနီးယား–အဇာဘိုင်ဂျန် ပဋိပက္ခနှင့် ကာဂျစ်စတန်–တာဂျစ်ကစ္စတန် နယ်နိမိတ် အငြင်းပွားမှုများသည် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အဟန့်အတား ဖြစ်စေပါသည်။

စတုတ္ထအကြိမ် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးဖိုရမ်

ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂကို အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်နိုင်စေရန်နှင့် လူနေမှုအဆင့်အတန်းမြှင့်တင်နိုင်စေရန်ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သကဲ့သို့ပင် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးဖိုရမ်ကိုလည်း ဒေသတွင်း စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်၍ နှစ်စဉ်ကျင်းပခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပထမအကြိမ် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးဖိုရမ်အား ကာဂျစ်စတန်နိုင်ငံ ဘီရှ်ကက်မြို့တွင် ၂၀၂၂ ခုနှစ်ကလည်းကောင်း၊ ဒုတိယအကြိမ်အား ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ရုရှားနိုင်ငံမြို့တော် မော်စကိုတွင်လည်းကောင်း၊ တတိယအကြိမ်အား အာမေးနီးယားနိုင်ငံ ယေရေဗန်မြို့တွင် ၂၀၂၄ ခုနှစ်ကလည်းကောင်း ကျင်းပခဲ့ပါသည်။

စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးဖိုရမ်အား ၂၀၂၅ ခုနှစ်အတွက် EAEU ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသော ဘီလာရုစ်နိုင်ငံ မြို့တော် မင့်ခ်တွင် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၆ ရက်နေ့မှ ၂၇ ရက်နေ့အထိ ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးသမဂ္ဂ (EAEU) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများ၏ ခေါင်းဆောင်များ တက်ရောက်သည့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကောင်စီ ထိပ်သီးအစည်းအဝေးနှင့် ယှဉ်တွဲကျင်းပခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ဖိုရမ်၏ ဆောင်ပုဒ်မှာ ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှု မဟာဗျူဟာ – ရလဒ်များနှင့် မျှော်မှန်းချက်များ ဖြစ်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင် ဦးဆောင်သော မြန်မာအဆင့်မြင့်ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့သည်လည်း စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးဖိုရမ်အား တက်ရောက်ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။

ဖိုရမ်အား အဓိက ခေါင်းစဉ်ကြီး ၆ ခုဖြင့် ကျင်းပခြင်းဖြစ်ပြီး အစည်းအဝေးအစီအစဉ်ပေါင်း ၃၅ ခု ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံပေါင်း ၃၃ နိုင်ငံမှ ကိုယ်စားလှယ်ပေါင်း ၂၇၀၀ ကျော် တက်ရောက်ပါသည်။ ၎င်းဖိုရမ်သို့ EAEU အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် အခြားနိုင်ငံများမှ အကြီးစား၊ အလတ်စား၊ အသေးစား လုပ်ငန်းရှင်များ၊ EAEU နိုင်ငံများ၏ အဆင့်မြင့်အစိုးရအရာရှိကြီးများ၊ EAEU အဖွဲ့ဝင်မဟုတ်သော နိုင်ငံများမှ ခေါင်းဆောင်များနှင့် ဝန်ကြီးများနှင့် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ

တက်ရောက်ကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အခွင့်အလမ်းများ

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂတို့အကြား ထိတွေ့ဆက်ဆံမှုသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်မှစတင်ကာ နှစ်စဉ်နှစ်တိုင်း အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင် တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်နှင့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင် (EEC) ဘုတ်အဖွဲ့ဥက္ကဋ္ဌတို့ ဇွန် ၂၆ ရက်နေ့တွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အဆိုပါ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲတွင် –

- မြန်မာနိုင်ငံနှင့် (EAEU) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သွားနိုင်မည့်ကိစ္စရပ်များ၊
- မြန်မာနိုင်ငံ၏ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍမြှင့်တင်ရေး၊
- သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးကဏ္ဍမြှင့်တင်ရေး၊သတ္တုတူးဖော်မှုဆိုင်ရာနည်းပညာမြှင့်တင်ရေးနှင့် စွမ်းအင်ကဏ္ဍမြှင့်တင်ရေးတို့တွင် နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာလုပ်ဆောင်သွားနိုင်မည့်ကိစ္စရပ်များ၊
- မြန်မာနိုင်ငံနှင့် (EAEU) အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား တိုက်ရိုက်ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများပြုလုပ်ခြင်း၊ ကုန်စည်ပြပွဲများ၊ ဖိုရမ်များကျင်းပခြင်းတို့ဖြင့် စီးပွားရေးကုန်သွယ်မှုအခွင့်အလမ်းကို ပိုမိုအရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည့်ကိစ္စရပ်များ၊
- မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးသမဂ္ဂ(EAEU)၏လေ့လာသူနိုင်ငံအဆင့်အထိ တက်လှမ်းနိုင်ရေး ကူညီဆောင်ရွက်ပေးသွားမည်ဖြစ်ပြီး စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအလားအလာကောင်းများစွာကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်မည့် ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ရင်းနှီးပွင့်လင်းစွာ အမြင်ချင်းဖလှယ်ဆွေးနွေးခဲ့ကြကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ်က မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေး၊ ကုန်သွယ်ရေးစသည့်ကဏ္ဍများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်မည့် အလားအလာများကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ပြီး တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်သွားရန်လိုကြောင်း၊ ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးသမဂ္ဂ၏ မိသားစုအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအဖြစ်ပါဝင်ရန် များစွာစိတ်အားထက်သန်လျက်ရှိပါကြောင်း၊မြန်မာနိုင်ငံကို ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးသမဂ္ဂ၏ လေ့လာသူနိုင်ငံအဖြစ် ဆောလျင်စွာပါဝင်နိုင်ရေးအတွက် အလေးအနက်ထား မေတ္တာရပ်ခံလိုကြောင်းတို့ကို နိုင်ငံတော်အကြီးအကဲက စတုတ္ထအကြိမ် ဥရောပ–အာရှစီးပွားရေးဖိုရမ်၌ ဆွေးနွေးပြောကြားရာတွင် ထည့်သွင်းပြောကြားခဲ့သည်ကိုလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

လေ့လာသူနိုင်ငံ (Observer Status) အဆင့်ရယူရန် မြန်မာ၏ ကြိုးပမ်းမှု

မြန်မာနှင့် နီကာရာဂွာနိုင်ငံတို့သည် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂသမဂ္ဂ (EAEU) တွင် လေ့လာသူနိုင်ငံ (Observer Status) အဆင့်ရယူရန်နှင့် ၎င်း၏အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့်

ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမြှင့်တင်ရန် ရည်ရွယ်ကြောင်း စတုတ္ထအကြိမ်မြောက် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးဖိုရမ်တွင် ကြေညာခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်မှူးကြီး မင်းအောင်လှိုင်က မြန်မာနိုင်ငံသည် EAEU နှင့် စီးပွားရေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးကဏ္ဍတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု နက်ရှိုင်းစွာ ဆောင်ရွက်လိုကြောင်းကို –

"မြန်မာနိုင်ငံသည် EAEU ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို နက်နက် ရှိုင်းရှိုင်း စိတ်ဝင်စားပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများတိုးချဲ့ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လေ့လာသူနိုင်ငံအဆင့်ရရှိရေး ဆန္ဒအတွက် ပံ့ပိုးကူညီမှုကို တောင်းခံပါသည်"ဟု ပြောကြားခဲ့သည်။

"မြန်မာနိုင်ငံသည် EAEU ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း စိတ်ဝင်စားပြီး အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ တိုးချဲ့ရန် ရည်ရွယ်ထားသည်။"

နီကာရာဂွါသမ္မတ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ် လော်ရီယာနို အော်တီဂါ မူရီလိုက နီကာရာဂွါသည် EAEU သို့ လေ့လာသူနိုင်ငံအဆင့်ရရှိရန် တရားဝင်လျှောက်ထားပြီးဖြစ်ကြောင်းကို –

"ဤအရာသည် ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အဓိကပန်းတိုင်ဖြစ်သည်။ လိုအပ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအားလုံးကို ပြီးမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ရန် အသင့်ရှိပါသည်။ ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ၊ ဆေးဝါးထုတ်လုပ်ရေးနှင့် စက်ကိရိယာများ ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ အဓိကစီမံကိန်းများတွင် ရုရှားနှင့် ဘီလာရုစ်တို့နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နေပြီဖြစ်သည်"ဟု ဖွင့်ဟခဲ့သည်။

ကိုယ်စားလှယ်နှစ်ဦးစလုံးက EAEU နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းသည် ၎င်းတို့နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးဆက်ဆံရေးကို ခိုင်မာစေပြီး တရားမျှတ၍ အပြန်အလှန်အကျိုးဖြစ်ထွန်းသော နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးစနစ်ပေါ်ပေါက်ရေးကို အထောက်အကူပြုမည်ဟု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု၏ အကျိုးကျေးဇူးများနှင့်ပတ်သက်၍ ထပ်လောင်း မီးမောင်းထိုးပြောကြားခဲ့ကြပါသည်။

အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်များ သို့မဟုတ် EAEU 2.0 မဟာဗျူဟာဖော်ဆောင်ခြင်း

EAEU အနေဖြင့် ထုတ်လုပ်မှု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး စီမံကိန်းများကို စတင်ဆောင်ရွက်နေပြီဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်ရာဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ပြီးဖြစ်ကာ သမဂ္ဂ၏ဘတ်ဂျက်မှ ဤရည်ရွယ်ချက်များအတွက် များစွာသော ရန်ပုံငွေများ သတ်မှတ်ပေးထားပါသည်။ သမားရိုးကျ စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် အချင်းချင်း ယှဉ်ပြိုင်နေမည့်အစား စီးပွားရေးကဏ္ဍသစ်များတွင် ခေါင်းဆောင်မှုနေရာရယူရန် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သွားရန် လုပ်ဆောင်နေပါသည်။ စီးပွားရေးစွမ်းအားများ ပေါင်းစည်းခြင်းဖြင့် လေယာဉ်၊ ရထားများမှသည် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့် ဉာဏ်ရည်တု (AI) အထိ ထူးခြားသော ယူရေးရှန်းထုတ်ကုန်များ ဖန်တီးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

EAEU သည် ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် တစ်သမတ်တည်းသော ဒစ်ဂျစ်တယ်ပလက်ဖောင်း တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းနေပါသည်။ ဘုံငွေကြေးဈေးကွက်တည်ထောင်ခြင်းအားဖြင့်လည်း ဘဏ်လုပ်ငန်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ လွတ်လပ်စွာ စီးဆင်းစေရန် လုပ်ဆောင်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရသည်။ ယူရေးရှားထုတ်ကုန်များအဖြစ် လေယာဉ်၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာများ ဖွံ့ဖြိုးရေးကိုလည်း ဦးတည်လုပ်ဆောင်မည် ဖြစ်သည်။ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးစင်္ကြံများ တည်ထောင်ခြင်းအားဖြင့် အာရှ–ဥရောပ ကုန်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းအဖြစ် စွမ်းဆောင်ရန် မျှော်မှန်းထားကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ (EAEU) တို့အကြား မဟာဗျူဟာမြောက် ချိတ်ဆက်နိုင်ရန် လုပ်ဆောင်သင့်သည်များ

တည်ရှိပြီး မူဘောင်များနှင့် ပလက်ဖောင်းများအား အသုံးချခြင်း

(က) ဇွန်လ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးကော်မရှင် (EEC) နှင့် မြန်မာအစိုးရတို့ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး သဘောတူစာချွန်လွှာကို အခြေခံ၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်သွားသင့်ပါသည်။ ထိုသဘောတူ စာချွန်လွှာတွင် အကောက်ခွန် စည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ခြင်း၊ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များ၊ ငွေကြေးဈေးကွက်၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ စွမ်းအင်နှင့် စိုက်ပျိုးရေး ကဏ္ဍများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ပါဝင်သည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး စီမံချက်ရေး ရေးဆွဲပြီး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးဆိုင်ရာ အလုပ်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းကာ သီးခြားကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အခွင့်အလမ်းများကို ဖော်ထုတ်ရန် သွားသင့်ပါသည်။

(ခ) EAEU–အာဆီယံ စီးပွားရေးဆွေးနွေးပွဲ (EAEU–ASEAN Business Dialogue) များသို့ သက်ဆိုင်ရာ အစိုးရအရာရှိကြီးများနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များအား စေလွှတ် ဆွေးနွေးစေခြင်းဖြင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာကဏ္ဍအသီးသီးတွင် တိုက်ရိုက်ချိတ်ဆက်မှု ရရှိစေရန် လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။

(ဂ) ရှန်ဟိုင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (Shanghai Cooperation Organization – SCO) တွင် ရုရှား၊ ကာဇက်စတန်စသည့် EAEU အဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်နေရာ

SCO ၏ ဆွေးနွေးဖက်နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အလားအလာကို စူးစမ်းလေ့လာသွားသင့်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာကဏ္ဍများတွင် မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် EAEU ဖြင့် ပေါင်းစည်းရေးကို SCO မှ တစ်ဆင့်လည်း လုပ်ဆောင်သွားနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထဝီနိုင်ငံရေးအနေအထားကို အသုံးချခြင်း

(က) အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နှင့် အာဆီယံတို့ကြားတွင် တည်ရှိသော မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထဝီတည်နေရာသည် EAEU ကို အရှေ့တောင်အာရှဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်ရာတွင် အဓိကပေါင်းကူးတံတားတစ်စင်း ဖြစ်စေသည်။ တရုတ်၏ ခါးပတ်တစ်ကွင်း၊ လမ်းတစ်စင်း အဆိုပြုချက် (Belt and Road Initiative – BRI) အစီအစဉ်နှင့် ဖော်ဆောင်သည့် အခြေခံအဆောက်အအုံစီမံကိန်းများမှတစ်ဆင့် EAEU ထုတ်ကုန်ပစ္စည်းများအား ဖြတ်သန်း စီးဆင်းစေခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအား ဒေသတွင်း ကုန်သွယ်ရေးအချက်အချာ ဗဟိုဌာနတစ်ခုအဖြစ် မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်သွားသင့်ပါသည်။

(ခ) သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် EAEU နိုင်ငံများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံကြား ကုန်သွယ်မှု လွယ်ကူချောမွေ့စေရန် ဆိပ်ကမ်းချင်း ချိတ်ဆက်မှုများ မြှင့်တင်ခြင်းကဲ့သို့သော သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ စီမံကိန်းများကို ဖွံ့ဖြိုးစေရန် လုပ်ဆောင်သွားသင့်ပါသည်။ EAEU ၏ မဟာဗျူဟာ –၂၀၂၅ (EAEU Strategy 2025) တွင် အရှေ့–အနောက်နှင့် မြောက် –တောင် စင်္ကြံများရှိ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို အလေးပေးထားပြီး ၎င်းတွင် တောင်ဘက်အဆုံးစွန်တစ်ခုအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ ပါဝင်နိုင်သည်။

ကုန်သွယ်ရေးနှင့် စီးပွားရေး ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း

(က) မြန်မာနိုင်ငံသည် EAEU နိုင်ငံများမှ မျိုးစေ့၊ ဓာတ်မြေဩဇာ၊ ပိုးသတ်ဆေးများနှင့် စက်ယန္တရားများ တင်သွင်းနိုင်ပြီး ကော်ဖီနှင့် အခြားသော စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန်များကို တင်ပို့နိုင်သည့် အလားအလာများ ရှိပါသည်။

(ခ) ဘဏ္ဍာရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုအနေဖြင့် အနောက်တိုင်းဘဏ္ဍာရေးစနစ်များအပေါ် မှီခိုမှုကို လျှော့ချရန် မိမိတို့ ပြည်တွင်းသုံးငွေကြေးများဖြင့် ငွေရှင်းနိုင်ရေးကို မြှင့်တင်လုပ်ဆောင်သွားသင့်ပါသည်။ ဤသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လိုအပ်ချက်နှင့် ကိုက်ညီပါသည်။

(ဂ) အီရန်နှင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံများနှင့် လက်မှတ်ရေးထိုးထားသော သဘောတူညီချက်များကဲ့သို့ EAEU နှင့် မြန်မာနိုင်ငံကြား ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသော လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်ရေး သဘောတူညီချက် ရေးထိုးနိုင်ရန် လေ့လာမှုများ ပြုလုပ်သင့်ပါသည်။ မွန်ဂိုလီးယားနှင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည့်အတိုင်း နှစ်ဖက်အကျိုးရှိမှုကို

အကဲဖြတ်နိုင်သည့် ဖြစ်တန်စွမ်းလေ့လာမှု (Feasibility Study) တစ်ရပ်ကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။

စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဖလှယ်မှုကို မြှင့်တင်ခြင်း

(က) စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် EAEU စီးပွားရေးကောင်စီများနှင့် မြန်မာနိုင်ငံကုန်သည်များနှင့် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းရှင်များအသင်းချုပ် (UMFCCI) တို့ ပူးပေါင်းဆောင် ရွက်ရန် အားပေးရပါမည်။ ဆောက်လုပ်ရေး၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ခရီးသွားလုပ်ငန်း များတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် စီမံကိန်းများသည် စီးပွားရေး ဆက်ဆံရေးကို မြှင့်တင်နိုင်ပါသည်။

(ခ) ဒစ်ဂျစ်တယ်နှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကဏ္ဍတွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်ပြောင်းလဲမှု အားထုတ်မှုများကိုထောက်ပံ့ရန် EAEU ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်အစီအစဉ် (ဥပမာ – ဈေးကွက်များ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ပြောင်းခြင်း)နှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။ အထူးသဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှုများတွင် ဖြစ်သည်။

(ဂ) ယဉ်ကျေးမှုသံခင်းတမန်ခင်းဆိုင်ရာကဏ္ဍအား လုပ်ဆောင်ရာတွင် ကြားနေရေးဝါဒကို ထိန်းသိမ်းလျက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဘက်မလိုက်သည့် နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒကို အသုံးချကာ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန်အတွက် ပညာရေး ဖလှယ်မှုများနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် လူထုချင်း တိုက်ရိုက်ဆက်သွယ်မှုများကို မြှင့်တင်သွားသင့်ပါသည်။

ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ဒေသဆိုင်ရာ ဗျူဟာများနှင့် ကိုက်ညီအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း

(က) BRI နှင့် EAEU တို့ ပေါင်းစည်းရာတွင် မြန်မာနိုင်ငံ ပါဝင်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ EAEU ပန်းတိုင်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးသည့် Trans-Siberian ရထားလမ်း ခေတ်မီပြောင်းလဲမှုကဲ့သို့သော BRI နှင့်ချိတ်ဆက်ထားသည့် စီမံကိန်းများတွင် မြန်မာနိုင်ငံပါဝင်ရန် တရုတ်နှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ ၎င်းသည် EAEU ဈေးကွက်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဆိပ်ကမ်းများကြား ဆက်သွယ်မှုကို မြှင့်တင်နိုင်ပါသည်။

(ခ) EAEU–မြန်မာ လွတ်လပ်သော ကုန်သွယ်ရေး ဖော်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ဖြစ်တန်ခြေလေ့လာမှုတစ်ရပ်ကို ပြုလုပ်ပြီး တရုတ် သို့မဟုတ် အိန္ဒိယမှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံကို EAEU ဈေးကွက်များနှင့် ချိတ်ဆက်မည့် စမ်းသပ်သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး စီမံကိန်းများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်ရန် ဖိတ်ခေါ်သွားသင့်ပါသည်။

(ဂ) BRI နှင့် EAEU အခြေခံအဆောက်အအုံပန်းတိုင်များကို ကိုက်ညီစေရန်နှင့် ရေရှည်တည်တံ့ပြီး စည်းမျဉ်းအခြေပြု ချိတ်ဆက်မှုကို ခိုင်မာစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ

စေရန် EAEU၊ မြန်မာနှင့် တရုတ်တို့ ပါဝင်သည့် သုံးနိုင်ငံ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေး မူဘောင်တစ်ခုကို ဖော်ဆောင်သွားသင့်ပါသည်။

နိဂုံး

ဘီလာရုစ်သမ္မတ လူကာရှင်ကိုက ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးဖိုရမ်တွင် ယူရေးရှား တိုက်ကြီး၏ အနာဂတ်သည် EAEU ၏ အောင်မြင်မှုအပေါ် မူတည်နေသည်။ EAEU 2.0 သည် ဤခရီးတွင် နောက်ထပ်ခြေလှမ်းတစ်ခု ဖြစ်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ EAEU သည် ကမ္ဘာ့ GDP ၏ ၄ ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိသေးသော်လည်း သယံဇာတကြွယ်ဝမှု၊ ဗဟုသုတနှင့် နည်းပညာစွမ်းအားတို့ဖြင့် ဗဟုမဏ္ဍိုင်ကမ္ဘာတွင် အရေးပါသောကဏ္ဍမှ ပါဝင်လာနိုင်ပါသည်။ EAEU သည် ပထဝီနိုင်ငံရေး စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသော်လည်း ကုန်သွယ်မှု၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် ဒေသတွင်း ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုတို့ကို မြှင့်တင်ရန်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံနှင့် မဟာဗျူဟာမြောက် ချိတ်ဆက်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာအနေဖြင့် လေ့လာသူနိုင်ငံအဆင့်မှ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများသို့ ချဉ်းကပ်ရန် ဤဒေသတွင်း စီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်း၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို စောင့်ကြည့်ရမည် ဖြစ်ပြီး အနာဂတ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို မြှင့်တင်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာနိုင်ဆွေဦး
(သေနင်္ဂမဟာဗျူဟာလေ့လာရေးအဖွဲ့)

Ref : – တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ရုံး ဝက်ဘ်ဆိုက်
– ရုရှားသမ္မတရုံး ဝက်ဘ်ဆိုက်
– ဘီလာရုစ်သမ္မတရုံး ဝက်ဘ်ဆိုက်
– Myanmar and Nicaragua to hope to obtain observer status in EAEU

orÇÍa&; tjrifzifunfu? oldyrS wuórÍjrwfol

“သူတစ်ပါး နိုင်ငံများမှ စက်မှုကုန်ကြမ်းများ၊
စက်ရုံလည်ပတ်စေမည့် စွမ်းအင်လောင်စာများ၊
အဖိုးတန် ရေနံ၊ ကျွန်းသစ်၊ ရွှေ ငွေ၊ ကျောက်သံပတ္တမြား စသည်များကိုပါ
အပိုင်စီးရန် နယ်ချဲ့လာကြတော့သည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ကမ္ဘာကြီးသည် တောတောင်ရေမြေ၊ သစ်တော၊ ကျောက်ဆောင်၊ နိုင်ငံ၊ မြို့ရွာများဖြင့် တည်ရှိနေသော ဩကာသ သဘာဝလောကကြီးပင်ဖြစ်သည်။ ဤဩကာသ လောကကြီးတွင် လူ၊ တိရစ္ဆာန်မျိုးစုံ (တောတွင်းနေ သားရဲတိရစ္ဆာန် ခြေလေးချောင်း တောကောင်၊ ခြေနှစ်ချောင်းသတ္တဝါ၊ ရေတွင်နေသော ငါး၊ ပုစွန်မှစ၍ လေတွင်ပျံဝဲသောငှက်များ၊ အကောင်အထည်ကြီးမားသော ဆင်မှစ၍ ဝေလငါး၊ ငါးမန်းအထိ) ပါဝင်ပါသည်။ ရေသတ္တဝါ၊ သေးငယ်သော ပိုးမွှားများအားလုံးသည် သက်ရှိလောက(သတ္တလောက)ဖြစ်မှု၊ ထိုဩကာသလောကသည်လည်းကောင်း၊ သတ္တလောကသည်လည်းကောင်း အရာရာ မတည်မမြဲ အမြဲတစေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲနေသည်။ (ဖြစ်တည်၊ ပြောင်း၊ ပျက်) သင်္ခါရလောကတွင် အကျုံးဝင်ကြလေသည်။ သက်ရှိသတ္တဝါများတွင် လူသည် အသိဉာဏ်အရှိဆုံး၊ အသိဉာဏ်ကို အသုံးချတတ်ဆုံးဖြစ်သည်။ ဤကား သဘာဝတရားကြီးက ပိုင်းခြားသတ်မှတ်သော ဤကမ္ဘာလုံးကြီး၏ အနေအထားဖြစ်သည်။

ဤကမ္ဘာကြီးဖြစ်အောင် ကမ္ဘာမြေကြီးစတင်ဖြစ်ထွန်းလာ၍ သက်ရှိများပေါ်ထွန်းလာပုံ၊ ယနေ့ခေတ်ကဲ့သို့ လူတို့၏အသိဉာဏ်ဖြင့် တည်ဆောက်မြှင့်တင်ခဲ့သော ခေတ်မီကမ္ဘာကြီးအကြောင်း သမိုင်းပညာရှင်များ၊ သုတေသီများက စူးစမ်းလေ့လာတင်ပြခဲ့ပေပြီ။

ဤသို့ ယဉ်ကျေးစွာ အဆင့်မြင့်သည်အထိ အသိဉာဏ်ကိုအသုံးပြုပြီး လူတို့ တည်ထောင်ခဲ့သည့် ဤခေတ်မီကမ္ဘာကြီးသည် ကမ္ဘာဦး၊ လူ့ယဉ်ကျေးမှု ကနဦး ကမ္ဘာ့အနေအထားများ ပြောင်းလဲတိုးတက်အောင် အသိဉာဏ်ရှိသော လူတို့ကပင် တည်ထောင်ခဲ့ကြရာ ဤသို့သော ဘက်ပေါင်းစုံတိုးတက်လာသည့် လူ့ယဉ်ကျေးမှု(ဤလူ့ဘောင်)မှာပင် လောဘ၊ ဒေါသ၊

မောဟ၊ မာန စသည့် အဝိဇ္ဇာအမှောင်တရား ဖုံးလွှမ်းခံရသည့်လူများကြောင့်ပင် လူတို့ သေကျေကြရ၊ အိုးအိမ်စည်းစိမ်ပျက်သုဉ်းကြရ ဖြစ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးသမိုင်းပညာရှင်များက ပြောလေ့ရေးလေ့ရှိသော ခေတ်ကြီးငါးခေတ် – ပိုင်ရှင်ဟူ၍မရှိသော၊ နိုင်ငံဟူ၍ မခေါ်ရသေးသော လူ့သမိုင်းဦးကာလတွင် မြေမှာပေါက်သော၊ ရေမှာပေါက်သော သစ်ပင်သစ်သီးသစ်ဥသစ်ဖုမှန်သမျှ မည်သူမဆို တွေ့သောသူများက လွယ်ကူစွာ ခူးဆွတ်နိုင်ကြသည့် ပဒေသာပင်ခေတ်ခေါ် သမိုင်းဦးဘုံမြေခေတ်။ ကမ္ဘာ့လူသားအများစုကြီးသည် လူနည်းစု၏ ကျေးကျွန်များအဖြစ် ခိုင်းစေ၊ ညှဉ်းပန်း၊ သတ်ဖြတ်လိုက သတ်နိုင်သော ကျွန်ပိုင်ရှင်များ ဒဏ်ကို ခံခဲ့ရသည့် ကျေးပိုင်ကျွန်ပိုင်ခေတ်။ ရွာတည်၊ မြို့တည်၊ နိုင်ငံတည်နိုင်ကြပြီး ထိုနိုင်ငံများ၏ အကြီးအကဲဖြစ်လာသော ဘုရင်(ဆိုး)များ၊ အမတ်(ဆိုး)များ စသည့် မြေပိုင်ရှင် အာဏာပိုင်လူနည်းစုက ကမ္ဘာ့လူများစုကြီးကို စေလိုရာစေ သတ်လိုရာသတ်နိုင်သော မြေရှင်ပဒေသရာဇ်ခေတ်။ ရေနွေးငွေ့အစွမ်းကို သိကြပြီး လက်ဖြင့် ပင်ပန်းစွာလုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်များကို ရေနွေးငွေ့ဖြင့်မောင်းနှင်သော စက်များသုံးလာပြီး စက်ထွက်ပစ္စည်းများ အလျှံပယ်ရောင်းချရင်း အမြတ်များစုပုံလာသော စက်မှုအရင်းရှင်များက အရင်းမဲ့ ကာယအားဖြင့် အလုပ်ဝင်လုပ်ကြရပြီး စက်မှုအရင်းရှင်တို့က လုပ်အားခပြည့်ဝစွာမပေးဘဲ ခေါင်းပုံဖြတ်သည့် (အရင်းရှင်လူနည်းစု၊ အလုပ်သမားလူများစု)တို့၏ လုပ်အား၊ ကျွန်များနှင့် အလုပ်ရုံပိုင်ရှင် လူနည်းစုခေတ်တို့ကို ကြုံခဲ့ကြရပေပြီ။

ထိုအခြေအနေကို စေ့ငုသုံးသပ်မိသောသူများက အတွေးဆန်းကာ အမှန်တကယ် ကုန်ထုတ်လုပ်နေရသော လုပ်အားရှင် တောင်သူလယ်သမား၊ အလုပ်သမားများ ခေါင်းပုံဖြတ်မခံရဘဲ မိမိတို့လုပ်ကိုင်ရသော ကာယလုပ်အားခ၊ ဉာဏလုပ်အားခများ ပြည့်ဝစွာ ရရှိစေရန် ဆိုရှယ်လစ်ဝါဒကို တွေးကြံဖော်ထုတ်ခဲ့ကြပြန်၏။ ဆိုရှယ်လစ်တည်ဆောက်မှုသာ အောင်မြင်လျှင် ဧရာမလူများစုကြီးဖြစ်သော လုပ်အားရှင်များ လူတစ်လုံးသူတစ်လုံးဖြစ်မည်ဟု ယုံကြည်တည်ဆောက်ခဲ့ကြပြန်၏။

စက်ရုံပိုင်ရှင်၊ မြေပိုင်ရှင်၊ ငွေကြေးအရင်းအနှီးပိုင်ရှင်များကလည်း ဆိုရှယ်လစ်စနစ် ကမ္ဘာတစ်ခွင် ထွန်းတောက်လာလျှင် မိမိတို့နစ်နာလိမ့်မည်၊ ယခုချမ်းသာကြွယ်ဝမှုထက် အဆရာထောင်သောင်း တိုးတက်ချမ်းသာလာစေရန် တစ်ကိုယ်ကောင်း ဘို့တစ်ဘို့တည်းသာ ကြည့်သော အကြည့်ဖြင့်ကြည့်ကာ စက်မှုအရင်းရှင်များဘက်က ကြံကြဖန်ကြပြန်၏။

စက်မှုလုပ်ငန်းများသည် အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ်၊ ဒတ်ချ်၊ ပေါ်တူဂီ၊ စပိန်၊ ဘယ်လ်ဂျီယန်၊ နော်ဝေ၊ ဒိန်းမတ်၊ ဆွီဒင် စသည့် အနောက်နိုင်ငံ(ဥရောပ)တွင် ထွန်းကားလာခဲ့ပေသည်။ ရက်ကန်းစင် နှစ်ဆယ်၊ အစိတ်ခန့်သာရှိသော လုပ်ငန်းရှင်များသည် ငွေရင်းငွေနှီးမပြည့်စုံကြ၍ ရက်ကန်းထည် ထွက်သမျှ မရောင်းရသေး၊ ငွေမပေါ်သေး၍ ကုန်ကြမ်းထပ်ဝယ်ရန်၊ လုပ်အားခပေးရန် ခက်ခဲလာပြီး စက်ရုံပိတ်ရတော့မည့် အခြေအနေ၌ ငွေကြေးပြည့်စုံသော ရက်ကန်းစက် (အထည်စက်)ပိုင်ရှင်များက ထိုရက်ကန်းရုံငယ်များကို ဝယ်ယူလိုက်ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ရက်ကန်းစင် ၁၀၀ သာရှိသောသူက ရက်ကန်းစင် ၂၀၀၊ ၃၀၀ ဖြစ်လာသည်။ ထိုမှဆက်၍ ရက်ကန်းစင် ရာပေါင်းများစွာ (လောဘတကြီးဝယ်ယူပြီး) ရှိလာသောအခါ ကုန်ကြမ်းဝယ်ရန်၊ လုပ်အားခပေးရန် ရက်ကန်းစက်ထွက် အထည်များကလည်း ငွေမပေါ်လာသောအခါ

ရပ်ထဲရွာထဲမှ ငွေရှင် ကြေးရှင်တို့ထံ အတိုးဖြင့် ငွေချေးကြရသော ဘဏ်များတည်ထောင်လာသောအခါ ဘဏ်များမှ ချေးယူကြ၏။ ဤတွင် မူလသာမန်အရင်းရှင်သည် လက်ဝါးကြီးအုပ်အရင်းရှင်၊ ဘဏ္ဍာအရင်းရှင် ဖြစ်လာတော့သည်။

ထိုဘဏ္ဍာအရင်းရှင်ဖြစ်လာပြီးမှ လက်ရှိ ချမ်းသာသည်ထက် ချမ်းသာရန် သူတစ်ပါးနိုင်ငံများမှ စက်မှုကုန်ကြမ်းများ၊ စက်ရုံလည်ပတ်စေမည့် စွမ်းအင်လောင်စာများ၊ အဖိုးတန် ရေနံ၊ ကျွန်းသစ်၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ ကျောက်သံပတ္တမြား စသည်များကိုပါ အပိုင်စီးရန် နယ်ချဲ့လာကြတော့သည်။

အကြိမ်ကြိမ် ရေးသူကရေး၊ ဟောပြောသူကဟောပြော၍ နယ်ချဲ့စနစ်ကို လူတို့ ပိုသိလာကြသည်။ ကမ္ဘာ့ပြည်သူအများစုသည် ကျေးပိုင်ကျွန်ပိုင်ရှင်ခေတ်တွင် ကျေးကျွန်များ၊ မြေရှင်ပဒေသရာဇ်ခေတ်တွင် မြေကျွန်များ၊ စက်မှုအရင်းရှင်စနစ်တွင် လုပ်အားကျွန်များ ဖြစ်လာကြရသည်။ စက်မှုအရင်းရှင်နယ်ချဲ့စနစ်သည် နယ်ချဲ့ဟူသော စကားလုံးဖြင့် နာမည်ပျက်ရသော်လည်း လက်တွေ့တွင် မိမိတို့၏ ချမ်းသာကြွယ်ဝမှုကို အဆပေါင်းများစွာ (အဆ ရာထောင်သောင်းသိန်း) ချီသည်ဟုဆိုလျှင်ပင် လွန်မည်မထင်ပေ။

သိကြသည့်အတိုင်း အနောက်ဥရောပ မျက်နှာဖြူ စက်မှုအရင်းရှင်များက ကမ္ဘာတစ်ခွင် ပင်လယ်ကူးသင်္ဘောတပ်များဖြင့် ပင်လယ်ဓားပြသဖွယ် နယ်ချဲ့ခဲ့ကြရာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအားလုံး၏ ၇၅ ရာခိုင်နှုန်း ကျူးကျော်တိုက်ခိုက်သိမ်းပိုက် ကျွန်ပြုခံခဲ့ကြရလေသည်။ မယုံမရှိကြပါနှင့်၊ ကျွန်တော်တို့မြန်မာနိုင်ငံသည်ပင်လျှင် နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ ကျော် ကျွန်ဖြစ်ခဲ့ရဖူးပေပြီ။ ဤစာရေးသူ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ၁၇ နှစ်သားအထိ ကျွန်ဖြစ်ခဲ့ဖူးပါပြီ။

စက်မှုထွန်းကားလာပြီး လောဘဇောမသတ်နိုင်လျှင် နယ်ချဲ့တတ်ကြပေသည်။ ဤကမ္ဘာတွင် ဂျပန်၊ ဂျာမနီ၊ အီတလီနိုင်ငံတို့သည် စက်မှုထွန်းကားမှု နောက်ကျခဲ့လေသည်။ သူတို့စက်မှုထွန်းကားပြီး လွယ်လွယ်သူဌေးဖြစ်နိုင်သော နယ်ချဲ့စနစ်ကျင့်သုံးရမည့်အချိန်

> **"နယ်ချဲ့ရာ၌ ကိုလိုနီစနစ်ဟောင်းတွင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် လက်သွက်ခြေသွက်အရှိဆုံး နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားမှ အနောက်ဖျားအထိ ကျွန်နိုင်ငံ တန်းစီယူထားနိုင်သော အင်္ဂလိပ်(ဗြိတိသျှ) နေမဝင်အင်ပါယာကြီးပင် ဖြစ်လာခဲ့ပေသည်။"**

အမေရိကန်၊ အင်္ဂလန်၊ ပြင်သစ်၊ ဘယ်လ်ဂျီယန်၊ နော်ဝေ၊ ဆွီဒင်၊ ဟော်လန်(ဒတ်ချ်) စသည့် နိုင်ငံများက ကိုလိုနီ(ကျွန်)နိုင်ငံဖြစ်လောက်သည့်နိုင်ငံ ကုန်သလောက်ရှိနေပေပြီ။ နယ်ချဲ့ ရာ၌ ကိုလိုနီစနစ်ဟောင်းတွင် အင်္ဂလိပ်တို့သည် လက်သွက်ခြေသွက်အရှိဆုံး နိုင်ငံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့အရှေ့ဖျားမှ အနောက်ဖျားအထိ ကျွန်နိုင်ငံ တန်းစီယူထားနိုင်သော အင်္ဂလိပ်(ဗြိတိသျှ) နေမဝင်အင်ပါယာကြီးပင် ဖြစ်လာခဲ့ပေသည်။

နောက်တိုး စက်မှုသုံးနိုင်ငံ (၁) အဒေါ့လ်ဖ်ဟစ်တလာ၏ ဂျာမနီ၊ (၂) မူဆိုလီနီ၏ အီတလီ၊ (၃) ဗိုလ်ချုပ်ကြီးယာမာမိုတို တိုကျို၏ ဂျပန်တို့သည် သုံးနိုင်ငံ ဝင်ရိုးစွန်းအုပ်စုဖွဲ့ကာ ၁၉၄၁–၄၂ ခုနှစ်တွင် နယ်ချဲ့လက်အောက်ရှိ ကိုလိုနီ(ကျွန်)နိုင်ငံများကို တိုက်ခိုက်လုယက်ကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပွဲကြီး ဖြစ်လာသည်။ နယ်ချဲ့လက်ဟောင်းတို့ကလည်း မခံနိုင် ပြန်တိုက်ခိုက်ကြ၏။ ကြားထဲက ငထွားများဖြစ်သော ကျွန်တော်တို့လို ကိုလိုနီတံဆိပ် ခပ်နှိပ်ခံရပြီးဖြစ်သော နိုင်ငံများသည် မှုန့်မှုန့်ညက်ညက် ကျေခဲ့ရ၊ သေခဲ့ရသော ကြားထဲက ငထွား (မြေစာပင်)များ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်တွင်လည်း နယ်ချဲ့ချင်း ခွက်စောင်းခုတ်ပွဲ၊ စားခွက်(စားကျက်)လုပွဲ ဖြစ်ပေသည်။ ပထမကမ္ဘာစစ်တွင် ကမ္ဘာ့လူသား ၁၇ သန်း သေဆုံးခဲ့ပြီး ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် သန်း ၇၀ ကျော် သေခဲ့ရသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး မူလပထမနယ်ချဲ့လက်ဟောင်းနိုင်ငံများသည် ဖက်ဆစ်စနစ်ကို ကြောက်ရွံ့နေခဲ့ကြသည်။ ထိုစဉ်က ဟစ်တလာ၏ ဂျာမနီ၊ မူဆိုလီနီ၏ အီတလီ၊ တိုကျို၏ ဂျပန်တို့သည် ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ရာ၌ လူမဆန်အောင်၊ ကမ်းကုန်အောင် ရက်စက်ယုတ်မာ နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းသတ်ဖြတ်ခဲ့ကြသည်။

ထို့ကြောင့် အရင်းရှင်နယ်ချဲ့လက်ဟောင်းကြီးများသည် ဖက်ဆစ်နာမည်ကြားလျှင်ပင် အိပ်မပျော် စားမဝင် ဖြစ်လာကြ၍ အရင်းရှင်နယ်ချဲ့များ မဟာမိတ်အုပ်စုဖွဲ့ရုံမျှမက သူတို့နှင့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး အယူဝါဒစနစ် ဆန့်ကျင်၍နေသော ကွန်မြူနစ်ခေါင်းဆောင်ကြီး မာရှယ်စတာလင်(ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု)ကို ချဉ်းကပ်စည်းရုံး၊ ဖက်ဆစ်ဆန့်ကျင်ရေးကို အတူလုပ်ရန် တိုက်တွန်းခဲ့ကာ စတာလင်၏ ရိုက်ကွက်များကြောင့်ပင် ဖက်ဆစ်သုံးနိုင်ငံ ဗုန်းဗုန်းလဲခဲ့ရသည်။ ဖက်ဆစ်စနစ် ထပ်မံပေါ်မလာအောင် ကမ္ဘာ့အင်အားဖြင့်တားနိုင်ရန် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂကိုပင် ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်တွင် ဟစ်တလာသည် အဏုမြူထိပ်ဖူးတပ် ဗီတူးဒုံးပျံလက်နက်ထွင်နေခဲ့သည်။ မအောင်မြင်မီ စစ်ရှုံးသွားသည်။ ဥရောပမှ အရင်းရှင်နယ်ချဲ့နိုင်ငံများမှာမူ ဂျာမန်ဗုံးဒဏ်၊ အမြောက်ဒဏ်၊ ရေငုပ်သင်္ဘောဒဏ်နှင့်မကင်း၊ ပြင်သစ်အပါအဝင် နယ်ချဲ့နိုင်ငံများကိုပင် ဟစ်တလာက သိမ်းပိုက်နိုင်သည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက အတ္တလန္တိတ် သမုဒ္ဒရာ ခြားနေ၍ ဥရောပမှ အမြောက်ဖြင့်လှမ်းထု၍ မမီနိုင်ပေ။ ဗီတူးဒုံးပျံသာပြီးခဲ့လျှင် အမေရိကန် အထိနာပေမည်။ ဗီတူးဖြစ်မလာ၍ ကမ္ဘာစစ်အတွင်း အမေရိကန်သည် ဗုံးတစ်လုံး၊ အမြောက်ဆန်တစ်ဆန် ကျရောက်ခြင်းမရှိ၍ စစ်ဘေးလွတ်ကင်းကာ လက်မြန်စွာဖြင့် စစ်လက်နက် စစ်သုံးပစ္စည်း၊ လူသုံးပစ္စည်း တည်ဆောက်ရေးစနစ်များ တစ်ပြုံတစ်ခေါင်း ထုတ်လုပ်လေသည်။

စစ်ပြီးသောအခါ စစ်ဒဏ်ကြောင့် ဖရိုဖရဲ ပြိုလဲခဲ့ရသော ဥရောပက အမေရိကန်ကို

အကူအညီတောင်းကြသည်။ အမေရိကန်ကလည်း နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ဂျော့မာရှယ်၏ အကြံပြုချက်ဖြင့် ဥရောပကို ငွေချေးခြင်း၊ ထောက်ပံ့ခြင်း၊ အကြွေးရောင်းခြင်းများဖြင့် ဥရောပ၏ ကျေးဇူးရှင်နေရာ ရောက်လာသည်။ ဖတ်ရှုရသော စာအုပ်များအရ ဒုတိယကမ္ဘာစစ် မတိုင်မီက စီးပွားဖြစ်ထွန်းချမ်းသာမှုအဆင့်(၁၄)တွင် ရှိနေခဲ့သော အမေရိကန်သည် စစ်ပြီးသော် ပထမနေရာတက်ယူလာခဲ့သည်။ ဥရောပနယ်ချဲ့လက်ဟောင်းများ အထည်ကြီးပျက် ဘဝရောက်နေစဉ် အမေရိကန်က ဆရာကြီးနေရာမှ သြဇာထူထောင်နိုင်ခဲ့သည်။ နေတိုး စစ်အုပ်စုကို ၁၉၄၉ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်က ဦးဆောင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ်တို့ စစ်ဒဏ်ခံရ၍ အထည်ကြီးပျက်ဘဝ ရောက်နေစဉ် အာရှ၊ အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိက ကျွန်နိုင်ငံများက လွတ်လပ်ရေးတိုက်ပွဲ အဟုန်မြှင့်ပြီး လွတ်လပ်ရေးယူကာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂသို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ကြရာ အရှေ့အုပ်စု ခေါ် ဆိုရှယ်လစ်(ကွန်မြူနစ်)အုပ်စုကို ဆိုဗီယက်ကဦးဆောင်၊ ဥရောပနယ်ချဲ့နိုင်ငံများကို အမေရိကန်က အနောက်အုပ်စုအဖြစ် ဦးဆောင်ကာ ဝါဒချင်းပြိုင် အနိုင်ကြဲပွဲ (ဝါ) စစ်အေးတိုက်ပွဲများ ဆင်နွှဲခဲ့ကြသည်။

ယင်းစစ်အေးတိုက်ပွဲတွင် အနောက်အုပ်စု၏ဆရာကြီးက အမေရိကန်၊ အရှေ့အုပ်စု၏ ဆရာကြီးက ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုဖြစ်သည်။ ထိုစစ်အေးတိုက်ပွဲတွင် နောက်ဆုံး၌ ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စု ၁၅ နိုင်ငံကွဲထွက်၍ အရှေ့ဥရောပ ဆိုရှယ်လစ်အစိုးရများ ပြုတ်ကျသဖြင့် ယူဂိုဆလပ်ပြည်ထောင်စုကြီး ၆ နိုင်ငံ ကွဲထွက်ကာ အရှေ့အုပ်စု နေဝင်ခဲ့သည်။ အမှန်မှာ အနောက်အုပ်စုက အတိုက်အခိုက်တော်လွန်း၍မဟုတ်ပါ။ ဆိုဗီယက်သမ္မတ ကွန်မြူနစ်ပါတီအကြီးအကဲ မီခေးလ်ဂေါ်ဘာချော့ဗ်ကိုယ်တိုင်က မပိုင်ဝက်မွေးလုပ်သလို၊ ပယ်ရယ်စထရွိုက်ကာ ခေါ် (စီးပွား) ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၊ ဂလပ်စ်နော့ ခေါ် ဒီမိုကရေစီ ပွင့်လင်းရေး လက်တည့်စမ်းရင်း ဆိုဗီယက်ပြိုကျသွားခဲ့ရခြင်းသာဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ယခုအခါ အမျိုးသားရေး ဦးတည်ချက်ဖြင့် နိုင်ငံ့တာဝန်ယူထားရသော ဗလာဒီမာပူတင်ကို အမေရိကန်၊ အင်္ဂလိပ်၊ ပြင်သစ် (EU) အနောက်အုပ်စုတို့က မည်သို့မျှ နဲ့အောင် မနဲ့နိုင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤသို့ဖြင့် ကမ္ဘာ့အင်အားချိန်ခွင်လျှာသည် ယခုအခါ ပြန်လည်ထိန်းနိုင်ပြီဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတွင် အရှေ့တောင်အာရှ အာဆီယံ၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်း၌ အိုအိုင်စီ၊ အာရပ်ဗ်လိ(ဂ်)၊ အာဖရိကနိုင်ငံများသမဂ္ဂ စသည့်အစုအဖွဲ့များက နယ်ချဲ့လက်သစ်စနစ်ကို ဟန့်တားနိုင်သည်။ BRICS အဖွဲ့ကြီးသည်လည်း အဖွဲ့ဝင်များ တိုးချဲ့ထားနိုင်ရေးနှင့် ဘင်းမ်စတက်၊ အာဆီယံသည်လည်း အင်အားတောင့်တင်းလာနေပေသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေ ကမ္ဘာ့သမိုင်းကြောင်းအရ ပေါ်ထွန်းခဲ့သော နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး ခေတ်စနစ်များကို ထပ်၍ ထပ်၍ တင်ပြပေးပါသည်။ နှစ်ထပ်ရိုက မှတ်မိ၊ ငါးထပ်ရိုက တအားမှတ်မိ၊ ဆယ်ထပ်ရိုတော့ တကယ်မှတ်မိကြစေရန် အပ်ကြောင်းထပ်မျှ တင်ပြနေရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာများစွာအပါအဝင် ဤဆောင်းပါးဖတ်ပြီး သမိုင်းရေးအမြင်ဖြင့် အမှန်မြင်၊ အမှန်သိ၊ အမှန်ဆုံးဖြတ်၊ အမှန်လုပ်နိုင်ကြရန် တင်ပြလိုက်ရပါကြောင်း။

တက္ကသိုလ်မြတ်သူ

wuFfEkdvf;jyLvpfI ifordkif[kvf
t,fckpfordEåSa&ay:qDpefYif;ta&;wBuD;rkdbjcif;
uGefjyLufwufoDrf;

“တက်ခ်နိုခရေစီဟုခေါ်သော နည်းပညာရှင် အုပ်စိုးမှုနှင့် ပေါ်ပြူလစ်ဇင်ဟုခေါ်သော လူထုကြိုက်မှု ဝါဒနှစ်ခု တစ်နည်းဆိုရပါက ဝါယာနှစ်ကြိုးကို တစ်ပင်ဖြစ်အောင် လိမ်ထားသော နှစ်ပင်လိမ်ပုံစံဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ယခုနောက်ပိုင်း ကြားလာရသည့် နိုင်ငံရေးဝေါဟာရတစ်ခုမှာ တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင် (Techno–populism) ဖြစ်သည်။ မြန်မာလို နည်းပညာပေါင်းစပ်လူထုဝါဒလို့ ခေါ်မည်လား၊ နည်းပညာလူပြိန်းကြိုက်ဝါဒလို့ ခေါ်မည်လား။ လောလောဆယ် ဘာသာစကားဖလှယ်မှု အငြင်းပွားစရာ ရှိနိုင်သဖြင့် မူရင်းအသံထွက်နှင့်ပင် တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်ဟု သုံးနှုန်းချင်သည်။

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်၏အစ

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်သည် အခြမ်းနှစ်ခုကိုပေါင်းစပ်ထားသည့် နိုင်ငံရေးစတိုင် တစ်မျိုးဟု အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုကြသည်။ ယင်းတို့မှာ နည်းပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုဆိုသည့် အခြမ်းနှင့် နောက်တစ်ခြမ်းမှာ ပေါ်ပြူလစ်ဇင်(လူပြိန်းကြိုက်/လူထုဝါဒ) ဖြစ်သည်။

ခေါင်းဆောင်များသည် အက်ပ်လီကေးရှင်းများ၊ အွန်လိုင်းဆန္ဒကောက်ယူမှုများ၊ အချက်အလက်သုံးသပ်စိတ်ဖြာမှုများ စသည့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ကိရိယာများကို သုံးလာကြသည်။ ပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့် အကောင်းဆုံးသော အသိပညာများကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြသည်ဟု ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဂုဏ်တင်ထားကြသည်။ တစ်ပြိုင်နက်တည်း သူတို့သည် သာမန်ပြည်သူများကို တိုက်ရိုက်စကားပြောကြသည်။ အစဉ်အလာ ရေပေါ်ဆီပါဝါများကို ရိုက်ချိုးပြမည်ဟု ကတိပေးလာကြသည်။ သူတို့ကိုယ်သူတို့ ပြည်သူများ၏ စစ်မှန်သော အသံများဖြစ်သည်ဟု ပြောဆိုလာကြသည်။

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်သမားများက သူတို့သည် "သတင်းအချက်အလက်များနှင့် ပညာရှင်များ ထောက်ခံအကြံပြုတာတွေကို ကျွန်တော်တို့ အတိအကျသိတယ်" ဟူ၍လည်းကောင်း၊ "ခင်ဗျားတို့အပေါ် တကယ့်ကိုနားလည်ပြီး ကိုယ်စားပြုနိုင်တာ ကျွန်တော်တို့ပဲ ရှိတယ်" ဟူ၍လည်းကောင်း ကိုယ့်ငါးချဉ် ကိုယ်ချဉ်လာကြသည်။

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်သည် ထွန်းသစ်လာသော နိုင်ငံရေးတွေးခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ အတိုချုပ်ပြီး နားလည်လွယ်အောင်ပြောရလျှင် တက်ခ်နိုခရေစီဟု ခေါ်သော နည်းပညာရှင်အုပ်စိုးမှုနှင့် ပေါ်ပြူလစ်ဇင်ဟု ခေါ်သော လူထုကြိုက်မှု ဝါဒနှစ်ခု တစ်နည်းဆိုရပါက ဝါယာနှစ်ကြိုးကို တစ်ပင်ဖြစ်အောင် လိမ်ထားသော နှစ်ပင်လိမ်ပုံစံဖြစ်သည်။

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်ဟူသည့် ဝေါဟာရကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်က ထုတ်ဝေသည့် ဘစ်ကာတွန်နှင့် အင်ဗာနီဇီအက်က်စ်တီတို့၏ စာအုပ်ခေါင်းစဉ်တွင် ပထမဆုံးဖော်ပြခဲ့သည်။ သို့သော် အဆိုပါစာအုပ်ထက် အစောဆုံးသိရသည်မှာ ၁၉၉၀ ပြည့်လွန်နှစ်များအတွင်းကတည်းက နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင် အာသာလီပိုးနှင့် ပက်ထရစ်ဆိုင်ယတ်တို့က စက်မှုခေတ်လွန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ၌ ပါတီနိုင်ငံရေးဆန့်ကျင်မှုများ ပေါ်ထွန်းလာခြင်းကို သုံးသပ်ရာတွင် တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်ကို သုံးစွဲခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။

“တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရလျှင် အယ်ဂိုရစ်သမ်နှင့် ရေပေါ်ဆီဆန့်ကျင်ရေးတို့ ဆုံကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပေါင်းမိသွားကြခြင်း ဖြစ်သည်။”

အယ်ဂိုရစ်သမ်နှင့် ရေပေါ်ဆီဆန့်ကျင်ရေးတို့ ဆုံကြခြင်း

စာရွက်ပေါ်တွင် တက်ခ်နိုကရေစီနှင့် ပေါ်ပြူလစ်ဇင်တို့သည် နိုင်ငံရေးနယ်တစ်ကြော၌ ဆန့်ကျင်ဘက်အစွန်းများအဖြစ် တည်ရှိခဲ့ကြသည်။ တက်ခ်နိုကရက်တို့က သတင်းအချက်အလက်များ၊ စက္ကူဖြူစာတမ်းများ၊ ပညာရှင်ဆွေးနွေးပွဲများ စသည်တို့ကို အလေးအမြတ်ထားသည်။ ပေါ်ပြူလစ်တို့ကမူ ရဲရဲတောက်မိန့်ခွန်းများ၊ ရေပေါ်ဆီဆန့်ကျင်ရေး အာစလျှာစများနှင့် လူထုချီတက်ပွဲကြီးများဖြင့် ရှင်သန်နေသည်။

ထင်ရှားသည့် နိုင်ငံတကာဖြစ်ရပ်များထဲတွင် အီတလီနိုင်ငံ၏ ကြယ်ငါးပွင့်လှုပ်ရှားမှု Five Star Movement (M5S) သည် အထင်ရှားဆုံးများထဲက တစ်ခုဖြစ်သည်။ ယင်းနှင့်အတူ အထင်ရှားဆုံးတစ်ခုမှာ ပြင်သစ်၏ လက်ဝဲမဟုတ် လယ်ယာမဟုတ်ဟု ကြွေးကြော်ခဲ့သည့် La Republique En Marche : LREM လှုပ်ရှားမှုဖြစ်သည်။ ထိုလှုပ်ရှားမှုကြီးများတွင် ဝါဒ

နှစ်ရပ်စလုံးကို ထိန်းကျောင်းကြိုးဆွဲသည်။ ပညာရှင်တို့၏ အခွင့်အာဏာနှင့် စစ်မှန်သော လူထုအသံ တွဲလျက်နှစ်ခုကို လွှမ်းခြုံပေါင်းစပ်ထားကြသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရလျှင် အယ်ဂိုရစ်သမ်နှင့် ရေပေါ်ဆီဆန့်ကျင်ရေးတို့ ဆုံကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပေါင်းမိသွားကြခြင်း ဖြစ်သည်။

အီတလီ၏ ကြယ်ငါးပွင့်လှုပ်ရှားမှု သို့မဟုတ် ဒစ်ဂျစ်တယ် တိုက်ရိုက်ဒီမိုကရေစီ

ကြယ်ငါးပွင့်လှုပ်ရှားမှုကို အီတလီနိုင်ငံတွင် လူရွှင်တော်တစ်ဖြစ်လဲ လှုပ်ရှားတက်ကြွသူ ဘက်ပီ ဂရီလိုက ၂၀၀၉ ခုနှစ်၌ တည်ထောင်ခဲ့သည်။ အဆိုပါအမှတ်တံဆိပ်ကို Rousseau ပလက်ဖောင်းပေါ်တွင် သူက တည်ဆောက်ခဲ့သည်။ ယင်း Rousseau ပလက်ဖောင်းသည် မှတ်ပုံတင်ပြုလုပ်၍ ကြည့်ရှုသူထောင်ပေါင်းများစွာတို့က ယင်းတို့၏ အဆိုပြုချက်များ၊ စကားအချေအတင်ပွဲများနှင့် မူဝါဒဦးစီးဦးရွက်ပြုမှုများအတွက် မဲပေးခြင်းများပြုလုပ်ကြသည့် နေရာတစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါမဲများအပေါ် မူတည်ပြီး အင်ဂျင်နီယာများ၊ ရှေ့နေများ၊ စီးပွားရေးပညာရှင်များပါဝင်သည့် အလှည့်ကျနည်းပညာကောင်စီက စက္ကူဖြူစာတမ်း အသေးစိတ်ကို ရေးသားကြသည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ယင်းပလက်ဖောင်း၏ ထောင်ပေါင်းများစွာသော အဖွဲ့ဝင်များက ချူကလီးယားစွမ်းအင်နှင့်ပတ်သက်၍ပြည်လုံးကျွတ်ဆန္ဒခံယူပွဲကျင်းပပေးရန် တောင်းဆိုလာကြသည်။ နည်းပညာအကြံပေးများကသာ မဲပေးခြင်းအပေါ် ဗီတိုကျင့်သုံးနိုင်သည်။ တုံ့ပြန်မှုများက မြန်ဆန်သည်။ ကြယ်ငါးပွင့်လှုပ်ရှားမှု၏ ပေါ်ပြူလစ်ကတိများသည် အတွင်းစည်းက အရွေးကောက်ခံမဟုတ်သော ပညာရှင်များ၏ မျက်နှာဖုံးတပ်ထားသည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များ မြန်မြန်ဆန်ဆန် ထွက်လာခဲ့သည်။

ပြင်သစ်၏ LREM လှုပ်ရှားမှု

၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၌ အီမန်နျူယယ်မာခရွန်သည် လှုပ်ရှားမှုသမ္မတနိုင်ငံဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည့် La Republique En Marche: LREM ကို တည်ထောင်ခဲ့သည်။ သူသည် အချက်အလက်သိပ္ပံပညာရှင်များနှင့်အတူ ပြင်သစ်မဲဆန္ဒရှင်များကို ဇစ်သင်္ကေတ Zip Code၊ အသက်၊ အလုပ်အကိုင် စသည်ဖြင့် အုပ်စုများ ခွဲခိုင်းခဲ့သည်။ သူတို့၏ရည်ရွယ်ချက်များမှာ မဲဆန္ဒရှင်တစ်ဦးချင်းစီတိုင်းကို သူတို့နှင့်သက်ဆိုင်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် တိုက်ရိုက်ပြောဆို ဆက်သွယ်နိုင်ရန်ဖြစ်သည်။ မာခရွန်က သူ့ကိုယ်သူ နိုင်ငံရေးပြင်ပကလူဟု ပုံဖော်သည်။ လက်ဝဲ၊ လက်ယာနှစ်ဖွဲ့ကသာ ကြီးစိုးနေမှုကို ဖြိုခွဲပစ်မည်ဟု သူက ကတိပေးသည်။

သူက နည်းပညာသမား တက်ခ်နိုကရက်ပစ္စည်းများကို ထည့်သုံးသည်။ ဥပမာ ခန့်မှန်းနိုင်သော မဲပေးသူအရေအတွက် ပုံစံများ၊ မဲဆွယ်ပွဲကြော်ငြာများအပေါ် တုံ့ပြန်မှုအား အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ သိရှိစေရန် စမ်းသပ်မှု စသည်များကို သုံးသွားသည်။ ပေါ်ပြူလစ်သမား တစ်ဦးအနေနှင့် ပြင်သစ်တစ်လွှား လှုပ်ရှားကြစို့ အမည်ဖြင့် လူထုအစည်းအဝေးများ နိုင်ငံအနှံ့လုပ်သည်။ ထိုပွဲများတွင် သူသည် စက်ရုံအလုပ်သမားများနှင့်ရောနှောကာ ဂျင်း

ဂျက်ကက်ကို တောက်လျှောက်ဝတ်ဆင်ခဲ့သည်။ သူသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် အသက် ၃၇ နှစ်သာရှိသေးသည့် ပြင်သစ်နိုင်ငံ၏ အငယ်ဆုံးသမ္မတ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ဥရောပကိုကျော်လွန်၍ ကမ္ဘာသို့ပျံ့နှံ့ခြင်း

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်ကို တိုက်ကြီးတစ်တိုက်ထဲတွင် ထိန်းထား၍ မရခဲ့ပါ။ ယင်းက အတ္တလန္တိတ်ကိုကျော်ဖြတ်ကာ အာဂျင်တီးနားသို့ ရောက်သွားသည်။ ဂျာဗီးယားမီလေးသည် ဟန်တစ်လုံးပန်တစ်လုံးနိုင်လှသော စီးပွားရေးပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး လူထုစည်းဝေးပွဲများတွင် ဘလောက်ချိန်းနည်းပညာအသုံးပြုထားသည့် စီးပွားရေးရှေ့ရိုက်ကုစားနည်း အစီအစဉ်ကြီးကို တင်ပြခဲ့သည်။ ထိုပွဲများကို Youtube တွင် တိုက်ရိုက်ထုတ်လွှင့်ခဲ့သည်။ မဲဆန္ဒရှင်များသည် သူ၏ "နိုင်ငံရေးအမျိုးဇာတ်များ"ဟူသည့် ရဲရဲတောက်ဝေဖန်မှုများကို လက်ခုပ်လက်ဝါးတီးပြီး ဒစ်ဂျစ်တယ်မဲများပေးခဲ့ကြသည်။ သူသည် ယခုအခါ အာဂျင်တီးနား၏ ပေါ်ပြူလစ်သမ္မတကြီး ဖြစ်နေပါသည်။

အာရှတွင်လည်း အိန္ဒိယနှင့်ဖိလစ်ပိုင်တို့သည် ဒေသဆိုင်ရာရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဘလောက်ချိန်းမဲပေးမှု စမ်းသပ်ရေး့ပြေးအစီအစဉ်များ လုပ်ကြည့်နေကြသည်။ သို့သော် လုံခြုံရေး၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်မှု၊ လက်တစ်ဆုပ်စာ နည်းပညာဆရာကြီးများလက်ထဲ နိုင်ငံရေးအာဏာများ မြဲမြံစွာခိုင်တွယ်နေမည့် အန္တရာယ်တို့အပေါ် စိုးရိမ်စိတ်များနှင့် အချေအတင်ပြောဆိုနေကြသည်များ ရှိနေသည်။

ညှို့ဓာတ်လား အန္တရာယ်လား

အဘယ်ကြောင့် တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်က ဆွဲဆောင်ဖမ်းစားနိုင်နေသနည်းဟူသော မေးခွန်းများက ထွက်လာသည်။ အကြောင်းရင်းများကို ရှာကြသည်။ တွေ့ရှိထားသမျှကို ဖောက်သည်ချချင်သည် –

(၁) **လက်ရှိအခြေအနေအပေါ် မယုံကြည်ကြတော့ခြင်း**

စိတ်ပျက်လက်ပျက်ဖြစ်နေကြသည့် မဲဆန္ဒရှင်များသည် ပင်မရေစီး(သမားရိုးကျ) နိုင်ငံရေးပါတီများကို ကိုယ်ကျိုးသက်သက်များဟု မြင်လာကြသည်။ နည်းပညာတတ်ကျွမ်းသော ပြင်ပလူများက ထိုအစဉ်အလာဟောင်းကြီးကို အဆုံးသတ်ပေးမည်ဟု ကတိပေးလာကြသည်။

(၂) **ဒစ်ဂျစ်တယ် အင်အားရှိလာမှု**

စမတ်ဖုန်းများနှင့်အတူ ဝယ်ရန်တတ်နိုင်သည့် ဒေတာအစီအစဉ်များကြောင့် လူသန်းပေါင်းများစွာသည် မူဝါဒစကားစစ်ထိုးပွဲများတွင် အိမ်မှာနေရင်း ထိုင်ရာကမထဘဲ ပါဝင်ဆင်နွှဲလာနိုင်ကြသည်။

(၃) **ပုံရိပ်ဖော်ညွှန်းမှုပါဝါ**

မိမိကိုယ်မိမိ မူဝါဒလုပ်ငန်းများရော ပြည်သူလူထုအတွက်ပါ ချန်ပီယံတစ်ဦးဟု ပုံရိပ်ဖော်ညွှန်းလာနိုင်သည်။ အရည်အချင်းနှင့်စစ်မှန်မှုများတွင် သာလွန်လာသည်။ သို့သော် လူထုပါဝင်လာအောင် လုပ်နိုင်သော အဆိုပါကိရိယာများက

လက်တစ်ဆုပ်စာ နည်းပညာ လူတစ်စုကို အတိုင်းအဆမရှိ အာဏာကို ပေးလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်သွားနိုင် သည်။ စိတ်ပူစရာကိစ္စများမှာ –

(က)အယ်လ်ဂိုရစ်သမ် အမည်းဘောက်စ် ။ ။ အွန်လိုင်းဆန္ဒခံယူပွဲများ၏ နောက်တွင်ရှိသော ဆန်းကြယ်မှုတစ်ခုမှာ မလျော်မကန်သော နည်းများဖြင့် ဖန်တီးထားသည့် ဆော့ဖ်ဝဲများ ဖြစ်သည်။ စာရင်းစစ်တွေကို မည်သည့် စာရင်းစစ်များက စစ်ဆေးမှာလဲဟူသော မေးခွန်းမေးစရာ ဖြစ်လာသည်။

(ခ) ပညာရှင်များကလွှမ်းမိုးပစ်ခြင်း ။ ။ ခန့်အပ်ထားသော နည်းပညာရှင်များက သူတို့လိုချင်သော အဖြေထွက်မလာသည့် အခါမျိုးတွင် အများလူထုဆုံးဖြတ်ချက်များကို လျစ်လျူရှုပစ်လိုက်နိုင်သည်။ ဖျက်သိမ်းပစ်နိုင်သည်။

(ဂ) ဒစ်ဂျစ်တယ်ကွာဟမှု ။ ။ အသက်ကြီးရင့်သူများနှင့် ကျေးလက်ပြည်သူများသည် အွန်လိုင်းပေါ် မတက်လိုကြပါ။ ယင်းအချက်က ထိုသူတို့ကို မြို့ပြရေပေါ်ဆီများအတွက် ဖြစ်သွားနိုင်စေသည်။

ရှေ့တန်းမှ စစ်မှန်သော အသံများ

“ကျွန်မတို့ရဲ့ဒက်ရှ်ဘုတ်က အားလုံးပါဝင်နိုင်အောင် တည်ဆောက်ထားတာပါ”ဟု လစ်စ်ဘွန်တွင်နေထိုင်သည့် နိုင်ငံသားနည်းပညာ စေတနာ့ဝန်ထမ်းတစ်ဦးဖြစ်သည့် ဆိုဖီယာက ပြောသည်။ မဲဆွယ်ပွဲလုပ်ငန်း တစ်ဝက်ကျော်ကျော် ရောက်ချိန်တွင်မူ အွန်လိုင်းမှ ပါဝင်သူများထဲတွင် အသက် ၄၀ ကျော်က ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာရှိသည်ကို တွေ့လိုက်ရသည်။ “နောက်ဆုံးမှာတော့ ကျွန်မတို့ဟာ မြို့ပြက လူငယ်တွေအတွက် အထက်တန်းစား ဖိုရမ်တစ်ခု ဖန်တီးပေးလိုက်တာပါလားလို့ သိလိုက်ရတော့တယ်”ဟု ဆိုဖီယာက ပြောသည်။

နောက်တစ်ဦးက အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံ မီလေရှိ မဲဆွယ်ပွဲမှ မဟာဗျူဟာပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် ကာမီလို ဖြစ်သည်။ “ဘလောက်ချိန်းမဲပေးပွဲကို ခရိုင်တစ်ခုမှာ ကျွန်မတို့ ရှေ့ပြေးစီမံချက်အဖြစ် လုပ်ခဲ့ပါတယ်။ မဲပေးသူက ၅ ရာခိုင်နှုန်းအောက်ပဲရှိတယ်။ ဆန်းသစ်မှုဆိုတာကတော့ သတင်းအကြီးကြီးပေါ့။ လက်တွေ့မှာ နည်းပညာက လူပြိန်းမသုံးတတ်ဘူး။ ကျွန်မတို့ဟာ လုပ်အားပေးများကို အိမ်တိုင်ရာရောက် လွှတ်လိုက်ရတယ်”ဟု သူမက ပြောသည်။

အဆိုပါဖြစ်ရပ်နှစ်ခုက တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်၏ စိန်ခေါ်မှုများကို ပြသနေသည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်ကတိများနှင့် လက်တွေ့ဘဝအကြား ကွာဟမှုကို ဘယ်လိုပေါင်းကူးပေးမလဲဟူသော စိန်ခေါ်မှုနှင့် နောက်တစ်ခုမှာ အသံတိတ်နေသော မတူကွဲပြားသည့်အသံများထက် အယ်ဂိုရစ်သမ်က အသံပိုကျယ်နေခြင်းဖြစ်သည်။

တာဝန်သိသော တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်အတွက် အထိန်းအကွပ်များ

နည်းပညာ၏လွတ်လပ်မှုနှင့် လူတိုင်းလက်လှမ်းမမီမှုကို တလွဲသုံးသွားနိုင်သည့် ပေါ်ပြူလစ်များ၏ခြေလှမ်းများကို မြင်နေရသည်။ ထို့ကြောင့် တာဝန်သိသော တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်ဖြစ်ရန်အတွက် မည်သို့ထိန်းကွပ်သင့်သည်ကို စဉ်းစားလာကြရာ အချက်ငါးချက်ကို တွေ့သည်။

ယင်းတို့မှာ အွန်လိုင်းမဲပေးသည့် ပလက်ဖောင်း ဆော့ဖ်ဝဲကုဒ်များကို ပြည်သူများထဲမှ ကျွမ်းကျင်သည့် နည်းပညာသမားများ ကြည့်ရှုခွင့်၊ စမ်းသပ်ခွင့်နှင့် ပြုပြင်ခွင့်ပေးခြင်း၊ အွန်လိုင်းနှင့် ပေါ်ပြူလာမဲနစ်ခုစလုံးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်း၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်နှင့် အော့ဖ်လိုင်း (အွန်လိုင်းမဟုတ်) နှစ်ခုကို ပေါင်းစပ်ခြင်း၊ အသက်ကြီးသူ၊ ကျေးရွာပြည်သူများ၊ နည်းပညာ မတတ်သူများနှင့် စမ်းသပ်စေခြင်း၊ ပြည်သူ့ပညာပေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ဖြင့် ထိန်းညှိရမည်ဟု သုံးသပ်လေ့လာသူများက ဆိုထားသည်။

အဆုံးသတ်ပြောရလျှင် ဒီမိုကရေစီသည် ကုဒ်သင်္ကေတလိုင်းတစ်ခု သို့မဟုတ် ဖျတ်ခနဲ ပေါ်လာသော ကွန်ပျူတာပြတင်းတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ ပညာရှင်များနှင့် စိတ်ခံစားသူများ အကြား၊ သုံးသပ်စိတ်ဖြာသူများနှင့် ရည်မှန်းချက်ရှိသူများအကြား၊ အယ်ဂိုရစ်သမ်များနှင့် ပကတိအစစ်အမှန်များအကြား သက်ရှိပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများ လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်ကြောင့် နိုင်ငံရေး၏ကိရိယာများနှင့်မဟာဗျူဟာများ ပြောင်းလဲလာသည် မှန်သော်လည်း အာဏာ၊ သိမ်းသွင်းမှု၊ ကိုယ်စားပြုမှု စသည့် နိုင်ငံရေး၏ ပင်ကိုသဘောတရားများက ဆက်လက်တည်ရှိနေပါဦးမည်။

တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင်သည် တစ်ခါသုံးခေတ်စားမှုတစ်ခု မဟုတ်ပါ။ နည်းပညာများ၊ ဥပဒေများ၊ လူမှုစံနှုန်းများ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ချိန်ညှိကြပြီးနောက် ဂေဟစနစ်အသွင်ဆောင်ကာ ပေါ်ထွန်းလာလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းထားကြသည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ပိန်းပိတ်မှောင်မှု အကြား၊ လူထုထိတွေ့ပါဝင်မှုနှင့် ရေပေါ်ဆီထိန်းချုပ်မှုအကြား၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်ဆန်းသစ်မှုနှင့် လူသားချိတ်ဆက်မှုတို့အကြား လွန်ဆွဲမှုများက ယင်း၏ အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ပေးပါလိမ့်မည်။

ယနေ့ဖြစ်ပေါ်နေသော အဆိုပါလျှင်မြန်စွာပြောင်းလဲမှုများကို နားလည်ခြင်းဖြင့် တက်ခ်နိုပေါ် ပြူလစ်ဇင်ကို ပိုပြီးပါဝင်နိုင်သော၊ အစစ်ဆေးခံနိုင်သော၊ ကြံ့ကြံ့ခံနိုင်စွမ်းသည့် ဒီမိုကရေစီလက်တွေ့လုပ်ငန်းများပါဝင်သော အသွင်လက္ခဏာများဆီသို့ ပြည်သူများနှင့် မူဝါဒချမှတ်သူများက ဦးတည်ထိန်းကျောင်းရာတွင် အထောက်အကူရစေနိုင်ပါသည်။

ကိုကို(စက်မှုတက္ကသိုလ်)

Ref: – Bickerton, C. J., Invernizzi Accetti, C. (2021). Technopopulism: The New Logic of Democratic Politics.

– Zulianello, M. (2019). “Varieties of Populist Parties and Party Systems in Europe.”

vGWvyfl , f uRHmaom vpfb& , f 'opf

pef;eDm0if;

"ခေတ်သစ်အမေရိကန်လစ်ဘရယ်ဝါဒ (Modern American Liberalism) သည် လူ့သိက္ခာ၊ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ လူ့ကိုယ်ကျင့်တရား သို့မဟုတ် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ် အသီးသီးတို့ကို အရေးမထား၊ အလေးမမူဘဲ ပစ်ပယ်သော အစွန်းရောက်ဝါဒတစ်ရပ် ဖြစ်နေသည်။"

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ် (Neoliberalism) ဆိုသည်မှာ

“လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ်”သည် ပုဂ္ဂလိကလွတ်လပ်မှုပေါ်တွင် အခြေခံထားသည့် နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်တစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် အရင်းရှင်နိုင်ငံများက အခြားနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးစနစ်များအပေါ် ကဏ္ဍစုံ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြယ်လှယ်ကြီးစိုးသည့် မူဝါဒတစ်ရပ်ပင်ဖြစ်သည်။ ပုဂ္ဂလိကအကျိုးစီးပွားကို ရှေ့တန်းတင်ကာ တည်ဆဲဥပဒေ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုချိုးဖောက်၍ ဈေးကွက်များကိုလည်းကြီးစိုးခြယ်လှယ်လေ့ရှိသည်။ စင်စစ်မှာ လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ်သည် ဗိုလ်ကျစိုးမိုးရေးအတွေးအခေါ် သဘောတရား (Hagemonic Ideology) ကို အမြဲလက်ကိုင်ထားသည့်စနစ် ဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်အများစုက သတ်မှတ်ထားကြသည်။

စီးပွားရေးနယ်ပယ်တွင်လည်း အခြေခံလူတန်းစားများဖြစ်ကြသည့် အလုပ်သမားလူတန်းစားနှင့်လယ်သမားလူတန်းစားတို့အပေါ် အမြတ်ထုတ်ခြယ်လှယ် ချုပ်ကိုင်ကြီးစိုးသော ယခင်အရင်းရှင်စနစ်ဟောင်း (Old Capitalism) ကို ပြန်လည် အသက်သွင်းထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ခေတ်သစ်အမေရိကန်လစ်ဘရယ်ဝါဒ (Modern American Liberalism)

ယခုအခါ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် လစ်ဘရယ်လွန်ဝါဒသစ် (Post-neo-liberalism) နှင့် လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒ (Anti-neoliberalism)တို့ အားပြိုင်လွန်ဆွဲလျက်ရှိကြသည်။ မူလလစ်ဘရယ်ဝါဒကို လစ်ဘရယ်လွန်ဝါဒသစ်အုပ်စုနှင့် လစ်ဘရယ်

ဝါဒသစ် ဆန့်ကျင်ရေးအုပ်စုတို့က လွှမ်းမိုးကြီးစိုးရန် အပြိုင်အဆိုင် အင်အားပြိုင်ကြရာမှ မူလလစ်ဘရယ်ဝါဒ၏ ဆိုးကျိုးအနိဋ္ဌာရုံများမှာ ပိုမိုပေါ်လွင်လာခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ လစ်ဘရယ်ဝါဒဖြစ်စေ၊ လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ်ဆန့်ကျင်ရေးဝါဒဖြစ်စေ၊ လစ်ဘရယ်လွန်ဝါဒသစ်ဖြစ်စေ လစ်ဘရယ်မှန်သမျှမှာ လွတ်လပ်မှုနယ်ကျွံခြင်းဟူသော အစွန်းရောက်လွတ်လပ်မှုများကြောင့် မင်းမဲ့စရိုက်ဝါဒ (Anarchism)ကို ကြိုဆိုဖိတ်ခေါ်သကဲ့သို့ဖြစ်နေသောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

အထူးသဖြင့် ခေတ်သစ်အမေရိကန်လစ်ဘရယ်ဝါဒ (Modern American Liberalism) သည် လူ့သိက္ခာ၊ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ လူ့ကိုယ်ကျင့်တရား သို့မဟုတ် သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဂုဏ် အသီးသီးတို့ကို အရေးမထား၊ အလေးမမူဘဲ ပစ်ပယ်သော အစွန်းရောက်ဝါဒတစ်ရပ် ဖြစ်နေသည်။ သာဓကအားဖြင့် လစ်ဘရယ်ဝါဒကို စည်းလွတ်ဝါးလွတ် ကျင့်သုံးလာလျက်ရှိကြရာ လူ့သိက္ခာ၊ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ လူ့ကိုယ်ကျင့်တရားများနှင့်ဖီလာဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော လိင်တူချင်းလက်ထပ်ခြင်း (Same-sex Marriage)၊ တရားဝင်ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းမပြုဘဲ နှစ်ဦးသဘောတူလိင်ဆက်ဆံခြင်း (Living Together)၊ မွေးရာပါလိင်ကိုပြောင်းလဲခြင်း၊ ခုခံအားကျဆင်းမှုရောဂါများ ဖြစ်ပေါ်ကူးစက်လာရခြင်း စသည့်အနိဋ္ဌာရုံ ဆိုးကျိုးအဖုံဖုံ ကြုံတွေ့ခံစားလာကြရသည်။

လစ်ဘရယ်အစ အမေရိကန်ကလား

နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်အများစုက အမေရိကန်ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒသည် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေး အဝန်းအဝိုင်းထဲသို့ ဒီမိုကရေစီအား တစ်ဖက်သတ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေခြင်း (Unilateral Promotion of Democracy) ကို ရှေ့တန်းတင် ဗန်းပြကြွေးကြော်၍ စင်စစ်မှာ လက်တွေ့နယ်ပယ်တွင် ကြားဝင်စွက်ဖက်ရေးဝါဒ (Interventionism) ဖြင့် ပြောင်ကျကျ ပေါ်ပေါ်ထင်ထင် ခြေရှုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်ဟု ဝေဖန်ကြသည်။

ထိုဝါဒနှင့်ကျင့်စဉ်များသည် လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ရေးသားထုတ်ဝေဖြန့်ချိခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာ ကိုးကွယ်ခြင်း၊ ခရစ်ယာန်ဘုရားကျောင်းနှင့် နိုင်ငံတော်ကို စည်းတားခြားနားထားခွင့်တို့အပေါ်တွင် အခြေခံထားသည်ဟု ဆိုသော်လည်း အမေရိကန်ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒသည် ဥရောပနိုင်ငံများကဲ့သို့ မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ပဒေသရာဇ်ဝါဒ (Aristocracy) ပေါ်တွင် လုံးဝအခြေခံဆင်းသက်လာခဲ့ခြင်းမရှိ၊ ကိုယ့်ငါးချဉ်ကိုသာ ကိုယ်ချဉ်နေသည့် အယူဝါဒပင်ဖြစ်သည်ဟု ဆိုသည်။

သူတို့၏အဆိုအရ အမေရိကန်ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒသည် ဂန္ထဝင်လစ်ဘရယ်ဝါဒသာဖြစ်ပြီး စစ်မှန်သောဒီမိုကရေစီနှင့် လွတ်လပ်သောဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးပြီး အစိုးရချုပ်ကိုင်မှုနည်းပါးသည့် လွတ်လပ်သော လူမှုရေးဆိုင်ရာဝါဒတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုပြန်ပါသည်။ လွန်ခဲ့သည့် ၁၉၃၀ ပြည့်နှစ်ပတ်ဝန်းကျင်ကတည်းက အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒ (Modern Liberalism) ကို စတင်ကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ပုဂ္ဂလိကလွတ်လပ်မှုကို အထူးအလေးပေးကာ ထိုစဉ်ကာလက အမေရိကန်သမ္မတကြီးများဖြစ်ခဲ့ကြသည့် ဖရန်ကလင် ဒီရုစဘဲ့လ်နှင့် လိုင်ဒန်ဘီဂျွန်ဆင်တို့ ချမှတ်ခဲ့သော မူဝါဒပင်

ဖြစ်သည်။ ထိုဝါဒကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၌ ၁၉၃၅ ခုနှစ်တွင် စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် လူမှုလုံခြုံရေးဥပဒေ၊ ၁၉၆၄ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့အခွင့်အရေးဥပဒေတို့ကို ပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးခဲ့ပြီး ၁၉၆၅ ခုနှစ်တွင် ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့် ဥပဒေတို့ကိုပြဋ္ဌာန်းကျင့်သုံးခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်သည် အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့အစိုးရလက်အောက်မှ လွတ်လပ်ရေးရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (United States of America– USA) ကို တည်ထောင်ခဲ့ကာ အမေရိကန်ခေါင်းဆောင်များကိုယ်တိုင် သူတို့၏ နိုင်ငံကို ပထမဦးဆုံးသော ခေတ်သစ်သမ္မတနိုင်ငံဖြစ်သည်ဟု ဝံ့ဝံ့ကြွားကြွား ကြွေးကြော်ခဲ့ကြသည်။ တစ်ဆက်တည်းမှာပင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည် ကမ္ဘာ့စံနမူနာပြ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံကြီးတစ်နိုင်ငံအဖြစ် တစ်ဖက်သတ်ဂုဏ်ယူသတ်မှတ်ထားသော်လည်း အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ နိုင်ငံသားအချင်းချင်း တန်းတူအခွင့်အရေး ညီမျှပိုင်ခွင့်ရှိရမည်ဟူသော ပြဋ္ဌာန်းထားချက် မပါရှိသည်ကို တွေ့ရသည်။

မူလဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှာပင် ကျေးကျွန်စနစ်(Slavery) ကို ဆက်လက်ကျင့်သုံးရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးများ (Human Rights) ပေးအပ်ရာ၌ လူမည်းများ၊ အင်ဒီးယန်းလူနီများ (Red Indians)၊ အမျိုးသမီးများနှင့်ဆင်းရဲမွဲတေသူများ ချန်ထားရေးတို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ အတိအလင်း ခွဲခြားသတ်မှတ် ပြဋ္ဌာန်းထားခဲ့သည်။

အမေရိကန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် နိုင်ငံသားတိုင်းအား တန်းတူအခွင့်အရေးပေးရမည်ဟူသော လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ဗဟိုအစိုးရကသာ လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိပြီး ပြည်နယ်အစိုးရများအနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိကြောင်း အတိအလင်းဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို ထပ်မံပြင်ဆင်ခဲ့ပြန်ရာ ထိုပြင်ဆင်ချက်မှာ ဇနီးမောင်နှံတို့သည် ကွယ်လွန်သည့်အခါမှသာ တန်းတူရည်တူ အခွင့်အရေးပေးရန် အဆိုပြုတင်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ထိုပြင်ဆင်ချက်ကို လွန်ခဲ့သည့် ၁၉၈၂ ခုနှစ်ရောက်မှသာ ကွန်ဂရက်က အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရခြင်းမှာ နှစ်ပေါင်း ၆၀ လုံးလုံး ထောက်ခံအတည်ပြုနိုင်သည့် ဆန္ဒမဲအရေအတွက် မရရှိခြင်းကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နှင့် မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒ (Hyper–imperialism)

အမေရိကန်အစိုးရများသည် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကိုအခြေခံ၍ လူ့အခွင့်အရေးကို အဓိပ္ပာယ် လိုသလို ဖွင့်ဆိုထားကာ အစိုးရ၏နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒတွင် ထည့်သွင်းအသုံးချသည်။ ဤသို့ဖြင့် ကိုလိုနီလက်သစ်ဝါဒ (Neo–Colonialism) နှင့်အတူ မဟာအင်အားလွန်နယ်ချဲ့ဝါဒ (Hyper–imperialism) ကို လက်တွေ့ကျင့်သုံးလာခဲ့သည်။ လစ်ဘရယ်ဝါဒကို ခေတ်သစ်အမေရိကန်လစ်ဘရယ်ဝါဒ (Modern American Liberalism) ဟု ကြွေးကြော်ပြီး တစ်ကမ္ဘာလုံးသာမက စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကိုပါ လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်လိုသည့် လုပ်နည်းလုပ်ဟန်များ ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်သည် အာကာသကိုပါ စစ်ရေးအရ လွှမ်းမိုးနိုင်ရန် ကြယ်တာရာစစ်ပွဲ (Star War) စီမံကိန်းမှ ယနေ့အာကာသတပ်ဖွဲ့များ (Space Troops) ဖွဲ့စည်းထားရှိသည်အထိ လုပ်ရပ်များကိုကြည့်လျှင် သိသာနိုင်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံအဖြစ် စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်မှစ၍ ယနေ့ နှစ်ပေါင်း ၂၀၀ ကျော်

ကာလမှာပင် အမေရိကန်ဒီမိုကရေစီနှင့် လူ့အခွင့်အရေးသည် လစ်ဘရယ်ဝါဒပေါ်တွင် အခြေခံရုံမျှမက လစ်ဘရယ်လွန်ဝါဒအဖြစ် တီထွင်ဖန်တီးကာ အမေရိကန်လူဖြူ လူချမ်းသာတို့အတွက်သာ အသာစီးရရှိအောင် ဖန်တီးထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လူမည်းများသည် နှစ်ပေါင်း ၉၄ နှစ်ကြာမြင့်မှသာ ဆန္ဒမဲပေးခွင့်ရရှိခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးများသည် နှစ်ပေါင်း ၁၄၄ နှစ်ကြာမြင့်မှလည်းကောင်း၊ အမေရိကန်ဌာနေဒေသခံ အင်ဒီးယန်းလူနီများ (Red Indians) သည် နှစ်ပေါင်း ၁၇၂ နှစ် ကြာမြင့်မှလည်းကောင်း ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရရှိခဲ့ကြသည်ကို ကြည့်ရှုနှင့်သိနိုင်သည်။

အမေရိကန် အောက်လွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲများသို့ လာရောက်ဆန္ဒမဲပေးကြသည့် မဲဆန္ဒရှင်အရေအတွက်မှာ ဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရရှိသူများ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းအကြားတွင်သာရှိသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ အမေရိကန်သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများတွင်လည်း အများဆုံးဆန္ဒမဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူများ၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ဖြင့်သာ အမေရိကန်သမ္မတများ ဖြစ်လာကြခြင်း ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ထို့ကြောင့် အမေရိကန်နိုင်ငံရေးလေ့လာသူများက “အမေရိကန်နိုင်ငံဟာ သူ့ကိုယ်သူ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံလို့ ခေါ်နေပေမယ့် တကယ်တော့ အမေရိကန်နိုင်ငံရဲ့နိုင်ငံရေးဘဝမှာ ဒီမိုကရေစီဆိုတာ လုံးဝ မရှိပါဘူး။ ပြီးတော့လည်း ရွေးကောက်ပွဲတွေမှာ ပုဂ္ဂလိက လှူဒါန်းငွေတွေကို လက်ခံခြင်းဟာ စင်စစ်အားဖြင့် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှုကို ဥပဒေဘောင်ဝင်အောင် လုပ်နေကြတာပါပဲ”ဟု ဝေဖန်ထောက်ပြခဲ့သည်။

အမေရိကန်အစိုးရများသည် အခြားနိုင်ငံအသီးသီးတွင် ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲများကို လွတ်လပ်၍ တရားမျှတရမည်ဟု ကြေညာလေ့ရှိသည်။ အခြားနိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကိုလည်း ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းမပြုရဟု တားမြစ်လေ့ရှိသည့်အပြင် အမေရိကန်နိုင်ငံရေးပါတီများကို အလှူငွေပေးခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ရလဒ်အပေါ် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ဩဇာပေးခြင်းများ မပြုလုပ်ရန်လည်း တားမြစ်လေ့ရှိသည်။

သို့ရာတွင် တကယ့်လက်တွေ့၌ အမေရိကန်အစိုးရများသည် အခြားနိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲများကို ပုံမှန်ဝင်ရောက်စွက်ဖက်လေ့ရှိသည်။ အခြားနိုင်ငံများအထိ နိုင်ငံရေးပါတီများအား ရန်ပုံငွေများ ထောက်ပံ့လေ့ရှိသည်။ တစ်ခါတစ်ရံ စီအိုင်အေမှတစ်ဆင့်သော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ (NGOS) မှ တစ်ဆင့်သော်လည်းကောင်း လျှို့ဝှက်ထောက်ပံ့ပေးလေ့ရှိသည်။ အမေရိကန်အစိုးရ၏ ဩဇာခံနိုင်ငံရေးပါတီများ ဆန္ဒမဲရအောင် နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့်ပံ့ပိုးစွက်ဖက်၍ ထိုနိုင်ငံရေးပါတီများအာဏာရရှိလာပြီး အစိုးရဖြစ်လာသောအခါ အမေရိကန် အစိုးရဩဇာခံ ရုပ်သေးရုပ်အစိုးရ (Puppet Government) အဖြစ် သူ့အလိုကျ ကြိုးကိုင်ခြယ်လှယ်တော့သည်။

ကုလသမဂ္ဂနှင့် အမေရိကန်

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးဆုံးပြီး ၁၉၄၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိန်းသိမ်းရန် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး (United Nations Organization– UNO) ကို စတင်ဖွဲ့စည်းသည့်

အချိန်မှစ၍ ထိုစဉ်က အမေရိကန်သမ္မတ ရုစဘဲ့လ် (Roosevelt) ကိုယ်တိုင်ဦးဆောင်ပြီး လုံခြုံရေးကောင်စီ၌ တစ်ချက်လွှတ်အာဏာ (Veto Power) ကို ပထမဦးဆုံး ရရှိရန် စီစဉ်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် စစ်အေးကာလ (Cold War) တစ်လျှောက်လုံး အမေရိကန်အစိုးရအဆက်ဆက် တို့သည် လစ်ဘရယ်ဝါဒကို လက်ကိုင်ထားကာ ကွန်မြူ နစ်ဝါဒ (Communism) ကျဆုံးစေခဲ့ပြီး စီးပွားရေးအရ လည်း လွတ်လပ်သောဈေးကွက်စီးပွားရေးဝါဒကို ကျင့်သုံးကာ အမေရိကန် ဩဇာမခံသော နိုင်ငံများကို စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်လာခဲ့ကြသည်။

အမေရိကန်၏နိုင်ငံခြားရေးမူဝါဒသည်လည်း ခေတ်သစ်လစ်ဘရယ်ဝါဒပေါ်တွင် အခြေခံပြီး မီးစ တစ် ဖက် ရေမှုတ်တစ်ဖက် ကျင့်စဉ်ဖြင့် ဆက်ဆံလေ့ရှိသည်။ ပြည်ပဆက်ဆံရေးကို အသာထားဦး ကုလသမဂ္ဂ လူ့ အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ အထူးကိုယ်စားလှယ် မေးရစ် ဂလီလီ အင်ဟန်ဟန်ဇို (Manrice Glele Auhcuhuco) သည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု တစ်ဝန်းလုံး လှည့်လည် လေ့လာပြီး လူမည်းများ၊လက်တင်အမေရိကန်များသည် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတစ်နိုင်ငံလုံး၏ လူဦးရေလေး ပုံတစ်ပုံနီးပါးခန့်သာရှိသော်လည်း အပြစ်ပေးခံရသည့် လူဦးရေ၏ သုံးပုံနှစ်ပုံရှိပြီး ထောင်ဒဏ်ကျခံနေရသည့် အကျဉ်းသားများအနက် အကျဉ်းသား လူမည်းဦးရေက ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည်ဟု အစီရင်ခံဖော်ပြခဲ့သည်။

နယူးယောက်တိုင်းမ် သတင်းစာအာဘော်တွင် လည်း လူမည်းနှင့်လူဖြူများအတွင်း အပြန်အလှန် သတ်ဖြတ်မှုများမှာ ညီတူညီမျှရှိလင့်ကစား လူဖြူများကို သတ်ဖြတ်မှုအတွက် သေဒဏ်ပေးခံရသူ ၈၅ ရာခိုင်နှုန်း မှာ လူမည်းများသာ ဖြစ်ကြသည်။ လူမည်းများကို သတ်ဖြတ်မှုအတွက် သေဒဏ်ပေးခံရသည့် လူဖြူဦးရေ မှာ ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိသည်ဟု ရေးသားဖော်ပြထား သည်ကို တွေ့ရသည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးသည် အမေရိကန်အစိုးရ ပိုင်အဖွဲ့ကြီးဖြစ်နေခဲ့သည်မှာ နှစ်အတော်ကြာမြင့်လာ ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်ဟု နိုင်ငံရေးသိပ္ပံသုတေသီတို့က ဝေဖန် ထောက်ပြလျက်ရှိကြသည်။ အမေရိကန်အစိုးရတို့သည်

"အမေရိကန်အစိုးရတို့သည် ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားအတွက် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို အကာအကွယ်ယူ၍ ခြိမ်းခြောက်ပြီး လိုအပ်သလို ဗီတိုအာဏာအသုံးပြုခြင်း၊ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ခြင်းကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။"

၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားအတွက် ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးကို အကာအကွယ်ယူ၍ ခြိမ်းခြောက်ပြီး လိုအပ်သလို ဗီတိုအာဏာအသုံးပြုခြင်း၊ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုများ ပြုလုပ်ခြင်းကို ကျင့်သုံးလျက်ရှိသည်။

ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီး၏သမိုင်းတစ်လျှောက်လုံးကိုပြန်လည်လေ့လာသုံးသပ်ကြည့်မည်ဆိုလျှင် အမေရိကန်အစိုးရများသည် အမေရိကန်၏ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်လာပါက ကုလသမဂ္ဂ၏ မည်သည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုမဆို ဗီတိုအာဏာဖြင့် အစဉ်တစိုက် ပယ်ချလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေညီလာခံကြီး၌ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး၊ နျူကလီးယားလက်နက်များ ဖျက်သိမ်းရေး၊ အသားအရောင်ခွဲခြားမှုအား ဆန့်ကျင်ရေး စသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အမေရိကန်အစိုးရက အမြဲတမ်းလိုလို ကန့်ကွက်ဆန့်ကျင်လေ့ရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရပြန်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့အာဏာချိန်ခွင်လျှာ (Global Balance of Power) ကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတစ်နိုင်ငံတည်းကသာ တစ်ဖက်သတ် ဗိုလ်ကျစီမံရေးဆိုသောမူဝါဒ (Unipolar Power) ဖြင့် ချေဖျက်ပြီး အင်အားညီမျှရေးမူဝါဒ (Multi Power) ပေါ်ပေါက်လာသည့် ယနေ့မျက်မှောက်ပစ္စုပ္ပန်ကာလတွင် ၂၁ ရာစု ခေတ်သစ်ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးသမိုင်းစာမျက်နှာများ၌ အမေရိကန်၏ သမိုင်းရေးပဋိပက္ခ (Historical Conflict) များ မည်သို့မည်ပုံ ပေါ်ပေါက်လာမည်ကို စောင့်ကြည့်လေ့လာကြရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

စန်းနီလာဝင်း

Ref: – A Brief History of Neoliberalism by David W Harvey (British–American Academic–USA)
– Liberal Institutionalism (Wikipedia)
– Liberalism in the United States (Wikipedia)

ESifhwDpepfESifh om;usaeonf tar&dueefEdkifiH;rS ywDpfwpfkyvmEkfvm;

ausmEkfwifh

“အီလွန်မတ်ကမူ အမေရိကန်တွင်
ပါတီသစ်တစ်ခု ရှိသင့်၊ မရှိသင့်နှင့်ပတ်သက်၍
တွစ်တာသုံးစွဲသူများအား သဘောထားမေးမြန်းသည့်
ပို့စ်တစ်ခုလည်း လွှင့်တင်ခဲ့သည်။”

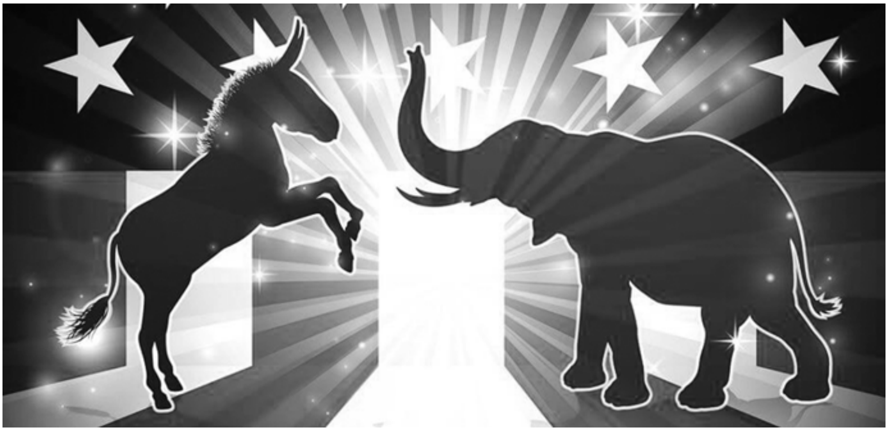

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ရွေးကောက်ပွဲများထဲတွင် အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲမှာ စိတ်ဝင်စားမှု အများဆုံး ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲတွင် မည်သူသမ္မတ ဖြစ်လာမည်ဆိုသည့် အချက်အပေါ်မူတည်ပြီး မည်သို့သောမူဝါဒများ ချမှတ်လာနိုင်သည်၊ မည့်သို့သော ရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည်ကို ခန့်မှန်းသုံးသပ်ကြသည်။ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ကြ ရသည်။ အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲမှာ အခြားနိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲကဲ့သို့ သာမန် ရွေးကောက်ပွဲမဟုတ်ဘဲ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများအပေါ် အများဆုံးရိုက်ခတ်နိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်ရာ စိတ်ဝင်တစား စောင့်ကြည့်ကြသည်မှာလည်း အဆန်းတော့လည်းမဟုတ်ဟု ဆိုရမည် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် ပြည်နယ်အဆင့်ပါတီများလည်းရှိသည်။ အချို့ပါတီ များမှာ ပြည်နယ်သုံးလေးခုတွင်သာရှိကြသည်။ ပြည်နယ် ၁၀ ခုကျော်တွင်သာရှိသည့် ပါတီငယ်သုံးခုရှိသည်။ အဆိုပါ ပါတီများမှာ Libertarian Party, Green Party နှင့် Constitution Party တို့ဖြစ်ကြသည်။ Libertarian Party မှာ ပြည်နယ်ပေါင်း ၃၈ ပြည်နယ်၊ Green Party မှာ ပြည်နယ်ပေါင်း ၂၃ ပြည်နယ်နှင့် Constitution Party မှာ ပြည်နယ်ပေါင်း ၁၂ ပြည်နယ်တွင်သာ ရှိကြသည်။ Democratic Party နှင့် Republican Party နှစ်ခုသာလျှင် ပြည်နယ်ပေါင်း ၅၀ နှင့် ဝါရှင်တန်ဒီစီမြို့တော်တွင်ရှိကြသည်။

ယခုအခါ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် နိုင်ငံရေးပါတီသစ်တစ်ခု ထပ်မံတိုးလာတော့မည် ဆိုသည့်သတင်းများ ထွက်လာခဲ့သည်။ ဘီလျံနာသူဌေးကြီး အီလွန်မတ်သည် သမ္မတ ဒေါ် နယ်ထရမ့်နှင့်လမ်းခွဲပြီးနောက်တွင် တတိယမြောက် နိုင်ငံရေးပါတီအဖြစ် America Party တည်ထောင်မည်ဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုလာခဲ့ရာ ကမ္ဘာ့သတင်းမီဒီယာများတွင် ဝေဝေဆာဆာ ဖော်ပြလာကြသည်။

နှစ်ပါတီစနစ်နှင့် အသားကျနေသည့် အမေရိကန်နိုင်ငံရေး

အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် ၁၈၀၀ ပြည့်နှစ် နှစ်လယ်လောက်ကတည်းက Republicans နှင့် Democrats ပါတီကြီး နှစ်ပါတီကသာ လွှမ်းမိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အမေရိကန်မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးချယ်စရာ နည်းပါးသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံစတင်တည်ထောင်ပြီး မကြာမီအတွင်းမှာပင် နှစ်ပါတီစနစ်အတွင်း ရောက်ရှိသွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်အစိုးရ၏ အခန်းကဏ္ဍအပေါ် အခြေခံအားဖြင့် သဘောထားကွဲလွဲခြင်းနှင့် နိုင်သူအကုန်ယူ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကျင့်သုံးခြင်းသည် အမေရိကန်နိုင်ငံအား နှစ်ပါတီစနစ် ကျင့်သုံးရန် တွန်းအားပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ် အမေရိကန်နိုင်ငံသစ် စတင်ထူထောင်ချိန်က အစိုးရအတွက် မူဘောင်များ ချမှတ်ရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၌ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်ပတ်သက်၍ တစ်လုံး တစ်ပါဒမျှပင် ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ နိုင်ငံတည်ထောင်သူများ(Founding Fathers) ကလည်း အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် အုပ်စုစွဲ၊ ပါတီစွဲ၊ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲကြီးမှုအပေါ် အယုံအကြည်မရှိသူများဖြစ်ကြသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပထမဆုံးဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးတစ်ဦးဖြစ်သည့် Alexander Hamilton ဆိုလျှင် ပါတီများကို လူပြိန်းကြိုက်အစိုးရများ၏ အဆိုးဆုံးသော ကပ်ရောဂါတစ်ခုဟုပင် ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ George Warshington ကလည်း တစ်ချိန်တည်းမှာပင် နိုင်ငံရေးအရကွဲပြားမှုများပြားခြင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသည့် အာဏာရှင်စနစ်ပေါ်ပေါက်လာစေနိုင်သည်ဟု ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် ၎င်းပြောကြားခဲ့သည့် နှုတ်ဆက်မိန့်ခွန်းတစ်ခုတွင် ပြောဆိုခဲ့ဖူးသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ကိုယ်စားပြုစနစ်သည် ခရိုင်တစ်ခုတွင် မဲအများဆုံးရရှိသူ မည်သူဖြစ်သည်ဆိုသည့်အပေါ်တွင် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ရရှိသည့်မဲအရေအတွက်အပေါ်တွင် အခြေခံသည့် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်ထက် မဲဆန္ဒနယ်တစ်ခုလုံးတွင် အများဆုံးရရှိသူ တစ်ဦးတည်းကသာ ကိုယ်စားပြုခြင်းဖြစ်ရာ နှစ်ပါတီစနစ်ကျင့်သုံးရေးကို အားပေးနေခြင်းဖြစ်သည်။

သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် ဘီလျံနာသူဌေးကြီး အီလွန်မတ်တို့၏ အကွဲအပြဲ

အီလွန်မတ်သည် ဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ ၂၀၂၄ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲ လှုပ်ရှားမှုတွင် တစ်ဦးချင်းအများဆုံး အလှူရှင်ဖြစ်ပြီး မကြာသေးမီအချိန်အထိ အစိုးရအသုံးစရိတ် ဖြတ်တောက်လျှော့ချရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အနီးကပ်အကြံပေးတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်တင်သွင်းခဲ့သည့် One Big Beautiful Bill နှင့်ပတ်သက်၍မူ အတော်လေးပြင်းပြင်းထန်ထန် ဝေဖန်ခဲ့သည်။ သို့သော် နောက်ပိုင်းတွင် ၎င်းတင်ခဲ့သည့် ပို့စ်အချို့နှင့်ပတ်သက်၍ လက်လွန်ခြေလွန်ဖြစ်ခဲ့သည့်အတွက် နောင်တရမိကြောင်း လွှင့်တင်ခဲ့သည်။

အီလွန်မတ်နှင့် ဒေါ်နယ်ထရမ့်တို့ကြား တင်းမာမှုမှာ One Big Beautiful Bill ပြဋ္ဌာန်းရန် ကြိုးပမ်းရာမှ စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အီလွန်မတ်ကမူ အဆိုပါဥပဒေအား ဆန့်ကျင်ခဲ့ပြီး ယင်းဥပဒေအား ထောက်ခံသူများကိုလည်း ပြစ်တင်ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အဆိုပါဥပဒေသည် လာမည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း အမျိုးသားလိုငွေပြမှု ၃ ဒသမ ၄ ထရီလီယံအထိ တိုးလာနိုင်ကြောင်း စီးပွားရေးပညာရှင်များက ခန့်မှန်းပြောဆိုကြသည်။

အီလွန်မတ်က ၎င်းတည်ထောင်မည့်ပါတီသည် ဘဏ္ဍာရေးအရ ရှေးရိုးဆန်သည့်ပါတီ

တစ်ခုဖြစ်ကာ အသုံးစရိတ်ကို ကန့်သတ်မည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သော်လည်း ပါတီပလက်ဖောင်းနှင့်ပတ်သက်၍အသေးစိတ်ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းမရှိသေးပါ။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် အီလွန်မတ်တို့သည် လူမှုရေးကိစ္စများအပေါ်တွင် သဘောထားတူညီကြသည်။ သို့သော် သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် Republican Party ၏ မူဝါဒများသည် အကြွေးနွံနစ်ပြီး ကျွန်ဖြစ်မည့် ကိစ္စအဖြစ် အီလွန်မတ်က ပြစ်တင်ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်အစိုးရအဆက်ဆက်သည် တရုတ်အပါအဝင် နိုင်ငံအချို့အား တစ်ပါတီစနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံ၊ အာဏာရှင်နိုင်ငံစသည်ဖြင့် ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံကိုလည်း နှစ်ပါတီစနစ်ကျင့်သုံးသည့် နိုင်ငံအဖြစ် ပြန်လည်ဝေဖန်ကြသည်။ လွန်ခဲ့သည့်ရာစုနှစ်တွင် တတိယပါတီတစ်ခု တည်ထောင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း အောင်မြင်မှုမရှိခဲ့ပါ။ ဘီလျံနာသူဌေးကြီး Ross Perot သည် ၁၉၉၂ ခုနှစ်က သမ္မတအဖြစ် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် အရွေးခံခဲ့သော်လည်း Popular Vote ၏ ငါးပုံတစ်ပုံသာ ရရှိခဲ့သည်။

ပါတီသစ်တစ်ခု တည်ထောင်ရသည်မှာ ဘဏ္ဍာရေးအရဖြစ်စေ၊ ဥပဒေကြောင်းအရဖြစ်စေ ခက်ခဲပြီး မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် အမတ်လောင်းများကလည်း ဝင်ရောက်ရန် တွန့်ဆုတ်ကြသည်ဟု ဘဏ္ဍာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးသိပ္ပံကျွမ်းကျင်သူများက ပြောဆိုကြောင်း CNN က သတင်းတင်ဆက်ခဲ့ဖူးသည်။ ဖက်ဒရယ်ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေအရ ဖက်ဒရယ်ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန်ရည်ရွယ်သည့် ပါတီသစ်တစ်ခုသည် ဖက်ဒရယ်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်သည့်ကိစ္စများတွင် ငွေကြေးမည်သို့ရရှိသည်၊ မည်သို့သုံးစွဲသည် စသည့် အသုံးစရိတ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ကော်မရှင်ထံတွင် မှတ်ပုံတင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ဖက်ဒရယ်ကမ်ပိန်းဘဏ္ဍာရေးဥပဒေနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအရ နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အသုံးစရိတ်အား ထိန်းချုပ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ဖက်ဒရယ်ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံသို့ အစီရင်ခံစာ ပုံမှန်တင်သွင်းရသည်။

အီလွန်မတ်ကမူ သူ၏ ပါတီသစ်အနေဖြင့် လာမည့်နှစ် နှစ်လယ်ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်း တက်ကြွသည့်နိုင်ငံရေးအင်အားစုတစ်ခု ဖြစ်လာမည်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယင်းမှာ အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်နှစ်ရပ်လုံးတွင် အမတ်နေရာအနည်းငယ်ရရှိအောင် ကနဦး ထောက်ပံ့ပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ၎င်း၏ တွစ်တာစာမျက်နှာတွင် လွှင့်တင်ခဲ့သည်။ အီလွန်မတ်၏ ကုမ္ပဏီများနှင့် ချုပ်ဆိုထားသည့် စာချုပ်များကိုလည်း ပြန်လည်စဉ်းစားသုံးသပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က ထုတ်ပြောခဲ့သေးသည်။

ဘီလျံနာသူဌေးကြီး အီလွန်မတ်ကမူ Republican ပါတီနှင့် Democratic ပါတီသာရှိသည့် နှစ်ပါတီစနစ်အတွက် အခြားရွေးချယ်စရာတစ်ခုအဖြစ် America Party ကို တည်ထောင်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း ၎င်း၏တွစ်တာစာမျက်နှာတွင် ကြေညာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပါတီသစ်အား အမေရိကန် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံတွင် တရားဝင်မှတ်ပုံတင်ခွင့် ရ မရဆိုသည်မှာလည်း ရှင်းလင်းမှု မရှိသေးပါ။ အမေရိကန်တွင် မွေးဖွားခဲ့သူမဟုတ်သည့် အီလွန်မတ်အနေဖြင့် အမေရိကန်သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန်အရည်အချင်းပြည့်မီမှု ရှိ မရှိနှင့် ပါတီကို မည်သူက ဦးဆောင်မည်ဆိုသည်မှာလည်း ရှင်းလင်းမှုမရှိသေးပါ။ အီလွန်မတ်ကမူ အမေရိကန်တွင် ပါတီသစ်တစ်ခု ရှိသင့်၊ မရှိသင့်နှင့်ပတ်သက်၍ တွစ်တာသုံးစွဲသူများအား

သဘောထားမေးမြန်းသည့် ပို့စ်တစ်ခုလည်း လွှင့်တင်ခဲ့သည်။ ယခုပုံစံအတိုင်း အချိန်ဖြုန်းနေပါက မိမိတို့နိုင်ငံ ဒေဝါလီခံရတော့မည်ဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ပြည်သူများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွင်း နေထိုင်ရခြင်းမဟုတ်ဘဲ တစ်ပါတီစနစ်အတွင်း နေထိုင်နေကြရခြင်း ဖြစ်သည်ဟုလည်း ရေးသားခဲ့သည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲတွင် Libertarian Party, Green Party နှင့် People's party တို့မှ သမ္မတလောင်းများသည် ဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် ဒီမိုကရက်ပြိုင်ဘက်ကင်မလာဟားရစ်တို့အား ရပ်တန့်ရန်ကြိုးပမ်းခဲ့သော်လည်း အောင်မြင်မှုမရှိခဲ့ပါ။ အီလွန်မတ်သည် ရွေးကောက်ပွဲကာလအတွင်းက ဒေါ်နယ်ထရမ့်အား အခိုင်အမာထောက်ခံခဲ့သူဖြစ်ပြီး လေးနှစ်အရွယ်သားငယ်အား အိမ်ဖြူတော်ဘဲဥပုံရုံးခန်းသို့ပင် ခေါ်ဆောင်လာခဲ့ဖူးသည်။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်အားအိမ်ဖြူတော်သို့ တစ်ကျော့ပြန်ရောက်ရှိစေရေးအမေရိကန်ဒေါ်လာ သန်း ၂၅၀ အကုန်အကျခံသုံးစွဲပြီး ကူညီပေးခဲ့သူဖြစ်သည်။ သို့သော် လျှပ်စစ်ကားထုတ်လုပ်သည့် Tesla ကို ပိုင်ဆိုင်သောအီလွန်မတ်အတွက် သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်၏ One Big Beautiful Bill ဥပဒေတွင် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျှော့ချရေး အထောက်အကူဖြစ်သည့် Green Transition အပေါ် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမရှိခဲ့ပါ။ အီလွန်မတ်သည် သမိုင်းတွင်မည်သည့် လူသားထက်မဆို အကူအညီများ ရရှိခဲ့ကြောင်း၊ အဆိုပါအကူအညီများသာ မရပါက အီလွန်မတ်အနေဖြင့် ဆိုင်များပိတ်ပြီး တောင်အာဖရိကပြန်ရပါလိမ့်မည်ဟု သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က ၎င်း၏ လူမှုမီဒီယာပလက်ဖောင်းဖြစ်သည့် Truth Social တွင် လွှင့်တင်ခဲ့သည်။ ဘီလျံနာသူဌေးကြီး အီလွန်မတ်သည် အမေရိကန်အစိုးရအတွက် ရော့ကက်များ ပစ်လွှတ်နိုင်သည့် SpaceX ကို ပိုင်ဆိုင်ထားသကဲ့သို့ အမေရိကန်နှင့် ဥရောပကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့များအတွက် ဂြိုဟ်တုဆက်သွယ်ရေးဝန်ဆောင်မှု ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည့် Starlink ကုမ္ပဏီကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ထားသူ ဖြစ်သည်။

ဖက်ဒရယ်အစိုးရဆီကနေ အီလွန်မတ်၏ ကုမ္ပဏီလက်ခံရရှိနေသည့် ဒေါ်လာဘီလီယံနှင့်ချီနေသည့်ငွေကြေးများအား ဖြတ်တောက်ပြီး တောင်အာဖရိကဖွားတိုင်ကွန် အီလွန်မတ်အား ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးမည်ဟု သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က မကြာသေးမီကပင်ထုတ်ပြောခဲ့သည်။ ၂၀၀၂ ခုနှစ်ကတည်းက အမေရိကန်နိုင်ငံသားခံယူထားသည့် အီလွန်မတ်အား ပြည်နှင်ဒဏ်ပေးမည်လားဟု မေးမြန်းရာတွင် တစ်ချက်စောင့်ကြည့်ပါမည်ဟု သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က သတင်းထောက်များကို ဖြေဆိုခဲ့သည်။ အီလွန်မတ် တည်ထောင်မည့်ပါတီသစ်သည် ၂၀၂၆ ခုနှစ် ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲအပေါ်တွင် မည်မျှအကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည် ဆိုသည်မှာမူ ခန့်မှန်းရန် မလွယ်သေးပါ။ သို့သော် သမ္မတရွေးကောက်ပွဲမှာမူ ကြားဖြတ်ရွေးကောက်ပွဲအပြီး နှစ်နှစ်အကြာ ၂၀၂၈ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပမည်ဖြစ်သည်။ အီလွန်မတ်ကလည်း အောက်လွှတ်တော်နှင့် အထက်လွှတ်တော်ကြား ဝင်ရောက်မည့် နိုင်ငံရေးမုန်တိုင်း အစီအမံတစ်ရပ်အား ရေးဆွဲခဲ့သည်။ အဆိုပါအစီအမံမှာ ပါတီကြီးနှစ်ခုကြား အရေးကြီးသည့် ဥပဒေပြုရေးကိစ္စများတွင် အဆုံးအဖြတ်မဲဖြစ်လာရန် ရည်ရွယ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

အီလွန်မတ်၏ ကုမ္ပဏီတွင် အစုရှယ်ယာဝင်ထားကြသူများကလည်း အီလွန်မတ်၏ နိုင်ငံရေးရည်မှန်းချက်အား ရှင်းရှင်းလင်းလင်းသိလိုကြသည်။ ဥပဒေအားထောက်ခံသည့်

လွှတ်တော်အမတ်များအား အမတ်နေရာထပ်မရအောင် နိုင်ငံရေးပါတီသစ်တစ်ခု တည်ထောင်ပြီး ငွေကြေး ပုံအောသုံးသွားမည်ဟု အီလွန်မတ်က ပြောဆိုခဲ့ဖူး သည်။ သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်ကလည်း ဖက်ဒရယ်အစိုးရ ထံကနေ အီလွန်မတ်၏ ကုမ္ပဏီက လက်ခံရရှိနေသည့် ဒေါ်လာ ဘီလီယံများစွာကို ဖြတ်တောက်ပစ်မည်ဟု ပြန်လည်ခြိမ်းခြောက်ခဲ့သည်။ Republicans အမတ်များ ကမူ ဘီလျံနာသူဌေးကြီး အီလွန်မတ်နှင့် သမ္မတဒေါ်နယ် ထရမ့်တို့ကြား ခုတစ်မျိုး၊ တော်ကြာတစ်မျိုး ဆက်ဆံ ရေးကြောင့် ၂၀၂၆ ခုနှစ် လွှတ်တော်ကြားဖြတ်ရွေး ကောက်ပွဲကာလတွင် ၎င်းတို့၏ အသာစီးရနိုင်မှုအပေါ် ထိခိုက်လာမည်ကိုစိုးရိမ်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောဆို လာကြသည်။

"အမေရိကန် နိုင်ငံရေးတွင် ပါတီသစ်တစ်ခု တည်ထောင်ပြီး လူထုကြား ထိုးဖောက်ဝင်ရောက် စည်းရုံးရန်မှာ အတော်မလွယ်ကူသည့် ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။"

သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့် ဘယ်လိုတုံ့ပြန်လဲ

တတိယပါတီတစ်ခု တည်ထောင်ခြင်းသည် အဓိပ္ပာယ်မဲ့ကြောင်း၊ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် နှစ်ပါတီ စနစ်မှာ အခြေကျနေပြီဖြစ်ကြောင်း၊ တတိယမြောက် ပါတီသစ်တစ်ခု တည်ထောင်ခြင်းသည် ရှုပ်ထွေးမှုများ ဖြစ်စေနိုင်ကြောင်း သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က Air Force One ပေါ်သို့ မတက်မီတွင် သတင်းထောက်များကို ပြောဆိုသွားခဲ့သည်။ အီလွန်မတ်သည် အမေရိကန်နိုင်ငံ အား ကြွေးမြီမြင့်တက်လာစေနိုင်သည့် အစိုးရ၏မူဝါဒ များနှင့်ပတ်သက်၍ ထပ်ဖန်တလဲလဲ ဝေဖန်ခဲ့သည်။ အီလွန်မတ်သည် အချိန်တိုအတွင်း လူတိုင်းကို လျှပ်စစ် ကား တစ်စီးစီ ဝယ်လာအောင် ဖိအားပေးသည့် Electric Vehicle (EV) Mandate အတွက် တွန်းအားပေးနေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သမ္မတဒေါ်နယ်ထရမ့်က တုံ့ပြန်ခဲ့သည်။ သမ္မတ၏ အခွန်နှင့်အသုံးစရိတ်ဥပဒေကြမ်းကို ဇူလိုင်လ ၄ ရက်နေ့တွင် လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန်ခဲ့ရာ လျှပ်စစ် ကားများအတွက် အခွန်ဖြတ်တောက်မှု အစီအစဉ်မှာ ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့သည်။ အီလွန်မတ်၏ လျှပ်စစ်ကားနှင့် ပတ်သက်သည့်အဆိုပြုချက်အား အစကနဦးကတည်း က ဆန့်ကျင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဝယ်ယူသူများအား ၎င်းတို့နှစ်သက်ရာ ရွေးချယ်ဝယ်ယူခွင့်ပြုရမည်ဖြစ်

ကြောင်း၊ ခေတ်ဆီကား၊ ဟိုက်ဘရစ်ကား စသည်ဖြင့် နှစ်သက်ရာ ဝယ်ယူခွင့်ပြုရမည် ဖြစ်ကြောင်း၊ လျှပ်စစ်ကားကိုသာ ဝယ်ယူရမည်ဟု သတ်မှတ်၍မရကြောင်းလည်း သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ပြောဆိုခဲ့သည်။ သမ္မတ၏ အခွန်နှင့်အသုံးစရိတ်ဥပဒေတွင် နယ်စပ်လုံခြုံရေး၊ ကာကွယ်ရေး၊ စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ရေးတို့နှင့်ပတ်သက်၍ တိုးမြှင့်သုံးစွဲရန်၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှုနှင့် စားနပ်ရိက္ခာထောက်ပံ့ရေး အစီအစဉ်များ ဖြတ်တောက်ရေးတို့ကိုလည်း ထည့်သွင်းထားသည်။

မလွယ်တာကို လုပ်ချင်သူ

စစ်တမ်းအချို့အရ အမေရိကန်မဲဆန္ဒရှင်များသည် Republican နှင့် Democratic ပါတီနှစ်ရပ်လုံးအပေါ်တွင်စိတ်ကုန်နေကြသည်ဟုဆိုသည်။ သို့သော် အမေရိကန်ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်သည် နိုင်သူအကုန်ယူသည့် First-Past-The-Post (FPTP)စနစ်ဖြစ်ရာ ပါတီသစ်တစ်ခု အတွက် အနိုင်ရရန်ခက်ခဲသည်။ ပါတီကြီးများတွင် အလှူရှင်ကွန်ရက်ကြီးများ၊ မဲဆန္ဒရှင် အချက်အလက် (Database) များနှင့် ပြည်နယ်နှင့် ဒေသအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများလည်း ရှိထားပြီးဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ပါတီကြီးများတွင် ၎င်းတို့အား ကျားကန်ပေးထားသည့် မီဒီယာအဖွဲ့ အစည်းကြီးများလည်း အသီးသီး ရှိကြပြီးဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်ရာ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးတွင် ပါတီသစ်တစ်ခု တည်ထောင်ပြီး လူထုကြားထိုးဖောက်ဝင်ရောက် စည်းရုံးရန်မှာ အတော် မလွယ်ကူသည့် ကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဘီလျံနာသူဌေးကြီး အီလွန်မတ်ကလည်း ထိုမလွယ်ကူသည့်အရာကိုပင် ရအောင်လုပ်ချင်နေသူဖြစ်ရာ Republican ၊ Democrat ပါတီတို့နှင့် ပခုံးချင်းယှဉ်နိုင်သည့်ပါတီတစ်ခု ဖြစ်မလာနိုင်သော်လည်း ပါတီနှစ်ခုကြား အဆုံးအဖြတ်ပေးနိုင်သည့် ပါတီသစ်တစ်ခု ပေါ်ထွက်မလာနိုင်ဟု မဆိုနိုင်ကြောင်း တင်ပြ လိုက်ရသည်။

ကျော်နိုင်တင့်

Ref : – https://ballotpedia.org/List_of_political_parties_in_the_United_States
– https://edition.cnn.com/2025/07/05/politics/elon-musk-political-party
– https://www.bbc.com/news/articles/c1dn04lvgpdo
– https://www.aljazeera.com/news/2025/7/6/elon-musk-launches-the-america-party-as-feud-with-trump-escalates
– https://timesofindia.indiatimes.com/world/us/to-give-you-your-freedom-back-elon-musk-officially-launches-new-political-party-names-it-the-america-party/articleshow/122272674.cms
– https://www.bbc.com/news/articles/cy4n09lpz41o
– https://www.history.com/articles/two-party-system-american-politics

xkdif;EdkifiHu; tusyftwnfESifh
qdkif;rfpDwdkOmuaycef

xGef;rif;oef;

❝ထိုင်းနဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားကြား
၂၀ ရာစု အစောပိုင်းကရေးဆွဲခဲ့တဲ့ မြေပုံကြောင့်
နယ်မြေတချို့နဲ့ ဘုရားကျောင်းပိုင်ဆိုင်မှု အငြင်းပွားနေကြတာဟာ
သခွတ်ပင်က မီးတကျည်ကျည်ဖြစ်နေတဲ့ ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။❞

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ပြီးခဲ့တဲ့ မေလကစပြီးဖြစ်ခဲ့တဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံရဲ့နိုင်ငံရေးဂယက်ဟာ တော်တော်လေး ကသောင်းကနင်းနိုင်တယ်လို့ ဆိုရပါမယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာခုံရုံးက ဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်ရှင်နာဝပ်ကို ရာထူးကနေ ဆိုင်းငံ့ဖို့ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့မှာ ဆုံးဖြတ်လိုက်ပါတယ်။

ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်နဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဟွန်ဆန်တို့ ဖုန်းပြောဆိုမှုမှာ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ပြောခဲ့တဲ့စကားတချို့ဟာ ကျင့်ဝတ်နဲ့မညီခဲ့ဘူးဆိုကာ ထိုင်းအတိုက်အခံလွှတ်တော်အမတ်တွေက ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာခုံရုံးကို တိုင်ကြားခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ အတိုက်အခံအမတ်တွေရဲ့တိုင်ကြားမှုကို ဖွဲ့စည်းပုံခုံရုံးက ကြားနာခဲ့ပြီး အဖွဲ့ဝင်တွေရဲ့ မဲအရေအတွက် ၇ မဲ ၂ မဲနဲ့ဆုံးဖြတ်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။ ဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်ရှင်နာဝပ်ကို ရာထူးကနေဆိုင်းငံ့ထားဖို့ နိုင်ငံ့ဖွဲ့စည်းပုံခုံရုံးက ဆုံးဖြတ်လိုက်တဲ့တစ်နေ့တည်းမှာပဲ ပေထုန်တန်အစိုးရအဖွဲ့ကို နောက်ကွယ်ကနေ ကြိုးကိုင်သူလို့ရှုမြင်ခံရတဲ့ သူ့ဖခင် သက်ဆင်ရှင်နာဝပ် လည်း အရင်အမှုဟောင်းကို ပြန်လည်ရင်ဆိုင်ရမှာဖြစ်တာကြောင့် ဒါဟာတိုက်ဆိုင်မှု မဟုတ်ဘူးလို့ဆိုရပါမယ်။ သက်ဆင်ဟာလွန်ခဲ့တဲ့ ၉ နှစ်တုန်းက တောင်ကိုရီးယားသတင်းစာတစ်ခုနဲ့ အင်တာဗျူးမှာ ထိုင်းဘုရင်စနစ်ကို စော်ကားတယ်ဆိုတဲ့အမှုနဲ့ တရားစွဲဆိုခံခဲ့ရတာဖြစ်ပြီး တော်ဝင်ဥပဒေကို ချိုးဖောက်မှု ပြစ်မှုထင်ရှားခဲ့ရင်ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်အထိ ကျခံရနိုင်ဖွယ် ရှိပါတယ်။ ဒါကြောင့် သက်ဆင်မိသားစုရဲ့ ကံကြမ္မာငင်ချိန်လို့တောင် ဆိုရမလိုဖြစ်နေပါတယ်။

ပရယ်ဗီဟား သို့မဟုတ် ဓာတ်ရဲ့အစ

ထိုင်းနဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားကြား ၂၀ ရာစု အစောပိုင်းကရေးဆွဲခဲ့တဲ့ မြေပုံကြောင့် နယ်မြေ

တချို့နဲ့ ဘုရားကျောင်းပိုင်ဆိုင်မှု အငြင်းပွားနေကြတာဟာ သခွတ်ပင်က မီးတကျည်ကျည် ဖြစ်နေတဲ့ကိစ္စ ဖြစ်ပါတယ်။ ကုလသမဂ္ဂအမွေအနှစ်ဖြစ်တဲ့ Preah Vihear (ပရယ်ဗီဟား) ဟိန္ဒူဘုရားကျောင်းဟာ ၁၉၀၄ – ၁၉၀၇ ခုနှစ်မှာ ပြင်သစ်နဲ့ အင်္ဂလိပ်တို့ သတ်မှတ်ခဲ့တဲ့ မြေပုံအရ ကမ္ဘောဒီးယားဘက်မှာတည်ရှိပေမယ့် ထိုင်းဘက်ကသာ အလွယ်တကူဝင်ရောက်နိုင်ပါတယ်။

မိုင်ငါးရာလောက် ရှည်လျားတဲ့ နယ်စပ်က ဘုရားကျောင်းပိုင်ဆိုင်အငြင်းပွားမှုကို ကမ္ဘောဒီးယားက နိုင်ငံတကာတရားရုံး (အိုင်စီဂျေ)ကို အကူအညီတောင်းခဲ့ဖူးပြီး ၁၉၆၂ ခုနှစ်နဲ့ ၂၀၁၃ ခုနှစ် နှစ်ကြိမ်လုံးမှာ ကမ္ဘောဒီးယားဘက်က အနိုင်ရခဲ့ပါတယ်။ ဒီနယ်မြေကို ကမ္ဘောဒီးယားပိုင်ဆိုင်ကြောင်း တရားရုံးက ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပေမယ့် ထိုင်းဘက်က လက်မခံဘူးလို့ တုံ့ပြန်ခဲ့ပါတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့ မေလမှာ ထိုင်းနဲ့ နယ်စပ်အငြင်းပွားမှုကို ကူညီဖြေရှင်းပေးဖို့ ကမ္ဘောဒီးယားက နိုင်ငံတကာတရားရုံး (အိုင်စီဂျေ)ကိုထပ်ပြီး တောင်းဆိုလိုက်တာကြောင့် အိမ်နီးချင်းနှစ်နိုင်ငံကြား အခြေအနေတင်းမာလာခဲ့ပြီး အပြန်အလှန်ပစ်ခတ်ကြလို့ ကမ္ဘောဒီးယား စစ်သားတစ်ယောက် သေဆုံးခဲ့ပါတယ်။ နယ်စပ်တစ်လျှောက် နှစ်နိုင်ငံစစ်တပ်တွေ တပ်လှန့်ခဲ့ကြပြီး အပြန်အလှန် ခြိမ်းခြောက်ခဲ့ကြပါတယ်။

ဇွန်လ ၁၄ ရက်မှာပြုလုပ်တဲ့ နှစ်နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ပူးတွဲကော်မရှင် (JBC) အစည်းအဝေးမှာ နယ်နိမိတ်မှတ်တိုင် တည်နေရာသတ်မှတ်မှု၊ နည်းပညာအသုံးပြု ဓာတ်ပုံမြေပုံမှတ်တမ်း (Orthophoto Maps) ရယူဖို့ စတဲ့ အချက်တွေကို သဘောတူနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီလိုသဘောတူညီချက်ရချိန်မှာပဲ ကမ္ဘောဒီးယားဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဟွန်ဆန်က နယ်စပ်ကန့်သတ်ချက်တွေကို ၂၄ နာရီအတွင်း ရုပ်သိမ်းဖို့ ပြောလာခဲ့ပါတယ်။ မရုပ်သိမ်းရင် ထိုင်းကုန်ပစ္စည်းတွေကို နယ်စပ်ဖြတ်သန်းခွင့်ပိတ်မယ်လို့ ဟွန်ဆန်က သူ့ရဲ့ လူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာပေါ် ရေးသားခဲ့ပါတယ်။ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ကတော့ ဒီလိုမျိုးလူမှုကွန်ရက်စာမျက်နှာပေါ် ရေးသားချက်တွေဟာ နှစ်နိုင်ငံအရေးဖြေရှင်းရာမှာ အကူအညီမဖြစ်ဘူးလို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါကြောင့် ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်ဟာ လုံခြုံရေးတာဝန်ရှိသူတွေနဲ့ တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး နယ်စပ်ဂိတ်တွေ ဖွင့်လှစ်တဲ့အချိန်ကို ပြန်လည်သတ်မှတ်ဖို့ ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့ပါတယ်။

ငှက်မသိ ဆက်ရက်ချိုးထင်

ဇွန်လ ၁၈ ရက်နေ့မှာတော့ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်နဲ့ ကမ္ဘောဒီးယား ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဟွန်ဆန်တို့ ဖုန်းပြောထားတဲ့ အသံဖိုင်တစ်ခု ဆိုရှယ်မီဒီယာထက်မှာ ပေါက်ကြားလာပါတယ်။ ဒီအသံဖိုင်ထဲမှာ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်က ထိုင်းစစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိတွေကို ဆန့်ကျင်ပြောဆိုတာတွေ ပါလာပါတယ်။ အသံဖိုင်ထဲမှာ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်က ဟွန်ဆန်ကို သူ့အပေါ် နားလည်ပေးဖို့ တိုက်တွန်းထားပြီး နှစ်နိုင်ငံကြား ငြိမ်းချမ်းရေးကို လိုလားကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ ပေထုန်တန်က "ဦးလေး(ဟွန်ဆန်ကို ရည်ညွှန်း)ကို ကျွန်မတို့နဲ့ သဘောထား ဆန့်ကျင်တဲ့ ထိုင်းဒုတိယစစ်တပ်မှူးလိုမျိုး လူတွေပြောတာ နားမထောင်စေချင်ဘူး။ ဦးလေး သူတို့ပြောတာတွေကို စိတ်မဆိုးစေချင်ပါဘူး။ သူ (စစ်တပ်မှူး) က သူ့ကိုယ်သူ တော်ကြောင်းပြချင်လို့ ပြောတာပါ။ ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံအတွက်သိပ်ပြီး အရာမရောက်ဘူး။ ဒါဟာ

ထိုင်းအစိုးရရဲ့ သဘောထားလည်း မဟုတ်ဘူး။ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကလည်း အရင်တုန်းကလို ငြိမ်းချမ်းချင်ပါတယ်”လို့ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်က ပြောထားပါတယ်။

ကမ္ဘောဒီးယားဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဟွန်ဆန်ကတော့ ဒီအသံဖိုင်ဟာ သူနဲ့ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်တို့ ဖုန်းပြောခဲ့တဲ့ အသံဖိုင်မှန်ကန်ကြောင်းအတည်ပြုခဲ့ပြီး ပေါက်ကြားလာတဲ့ အသံဖိုင်ဟာ ၁၇ မိနစ်ကြာ ပြောဆိုမှုရဲ့ အစိတ်အပိုင်းလေးတစ်ခုမျှသာ ဖြစ်တယ်လို့လည်း သူကဆိုပါတယ်။ ဟွန်ဆန်က ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ဟာ အရင်က ကမ္ဘောဒီးယားကို သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲနဲ့ ဆိုရှယ်မီဒီယာမှာ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်မဆန်ဘူးလို့ စွပ်စွဲခဲ့ဖူးကြောင်း၊ ဒါပေမဲ့ အခုဖုန်းခေါ်ဆိုမှုမှာ သူ့ရဲ့ လေသံက ပြောင်းပြန်သာဖြစ်နေကြောင်း ပြောဆိုခဲ့ပါတယ်။ ဒီအသံဖိုင် အပြည့်အစုံကို ကမ္ဘောဒီးယားအရာရှိ ၈၀ ဦးလောက်ကိုနားထောင်စေခဲ့ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပြီး ထိုင်းဘက်က တောင်းဆိုမယ်ဆိုရင် အသံဖိုင်တစ်ခုလုံးကို မပြင်ဆင်ဘဲပို့ပေးဖို့ ဆန္ဒရှိကြောင်း ကြေညာခဲ့ပါတယ်။

ထိုင်းနိုင်ငံရဲ့ ဆိုရှယ်မီဒီယာပေါ်မှာ ဝေဖန်မှုတွေ မြင့်တက်လာချိန်မှာ ဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်က သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲ အရေးပေါ်ပြုလုပ်ပြီး အခြေအနေကို ဖြေရှင်းခဲ့ပါတယ်။ အသံဖိုင်ထဲက အသံဟာ သူမရဲ့အသံဖြစ်ကြောင်း အတည်ပြုခဲ့ပါတယ်။ ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်က ဟွန်ဆန်ဟာ ထိုင်းဒုတိယတပ်မှူးရဲ့ ပြောဆိုမှုတွေကြောင့် စိတ်ဆိုးနေခဲ့တာကြောင့် ဟွန်ဆန်ကို အဲဒီပြောစကားတွေကို အတည်မယူဘဲ အခြေအနေတင်းမာမှုကို လျှော့ချဖို့ရည်ရွယ်ခဲ့တာသာ ဖြစ်တယ်လို့ ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ သူမက မိမိကိုယ်ကို “တူမ”လို့ ရည်ညွှန်းပြီး ဟွန်ဆန်ကို “ဦးလေး”လို့ ခေါ်ဆိုခဲ့တာဟာ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဖုန်းပြောဆိုတဲ့ ပုံစံကြောင့်လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒီလိုမျိုး ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဖုန်းပြောဆိုမှုတွေကို လူသိရှင်ကြား မထုတ်ဖော်သင့်ဘူးလို့လည်း သူမက ဆိုပါတယ်။ “သူ(ဟွန်ဆန်) လိုချင်တာက ကျွန်မတို့ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးကို ဂရုမစိုက်ဘဲ သူ့အတွက် လူထုထောက်ခံမှုရဖို့ပဲဆိုတာ ရှင်းနေပါတယ်။ သူ့ရဲ့ လူကြိုက်များမှု လျော့ကျသွားပြီလို့ တစ်ချိန်က ကျွန်မကို ပြောဖူးပါတယ်”လို့ သူမက ဆိုပါတယ်။ သူမရဲ့ အစိုးရအဖွဲ့ဟာ ထိုင်းစစ်တပ်ကို ဆန့်ကျင်တယ်ဆိုတဲ့ စွပ်စွဲချက်တွေကို တုံ့ပြန်ရာမှာတော့ ဝန်ကြီးချုပ်က ဒီကိစ္စဟာ နားလည်မှုလွဲမှားခဲ့တာဖြစ်တယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ထိုင်းနဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားဟာ အရင်က တင်းမာမှုတွေဖြစ်ချိန်မှာ စစ်ဘက်ခေါင်းဆောင်တွေအနေနဲ့ ပြင်းထန်တဲ့ မှတ်ချက်တွေပေးတာက ပုံမှန်သာဖြစ်ပြီး သူမရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်က ဟွန်ဆန် အလွန်အကျွံ တုံ့ပြန်တာကို တားဆီးချင်တာ သက်သက်သာ ဖြစ်တယ်လို့ ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ သူမအနေနဲ့ ကမ္ဘောဒီးယားခေါင်းဆောင်နဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးစကားပြောဆိုမှုတွေ ထပ်မံပြုလုပ်တော့မှာ မဟုတ်ဘူးလို့ ပြောကြားရင်း သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲကို နိဂုံးချုပ်ခဲ့ပါတယ်။

ကမ္ဘောဒီးယားဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ဟွန်ဆန်က သူငယ်ချင်း သက်ဆင်ရဲ့ သမီးကြောင့် နှစ်ပေါင်း ၃၀ ကြာ ဆက်ဆံရေး ပျက်စီးခဲ့တယ်လို့ ဖနွမ်းပင်ပို့စ် သတင်းဌာနမှာ ဖော်ပြပါတယ်။ နောက်ပြီး ဟွန်ဆင်က ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း သက်ဆင်ဟာ ထိုင်းလူထုနဲ့ အာဏာပိုင်တွေကို လှည့်ဖြားဖို့၊ တရားစွဲခံထားရတာကို ရှောင်ရှားဖို့ ဝေဒနာခံစားနေရသယောင် တစ်ဆိတ်ကို တစ်အိတ်လုပ်ခဲ့တာလို့ ဖွင့်ချခဲ့ပါတယ်။

ထွက်ပြီးဆင်စွယ် ပြန်ဝင်ရိုးမရှိ

ဒီအသံဖိုင်ပေါက်ကြားမှုကြောင့် ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် ရာထူးကနုတ်ထွက်ပေးဖို့ ဘန်ကောက်မှာ လူတစ်ထောင်ခန့်က ဘန်ကောက်ရဲ့ အဓိကအချက်အချာကျတဲ့နေရာဖြစ်တဲ့ Victory Monument မှာ ဆန္ဒပြတောင်းဆိုခဲ့ကြပါတယ်။ ထိုင်းပညာရှင် ၁၄၃ ဦးကလည်း ဝန်ကြီးချုပ်ကို ရာထူးကနေဖယ်ရှားပေးဖို့ ဘုရင်ထံတောင်းဆိုခဲ့ပါတယ်။ ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ အဖွဲ့အတွင်းမှာလည်း ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးအပါအဝင် ဝန်ကြီးတချို့ နုတ်ထွက်စာတင်ပါတယ်။ နုတ်ထွက်တဲ့ဝန်ကြီးတွေက ညွန့်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာ ဝန်ကြီးနေရာ ခုနစ်နေရာထက်မနည်း ယူထားခဲ့တဲ့ ဖွန်ကျန်ထိုင်းပါတီက ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီပြဿနာတွေမတိုင်ခင်မှာလည်း ဝန်ကြီးချုပ် တာဝန်ယူထားတဲ့ ပေထုန်တန်အပေါ် ဖခင်ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း သက်ဆင်ရဲ့ စိုးမိုးခြယ် လှယ်မှုတွေရှိတယ်ဆိုတဲ့ စွပ်စွဲချက်တွေရှိခဲ့ပါတယ်။ ဒါတင်မက ဖွန်ကျန်ထိုင်းပါတီက တာဝန်ယူထားတဲ့ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးနေရာကို ဝန်ကြီးချုပ်ရဲ့ ဖုအာထိုင်းပါတီဘက်က လိုလားသူနဲ့ လဲလှယ်မယ်ဆိုတဲ့ သက်ဆင်ရဲ့ ပြောဆိုချက်တွေကြောင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အကွဲအပြဲတွေ စတင်ခဲ့တာဖြစ်ပါတယ်။

ဇွန်လ ၂၀ ရက်မှာတော့ ထိုင်း–ကမ္ဘောဒီးယားနယ်စပ် အူဘုန်ရတ်ချာဌာနီမြို့က အမှတ်(၂)တပ်နယ်မြေကွပ်ကဲမှုဌာနကို ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ် သွားရောက်ခဲ့ပါတယ်။ ကွပ်ကဲမှု နယ်မြေရဲ့ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီးအဆင့်ရှိ ဘွန်ဆင်ပက်ခ်လန်ခ်က ထိုင်းဝန်ကြီးချုပ်ကို ကြိုဆိုခဲ့ ပါတယ်။ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဘွန်ဆင်ပက်ခ်ခန်ခ်ဟာ ဟွန်ဆန်နဲ့ ဖုန်းပြောခဲ့တဲ့အသံဖိုင်မှာ ပေထုန်တန်ထည့်ပြောခဲ့တဲ့ ထိုင်းစစ်တပ်အရာရှိ ဖြစ်ပါတယ်။ သူကတော့ အစိုးရနဲ့ စစ်တပ် ကြား စည်းလုံးမှုကိုပြတဲ့ ခရီးစဉ်ဖြစ်သလို နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေးတပ်ဖွဲ့ဝင်တွေကို အား ပေး ထောက်ပံ့ဖို့လို့ဆိုပါတယ်။ ပေထုန်တန်က ကမ္ဘောဒီးယားဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်းနဲ့ ဖုန်း ပြောဆိုမှုမှာ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဘွန်ဆင်ရဲ့နာမည်ကို ထည့်ပြောရတာက စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေး နည်းဗျူဟာဖြစ်ကြောင်း ရှင်းပြခဲ့သလို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ တောင်းပန်ဖို့လာတာလို့ ပြောခဲ့ပါ တယ်။ ဒုတိယဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဘွန်ဆင်ကလည်း ဘာမှပြဿနာမရှိကြောင်းနဲ့ အခြေအနေတွေကို နားလည်ကြောင်း ပေထုန်တန်ကို တုံ့ပြန်ခဲ့ပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ နိုင်ငံရဲ့ လက်ရှိပြဿနာတွေကို ဖြေရှင်းမှုမှာ ဝန်ကြီးချုပ်က သတိရှိရှိ အာရုံစိုက်ပြီး စနစ်တကျလုပ်တာမျိုးကို သူ့အနေနဲ့ မြင်ချင်တယ်လို့ The Standard သတင်း ဌာနနဲ့ အင်တာဗျူးမှာ ဘွန်ဆင်က မှတ်ချက်ပေးပါတယ်။

လမ်းရိုးဟောင်းတွင် ဆင့်ကာမထွင်လို

အခုလို ထိုင်းနိုင်ငံရဲ့နိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းမြင့်မားလာချိန်မှာ စစ်အာဏာသိမ်းမှု ထပ်ဖြစ်မလားဆိုတဲ့ ထိုင်းပြည်သူတွေရဲ့ စိုးရိမ်မှုကလည်း မြင့်တက်လာပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ထိုင်းစစ်တပ်က နိုင်ငံရဲ့ ဒီမိုကရေစီနဲ့ အချုပ်အခြာအာဏာ ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အာရုံစူးစိုက် ထားကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့ပြီး ထိုင်းပြည်သူတွေအားလုံး စည်းလုံးကြဖို့ တိုက်တွန်း တောင်းဆို လိုက်ပါတယ်။ တစ်ဖက်မှာလည်း ထိုင်းညွန့်ပေါင်းအစိုးရအဖွဲ့ထဲမှာ အကွဲအပြဲတွေ ဖြစ်ပေါ် လာပါတယ်။ ထိုင်းစစ်တပ်ကို ထောက်ခံတဲ့ ကွန်ဆာဗေးတစ်အင်အားစုတွေဟာ ညွန့်ပေါင်း

အစိုးရက နုတ်ထွက်သွားခဲ့သလို အတိုက်အခံပါတီတွေကလည်း စစ်အာဏာသိမ်းမှု ထပ်ဖြစ်လာနိုင်ခြေကနေ တားဆီးဖို့အတွက် လွှတ်တော်ကိုဖျက်သိမ်းပြီး ရွေးကောက်ပွဲအသစ်တွေ ကျင်းပပေးဖို့ တောင်းဆိုနေပါတယ်။

ထိုင်းစစ်တပ် ပြောရေးဆိုခွင့်ရအရာရှိ ဗိုလ်ချုပ်ဝင်ထိုင် ဆူဗာရီက ထိုင်းစစ်တပ်ရဲ့ စစ်ဦးစီးချုပ်ဖြစ်သူ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပါနာ ကော်ဘလေ့ဒ်တက်ခ်ဟာ ထိုင်းရဲ့ လက်ရှိ နိုင်ငံရေး အခြေအနေတွေအတွက် စိုးရိမ်နေတယ်လို့ ပြောကြားခဲ့ပါတယ်။ ပြီးတော့ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပါနာက ထိုင်းပြည်သူတွေအနေနဲ့ စစ်တပ်ကို ယုံကြည်ပေးဖို့ တောင်းဆိုခဲ့ပြီး ထိုင်းစစ်တပ်ဟာ နိုင်ငံရဲ့ ဒီမိုကရေစီစနစ်အပေါ် သစ္စာစောင့်သိပြီး ထိုင်းဘုရင်ကို နိုင်ငံရဲ့ ဦးသျှောင်အဖြစ် မမိုတ်မသုန် လက်ခံ ယုံကြည်ထားဆဲဖြစ်တယ်လို့ ဗိုလ်ချုပ် ဝင်ထိုင်က ဆိုပါတယ်။ လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ အရှုပ်အထွေးတွေကို ဘက်ပေါင်းစုံက သုံးသပ်ပြီးတဲ့နောက် ထိုင်းအတွက် လောလောဆယ်အဓိက အလိုအပ်ဆုံးဟာ ပြည်သူတွေ စည်းလုံးကြဖို့ ဖြစ်တယ်လို့လည်း ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပါနာက သဘောထားထုတ်ပြန်ထားပါတယ်။ ဒါမှသာ နိုင်ငံရဲ့အချုပ်အခြာအာဏာကိုကာကွယ်ပြီး နိုင်ငံရဲ့အကျိုးစီးပွားအတွက် အကောင်းဆုံးရွေးချယ်မှုတွေကို လုပ်ဆောင်နိုင်မှာဖြစ်တယ်လို့ ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ပါနာက ပြောပါတယ်။

ထိုင်းစစ်တပ်ဟာ လက်ရှိ ဝန်ကြီးချုပ် ပေထုန်တန်ရဲ့ ဖခင်ဖြစ်သူ သက်ဆင်ရှင်နာဝပ်၊ အဒေါ်ဖြစ်သူ ယင်လတ် ရှင်နာဝပ်တို့ ဝန်ကြီးချုပ်တွေအဖြစ် အသီးသီး တာဝန်ယူနေချိန်တွေမှာ အာဏာသိမ်းခဲ့ဖူးပါတယ်။ ထိုင်းနိုင်ငံရေးအကဲခတ်တွေက ထိုင်းမှာ နောက်တစ်ကြိမ် အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်လာတော့မယ်ဆိုတဲ့ ကောလာဟလတွေ ပျံ့နှံ့လာချိန်မှာ ထိုင်းစစ်ဦးစီးချုပ်ဆီက တိကျတဲ့ သဘောထားထုတ်ပြန်ချက်တစ်ခု ထွက်လာတာလို့ ပြောပါတယ်။ ဘုရင့်နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်တဲ့ ထိုင်းမှာ စစ်တပ်ဟာ နိုင်ငံရေးမှာပါ ဩဇာကြီးမားတဲ့ အစုအဖွဲ့တစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်နေပြီး နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့တွေဟာ စစ်တပ်ရဲ့ ရန်သူ၊ ပစ်မှတ်မဖြစ်အောင် သတိကြီးကြီး

“ဘုရင့်နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်တဲ့ ထိုင်းမှာ စစ်တပ်ဟာ နိုင်ငံရေးမှာပါ ဩဇာကြီးမားတဲ့ အစုအဖွဲ့တစ်ခုအဖြစ် ရပ်တည်နေပြီး နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့တွေဟာ စစ်တပ်ရဲ့ ရန်သူ၊ ပစ်မှတ်မဖြစ်အောင် သတိကြီးကြီး ရှောင်တိမ်းလေ့ရှိပါတယ်။”

ရှောင်တိမ်းလေ့ ရှိပါတယ်။ ၁၉၃၂ ခုနှစ်မှာ ထိုင်းက သက်ဦးဆံပိုင် ဘုရင်စနစ်ကို ဖျက်သိမ်းပြီး ချိန်ကတည်းက စစ်တပ်က အာဏာသိမ်းတဲ့ဖြစ်စဉ်အကြိမ်ပေါင်း ဒါဇင်နဲ့ချီ ကြုံတွေ့ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါတယ်။

တစ်ဗိုလ်ကျ တစ်ဗိုလ်တက်

ဇူလိုင် ၃ ရက်နေ့မှာတော့ ထိုင်းအစိုးရအဖွဲ့သစ်ဟာ ဘုရင့်ရှေ့မှောက်မှာ ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုခဲ့ပါတယ်။ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နဲ့ ပို့ဆောင်ရေးဝန်ကြီးဖြစ်သူ Suriya Jungrungreangkit (Pheu Thai ပါတီ) က ယာယီဝန်ကြီးချုပ်အဖြစ်ကျမ်းကျိန်ခဲ့ပေမယ့် နောက်ဆုံးအတည်ပြုတဲ့ ယာယီဝန်ကြီးချုပ်က Pheu Thai Party ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးဖြစ်တဲ့ ဒုတိယဝန်ကြီးချုပ်နဲ့ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီး ဖန်သမ် ဝေ့ချရာချိုင်း (Phumtham Wechayachai) ဖြစ်ပါတယ်။ သူက သက်ဆင်မိသားစုနဲ့ ဆွေမျိုးရင်းချာလိုရင်းနှီးပြီး သက်ဆင်ရဲ့ "Yes Man" တစ်ယောက်ဖြစ်ပါတယ်။ ပေထုန်တန်အစိုးရအဖွဲ့မတိုင်ခင် ယခင်ဝန်ကြီးချုပ် Srettha အစိုးရအဖွဲ့မှာ စီးပွားကူးသန်းဝန်ကြီးနဲ့ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ယူခဲ့ပါတယ်။ ချူလာလောင်ကွန်းတက္ကသိုလ်ကနေ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံအဓိကနဲ့ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့ရရှိခဲ့ပြီး နိုင်ငံရေးလောကထဲ မဝင်ခင်က ဆက်သွယ်ရေးကော်ပိုရေးရှင်းကြီးတစ်ခုဖြစ်တဲ့ Shin Corporation ရဲ့ CEO တာဝန်ကို ယူခဲ့ပါတယ်။

ဖန်သမ် ဝေ့ချရာချိုင်းဟာ ဝန်ကြီးချုပ်တစ်ယောက်ရဲ့ အခွင့်အာဏာအပြည့်အဝကို ရရှိမှာဖြစ်ပြီး ဝန်ကြီးတွေခန့်အပ်တာ၊ ဘတ်ဂျက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်တွေနဲ့ပတ်သက်ပြီး အမိန့်တွေ ထုတ်ပြန်နိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ ပေထုန်တန်ရှင်နာဝပ်ကတော့ အစိုးရအဖွဲ့သစ်မှာ ယဉ်ကျေးမှုဝန်ကြီးအဖြစ် တာဝန်ယူမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

သက်ဆင် Factors

နိုင်ငံရေးမှာ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း သက်ဆက်ရဲ့လွှမ်းမိုးမှုဟာ ကြီးမားပါတယ်။ ဒါကြောင့်လည်း သူ့ရဲ့ညီမ ဝန်ကြီးချုပ်ဟောင်း ယင်လတ်ရှင်နာဝပ်နဲ့ သမီးဖြစ်သူ ပေထုန်တန်တို့ရဲ့ အစိုးရအဖွဲ့တွေကို နောက်ကွယ်ကနေကြိုးကိုင်နေသူဖြစ်တယ်လို့ အတိုက်အခံတွေက စွပ်စွဲခဲ့ကြပါတယ်။

အထူးသဖြင့် ကက်ဘိနက်အဖွဲ့ဝင်တွေ ခန့်အပ်မှုနဲ့ နိုင်ငံရေးဗျူဟာ၊ Pheu Thai ညွန့်ပေါင်းအစိုးရကို လိုသလိုပုံသွင်းခြင်း၊ နိုင်ငံရေး အကွဲအပြဲတွေကြား ဖျန်ဖြေသူအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်း စတဲ့ ကိစ္စရပ်တွေမှာ သိသိသာသာလွှမ်းမိုးမှုရှိတယ်ဆိုတာ တွေ့ရပါတယ်။ ဒါဟာ တာဝန်ခံမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနဲ့ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်က တရားဝင်မဟုတ်တဲ့ အာဏာကို ကိုင်စွဲထားတဲ့ ထိုင်းနိုင်ငံရေးရဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆန်မှုဆိုင်ရာ စိုးရိမ်ပူပန်မှုတွေကို ဖြစ်ပေါ်စေပါတယ်။

ပြီးခဲ့တဲ့ ဇူလိုင် ၁၇ ရက်နေ့က ရက်သတ္တပတ် သုံးပတ်ကြာပျောက်ကွယ်နေတဲ့ သက်ဆင်ဟာ လူမြင်ကွင်းမှာပြန်ပေါ်လာပါတယ်။ သက်ဆင်က အခုပေထုန်တန်ရဲ့ အသံဖိုင် ပေါက်ကြားမှုကို တရားဝင်သံတမန်ရေးရာမဟုတ်ပေမယ့် မိသားစုချင်းရင်းနှီးမှုကို လူသိ

ရှင်ကြားဖောက်ဖျက်ခံရတယ်လို့ ရှုမြင်ပါတယ်။ National Institute of Development Administration က နိုင်ငံရေးသိပ္ပံနည်းပြတစ်ယောက်ဖြစ်တဲ့ Phichai Ratnatilaka Na Bhuket က ဒါဟာသူ့အနေနဲ့ အာဏာရအစိုးရရဲ့အရေးပါတဲ့အခန်းကဏ္ဍမှာ ရှိနေတုန်းပဲလို့ ကွန်ဆာဗေးတစ်အုပ်စုကို သတင်းပါးလိုတာလို့ ဆိုပါတယ်။ ပါတီထောက်ခံမှုအားကောင်းတဲ့ မြောက်ပိုင်းမှာ လူထုထောက်ခံမှု ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကနေ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းအထိကျဆင်းသွားတဲ့ အတွက် သူ့သမီးကို ကူညီဖို့ ရှေ့ထွက်လာခဲ့တာလို့လည်း ဆိုကြပါတယ်။ ဒါဟာ အန္တရာယ် များပြီး လူထုက ပေထုန်တန်ကို နိုင်ငံခြားရေးရာကိစ္စတွေမှာ အတွေ့အကြုံမရှိတဲ့သူလို့ ရှုမြင်စေနိုင်ပါတယ်။ Mr. Phichai ကဆက်ပြီး သက်ဆင်အနေနဲ့ သမီးဖြစ်သူ ပေထုန်တန် ရှင်နာဝပ်ကို ကူညီချင်တယ်ဆိုရင် ပါတီနဲ့ဝေးဝေးနေဖို့လိုကြောင်း၊ နောက်ကွယ်ကနေ ကြိုးမကိုင်ဘဲ မြေးတွေနဲ့အတူ အိမ်မှာ အေးအေးလူလူနေခြင်းကသာ ကူညီရာရောက်မယ်လို့ ဆိုပါတယ်။

ထွန်းမင်းသိန်း

Ref: – BBC; Thai prime minister suspended over leaked phone call
- Aljazeera; Court suspends Thailand's PM pending probe over leaked phone call
- AP News; Thailand swears in new Cabinet including suspended prime minister
- The Diplomat; Is Thailand on the Cusp of Another Military Coup?
- Bangkok Post; Thaksin has nothing to lose
- Wiki; Cambodian–Thai border dispute

tmqD,H ppfa&;toGift0ef; arQmfrSef;csuf (2045) ESifhtwlvufwGJyg;pD;&rnfhcif;

a'gufwm 0if;armif

"အာဆီယံ မျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅)၏ အသေးစိတ်ပုံစံသည်
ပေါင်းစပ်စည်းလုံးညီညွတ်သော စီးပွားရေး၊ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိပြီး
တက်ကြွသော အာဆီယံ၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သောချိတ်ဆက်မှုနှင့် ခံနိုင်ရည်ရှိသော၊
အားလုံးပါဝင်နိုင်ပြီး ပြည်သူကိုဗဟိုပြုသည့် အသိုက်အဝန်း၏
အဓိက လက္ခဏာများကို ဖော်ပြထားသည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အာဆီယံ ဘာလဲ၊ ဘယ်လဲ

နိုင်ငံတကာနှင့် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများအကြား ပိုမိုတောက်ပလာသည့် အာဆီယံ

(Globally Brighter ASEAN among International and Regional Organizations)

အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် ၁၀ နိုင်ငံမှာ အင်ဒိုနီးရှား(၁၉၆၇)၊ မလေးရှား(၁၉၆၇)၊ ဖိလစ်ပိုင်(၁၉၆၇)၊ စင်ကာပူ(၁၉၆၇)၊ ထိုင်း(၁၉၆၇)၊ ဘရူနိုင်း(၁၉၈၄)၊ ဗီယက်နမ်(၁၉၉၅)၊ လာအို(၁၉၉၇)၊ မြန်မာ(၁၉၉၇)၊ ကမ္ဘောဒီးယား(၁၉၉၉)နှင့် တီမောလက်စတီ(လေ့လာသူနိုင်ငံ) တို့ ဖြစ်ကြသည်။

အာဆီယံဒေသသည် ၂၀၂၃ ခုနှစ် စာရင်းအရ လူဦးရေ ၆၇၆ ဒသမ ၆ သန်းခန့်ရှိပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် တတိယမြောက် လူဦးရေအများဆုံးဒေသဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၈ ဒသမ ၄ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ကိုယ်စားပြုသည်။ အာဆီယံ၏ စုစုပေါင်း GDP သည် ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၈ ထရီလီယံသို့ ရောက်ရှိခဲ့ပြီး အမေရိကန်နိုင်ငံ(အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၇ ဒသမ ၇ ထရီလီယံ)၊ တရုတ်နိုင်ငံ(အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၇ ဒသမ ၈ ထရီလီယံ)၊ ဂျာမနီ (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၅ ထရီလီယံ)နှင့် ဂျပန် (အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၂ ထရီလီယံ)တို့နောက်တွင် ကမ္ဘာ့ပဉ္စမအကြီးဆုံးစီးပွားရေးအဖြစ် ရပ်တည်နေပါသည်။ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း (AEC) မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း(၂၀၂၆–၂၀၃၀) ကို ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်တွင် ကမ္ဘာ့စတုတ္ထအကြီးဆုံး စီးပွားရေးအစုအဖွဲ့အဖြစ် သတ်မှတ်ရန် ရည်မှန်းပြီး အာဆီယံ၏ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေးကို ခန့်မှန်းခြေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂ ထရီလီယံအထိ နှစ်ဆတိုးရန် ရည်မှန်းထားသည်။ အာဆီယံသည် ကမ္ဘာ့အဓိကစီးပွားရေးနိုင်ငံများအတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော မိတ်ဖက်အဖြစ် နည်းလမ်းကျကျ ထူထောင်ထားသည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင်

၎င်းသည် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်မှု၏ ၈ ရာခိုင်နှုန်း၊ ကမ္ဘာ့ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုး၏ ၅ ရာခိုင်နှုန်းနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ FDI ၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်းကို ဆွဲဆောင်ခဲ့သည်။

AEC မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၂၆–၂၀၃၀) ၏ တရားဝင် လူမှုရေးအသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့်အတူ အာဆီယံသည် ၎င်း၏ပြည်သူများနှင့် ရပ်ရွာလူထုအတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော သာယာဝပြောရေးကို အာမခံပြီး ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအတွက် မောင်းနှင်အားအဖြစ် ဒေသတွင်း၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပြန်လည်အတည်ပြုရန် ခိုင်မာသော၊ ရေရှည်တည်တံ့ပြီး အားလုံးပါဝင်သော အနာဂတ်ကို ပုံဖော်ရန် ပြတ်ပြတ်သားသား ခြေလှမ်းတစ်လှမ်းကိုလှမ်းလျက် လာမည့် ငါးနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့စတုတ္ထအကြီးဆုံး စီးပွားရေးအစုအဖွဲ့အဖြစ် ရောက်ရှိတက်လှမ်းလာနိုင်သည့် အလားအလာများက အာဆီယံကို ကမ္ဘာ့နိုင်ငံစုံ အဖွဲ့အစည်းများအကြား ပိုမိုထင်ပေါ်တောက်ပလာစေခဲ့ပါသည်။

အာဆီယံ တည်ထောင်ခဲ့ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ ငြိမ်းချမ်း၍ ကြွယ်ဝသော အသိုက်အဝန်းတစ်ခုအဖြစ် ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲစွာ ရပ်တည်နိုင်ရန်ဖြစ်ပြီး ယင်းရည်ရွယ်ချက် ပြည့်မီရန်အတွက် –

- ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု။
- ညီညွတ်မျှတသော စိတ်ဓာတ်များမှတစ်ဆင့် ဒေသတွင်းစီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ လူမှုရေးတိုးတက်မှု။
- ယဉ်ကျေးမှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့်မြှင့်တင်ရန်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

အာဆီယံအသိုက်အဝန်း၏ အဓိကမှတ်တိုင်များ (Milestones of ASEAN)

အာဆီယံအသိုက်အဝန်းအား ထူထောင်ရာတွင် သမိုင်းကြောင်းအားဖြင့် ဖြတ်သန်းခဲ့သည့် အဓိကမှတ်တိုင် (Milestone) များမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်သည်–

- ၁၉၆၇ ခုနှစ်၊ ဘန်ကောက် ကြေညာချက်။
- ၁၉၉၇ ခုနှစ်၊ အာဆီယံ မျှော်မှန်းချက် ၂၀၂၀။
- ၂၀၀၃ ခုနှစ်၊ ဘာလီကွန်းကော် (၂)။
- ၂၀၀၇ ခုနှစ်၊ စီဘူး ကြေညာချက်။
- ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ အာဆီယံ အသိုက်အဝန်းအဖြစ် ကြေညာချက်တို့ပင် ဖြစ်သည်။

အာဆီယံအသိုက်အဝန်းတွင် အာဆီယံနိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးအသိုက်အဝန်း၊ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း၊ အာဆီယံလူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအသိုက်အဝန်း မဏ္ဍိုင်(၃)ရပ်အပေါ် အခြေခံ၍ ထူထောင်ခဲ့သည်။

အာဆီယံအသိုက်အဝန်း လမ်းပြမြေပုံ ၂၀၂၅ မှ အာဆီယံ မျှော်မှန်းချက် ၂၀၄၅ သို့

အာဆီယံအသိုက်အဝန်းအဖြစ် ကြေညာပြီးနောက် အာဆီယံအသိုက်အဝန်း ၂၀၂၅ လမ်းပြမြေပုံဟူ၍ အာဆီယံနိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးအသိုက်အဝန်း လမ်းပြမြေပုံ၊ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း လမ်းပြမြေပုံ၊ အာဆီယံလူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအသိုက်အဝန်း လမ်းပြမြေပုံဟူ၍ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ ယခုအချိန်တွင် အာဆီယံ

လမ်းပြမြေပုံအသီးသီးအား အကောင်အထည်ဖော်မှုများ အပြီးသတ်ဆောင်ရွက်နေချိန်ဖြစ်ပြီး အာဆီယံ မျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မည့် အာဆီယံ ဆက်နွယ်ပေါင်းစည်းမှု (ASEAN Connectivity) အပါအဝင် မဏ္ဍိုင်အသီးသီး၏ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းများကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၆ ရက်မှ ၂၇ ရက်နေ့အထိ ကွာလာလမ်ပူတွင် ကျင်းပခဲ့သည့် (၄၆)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံခေါင်းဆောင်များထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုခဲ့ကြသည်။ စောင့်မျှော်စရာအကောင်းဆုံး ရလဒ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင် ၁၀ နိုင်ငံတွင် ယခုအခါ တီမောလက်စတီနိုင်ငံမှ လေ့လာသူနိုင်ငံအဖြစ် ၂၀၂၃ ခုနှစ်ကတည်းက ပါဝင်လာခဲ့သည်။

AEC လမ်းပြမြေပုံ ၂၀၂၅ တွင် အလေးပေး ဆောင်ရွက်သွားရမည့် ကိစ္စရပ်များ အနေဖြင့် –

(က) အငယ်စား၊ အသေးစားနှင့် အလတ်စား စက်မှုလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်၊

(ခ) ကုန်သွယ်မှုနှင့်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ တိုးတက်စေရန် အီလက်ထရောနစ် အခြေပြု စီးပွားရေးအခြေခံတစ်ခုအဖြစ် အထောက်အပံ့ပေးရန်၊

(ဂ) ကောင်းမွန်သောစီမံအုပ်ချုပ်မှုများကို တိုးမြှင့်ပေးနိုင်ရန်၊

(ဃ) ပတ်ဝန်းကျင်စိမ်းလန်းမည့် နည်းပညာအသုံးပြုမှုများကို အထောက်အပံ့ပြုစေသော ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာ ဖော်ဆောင်ရန်တို့ကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၂၀၄၅ ခုနှစ်အတွက် အာဆီယံ၏ မျှော်မှန်းချက်သည် ASEAN Vision 2025 နှင့် အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း (AEC) Blueprint 2025 မှ ချမှတ်ထားသော အခြေခံ အုတ်မြစ်ပေါ်တွင် တည်ဆောက်ထားပြီး ပိုမိုခံနိုင်ရည်ရှိသော၊ ဆန်းသစ်သော၊ တက်ကြွပြီး ပြည်သူကိုဗဟိုပြုသော ဒေသတစ်ခုအတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။ AEC မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၂၆–၂၀၃၀) သည်လည်း စီးပွားရေးပေါင်းစည်းမှု၊ ချိတ်ဆက်မှုနှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်း တည်ဆောက်ရေးတို့ကို အာရုံစိုက်ကာ ဤမျှော်မှန်းချက်အောင်မြင်ရန် တိကျသောပန်းတိုင် များနှင့် အစီအမံများကို အလေးပေးဖော်ပြထားသည်။

အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) ချဉ်းကပ်မှု၏ အဓိကကဏ္ဍများ (Main Focus Approaches of ASEAN Vision 2045)

အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) သည် ဖွံ့ဖြိုးပြီး အာဆီယံအား ဒေသတွင်း စည်းလုံး ညီညွတ်မှု၊ ခိုင်မာသော အာဆီယံဝိသေသလက္ခဏာနှင့် ကျဉ်းမြောင်းသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ကွာဟချက်တို့ဖြင့် လက္ခဏာဆောင်သော အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသတွင် ဖွံ့ဖြိုးမှုဗဟိုချက်အဖြစ် မျှော်မှန်းထားသည်။ အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅)၏ ဆောင်ပုဒ်မှာ “တက်ကြွ၍ ကြံ့ခိုင်မှု ရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်သော ပြည်သူဗဟိုပြု အာဆီယံ” ဖြစ်သည်။

အာဆီယံ အသိုက်အဝန်း မျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) အနေဖြင့် အာဆီယံအသိုက်အဝန်းသည် ၎င်း၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုတို့ကို ခိုင်မာအားကောင်းစေရေး အလေးအနက် ထား၍ အတူတကွရှေ့ဆက်ရန် အလေးထားဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။

အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) ၏ အသေးစိတ်ပုံစံသည် ပေါင်းစပ်စည်းလုံးညီညွတ် သော စီးပွားရေး၊ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းရှိပြီး တက်ကြွသောအာဆီယံ၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သောချိတ် ဆက်မှုနှင့် ခံနိုင်ရည်ရှိသော၊ အားလုံးပါဝင်နိုင်ပြီး ပြည်သူကို ဗဟိုပြုသည့် အသိုက်အဝန်း၏ အဓိကလက္ခဏာများကို ဖော်ပြထားသည်။

အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း (AEC) သည်လည်း စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှ စတင်၍ စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ အားကောင်းလာခဲ့ပြီး သဟဇာတ ဖြစ်သည့် စီးပွားရေးရပ်ဝန်းတစ်ခုအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးလာလျက်ရှိပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ မျှတသော ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းနှင့် ဆွဲဆောင်မှုရှိသော စီးပွားရေးရပ်ဝန်းတစ်ခုအဖြစ် ပေါ်ထွန်းလာသော အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း (AEC) အနေဖြင့် ဒေသတစ်ခုချင်းစီ၏ သာယာဝပြောမှုကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများဖန်တီးပေးခြင်း၊ အာဆီယံအဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများအကြား ဖွံ့ဖြိုးမှု ကွာဟချက်ကို လျှော့ချပေးခြင်းနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍပေါင်းစုံတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းဖြင့် ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် ချိတ်ဆက်ထားသည့် ဈေးကွက်တစ်ခုကို ကြိုးပမ်းတည်ဆောက်လျက်ရှိပါသည်။ အာဆီယံဒေသအတွင်း ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှု၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၊ ငွေကြေးအရင်းအနှီးနှင့် ကျွမ်းကျင်လုပ်သားများကို အလွယ်တကူ စီးဆင်းနိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့ပြီး ကုန်သွယ်မှုနှင့် ထုတ်လုပ်မှုကွန်ရက်များ ပိုမိုဖြန့်ကြက်လာနိုင်သည့်အပြင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စားသုံးသူများအတွက် ဘုံဈေးကွက်(Common Market) တစ်ခုကိုလည်း ဖန်တီးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပုံမှန်လုပ်ရိုးစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေခြင်းသည် အရှိန်အဟုန်ဖြင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲနေသော စီးပွားရေးဒေသတစ်ခုအတွက် လုံလောက်မှုရှိမည်မဟုတ်ချေ။ အာဆီယံအနေဖြင့် ၂၀၄၅ ခုနှစ်တွင် စတုတ္ထမြောက် ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး စီးပွားရေးဈေးကွက်ဖြစ်ရန် ရည်မှန်းထားသဖြင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် စီးပွားရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများကို ပိုမိုနက်ရှိုင်းစွာ ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်လျက်ရှိပြီး ကြုံတွေ့လာနိုင်သည့် အမျိုးမျိုးသော စိန်ခေါ်မှုများကိုလည်း လျင်မြန်ထိရောက်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားရမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကိုယ်တိုင်ပါဝင်ဆွေးနွေး အာဆီယံ အနာဂတ်အရေး

နိုင်ငံတော်၏ တာဝန်ပေးချက်အရ စာရေးသူသည် High Level Taskforce for ASEAN Connectivity Vision (HLTF–ACV) ၌ Eminent Person အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ High Level Taskforce for ASEAN Connectivity Vision (HLTF–ACV) နှင့် High Level Taskforce for Economic Integration (HLTF–EI) အစည်းအဝေးများတွင် လုပ်ငန်းအဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ်လည်းကောင်း၊ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) (ASEAN Community Vision 2045: Our Shared Future) အားလည်းကောင်း အကောင်အထည်ဖော်မည့် အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်း (AEC)မဟာဗျူဟာအစီအစဉ် (၂၀၂၆–၂၀၃၀) ရေးဆွဲရာ၌

> **“အာဆီယံစီးပွားရေး အသိုက်အဝန်း (AEC) သည်လည်း စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှစတင်၍ စီးပွားရေးပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုများ အားကောင်းလာခဲ့ပြီး သဟဇာတဖြစ်သည့် စီးပွားရေးရပ်ဝန်း တစ်ခုအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးလာလျက်ရှိပါသည်။”**

နိုင်ငံကိုယ်စားပြု ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် သုံးနှစ်နီးပါး ပါဝင်ဆွေးနွေး ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။

အဆင့်မြင့်အဖွဲ့များတွင် အာဆီယံစီးပွားရေးဝန်ကြီးများ(ASEAN Economic Ministers) အဆင့်နှင့် အာဆီယံစီးပွားရေးအဆင့်မြင့်အရာရှိများ (Senior Economic Officials– SEOMs) အကြား ဖွဲ့စည်းထားသည့် ဒုတိယဝန်ကြီးအဆင့်များ ပါဝင်သည့် ဒုတိယဝန်ကြီးအဆင့် (Under Secretary) များနှင့် အချို့နိုင်ငံများမှ အမြဲတမ်းအတွင်းဝန်အဆင့်များ ပါဝင်သည့် Think Tank သဖွယ် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အဖွဲ့ဖြစ်သည်။

ချဉ်းကပ်ဆွေးနွေးမှုမျိုးစုံ အတွေ့အကြုံစုံ

နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံရှိသူများ၊သုတေသနအဖွဲ့အစည်းများသာမက နယ်ပယ်မျိုးစုံ၊ ဒေသမျိုးစုံမှ Stakeholders နှင့် ချဉ်းကပ်ဆွေးနွေးနည်းဗျူဟာမျိုးစုံကို တစေ့တစောင်း လေ့လာအကဲခတ်ခွင့်ရရှိခဲ့ပြီး ထိုတန်ဖိုးရှိသော အတွေ့အကြုံများသည် မိမိတို့နိုင်ငံအတွက် စဉ်းစားဆောင်ရွက်သင့်သည့် ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် ပထဝီစီးပွားရေး စိန်ခေါ်မှုများအပေါ် လေ့လာသုံးသပ် ချဉ်းကပ်စီမံပုံကို ထပ်ဆင့်မျှဝေလိုခြင်းဖြစ်သည်။

ပြဿနာမျိုးစုံ ဆွေးနွေးရာမှ ရရှိဖြေရှင်းမည့်နည်းလမ်းရှာချဉ်းကပ်ပုံ

အာဆီယံမဏ္ဍိုင်များအကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းမှုအခက်အခဲများ (Coordination Difficulties among ASEAN Pillars)

ယောင်ဝါးဝါး မဏ္ဍိုင်ခွဲဝေတာဝန်ယူမှု အခက်အခဲများဖြင့် ASEAN တွင်လည်း တသီးတသန့် (Silo Approach)၊ မဏ္ဍိုင်အလိုက် (Pillar Approach)၊ လုပ်ငန်းအဖွဲ့အလိုက် (Working Group) ရှိခြင်းကြောင့် အချို့သော နယ်ပယ်ချဉ်းကပ်မှုများ (Thematic Focus) တွင် မဏ္ဍိုင်(Pillar)များက ဟိုမဏ္ဍိုင်က ဦးဆောင်မှာလိုလို၊ ဒီမဏ္ဍိုင်က ဦးဆောင်မှာလိုလိုနှင့် ယောင်ဝါးဝါးဖြစ်နေသည့် ကဏ္ဍများလည်းရှိသည်။

တစ်ဖွဲ့နှင့်တစ်ဖွဲ့အကြား မပြတ်မသား Cross Cutting Issues များ

မဏ္ဍိုင်များအကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းအကောင်အထည်ဖော်ရသည့် Cross Cutting Issues များလည်း ရှိသည်။ ဥပမာ စီးပွားရေးမဏ္ဍိုင် (AEC) နှင့် လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု မဏ္ဍိုင် (ASCC) တို့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှသာ အဆင်ပြေမည့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုလျှော့ချရေး (Poverty Reduction) ကဲ့သို့ နယ်ပယ်မျိုး၊ စီးပွားရေးမဏ္ဍိုင် (AEC) နှင့် အာဆီယံပေါင်းစပ် ယှက်နွယ်ရေးမဏ္ဍိုင် (ASEAN Connectivity– ACCC) ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှသာ အဆင် ပြေမည့် ကာဗွန်လျှော့ချရေး (Carbon Neutrality)၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်စီးပွားရေး (Digital Economy) ကိစ္စများတွင် အများအားဖြင့် အာဆီယံ မဏ္ဍိုင်များအကြား မည်သည့်မဏ္ဍိုင်က ဦးဆောင်မည်၊ မည်သည့်မဏ္ဍိုင်က ပံ့ပိုးဆောင်ရွက်ရမည်ကို ဆွေးနွေးပြီး ASEAN Ministerial အဆင့်ကို တင်ပြရသည်။

အဖွဲ့များအကြား တာဝန်ယူမည့်သူ ပျောက်ဆုံးသွား

အာဆီယံ၏ အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ Ownership ပျောက်ပြီး ရှေ့သို့ မရွေ့နိုင်သည့် နယ်ပယ်ကိစ္စများလည်းရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သည့် အတွေ့အကြုံ (Invaluable Experiences)

အာဆီယံအချက်အချာကျမှု (ASEAN Centrality) အပေါ် အခြေပြု၍ ဒေသတွင်း ပထဝီနိုင်ငံရေး၊ ပထဝီစီးပွားရေး သက်ရောက်မှုများအပေါ် အာဆီယံဥက္ကဋ္ဌနိုင်ငံ (ASEAN Chair) ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် ဆွေးနွေးမှုအလားအလာများအပေါ် ဖြစ်နိုင်ခြေတို့ကိုလေ့လာ သုံးသပ်၍ ပြည်တွင်းတွင် သက်ဆိုင်ရာဌာန (Stakeholder Department) များ၏ သဘောထား များနှင့် မိမိနိုင်ငံ၏ရပ်တည်ချက်အား ပြင်ဆင်ရသည်။ အထက်အဖွဲ့အစည်းသို့ မူဝါဒခံယူ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ရပါသည်။ အာဆီယံဥက္ကဋ္ဌနိုင်ငံက ၎င်းတို့အလိုကျ ဆွဲယူ၍ ဆောင်ရွက် တတ်သည်များလည်း ရှိသကဲ့သို့ မည်သည့်နိုင်ငံမှ နောက်ချန်မထားစေရေး (No country left behind) နှင့် အာဆီယံပဋိညာဉ် (ASEAN Charter) အား ကျော်လွန်လုပ်ဆောင်မှုများ မရှိစေရေးကိုလည်း ဂရုတစိုက်ဆောင်ရွက်ရန် ဆွေးနွေးရသည့် ကိစ္စရပ်များလည်း ရှိခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကိစ္စရပ်အတွက် နိုင်ငံတော်က ပေးအပ်ခဲ့သည့် Assignment အနေဖြင့် ဗဟုသုတရရှိစေပြီး အဆိုပါအတွေ့အကြုံများသည် စာရေးသူအတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်ခဲ့ပေ။

အာဆီယံဘယ်လဲ (ASEAN where to)

အာဆီယံ ဘယ်လဲဟူသည့် မေးခွန်းကို ဖြေဆိုရန် အာဆီယံအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်း ချက်(၂၀၄၅) (ASEAN Vision – 2045)ကို နားလည်အောင် ရှင်းလင်းပြောပြရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။ အထက်ဖော်ပြပါ Eminent Person များက High Level Taskforce for ASEAN Connectivity Vision (HLTF–ACV) အနေဖြင့် သုံးနှစ်နီးပါးအတွင်း အစည်းအဝေးပေါင်း (၂၂)ကြိမ် ကျင်းပခဲ့ပြီး အာဆီယံမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅) အား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်မည့် အာဆီယံဆက်နွယ်ပေါင်းစည်းမှု (ASEAN Connectivity) အပါအဝင် မဏ္ဍိုင်အသီးသီး၏ မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းများကို ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၆ ရက်မှ ၂၇ ရက်နေ့အထိ ကွာလာလမ်ပူ မြို့တွင် ကျင်းပခဲ့သည့် (၄၆)ကြိမ်မြောက် အာဆီယံခေါင်းဆောင်များ ထိပ်သီးအစည်း အဝေးတွင်လက်မှတ်ရေးထိုးရန် အတည်ပြုတင်ပြခဲ့သည်။ အာဆီယံထိပ်သီးအစည်းအဝေးတွင် ခေါင်းဆောင်များစုစည်းတွေ့ဆုံပြီး အာဆီယံအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅)ကို သဘော တူအတည်ပြုကြခြင်းဖြင့် "တက်ကြွ၍ ကြံ့ခိုင်မှုရှိပြီး ဆန်းသစ်တီထွင်နိုင်သော ပြည်သူဗဟိုပြု အာဆီယံ"အဖြစ် တည်ထောင်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားရန် ထပ်လောင်း၍ သန္နိဋ္ဌာန်ပြုခဲ့ကြ ပါသည်။

ဥပဒေစိုးမိုးမှုအပေါ် အခြေခံသော အသိုက်အဝန်း

ကုလသမဂ္ဂပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ အာဆီယံပဋိညာဉ်စာတမ်း၊ အရှေ့တောင်အာရှ ချစ်ကြည်ရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးစာချုပ် (TAC) နှင့် အခြားသော အာဆီယံဆိုင်ရာ

သဘောတူညီချက်များပါ စံနှုန်းများနှင့်အခြေခံမှုများကို လေးစားလိုက်နာခြင်းဖြင့် ဥပဒေစိုးမိုးမှုအပေါ်အခြေခံသော အသိုက်အဝန်းဝင်နိုင်ငံများအဖြစ် ဆက်လက်ရပ်တည်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံအဖွဲ့ကြီး၏ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများတွင် အာဆီယံပြည်သူများအား ဗဟိုပြု စဉ်းစားဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သလို သက်ဆိုင်သူအားလုံး အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာနှင့် အပြည့်အဝ ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရရှိစေရေးကို အာမခံနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီ စည်းမျဉ်းများကို လေးစားလိုက်နာရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ကောင်းမွန်သော စီမံအုပ်ချုပ်မှုစနစ် ထွန်းကားစေရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကို လေးစားလိုက်နာစေရေးနှင့် ကာကွယ်မြှင့်တင်နိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

တစ်ခုတည်းသောဈေးကွက် ဖြစ်လာစေရေး

အာဆီယံအဖွဲ့ကြီးအား ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုအားကောင်းသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း၊ တန်ဖိုးကွင်းဆက်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ရေရှည်တည်တံ့မှုရှိစေခြင်းနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုမြင့်မားပြီး အားလုံးပါဝင်နိုင်သော လုပ်သားအင်အားတို့ဖြင့် တစ်ခုတည်းသော ဈေးကွက်ဖြစ်လာစေရေး ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုစီးပွားရေးဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ထိရောက်စွာ တုံ့ပြန်မည်

အာဆီယံအနေဖြင့် ဒေသတွင်းငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်ငြိမ်ရေးနှင့် သာယာဝပြောရေးအတွက် မောင်းနှင်အားတစ်ရပ်အဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေစေရေး လိုအပ်ချက်ကို အလေးအနက်ထား ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ အာဆီယံအနေဖြင့် အင်ဒို–ပစိဖိတ် ဒေသတွင်းနှင့် ကမ္ဘာ့ဒေသများတွင်ဖြစ်ပွားနေသည့် ရှုပ်ထွေးနက်နဲသော ပထဝီနိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုစီးပွားရေးဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ထိရောက်စွာ တုံ့ပြန်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အာဆီယံ၏ ဗဟိုအချက်အချာကျမှု (ASEAN Centrality) ကို ခိုင်မာအားကောင်းစေမည်

အာဆီယံအား ပိုမိုပေါင်းစည်းဆက်နွယ်လာသည့် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများနှင့်ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော ဆက်ဆံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်ထွန်းလာစေရေး ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် ပြင်ပမိတ်ဖက်များနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် အာဆီယံ၏ ဗဟိုအချက်အချာကျမှု (ASEAN Centrality) ကို ခိုင်မာအားကောင်းလာစေရန် ဆောင်ရွက်သွားရန် ဖြစ်ပါသည်။

များပြားပြီး မမျှော်မှန်းနိုင်သည့် အရေးကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပိုမိုကြံ့ခိုင်သော၊ တီထွင်နိုင်စွမ်းရှိသော၊ တက်ကြွသော၊ လိုက်လျောညီထွေ ဆောင်ရွက်နိုင်သော၊ တုံ့ပြန်နိုင်စွမ်းရှိသော၊ ပြတ်သားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်နိုင်ရေးအတွက် အာဆီယံရှိ အဖွဲ့အစည်းများအား ခိုင်မာအားကောင်းလာစေရေး ဆောင်ရွက်သွားမည်ဖြစ်သကဲ့သို့ လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း ပြင်ဆင်ချမှတ်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

အခွင့်အလမ်းနှင့်စိန်ခေါ်မှုများ (Opportunities and Challenges)

လျင်မြန်စွာ တိုးတက်ပြောင်းလဲလျက်ရှိသည့် ကမ္ဘာ့အခင်းအကျင်းတွင် အာဆီယံနှင့် အာဆီယံပြည်သူများ၏ အနာဂတ်လုံခြုံစေရေးအတွက် ထိရောက်ပြီး ဆန်းသစ်သည့် တုံ့ပြန်မှုများ ဆက်လက်ချမှတ်နိုင်ရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မည့် အောက်ပါဖြစ်စဉ်များမှ ပေါ်ထွက်လာမည့် သက်ရောက်မှုများကို ဂရုပြုသကဲ့သို့ အခွင့်အလမ်းများကို ဖမ်းဆုပ်ရယူနိုင်ရေး ဆောင်ရွက်သွားမည် ဖြစ်ပါသည်–

(က) တောင်တရုတ်ပင်လယ်အပါအဝင် အင်ဒို–ပစိဖိတ်ဒေသအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးကို ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရေး၊

(ခ) အင်အားကြီးနိုင်ငံများအကြား အားပြိုင်မှုများ၊

(ဂ) ဒစ်ဂျစ်တယ်စနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းနှင့် ထိုသို့ပြောင်းလဲမှုကြောင့် အနာဂတ်လုပ်ငန်းများအပေါ် သက်ရောက်နိုင်မှုများ၊

(ဃ) ဆိုက်ဘာလုံခြုံရေး၊

(င) ဉာဏ်ရည်တု၊

(စ) ကိုယ်ကျိုးစီးပွားကာကွယ်မှုများ များပြားလာခြင်းနှင့် ကုန်သွယ်မှုနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် အဟန့်အတားများ၊

(ဆ) ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေးကွင်းဆက် ခိုင်မာအားကောင်းစေခြင်း၊

(ဇ) အဏ္ဏဝါစီးပွားရေး၊

(ဈ) စားနပ်ရိက္ခာဖူလုံရေး၊ သောက်သုံးရေလုံလောက်စွာ ရရှိစေရေးနှင့် စွမ်းအင်လုံခြုံရေး၊

(ည) ဆင်းရဲမှုနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုကွာဟချက်ကြီးမားလာခြင်း၊ ရန်ပုံငွေရရှိမှု နည်းပါးလာခြင်း၊

(ဋ) သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ၊

(ဌ) ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ယိုယွင်းပျက်စီးလာခြင်း၊ ဇီဝမျိုးစုံမျိုးကွဲများ ဆုံးရှုံးလာခြင်း၊ အစိမ်းရောင်စီးပွားရေးစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း၊

(ဍ) ကပ်ရောဂါ၊ ကူးစက်ရောဂါနှင့် အခြားရောဂါများ၊

(ဎ) ကမ္ဘာ့လူဦးရေထူထပ်လာခြင်း၊ သက်ကြီးရွယ်အို များပြားလာခြင်း၊ ရွှေ့ပြောင်းသွားလာမှု များပြားလာခြင်း၊

(ဏ) ထိခိုက်လွယ်ပြီး ဖယ်ကြဉ်ခံရသော အုပ်စုများအား ပါဝင်လာစေခြင်း၊

(တ) အမျိုးသမီးများနှင့်လူငယ်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊

(ထ) အာဆီယံပေါင်းစည်းဆက်နွယ်မှု။

အရေးပေါ်နှင့်ထူးခြားသည့်အခြေအနေများတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များကို အချိန်နှင့်တစ်ပြေးညီ ချမှတ်ခြင်း၊ မဏ္ဍိုင်အားလုံး၊ ကဏ္ဍအားလုံးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ကိစ္စရပ်များကို ပေါင်းစည်းစွမ်းအားဖြင့် ညီညွတ်စွာ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အရင်းအမြစ်များ ထိရောက်စွာခွဲဝေချထားပေးခြင်း၊ အာဆီယံအတွင်းရေးမှူးချုပ်ရုံး၏ စွမ်းဆောင်ရည် ပိုမိုအားကောင်းလာစေရေး ဆောင်ရွက်ခြင်း

အပါအဝင် အာဆီယံ၏ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာစွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ထိရောက်ထက်မြက်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို အားကောင်းစေရေး ဆောင်ရွက်သွားမည်ဟု ဖော်ပြပါရှိသည်။

ဒေါက်တာဝါဝါမောင်

Ref : – ASEAN Community Vision 2045 “Resilient, Innovative, Dynamic, and People–Centred ASEAN”, https://asean.org/asean-community-vision-2045-resilient-innovative-dynamic-and-people-centred-asean/

– ASEAN Outlook on the Indo–Pacific; https://asean.org/wp-content/uploads/2021/01/ASEAN-Outlook-on-the-Indo-Pacific_FINAL_22062019.pdf

– ASEAN Key Figures; ASEAN–Key–Figures–2024.pdf

– Jose Miguelito Enriquez; ASEAN 2045: Setting Ambitious Goals Amid Uncertain Times, 23 June 2025, https://rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/asean-2045-setting-ambitious-goals-amid-uncertain-times/

– ASEAN Community Vision: Our Shared Future; https://asean.org/wp-content/uploads/2025/05/ASEAN-2045-Our-Shared-Future.pdf

– Bolder Asean reforms needed to compete in fragmented global economy, says Singapore PM; Bolder Asean reforms needed to compete in fragmented global economy, says Singapore PM (VIDEO) | Malay Mail

tdE´,EdkifiH pD;yGm;a&;wdk;wufjrifuG

atmifjrwfnfbl

“အိန္ဒိယ၏ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေ (ဒေါ်လာ ၂၈၈၀) သည်
ဗီယက်နမ် (ဒေါ်လာ ၄၈၀၀)နှင့် ဖိလစ်ပိုင် (ဒေါ်လာ ၄၃၅၀) ကဲ့သို့
နိုင်ငံငယ်များထက် များစွာနောက်ကျကျန်နေခဲ့သည်။ ”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် GDP ဒေါ်လာ ၄ ဒသမ ၂ ထရီလီယံသို့ တက်လှမ်းခဲ့ခြင်းကို သမိုင်းဝင်အောင်မြင်မှုအဖြစ် ချီးကျူးခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါ အိန္ဒိယသည် ဂျပန်နိုင်ငံကို ကျော်လွန်ကာ လက်ရှိဒေါ်လာဈေးနှုန်းဖြင့်ကြည့်လျှင် ကမ္ဘာ့စတုတ္ထအကြီးဆုံး စီးပွားရေးနိုင်ငံအဖြစ် အဆင့်သတ်မှတ်ခံရသည်။ ထိပ်သီးအစည်းအဝေးမိန့်ခွန်းများမှ ရုပ်မြင်သံကြားစကားစစ်ထိုးပွဲများအထိ အောင်ပွဲခံဇာတ်ကြောင်းသည် ပိုမိုတိတ်ဆိတ်ပြီး စိတ်မသက်မသာဖြစ်မှုကို ဖုံးကွယ်ထားသည်။

လူဦးရေ ၁ ဒသမ ၄ ထရီလီယံကျော်ရှိသော နိုင်ငံအတွက် စီးပွားရေးထုတ်ကုန် အဆင့်မြင့်တက်လာခြင်း အတိုင်းအတာသည် အချိုးအကွေ့တစ်ခုအဖြစ် အမှတ်အသားပြုသင့်သည်။ ယင်းအချိုးအကွေ့သည်ကား ပိုမိုကောင်းမွန်သော လူနေမှုအဆင့်အတန်း၊ နိုင်ငံသားများအတွက် အခွင့်အလမ်းပိုမိုရရှိရေးနှင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များအတွက် အစိုးရ၏ ပံ့ပိုးကူညီမှု ပိုမိုအားကောင်းခြင်းတို့ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ပျမ်းမျှ အိန္ဒိယနိုင်ငံသားတစ်ဦး ဝင်ငွေမည်မျှရှိသည်နှင့် တိုင်းတာသောအခါတွင်မူ ယင်းရုပ်ပုံသည် ကျိုးပဲ့စပြုလာသည်။

အိန္ဒိယ၏ တစ်ဦးချင်းဝင်ငွေ (ဒေါ်လာ ၂၈၈၀) သည် ဗီယက်နမ် (ဒေါ်လာ ၄၈၀၀) နှင့် ဖိလစ်ပိုင် (ဒေါ်လာ ၄၃၅၀) ကဲ့သို့ နိုင်ငံငယ်များထက် များစွာနောက်ကျကျန်နေခဲ့သည်။ တစ်ကမ္ဘာလုံးအတိုင်းအတာအရ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် တစ်ဦးချင်း GDP တွင် အဆင့် (၁၃၉) ရှိသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ တစ်နှစ် ပျမ်းမျှဝင်ငွေသည် ဂျာမနီနိုင်ငံသားတစ်ဦး၏ တစ်လ ဝင်ငွေအောက်တွင်ရှိသည်။ ဤသည်မှာ ဝင်ငွေကွာဟချက်ထက် ပိုမိုများပြားသည်။ ယင်းသည် ဘဝအခွင့်အရေးများတွင် ကွာဟချက်တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ မညီမျှမှုပြဿနာတစ်ခုသာမကဘဲ စနစ်ကျသော ဖယ်ထုတ်ခြင်း၏ အမြစ်တွယ်နေသော ပုံစံဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာ့မညီမျှမှုအစီရင်ခံစာ (၂၀၂၂)တွင် အိန္ဒိယလူမျိုးများ၏ တစ်ရာခိုင်နှုန်းသည် နိုင်ငံ့ချမ်းသာကြွယ်ဝမှု၏ ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ပိုင်ဆိုင်ထားသော်လည်း အောက်ခြေတစ်ဝက်ဖြစ်သော သန်း ၇၀၀ ကျော်သည် ၅ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ပိုင်ဆိုင်ထားကြောင်း ဖော်ပြသည်။ အိန္ဒိယတွင် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် အလွန့်အလွန် ထောင်တက်ခဲ့သည်။ လိုအပ်နေသူများကို မြှင့်တင်ရန် ပျက်ကွက်သော်လည်း ရှေ့မှာရှိနေသောသူများကို ကြွယ်ဝစေသည်။

တစ်ချိန်တည်းတွင် မက်ခရိုစီးပွားရေးဖိစီးမှုသည် အိမ်ထောင်စုများ၏ ခံနိုင်ရည်အားတိတ်တဆိတ်ကျဆင်းစေသည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ ဆင်းရဲသားများ၏ ၆၂ ရာခိုင်နှုန်းသည် ဖျားနာခြင်း၊ အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးခြင်း သို့မဟုတ် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဒဏ်ကို ခံခဲ့ရသည်။ အိမ်ထောင်စုကြွေးမြီသည် GDP ၏ ၄၂ ဒသမ ၉ ရာခိုင်နှုန်းအထိ မြင့်တက်ခဲ့သည်။ လူလတ်တန်းစားစုဆောင်းငွေသည် ၂၀၀၀ ပြည့်နှစ်တွင် ၈၄ ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် ၆၁ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ကျဆင်းသွားသည်။ ယင်းအရွေ့များက စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် ကျဆင်းမသွားကြောင်း ဖော်ပြသည်။ ယင်းအစား စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် လွင့်မျောနေသယောင်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြသည်။

ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော မသေချာမှုနှင့်အတူရှိနေသော တိုးတက်လာသော GDP ဆိုင်ရာအကျပ်အတည်းသည် အိန္ဒိယ၏ အလုပ်လက်မဲ့တိုးတက်မှုမှ ယခုအခါ အလုပ်အကိုင်ဆုံးရှုံးမှုတိုးတက်လာခြင်းနှင့် ဆင်တူသော အသွင်ကူးပြောင်းမှု၏ ပိုမိုနက်ရှိုင်းသော အကျပ်အတည်းကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ယင်းသည် အိန္ဒိယ၏ မဆုတ်မနစ် ကြိုးပမ်းမှုများထဲမှ တစ်ခုဆီသို့ဦးတည်နေပြီး အလုပ်အကိုင်များ အလိုလို ယိုယွင်းလာမှုသည် စီးပွားရေးကျရှုံးမှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားလာစေသည်။

အလုပ်ပြောင်းပြန်ကြီးထွားမှု

တစ်ချိန်က အလုပ်လက်မဲ့ကြီးထွားလာမှုဟု တံဆိပ်တပ်ခဲ့သည့်အရာသည် ပို၍ပင်အန္တရာယ်ပေးနိုင်သော အရာတစ်ခုအဖြစ် ပြောင်းလဲရန် စတင်ခဲ့သည်။ ယခုအခါ အိန္ဒိယသည်စီးပွားရေးကို အားကောင်းစေသည့် အင်အားစုများဖြစ်သည့် အလုပ်အကိုင်ပြောင်းပြန်တိုးတက်မှု (Job-reverse Growth) အဆင့်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ အလိုအလျောက်ဆောင်ရွက်နိုင်မှု၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်အသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့် အထက်တန်းလွှာအခန်းကဏ္ဍ ကြီးစိုးမှုတို့သည်အလုပ်အကိုင်များဖန်တီးရန် ပျက်ကွက်ရုံမျှမက ၎င်းတို့ကို တက်ကြွစွာဖန်တီးပေးခြင်းပျောက်ကွယ်နေသည်။

၂၀၂၄ ခုနှစ် အစီရင်ခံစာတွင် ကြိုတင်ခန့်မှန်းချက်အရ စက်မှုလုပ်ငန်းခွင်ရှိ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ၏ ၂၄ ရာခိုင်နှုန်းသည် Automation ဖြစ်နိုင်ခြေအပြည့်ရှိသည်။ Generative AI (Gen AI) သည် ၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်မတိုင်ခင် အလုပ်အကိုင်ပေါင်း ၃၅ သန်းကျော်ကို အသွင်ပြောင်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်း၏စွမ်းရည်ဖြင့် ကုဒ်(Code)ရေးခြင်း၊ ရေးသားခြင်းနှင့် အပြန်အလှန်ဆက်သွယ်ခြင်းပြုလုပ်နိုင်ရန် ၂၀၂၇ ခုနှစ်မတိုင်ခင် Gen AI သည် တစ်ချိန်က တည်

ငြိမ်ပြီး အနာဂတ်ကို သက်သေပြနိုင်သည်ဟု မြင်ခဲ့ဖူးသော အလုပ်အကိုင်ရာထူး ၂ ဒသမ ၃ သန်းကျော်ကို အနေ‌ာင့်အယှက်ပေးရန် ယခု အသင့်ရှိနေပြီဖြစ်သည်။

ဤသည်မှာ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ရပ်မှန်ပင်ဖြစ်သည်။ Infosys နှင့် TCS ကဲ့သို့သော ထိပ်တန်း အိုင်တီကုမ္ပဏီများသည် တစ်နှစ်တည်းတွင် ရာထူးပေါင်း ၂၀၀၀ ကို ဖယ်ရှားခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အထင်ရှားဆုံးဖြစ်သော လူသစ်ခေါ်ယူမှုတွင် သိသာသော ကျဆင်းမှုရှိခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးကာလအပိုင်းအခြားအလိုက် လုပ်သားအင်အားစစ်တမ်း (ဇူလိုင် ၂၀၂၂- ဇွန် ၂၀၂၃)အရ အိန္ဒိယနိုင်ငံရှိ လုပ်သားအင်အား၏ ၇၈ ရာခိုင်နှုန်းကျော်သည် ကိုယ်ပိုင်လုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်နေဆဲဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ကျပန်းအလုပ်၊ လက်လုပ်လက်စားအလုပ် လုပ်ကိုင်မှုပုံစံများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် အလုပ်အကိုင်လုံခြုံမှုနှင့် လူမှုကာကွယ်ရေး ကင်းမဲ့ကြသည်။ ပုံမှန်လုပ်အားခ သို့မဟုတ် လစာရရှိသည့် အလုပ်သမားများ၏ ၅၈ ရာခိုင်နှုန်းသည် အလုပ်စာချုပ် ချုပ်ဆိုထားခြင်းမရှိဘဲ ထက်ဝက်ကျော်သည် ပင်စင်လစာ သို့မဟုတ် ကျန်းမာရေးအာမခံကဲ့သို့သော လူမှုဘဝလုံခြုံရေး အကျိုးခံစားခွင့်ပုံစံ တစ်စုံတစ်ရာအတွက် အရည်အချင်းမပြည့်မီသူများဖြစ်ကြသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် အလုပ်ဆုံးရှုံးခြင်းသည် ရိုးရိုးရှင်းရှင်း အခန်းကဏ္ဍများပြောင်းခြင်းကို ဆိုလိုသည်မဟုတ်ချေ။ အတူတကွ အစွန်းတစ်ဖက်မှ ပြုတ်ကျခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်။

"အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယလူငယ်များသည် စွန့်စားရမှုနှင့် တွေ့ကြုံနေရသည်။ အလုပ်လက်မဲ့အားလုံး၏ ၈၃ ရာခိုင်နှုန်းသည် အသက် ၁၅ နှစ်နှင့် ၂၉ နှစ်ကြား ဖြစ်သည်။"

အထူးသဖြင့် အိန္ဒိယလူငယ်များသည် စွန့်စားရမှုနှင့် တွေ့ကြုံနေရသည်။ အလုပ်လက်မဲ့အားလုံး၏ ၈၃ ရာခိုင်နှုန်းသည် အသက် ၁၅ နှစ်နှင့် ၂၉ နှစ်ကြား ဖြစ်သည်။ ကျောင်းသား ၄၀ သန်းကျော်သည် အဆင့်မြင့်ပညာရေးတွင် စာရင်းသွင်းထားသည်။ အိန္ဒိယအနေဖြင့် အသစ်ဝင်ရောက်သူများရရှိရန် နှစ်စဉ် အလုပ်အကိုင် ၁၂ သန်း လိုအပ်သည်။ တိုးတက်မှုနှုန်း ၇ ရာခိုင်နှုန်းကို အခြေခံ၍ အိန္ဒိယသည် တစ်နှစ်လျှင် အလုပ်အကိုင် ရှစ်သန်း၊ ကိုးသန်းသာ ဖန်တီးနိုင်သည်။

အိန္ဒိယအမျိုးသမီးများသည် ကမ္ဘာပေါ်တွင်

အမျိုးသမီးလုပ်သားပါဝင်မှု အနိမ့်ဆုံးတွင် ပါဝင်နေပြီး ၂၀၂၂–၂၃ ခုနှစ်တွင် ၃၇ ရာခိုင်နှုန်းသို့ ကျဆင်းခဲ့သည်။ မြို့ပြအမျိုးသမီး အလုပ်လက်မဲ့နှုန်းသည် ၂၀၂၀–၂၂ ခုနှစ်တွင် ၂၄ ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့ပြီး လက်လီလုပ်ငန်း၊ ဖောက်သည်ဝန်ဆောင်မှုနှင့် ပညာရေးတို့တွင် အလိုအလျောက်စနစ် အသုံးပြုခြင်းကြောင့် ပိုမိုဆိုးရွားလာခဲ့သည်။

ယခုအခါ ဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍသည် အိန္ဒိယနိုင်ငံ GDP ၏ ၅၂ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ရှိပြီး ၎င်းသည် PLFS 2022–23 အရ တိုက်ရိုက်အလုပ်ခန့်သူ သန်း ၁၆၀ ရှိသည်။ သို့ရာတွင် အရည်အသွေးနိမ့်သောအလုပ်အကိုင်များ(လမ်းဘေးဈေးသည်များ၊ တီးမှုတ်ဖျော်ဖြေသော အလုပ်သမားများ)က လွှမ်းမိုးနေသည်။ စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းသည် အိန္ဒိယလူမျိုး ၄၂ ရာခိုင်နှုန်းကို အလုပ်ခန့်ထားသော်လည်း ယင်းသည် ရွှေ့လျားနိုင်မှု နယ်ပယ်အနည်းငယ်နှင့် အတူ GDP ၏ ၁၅ ရာခိုင်နှုန်းသာ ပံ့ပိုးပေးသည်။

သီးသန့်ကြီးထွားမှု

အိန္ဒိယလူမျိုးများ မွေးဖွားကြီးပြင်းရာနှင့် ပေါက်ရောက်ရာနေရာအကြား လေးနက်သော အဆက်အစပ် ပြတ်တောက်မှုရှိသည်။ စီးပွားရေး၏ အထက်တန်းလွှာများကို သီးခြားခွဲထားရုံသာမက သူတို့ကိုယ်တိုင်လည်း အားဖြည့်ပေးနေကြသည်။ သူတို့သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အရည်အချင်းနှင့် မူဝါဒတို့ကို အာရုံစိုက်ပြီး ရေးဆွဲကြသော်လည်း ကျန်သောသူများကို သူတို့အလှည့်အား စောင့်ခိုင်းကြသည်။

အိန္ဒိယရင်ဆိုင်နေရသော တကယ့်မေးခွန်းက စီးပွားရေးမြင့်တက်လာခြင်း ရှိ မရှိပင် ဖြစ်သည်။ ဘယ်သူက မြင့်တက်လာနေသလဲ။ မြင့်တက်လာခြင်းမရှိတာက ဘာတွေလဲ။ ထွက်ကုန်တစ်ခုတည်းနှင့်ကိုက်ညီသော အဓိကစီးပွားရေးများကို နှစ်သက်နေခြင်းက သာတူညီမျှတိုးတက်မှုကို ရေရှည်ထိန်းထားသော အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်သည့် မက်ထရစ်များကို တိမ်မြုပ်သွားစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံက အခွန်အခများ မည်သို့ကောက်ယူသည်၊ ယင်းနိုင်ငံက မည်ကဲ့သို့ အလုပ်များခန့်ထားသည်၊ မြေပြင်အနေအထားတွင် မည်သို့ အုပ်ချုပ်သည်ဟူသော အချက်များက ဘေးထွက်ပြဿနာများ မဟုတ်ချေ။ အိန္ဒိယနိုင်ငံက သူ့ထက်သာအောင်လုပ်သော၊ မျှော်လင့်ထားသည့် အောင်မြင်သော စီးပွားရေးတိုင်း၏ ငြမ်းပင် ဖြစ်သည်။

ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဘဏ္ဍာရေးဗိသုကာလက်ရာသည် GDP အဆင့် သတ်မှတ်ချက်များတွင် ယခု အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့် အနည်းငယ်ဆင်တူသည်။ အခွန်နှင့် GDP အချိုးသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ၁၁ ဒသမ ၇ ရာခိုင်နှုန်းသာရှိသဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံအနေဖြင့် ဂျာမနီ သို့မဟုတ် ဂျပန်နိုင်ငံထက် ဝင်ငွေများစွာနည်းသည်။ ယင်းနှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် ဖော်ပြပါအချိုး ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းထက် ကျော်လွန်၍ ကျယ်ပြန့်သော လူထုဝန်ဆောင်မှုများကို ထိန်းသိမ်းထားကြသည်။

၎င်းလိုအပ်ချက်သည် စာရင်းအင်းဆိုင်ရာ ချို့ယွင်းချက်တစ်ခုမဟုတ်ပါ။ ၎င်းသည် နိုင်ငံရေးအရ ရှုံးနိမ့်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ လုံလောက်သော အခွန်ကောက်ခံခြင်းမရှိဘဲ အိန္ဒိယ ပြည်နယ်များအနေဖြင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ ခိုင်မာသော လူထုပညာ

ရေး သို့မဟုတ် အခြေခံဝင်ငွေထွက်ငွေ အာမခံချက်များကို ရန်ပုံငွေမပေးနိုင်ချေ။ ထို့အပြင် အရေးကြီးသောအချက်မှာ ထပ်မံပြောင်းလဲ၍ ပြန်လည်ဖြန့်ဝေခြင်း မပြုလုပ်နိုင်ချေ။ OEDC နိုင်ငံအများစုနှင့် မတူညီသောအချက်မှာ အိန္ဒိယသည် အမွေဆက်ခံခြင်း အခွန်မဆောင်ရဟု သတ်မှတ်ထားသည်။ စည်းစိမ်ဥစ္စာအခွန်ကို စည်းကြပ်ခြင်းမရှိချေ။ ထို့ပြင် အလွန်ချမ်းသာသောသူများ၏ အရင်းအနှီးအမြတ်များကို ထိတွေ့ခဲ့သည်။ မှန်ကန်သော ညီမျှမှုထက် ၎င်း၏ ဘဏ္ဍာရေးမူဝါဒများ ခိုင်မာစွာအမြစ်တွယ်နေသောအခါ ဒီမိုကရေစီသည် အဓိပ္ပာယ်မရှိနိုင်ချေ။

သတင်းစာရှင်းလင်းပွဲများတွင် ချီးကျူးဂုဏ်ပြုသော၊ တူညီသော GDP တိုးတက်မှုကို ကြီးမားသောအလုပ်အကိုင်ဖန်တီးခြင်းမှုကို တမင်တကာ ရှောင်ရှားသည့် ကဏ္ဍများမှ ပံ့ပိုးပေးသည်။ ဘဏ္ဍာရေး၊ နည်းပညာနှင့် အရင်းအနှီးများပြားသော ဝန်ဆောင်မှုများသည် အရှိန်အဟုန်မြင့်တက်လာသော်လည်း သန်းပေါင်းများစွာသော လူများ အလုပ်အကိုင် ဆုံးရှုံးသလိုဖြစ်နေသည်။ တစ်ချိန်တည်းတွင် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် ကုန်ထုတ်လုပ်ငန်းကဲ့သို့သော လုပ်သားအင်အားသုံးကဏ္ဍများသည် အလိုအလျောက်စနစ်နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမရှိခြင်းကြောင့် အလုပ်အကိုင်များ ရပ်တန့်သွားသည် သို့မဟုတ် ဆုံးရှုံးနေရသည်။ လုပ်သားအင်အား၏ ၉၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို တရားမဝင် အလုပ်ခန့်ထားခြင်းနှင့်အတူ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုသည် ဝိရောဓိ ဖြစ်လာသည်။ ယင်းသည်ကား အိမ်ထောင်စုလုံခြုံရေးကို တိုးချဲ့ခြင်းမပြုဘဲ အမျိုးသားထုတ်ကုန်ကို တိုးချဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

အဆိုပါကွာဟချက်များကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံမှာလည်း အားနည်းနေသည်။ အဓိကဝန်ဆောင်မှုများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တာဝန်ရှိကြောင်း အိန္ဒိယပြည်နယ်များသည် ဘဏ္ဍာရေးအရ အကျပ်အတည်းရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး ဗဟိုလွှဲပြောင်းမှုများအပေါ် အားထားနေရသည်။ ၎င်းတို့သည် ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် အလုပ်အကိုင်များကဲ့သို့သော မရှိမဖြစ် လိုအပ်ချက်များအတွက် ရန်ပုံငွေ ငွေကြေး မတတ်နိုင်ကြချေ။ ဤတွင် ပြည်နယ်များရှိနေသော ဂျာမနီ သို့မဟုတ် အမေရိကန်ကဲ့သို့သော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုများနှင့် မတူသောအချက်ကား ယင်းပြည်နယ်များတွင် အမှီအခိုကင်းသည့် လွတ်လပ်သော ဘဏ္ဍာရေးအာဏာများ ရှိကြသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ပုံစံတွင် ပြင်းထန်မှု၊ တုံ့ပြန်တတ်မှုနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ကွဲအက်မှုတို့ ဖြစ်လာသည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ GDP အဆင့်သတ်မှတ်ချက်သည် လက်ခုပ်သြဘာပေးမှုကို လက်ခံနိုင်သော်လည်း ၎င်းသည် နိုင်ငံတော်စွမ်းဆောင်ရည်၊ လူမှုဘဝအကာအကွယ်ပေးနိုင်မှုနှင့်အတူ ပါဝင်သော အခွင့်အလမ်းတို့၏ အနှစ်မပါ ဗလာဖြစ်နေမှုများကို ဖုံးကွယ်ထား၍ မရချေ။ အဆင့်များသက်သက်သာမကဘဲ လူနေမှုဘဝများ မြင့်တက်ရန် အိန္ဒိယအနေဖြင့် လမ်းကြောင်းမှန်နှင့် ပြုပြင်ဖြေရှင်းရန် လိုအပ်သည်။

အောင်မြတ်စည်သူ

Ref: India's Economics Growth Masks a Deeper – Malaise by Deepanshu Mohan, June 25, 2025

ydkqdaESpf Pf;um;rS aDfjyGa&;

oufaoGD

"စီးပွားရေးကိုတိုက်ခိုက်ခြင်းသည်
အီရန်အစိုးရ၏ ဝင်ငွေများကို လျော့ကျသွားနိုင်ကာ
၎င်း၏နျူကလီးယားရည်မှန်းချက်များ နှေးကွေးသွားစေရေးအတွက်
ထိုးနှက်ချက်တစ်ခု ဖြစ်သည်ဟူသည့်
အယူအဆဖြစ်သည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အီရန်သို့ ဖုံးမိုးမရွာသွန်းမီအချိန်များကတည်းက ၎င်း၏ စီးပွားရေးအခြေအနေမှာ ကောင်းလှသည်မဟုတ်ပေ။ အလုပ်လုပ်ကိုင်နိုင်သည့် အရွယ်ရောက်သူ ၁၀ ဦးတွင် ခြောက်ဦးမှာ အလုပ်လက်မဲ့ဘဝကို ဖြတ်သန်းနေရသည်။ အီရန်လူဦးရေ၏ ၁၈ ရာခိုင်နှုန်းမှာ ကမ္ဘာ့ဘဏ်က သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ဆင်းရဲမွဲတေမှု အမှတ်အောက်တွင် ရောက်ရှိနေသည်။ အီရန်သည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကို တင်ပို့နေရသည့်တိုင် ပြည်တွင်း၌ သုံးစွဲရန်အတွက် အဆင့်နိမ့်သည့် Mazut ရေနံကို အသုံးပြုရဖွယ်ရှိနေသည်။ (မှတ်ချက်။ Mazut သည် ရေနံစိမ်းကိုသန့်စင်ရာမှထွက်ရှိသည့် အဆင့်နိမ့်ပြီး ပိုပျစ်နှစ်ကာ ဆာလဖာပါဝင်မှုများပြားသည့်အတွက် ယင်းကိုညစ်ညမ်းသည့်လောင်စာအဖြစ် သတ်မှတ်ပြီး အရေးပေါ်အခြေအနေများတွင်သာအသုံးပြုသည်။) အစ္စရေးခေါင်းဆောင် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုသည် စစ်ရေးပစ်မှတ်များအပြင် စီးပွားရေးပစ်မှတ်များကိုပါ ဆက်တိုက်ဖြိုခွင်းခဲ့သည်။ စစ်အခြေစိုက်စခန်းများနှင့် နျူကလီးယားစက်ရုံများကို တိုက်ခိုက်မှုများကြားတွင် အစ္စရေးလေယာဉ်များက ဓာတ်ငွေ့သိုက်နှစ်ခု၊ ရေနံမြေအနည်းငယ်နှင့် ကားစက်ရုံတစ်ခုတို့ကို ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုနောက်ကွယ်က အယူအဆမှာ အီရန်အပေါ် နိုင်ငံတကာက ချမှတ်ထားသည့် ပိတ်ဆို့မှုများ ယခုထက် ပိုမိုပြင်းထန်ရန်လိုကြောင်း ပြသခြင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ စီးပွားရေးကိုတိုက်ခိုက်ခြင်းသည် အီရန်အစိုးရ၏ ဝင်ငွေများကို လျော့ကျသွားနိုင်ကာ ၎င်း၏နျူကလီးယားရည်မှန်းချက်များ နှေးကွေးသွားစေရေးအတွက် ထိုးနှက်ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်ဟူသည့် အယူအဆဖြစ်သည်။ ပြဿနာမှာ နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုဌာနတစ်ခုဖြစ်သည့် အစ္စလမ်မစ်တော်လှန်ရေးအစောင့်တပ်ဖွဲ့ (IRGC) သည် အီရန်၏နျူကလီးယားအစီအစဉ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးတွင် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နေခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အပြင် IRGC ကိုငွေကြေးထောက်ပံ့နေသူများသည် ကြီးမားပြီး လျှို့ဝှက်သည့် စီးပွားရေး အင်ပါယာကို တည်ဆောက်ထိန်းသိမ်းထားခြင်းကြောင့် နိုင်ငံစီးပွားရေး ကြီးမားစွာ ထိခိုက်မှု ကြုံတွေ့နေရသည့်တိုင် ၎င်းတို့အနေနှင့် အကျိုးအမြတ်များ ရရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

အီရန်သည် ကာလရှည်ကြာစွာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ၏ စီးပွားရေးပိတ်ဆို့မှုကို ခံခဲ့ရသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အီရန်က ၎င်း၏နျူကလီးယားအစီအစဉ်ကို ဖျက်သိမ်းရန် သဘောတူပြီးနောက် အနောက်နိုင်ငံများက ၎င်းတို့၏ ပြင်းထန်သည့် ပိတ်ဆို့မှုများကို ဖြေလျှော့ပေးခဲ့ပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့် နျူကလီးယားသဘောတူညီချက်မှ နုတ်ထွက်ချိန်တွင် ထပ်မံ၍တင်းကျပ်သွားခဲ့သည်။ လတ်တလော အစီအမံများသည် သမ္မတ ထရမ့်က အိမ်ဖြူတော်သို့ ပြန်ရောက်ပြီးနောက်မှ ကျင့်သုံးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပြီး ယူကရိန်းသို့ ရုရှား၏ ကျူးကျော်စစ်တွင် အီရန်က နောက်ကွယ်မှ လက်နက်များပံ့ပိုးခြင်းကို တုံ့ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အနောက်နိုင်ငံများမှ ကုမ္ပဏီများသည် အီရန်မှ ရေနံဝယ်ယူခြင်းကို ရပ်ဆိုင်းခဲ့ပြီး ဘဏ်များနှင့် ဆက်ဆံရေးကိုပါ ဖြတ်တောက်ခဲ့သည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်၌ အီရန်သည် ၎င်း၏ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စာရင်းဇယားများကို စစ်ဆေးရန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (IMF)ကို နောက်ဆုံးအကြိမ် ခွင့်ပြုလိုက်သည့် အချိန်တွင် ရေနံစိမ်းဒေါ်လာ ၄၆ ဘီလီယံဖိုး တင်ပို့နိုင်ခဲ့ပြီး စုစုပေါင်း နိုင်ငံပို့ကုန်တန်ဖိုး၏ ထက်ဝက်ခန့်ရရှိခဲ့သည်။ အမေရိကန်အရာရှိများ၏ ခန့်မှန်းချက်အရ အီရန်၏ ရေနံတင်ပို့မှုမှာ ယခုအခါ စုစုပေါင်းပို့ကုန်တန်ဖိုး၏ သုံးပုံတစ်ပုံခန့်သာရှိတော့ပြီး ယခင် ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းထက် သိသိသာသာ ကျဆင်းသွားသည်ဟု ဆိုသည်။ အစ္စရေး၏ မကြာသေးမီက တိုက်ခိုက်မှုများ အတွင်း ထုတ်လုပ်မှုကျဆင်းသွားသော်လည်း ယခုနှစ်တွင် အီရန်သည် ယမန်နှစ်ကစံချိန် အတိုင်း တစ်နေ့လျှင် စည် ၁ ဒသမ ၇ သန်း တင်ပို့နိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ရသည်။

ထို့အပြင် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများတွင် ရေနံအပြင် ပစ်မှတ်ထားသည့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်တစ်ဦးချင်းစီကိုပါ အမေရိကန်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အမည်မည်းစာရင်းတွင် ထည့်သွင်း ထားပြီး ယင်းတွင် အရေအတွက် ထောင်ဂဏန်း ရှိပါသည်။ အဆိုပါအရေအတွက်မှာ တစ်လပြီးတစ်လ မြင့်တက်လျက်ရှိပါသည်။ အနောက်နိုင်ငံများမှ ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် မော်တော်ကား၊ သတ္တုတင်ပို့မှု၊ သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းနှင့် အထည်အလိပ်များအပါအဝင် အီရန်စက်မှုလုပ်ငန်းမှ ထုတ်ကုန်အားလုံးနီးပါးနှင့် ကုန်သွယ်မှုကို ပိတ်ပင်ထားပါသည်။ အီရန်ပြည်သူများအား ထောက်ပံ့နေသည့် လယ်သမားများနှင့် ဆေးဝါးကုမ္ပဏီများသည် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုမှ တရားဝင်ကင်းလွတ်ခွင့်ရသော်လည်း ဗျူရိုကရေစီ၊ ဥပဒေနှင့် ဘဏ္ဍာရေး ဆိုင်ရာ အတားအဆီးများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်နေကြရဆဲဖြစ်ပါသည်။

ရလဒ်အနေနှင့် အနောက်အုပ်စုနှင့် အီရန်ကြားတွင် မည်သည့်စီးပွားရေးမျှ မလုပ်နိုင်တော့ပါ။ အီရန်ကုမ္ပဏီများအနေနှင့် ဥရောပအခြေစိုက် နိုင်ငံတကာငွေပေးချေမှုစနစ် (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications – SWIFT) ကို အသုံးပြု၍ ဒေါ်လာဖြင့် ငွေပေးချေမှုများကို ဖြတ်တောက်ခံထားရမှုကြောင့် ကုန်သွယ်ဖက်များကိုပေးချေရန်အတွက် တရုတ်နှင့် ရုရှားတို့ကို အစားထိုး မှီခိုအားထားရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းက အီရန်၏ စီးပွားရေးကို ကမောက်ကမဖြစ်စေကာ လာမည့် ၁၂ လအတွင်း စီးပွားရေး

၁ ဒသမ ၆ ရာခိုင်နှုန်းကျုံ့သွားမည်ဟု ကမ္ဘာ့ဘဏ်ကဆိုသည်။ ပြည်ပသို့တင်ပို့နိုင်ခြင်းမရှိသော ကုမ္ပဏီအသစ်များအနေဖြင့် ပြည်တွင်းဈေးကွက်တွင်သာ ရောင်းချကြရမည်ဖြစ်သည်။

အဆိုပါအခြင်းအရာများက အီရန်အစိုး၏ ဘဏ္ဍာရေးကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ရေနံတင်ပို့မှုနှင့်အခွန်ကောက်ခံမှုများက နိုင်ငံ GDP ၏ ၁၇ ရာခိုင်နှုန်းရှိခဲ့သည်။ ယခုအခါ ၁၁ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သာရှိတော့သည်။ အီရန်၏ ဘဏ္ဍာရေးလိုငွေပြမှုသည် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် GDP ၏ ၃ ရာခိုင်နှုန်း ရှိခဲ့သည်။ ပုဂ္ဂလိကမြီရှင်များထံမှ ချေးယူနိုင်ခြင်းမရှိသော်လည်း မူဝါဒချမှတ်သူများသည် Sovereign Wealth Fund များမှလည်းကောင်း၊ ငွေရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းဖြင့်လည်းကောင်းဘဏ္ဍာငွေဖြည့်တင်းရန်ကြိုးစားလျက်ရှိသည်။အကျိုးဆက်အနေနှင့် ငွေကြေးဖောင်းပွမှုဒဏ်ကို ခံရဦးမည်ဖြစ်သည်။

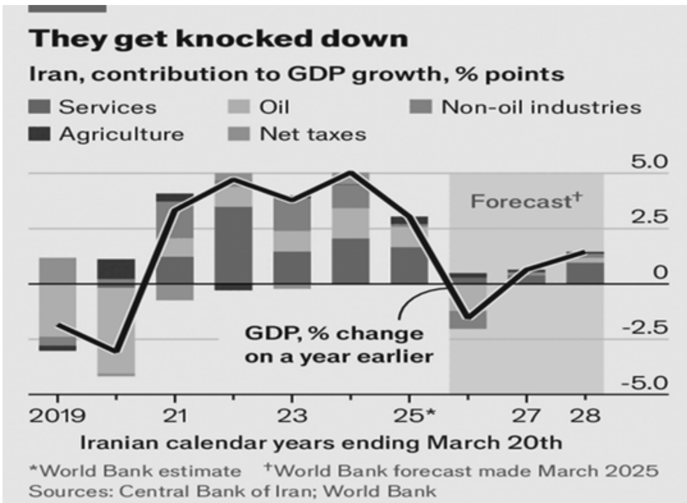

Chart: The Economist

အီရန်၏ စာရင်းများကို အနီးကပ်စစ်ဆေးကြည့်ပါက နိုင်ငံ၏ ထိပ်တန်းခေါင်းဆောင် အယာတိုလာအလီခါမေနီအတွက် ရန်ပုံငွေအနည်းငယ်သာရှိကြောင်း တရားဝင် သတင်းအရင်းအမြစ်များမှ ထွက်ပေါ်လာသည်။ ယင်းအစား ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘဏ္ဍာရေးအင်ပါယာကို အားကိုးကြသည်။ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် IRGC တွင် ဂင်ငွေအရင်းအမြစ် သုံးခုရှိသည်။ ပထမဝင်ငွေမှာ ပြည်တွင်းကုမ္ပဏီများနှင့် ဖောင်ဒေးရှင်းများမှ ရရှိသည်။ IRGC တွင် မြေပြင်တပ်ဖွဲ့များ၊ အာကာသတပ်ဖွဲ့၊ ရေတပ်၊ Quds Force နှင့် Basij အစရှိသည့် လက်တံငါးခုရှိပြီး တစ်ခုစီတွင် ဘဏ်များ၊ စက်ရုံများနှင့် တည်ထောင်စစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ထိန်းချုပ်ထားကြောင်း အံ့အားသင့်ဖွယ်ရာ အခင်းအကျင်းကို တွေ့ရှိရသည်။

၎င်း၏ ရှယ်ယာများတွင် ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့ ပက်ထရိုဓာတု၊ အီရန်၏အကြီးဆုံး ရေနံသန့်စင်စက်ရုံ၊ Hara ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းလုပ်ငန်းနှင့် တစ်ချိန်က အီရန်တွင် မာဇဒါကားများ ထုတ်လုပ်ခဲ့သည့် Bahman တို့ဖြစ်သည်။ အများစုမှာ Khatam al-Anbiya လုပ်ငန်းစုကြီး၏အောက်တွင်ရှိပြီး IRGC ၏ ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များကို စုစည်းရန်အတွက် ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ Khatam al-Anbiya သည် ယခုအခါနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး

ဆောက်လုပ်ရေး ကန်ထရိုက်တာအဖြစ် ရပ်တည်နေသည်။ အနောက်တိုင်းအရာရှိတစ်ဦးက Khatam သည် ဒေါ်လာ ဘီလီယံ ၅ဂ တန်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားသော်လည်း ၎င်းသည် အကြမ်းဖျင်းခန့်မှန်းချက်မျှသာဖြစ်ပြီး ၎င်းအောက်တွင် အသေးစားကုမ္ပဏီများ၏ အစုရှယ်ယာများစွာရှိနေကြောင်း၎င်းကထပ်လောင်းပြောသည်။ အီရန်တွင်မှတ်ပုံတင်ထားသော ကုမ္ပဏီများ၏ တစ်ဝက်ကို Khatam မှ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပိုင်ဆိုင်ထားသည်ဟု ယူဆကြသည်။

IRGC ၏ဝင်ငွေအများစုမှာ နိုင်ငံခြားမှ စီးဝင်လာသည်။ စင်စစ် အီရန်၏ ဒုတိယဝင်ငွေသည် ရေနံရောင်းဝယ်မှုမှ ဖြစ်ပါသည်။ သမိုင်းကြောင်းအရ အီရန်ဘတ်ဂျက်၏တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုကာကွယ်ရေးအတွက် နှစ်စဉ်ခွဲဝေပေးရသည်။ သို့သော် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း ဘတ်ဂျက်ရန်ပုံငွေ လျော့ကျလာမှုကြောင့် ငွေအစား ရေနံကို အစားထိုးခဲ့သည်။ စစ်မဖြစ်မီက အီရန်၏ တင်ပို့မှု လေးပုံတစ်ပုံနှင့်ညီမျှသော ရေနံစိမ်းစည်တစ်နေ့ ငါးသိန်းခန့်သည် ကာကွယ်ရေးစရိတ်သို့ ရောက်သွားခဲ့သည်။ IRGC သည်ရေနံကို ရှုပ်ထွေးနက်နဲသည့် မိတ်ဆွေကွန်ရက်များမှတစ်ဆင့်လည်းကောင်း၊ ကြားခံကုမ္ပဏီများမှတစ်ဆင့်လည်းကောင်းရောင်းချပြီး အများအားဖြင့် ဝယ်လက်မှာ တရုတ်နိုင်ငံဖြစ်သည်။ အမေရိကန်အရာရှိများ အဆိုအရ အဆိုပါရောင်းဝယ်ရေးစနစ်က အီရန်အစိုးရ အသုံးပြုသည့်စနစ်ထက် စျေးသက်သာပြီး ပိုမိုထိရောက်သည်ဟုဆိုသည်။

“အီရန်၏ တတိယမြောက် ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်မှာ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တရားမဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။”

အီရန်၏ တတိယမြောက် ဝင်ငွေအရင်းအမြစ်မှာ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ တရားမဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းမှ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။ အမေရိကန်က IRGC သည် မူးယစ်ဆေးဝါးများကို အာဖဂန်နစ္စတန်၊ အရှေ့အလယ်ပိုင်းမှသည် ဥရောပသို့ ဦးတည်ကာဖြန့်ကြက်နေသည်ဟု ကာလရှည်ကြာကတည်းက စွပ်စွဲထားသည်။ IRGC သည် အီရန်နိုင်ငံသို့ တင်သွင်းသော လက်နက်အများစုအတွက် တာဝန်ရှိပြီး ၎င်းသည် လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များ ထံပေးပို့ရာမှ အမြတ်အစွန်းရရှိပါသည်။ အဆိုပါ မှောင်ခိုတင်သွင်းမှု

များတွင် စီးကရက်၊ လူသုံး အီလက်ထရောနစ်ပစ္စည်းများနှင့် အစားအစာများလည်း ပါဝင်ကာ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု ရင်ဆိုင်နေသော အီရန်ပြည်သူများကြားတွင် ဈေးနှုန်းကြီးမြင့်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဤအမျိုးမျိုးသော ဂင်ငွေအရင်းအမြစ်များကြောင့် အနောက်နိုင်ငံ မူဝါဒချမှတ်သူများကို ခေါင်းကိုက်စေခဲ့သည်။ အီရန်၏ စီးပွားရေးသည် ပိတ်ဆို့ဒဏ်ခတ်မှုအောက်တွင် အခက်တွေ့နေသည်။ သို့သော်လည်း အခွန်ရငွေ နည်းပါးစေရန် ယခုထက်ပိုမို တင်းကျပ်ပါက IRGC မှောင်ခိုတင်သွင်းသည့် ကုန်ပစ္စည်းများက ပို၍ဈေးချိုစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ မကြာသေးမီက ထရမ့်၏ ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများကြောင့် အစိုးရထံမှ ရေနံဖိုးငွေပေးချေမှု လက်ခံသူများက IRGC ၏ ကွန်ရက်သည် အလွန်ဆန်းပြားရှုပ်ထွေးသောကြောင့် ၎င်းတို့ကိုယ်စား IRGC ကို ရောင်းချပေးရန် တောင်းဆိုမှုများပင်ရှိခဲ့သည်ဟု တာဝန်ရှိသူတစ်ဦးက ဆိုသည်။

အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့ တင်းမာမှုများ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်လာပါက အစ္စရေးစစ်တပ်သည် IRGC ဆိုက်များသို့ ပစ်မှတ်ထားလာနိုင်သည်။ ၎င်းတို့ ဖျက်ဆီးပြီးသော စစ်ဘက်တည်နေရာများသည် IRGC ၏ ဖြန့်ဖြူးရေးကွန်ရက်ရှိ ဆုံမှတ်များဟု ယူဆပါက အီရန်အတွက် ကြီးမားသည့် ပြင်ဆင်စရိတ်များ ကျခံရဦးမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ရေနံပိတ်ဆို့မှု သမိုင်းကြောင်းကို လေ့လာကြည့်ပါက ပိုမိုတင်းကျပ်သော ကန့်သတ်ချက်များက အီရန်ကုန်သွယ်မှုကို တားဆီးနိုင်ခြင်းမရှိကြောင်း သက်သေပြခဲ့ပြီး တင်ပို့မှု ယာယီနှေးကွေးခဲ့ခြင်းသာ ရှိခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ အကယ်၍ ငွေကြေးဖောင်းပွမှုနှုန်း အဆက်မပြတ် မြင့်တက်လာကာ ကုန်စည်ပြတ်လပ်မှုများနှင့်ကြုံတွေ့ရပါက အဆိုပါ ကံဆိုးမှုများအတွက် စရိတ်စကကို အီရန်ပြည်သူများသာ ကျခံကြရမည်ဖြစ်ပါသည်။

သက်ထွန်းဦး

Ref : https://www.economist.com/finance-and-economics/

tpöa&;u tDcfuvwdkfckdfa&wG atmijfrifÜm;

KMA

"အီရန်ရဲ့ ဒုံးကျည်ပရိုဂရမ်ကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားတဲ့
အစ္စရေးရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုတွေက
နျူကလီးယားထိပ်ဖူးမှာ တပ်ဆင်နိုင်တဲ့
နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်ဖို့အတွက်
အဟန့်အတား ဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ဇွန်လ ၂၄ ရက်နေ့မှာ အီရန်၊ အစ္စရေးနဲ့ အမေရိကန်တို့က အပစ်အခတ်ရပ်စဲဖို့ သဘောတူခဲ့ကြလို့ ရက်သတ္တနှစ်ပတ်နီးပါးကြာတဲ့ စစ်ပွဲဟာ ရပ်ဆိုင်းသွားခဲ့ပါတယ်။ စစ်ပွဲအတွင်းမှာ အစ္စရေးဟာ အီရန်ရဲ့ နျူကလီးယားလက်နက်တွေရှိတယ်လို့ အတည်ပြုထားတဲ့ ဒါမှမဟုတ် သံသယရှိတဲ့ ဒါဇင်နဲ့ချီတဲ့နေရာတွေကို ပစ်မှတ်ထားပြီး တိုက်ခိုက်ခဲ့ပါတယ်။ စစ်ပွဲထဲကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ဝင်လာတဲ့အခါ အစ္စရေးတွေ လက်လှမ်းမမီဖို့ ခက်ခဲတဲ့ နျူကလီးယားဆိုက်တစ်ခုဖြစ်တဲ့ ဖော်ဒေါင်းအပေါ်ကို ဘန်ကာတွေဖောက်နိုင်တဲ့ ဗုံးတွေ သူက ကြဲချခဲ့ပါတယ်။ ဒ့ါအပြင် တခြားနေရာ နှစ်ခုကိုလည်း တိုက်ခိုက်ခဲ့ပါတယ်။ ခုတော့ တိုက်ပွဲတွေပြီးသွားပြီဆိုတော့ အစ္စရေးနဲ့ အမေရိကန်တို့ရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုတွေက တကယ်ပဲ ထိရောက်ရဲ့လား၊ အောင်မြင်ရဲ့လားဆိုတာကို လေ့လာသူတွေက ဆုံးဖြတ် သုံးသပ်ကြရပါမယ်။ နောက်ပြီးတော့ တိုက်ခိုက်မှုတွေကရလာတဲ့ ရလဒ်တွေနဲ့ အကျိုးဆက်တွေဟာ ထိုက်တန်ရဲ့လားဆိုတာကိုလည်း သုံးသပ်ကြရမှာပါ။

ခုထိကတော့ အော်ပရေးရှင်း ရိုက်ဇင်းတိုင်းယင်းနဲ့ မစ်ဒ်နိုက်ဟမ္မာတို့က အစ္စရေးရဲ့ နျူကလီးယားပရိုဂရမ်ကို ဘယ်လောက်ထိ ထိခိုက်ခဲ့လဲ၊ တန့်သွားစေခဲ့လဲဆိုတာကို တိတိကျကျ ပြောဖို့ကတော့ စောပါသေးတယ်။ ပေါက်ကြားလာတဲ့ အမေရိကန်ထောက်လှမ်းရေးရဲ့ ကနဦးအစီရင်ခံစာ ခန့်မှန်းချက်ကတော့ အီရန်ကို လအနည်းငယ် အချိန်ထပ်ရသွားစေတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုနဲ့ သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်တို့က ဒီအတောအတွင်းမှာပဲ ပြောနေကြတာကတော့ အပျက်အစီးတွေက တော်တော်လေး များတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အစ္စရေးနဲ့ အမေရိကန်တို့က ထုတ်ပြန်တဲ့ တရားဝင်ဆန်းစစ်ချက်

တွေကတော့ တိုက်ခိုက်မှုတွေက အီရန်ရဲ့အစီအစဉ်ကို တော်တော်လေး နောက်ဆုတ်သွားစေတယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆကို လက်ခံထားပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူတို့က အထွေထွေပျက်စီးမှုတွေကိုပဲ အဓိကထားတဲ့အခါကျတော့ အီရန်ရဲ့ နျူအစီအစဉ်တွေကို ဘယ်လောက်ထိခိုက်လဲဆိုတာ ရေရေရာရာ သတ်သတ်မှတ်မှတ် မရှိပါဘူး။ အမှန်ကတော့ အီရန်ကလည်း သူ့အစီအစဉ် သူ့လုပ်ငန်းတွေရဲ့ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုကို အပြည့်အဝ နားမလည်တာလည်း ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ ပြီးတော့လည်း သူတို့ခေါင်းဆောင်တွေက ရှေ့ကို ဘာဆက်လုပ်ရမလဲဆိုတာ စဉ်းစားနေဆဲပါပဲ။

ဘယ်လိုပဲဖြစ်ဖြစ် ကျွမ်းကျင်သူတွေကတော့ ထင်သာမြင်သာရှိတဲ့၊ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ပြနိုင်တဲ့ ရလဒ်တွေကို စာရင်းစပြနေပါပြီ။ တိုက်ခိုက်မှုတွေက အီရန်ရဲ့ ယူရေနီယံသတ္တုကြွယ်ဝအောင်ထုတ်လုပ်တဲ့ စက်ရုံတွေကို အကြီးအကျယ်ပျက်စီးစေခဲ့တယ်။ ပြီးတော့ ထိပ်တန်းသိပ္ပံပညာရှင်တွေ တိုက်ပွဲမှာ ကျဆုံးသွားတယ် ဆိုတာတွေကို သူတို့ သိကြပါတယ်။ အရေးပါတဲ့ ကိရိယာတန်ဆာပလာတွေက ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခံရပြီး မြေအောက်ကို မြုပ်သွားပါတယ်။ ဒါပေမယ့်လည်း အီရန်အနေနဲ့ကတော့ အလွန်အမင်း ကြွယ်ဝတဲ့ ယူရေနီယံသတ္တုအပါအဝင် လက်နက်ထုတ်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ဟာတွေက သူ့မှာ အများကြီးရှိနိုင်ပါသေးတယ်။ အီရန်အစိုးရကလည်း အခုဖြစ်ခဲ့တာက သတင်းပေါက်ကြားပြီး ဖြစ်ရတာဖြစ်လို့ နောက်ဆိုရင်တော့ သိုသိုသိပ်သိပ် လုပ်မှာပါ။ သံတမန်အခင်းအကျင်းအရ အစစ်ဆေးခံတာတွေ၊ ဝင်ခွင့်ပြုတာတွေတော့ ရှိနိုင်တာပေါ့လေ။ အဲဒီတော့ သူတို့ရဲ့အချိန်ဇယားမှာတော့ ပြောင်းလဲမှုတွေက အကြီးအကျယ်ရှိလာမှာပါ။ နျူကလီးယားလက်နက်ကို ဘယ်တော့မှ မထုတ်တော့တာလည်း ဖြစ်နိုင်သလို ထုတ်ချင်လည်း ထုတ်ဦးမှာပါပဲ။

ဘာပဲပြောပြောပါ၊ အီရန်ရဲ့နျူကလီးယားအစီအစဉ်က အကြီးအကျယ် ထိခိုက်တာကတော့ အသေအချာပါပဲ။ လောင်စာကြွယ်ဝရေးစက်ရုံ နတ်တန်၊ အစ်ဖာတန် နျူကလီးယားသုတေသနဌာနရယ် ပြီးတော့ သူနဲ့ဆက်စပ်နေတဲ့ အဆောက်အအုံတွေရယ်၊ တစ်ခါဖော်ဒိုးစက်ရုံရယ် အဓိက နျူကလီးယားဆိုက်သုံးခုလုံးကတော့ အကြီးအကျယ်ပျက်စီးခဲ့တာပါပဲ။ အစ်ဖာတန်နဲ့ နတ်တန်တို့ရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတွေအားလုံးက လုံးဝဖျက်ဆီးခံလိုက်ရတယ်။ အီရန်ရဲ့ အာရက်စ်ဓာတ်ပေါင်းဖိုလည်း ပျက်စီးသွားပြီဆိုတော့ကာ အီရန်အနေနဲ့ လက်နက်ကို ထုတ်လုပ်နိုင်တဲ့အဆင့်ရှိတဲ့ ပလူတိုနီယံကို ထုတ်လုပ်နိုင်ဖို့ အခွင့်အလမ်းကတော့ လတ်တလော မဖြစ်နိုင်တော့ပါဘူး။ အစ္စရေးတွေက တခြားအီရန်နိုင်ငံတစ်ဝန်းက သုတေသနဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုက်တွေကိုလည်း တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီဆိုက်တွေထဲမှာ အီရန်အဏုမြူစွမ်းအင်အဖွဲ့ကြီးရဲ့ဆိုက်တွေလည်း ပါပါတယ်။ ဒီကာကွယ်ရေးအဖွဲ့က နျူကလီးယားလက်နက်တွေနဲ့ ဆက်စပ်နေတဲ့၊ သုတေသနဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်တဲ့အဖွဲ့လို့ သုံးသပ်သူတွေ ယူဆပါတယ်။ အစ္စရေးတွေရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုတွေအတွင်းမှာ အီရန်သိပ္ပံပညာရှင် တစ်ဒါဇင်ထက်မနည်း သေဆုံးခဲ့လို့ နျူကလီးယားလက်နက်တွေကို တည်ဆောက်ဖို့၊ ထုတ်လုပ်ဖို့အတွက် အသုံးဝင်တဲ့ လက်တွေ့ဗဟုသုတတွေကိုတော့ ပြန်ရဖို့ ဆယ်နှစ်ဆယ်မိုးမက ကြာဦးမှာပါ။ အီရန်ရဲ့ ဒုံးကျည်ပရိုဂရမ်ကို ဦးတည်ပစ်မှတ်ထားတဲ့ အစ္စရေးရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုတွေက နျူကလီးယားထိပ်ဖူးမှာ တပ်ဆင်နိုင်တဲ့ နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်

ဖို့အတွက် အပဟန့်အတား ဖြစ်စေနိုင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီလိုပျက်စီးမယ်ဆိုတာကိုတော့ မျှော်လင့်ထားရမှာပါ။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက အစ္စရေးနဲ့ပူးပေါင်းပြီး စစ်ရေးအရ အရေးယူဖို့ဆိုတာကို ကြံစည်စိတ်ကူး တုန်းက သူတို့နှစ်နိုင်ငံဟာ သူတို့ပစ်ချင်တဲ့ ပစ်မှတ် အားလုံးကို မှန်အောင်ပစ်နိုင်တယ်ဆိုတာကို ယုံမှား သံသယဖြစ်ခဲ့တာ မရှိပါဘူး။ အီရန်ရဲ့ အရေးအပါဆုံး နျူကလီးယားဆိုက်တွေကို ထိအောင် မှန်အောင် ပစ်နိုင် တဲ့ လက်နက်ခဲယမ်းမီးကျောက်တွေရှိအောင် လုပ်ပြီးမှ၊ ပြီးတော့ အလုံအလောက် လေ့ကျင့်ပြီး စီမံကိန်းရေးဆွဲ ပြီးမှ သူတို့က ဒီတိုက်ပွဲထဲကို ယုံကြည်ချက်အပြည့်နဲ့ ဝင်လာတာပါ။ သူတို့ရဲ့ နောက်ဆုံးတိုက်ပွဲတွေက အော် ပရေးရှင်းအရ၊ စစ်ဆင်ရေးအရပြောရရင် အခုထိကို အာရုံထဲမှာစွဲနေတုန်းပဲ။ ဖျောက်ဖျက်မရတဲ့ အထင်ကြီး စရာပါပဲ။ ပြီးတော့လည်း နည်းပညာအရလည်း ရှုပ်ထွေး ခက်ခဲလှပါတယ်။ ဒီအတွက်ကိုတော့ စစ်တပ်ရဲ့ ဆရာ ကျမှု၊ ကျွမ်းကျင်မှုကို ချီးကျူးရမှာပါ။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီလို နည်းပညာပိုင်းမှာ အောင်မြင်ပေမယ့် ဗုံးကြဲလိုက်တော့ ဘာတွေ အကျိုးအမြတ်ရလိုက်သလဲ ဆိုတာကတော့ အဖြေမပေါ်သေးဘဲ အီရန်က နျူကလီးယားလက်နက်ကို ထုတ်ဖို့မှာ ဘယ်လောက်ကြာကြာ နှောင့်နှေးသွားသလဲ ဆိုတဲ့ အဖြေတွေက မရသေးပါဘူး။

အကြီးမားဆုံး ပြဿနာက အီရန်ရဲ့ကြွယ်ဝတဲ့ ယူရေနီယံသတ္တုကို သိုလှောင်ထားတဲ့အထဲက ဖ၀ ရာခိုင်နှုန်းက ခုထိရှိနေပြီး လက်လှမ်းမီရှိနိုင်တုန်းပါပဲ။ အစ္စရေးနဲ့ အမေရိကန်က တိုက်ခိုက်လိုက်လို့ဖြစ်ခဲ့တဲ့ အမှိုက်ပုံတွေ၊ အပျက်အစီးတွေရဲ့အောက်မှာ ဖော်ဒေါင်း မှာရော အစ်ဖာတန်မှာပါ အဲဒီသတ္တုက ရှိနေတာပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ အီရန်တွေက သူတို့ရဲ့ ယူရေနီယံသတ္တုအတော် များများကို အမေရိကန်ရဲ့ တိုက်ခိုက်မှုကနေ ကာကွယ် နိုင်အောင် မြေအောက် အတော်နက်နက်မှာ သိမ်းဆည်း ထားတာပါ။ ပြီးတော့ ဗုံးကြဲတဲ့ဒဏ်ကနေ အကာ အကွယ်ပေးဖို့ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းတချို့ကို အသေပိတ် ထားပြီးသားပါ။ အစ်ဖာတန်မှာ အဲဒီလိုပဲ လိုဏ်ခေါင်း တွေကို ပိတ်ထားပါတယ်။ တကယ်လို့ ဒီလှောင်ထားတဲ့

“အီရန်ရဲ့ အရေးအပါဆုံး နျူကလီးယားဆိုက်တွေကို ထိအောင် မှန်အောင် ပစ်နိုင်တဲ့ လက်နက်ခဲယမ်း မီးကျောက်တွေ ရှိအောင်လုပ်ပြီးမှ၊ ပြီးတော့ အလုံအလောက် လေ့ကျင့်ပြီး စီမံကိန်းရေးဆွဲပြီးမှ သူတို့က ဒီတိုက်ပွဲထဲကို ယုံကြည်ချက်အပြည့်နဲ့ ဝင်လာတာပါ။”

သတ္တုတွေက မပျက်စီးဘဲ အကောင်းအတိုင်း ဆက်ရှိနေမယ်ဆိုရင် အီရန်က ဒါတွေကို ပြန်တူးဖော်လိုက်ရင် ကုန်ကြမ်းက ရပြီလေ။ သူတို့မှာက တူးဖော်ဖို့ ရှော်ဗယ်တွေ၊ ဘူဒိုဇာတွေက ရှိပြီးသားပါ။

ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာသူတွေအနေနဲ့ အီရန်မှာ လက်နက်ထုတ်နိုင်တဲ့အဆင့်ရှိတဲ့ ကြွယ်ဝယူရေနီယံသတ္တု ရှိသေးသလား၊ မရှိတော့ဘူးလားဆိုတာကို မသိသလိုဘဲ ကျွမ်းကျင်သူတွေကလည်း ကြွယ်ဝယူရေနီယံသတ္တုကို လက်နက်အဖြစ် ထုတ်နိုင်ဖို့အတွက် လိုအပ်တဲ့ ကိရိယာတန်ဆာပလာတွေက အီရန်မှာ ရှိသေးသလား၊ မရှိတော့ဘူးလား ဆိုတာကလည်း မသေချာ မရေရာပါဘူး။ နောက်ဆုံးကျတော့လည်း တီဟီရန်က သူတို့မှာ ဒီလိုမျိုး ကိရိယာတန်ဆာပလာတွေ ဘယ်လောက်အထိရှိတယ်ဆိုတာကို သူများတွေက အတိအကျ မသိအောင် ဝိုးတဝါးဖြစ်အောင် လုပ်ထားခဲ့တာပဲလေ။ အားလုံးကို လွှမ်းခြုံတဲ့ ပူးတွဲလုပ်ဆောင်တဲ့စီမံကိန်းလို့ခေါ်တဲ့ နျူကလီးယားစာချုပ်ကနေ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုက ၂၀၁၅ ခုနှစ်မှာ နုတ်ထွက်ခဲ့ပြီးတဲ့နောက်မှာ အီရန်က အဆင့်မြင့် စက်ဝိုင်းလှည့်ပတ် အစိတ်အပိုင်းတွေကို စပြီးထုတ်တော့တာပဲ။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်မှာ တီဟီရန်ဟာ ဒီအစိတ်အပိုင်းတွေရဲ့ ထုတ်လုပ်မှုကို နတ်တန်မှာ မြေအောက်ကို ပြောင်းရွှေ့ထားတော့တာပဲ။ ပြီးတော့ ဒါတွေကို ဘယ်လောက်များများ ထုတ်လုပ်နေလဲဆိုတာကို လူသိရှင်ကြား ချပြထားတာ မရှိပါဘူး။ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့မှာ အစ္စရေးတွေက စပြီးတိုက်ခိုက်တော့ အီရန်က သူတို့ဟာ သတ္တုသန့်စင် စက်ရုံအသစ်ကို ဖွင့်လှစ်တဲ့အကြောင်းကို ကြေညာဖို့ ပြင်ဆင်ထားပြီးပြီ။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဏုမြူစွမ်းအင်အေဂျင်စီ(IAEA) ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ရာဖေးလ်ဂရော့ဘီ ပြောတာကတော့ အဲဒီစက်ရုံဟာ အစ်ဖာတန်က စက်ရုံဖြစ်မယ်လို့ပဲ။ ဒါပေမဲ့ ဒီထက်ပိုတိကျတဲ့ သတင်းကို သူက မပေးသေးတော့ ဒီထက်ပိုပြီး မသိနိုင်ပါဘူး။

ဒီဆိုက်က အီရန်ရဲ့ ကြွယ်ဝတဲ့ သန့်စင်ပြီးဖြစ်တဲ့ ယူရေနီယံသတ္တုတွေ အများအပြား သိုလှောင်ထားတဲ့ မြေအောက်လိုဏ်ခေါင်းတွေထဲမှာ ရှိနိုင်တယ်။ ဒါပေမဲ့လည်း ကျွမ်းကျင်သူတွေ မသိတာက အဲဒီဥမင်လိုဏ်ခေါင်းတွေက အဖျက်ဆီးခံလိုက်ရပြီလား ဒါမှမဟုတ် အသုံးမဝင်တော့တဲ့၊ သုံးလို့မရတော့တဲ့ အခြေအနေကို ရောက်သွားပြီလား ဆိုတာပါပဲ။ အစ်ဖာတန်ရဲ့ အခြားနေရာတွေအပေါ် တိုက်ခိုက်မှုတွေက လက်နက်ထုတ်နိုင်တဲ့ အဆင့်ရှိတဲ့ ယူရေနီယံတွေ၊ လက်နက်အစိတ်အပိုင်းတွေအဖြစ် ပြောင်းလဲထုတ်လုပ်နိုင်တဲ့ ကိရိယာတွေကို ဖျက်ဆီးခဲ့တာကတော့ အတော်လေးကို သေချာပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အီရန်က တခြားနေရာတွေမှာ သိမ်းဆည်းထားတာတွေ ရှိနိုင်ပါသေးတယ်။ အီရန်ဟာ အရင်တုန်းက လက်နက်တွေနဲ့ ဆက်စပ်တဲ့ ယူရေနီယံလုပ်ငန်းနဲ့ပတ်သက်တဲ့ မေးခွန်းတွေကို ဖြေဖို့ ပျက်ကွက်ခဲ့လို့ IAEA က အီရန်ကို နျူကလီးယားလက်နက်မပြန့်ပွားရေးစာချုပ်ကို ဖောက်ဖျက်တယ်လို့ ဇွန်လ ၁၂ ရက်နေ့က ပြောကြားခဲ့တာပါ။

ဒီတော့ တီဟီရန်မှာက ယူရေနီယံသတ္တုရော၊ ပြီးတော့ လက်နက်ထုတ်တဲ့ ကိရိယာတန်ဆာပလာတွေရော ရှိနေနိုင်ပါသေးတယ်။ ကျွမ်းကျင်မှုနဲ့ ပတ်သက်ရင်လည်း အဲဒီလိုပါပဲ။ သူတို့မှာက နျူကလီးယားသိပ္ပံပညာရှင်တွေက ရှိနေတာပဲလေ။ အသက်ရှင်ကျန်ရစ်ပြီး အလုပ်လုပ်နေတဲ့လူတွေက ရှိနေတာလေ။ တကယ်လို့ အီရန်ရဲ့ ဗုံးစီမံကိန်းဟာ ထိပ်တန်း

ပညာရှင်တွေက အဓိကလုပ်ရတဲ့ ရေရှည်စီမံချက်ဖြစ်မယ်ဆိုရင်တော့ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပတ်က သူတို့တွေ ကွယ်လွန်သွားခဲ့တာဟာ ဒီပရောဂျက်ကို အတော်လေး အဟန့်အတားဖြစ်စေမှာပါ။ ဒါပေမဲ့လည်း တကယ်လို့ ဒါက လက်ဆင့်ကမ်းသင်ကြားပေးတဲ့ အတူတွဲလုပ်ကြရင်း သတင်းအချက်အလက်တွေ၊ ဗဟုသုတတွေ ပြီးတော့ လက်တွေ့ကျွမ်းကျင်မှုတွေကို ဝေငှသင်ပေးခဲ့မယ်ဆိုရင်တော့ အဲဒီပညာရှင်ကြီးတွေ ဆုံးပါးသွားတဲ့ကိစ္စက သိပ်ပြီး အရေးမကြီးတော့ပါဘူး။ ပြဿနာမဟုတ်တော့ပါဘူး။ ကျန်ရစ်တဲ့သူတွေက လိုအပ်တဲ့ ဗဟုသုတကို ရှိပြီးသားဖြစ်ရင်ဖြစ်မယ် ဒါမှမဟုတ်ရင်လည်း အမြန်ဆုံး အဲဒီဗဟုသုတတွေကို သူတို့ ရသွားမှာပါ။

အမေရိကန်နဲ့ အစ္စရေးဟာ တီဟီရန်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ နောက်ရောက်သွားအောင်၊ နှောင့်နှေးသွားအောင် လုပ်ချင်ပါတယ်ဆိုတဲ့ အကောင်းဆုံး အခင်းအကျင်းမှာတောင် စစ်ဆင်ရေးဟာ အမေရိကန်အဖို့တော့ ပေးဆပ်ရမှုက ကြီးမားနိုင်ပါတယ်။ ဥပမာပြောရရင် အခုလို ဖြစ်လာတော့ အီရန်ပါလီမန်က IAEA နဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အကြီးအကျယ်လျှော့ချပစ်မယ့် ဥပဒေတစ်ရပ်ကို အခုတင်ပဲ ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ပါတယ်။ IAEA ရဲ့ စစ်ဆေးရေးမှူးတွေက ပြီးပြည့်စုံတဲ့လူတွေကတော့ ဟုတ်ချင်မှဟုတ်မယ်။ ပြီးတော့ သူတို့ရဲ့ အီရန် ပရိုဂရမ်ကို လက်လှမ်းမီရရှိမှုကလည်း မပြည့်စုံတာလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်မယ်။ ဥပမာ ဖော်ဒိုးစက်ရုံကို IAEA က မြွက်ဟထုတ်ဖော် မပြောကြားခင်၊ အစစ်ဆေးမခံခင် နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းက ဆောက်လုပ်ခဲ့တာပါ။ ဒါပေမဲ့ IAEA ဟာ အများကြီး တန်ဖိုးရှိခဲ့တာပါ။ အီရန်က ယူရေနီယံကနေ လက်နက်ထုတ်လုပ်တဲ့စက်ရုံကို ၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂ ရက်နေ့မှာ ပြန်စတော့ အီရန်က နာတန့်ဇ်မှာ ပထမဆုံး စက်ဝိုင်းလှည့်စက်ကို မြေအောက်မှာ စပြီးလည်ပတ်တဲ့အခါ IAEA ဟာ ကမ္ဘာကို တပ်လှန့်ခဲ့ပါတယ်။ အသိပေးခဲ့ပါတယ်။ ခုတော့ ဒီလိုတိုက်ပွဲတွေ ဖြစ်ပွားတော့ IAEA က အီရန်ကို ဝင်ထွက်ခွင့် ဆုံးရှုံးသွားပြီပေါ့ဗျာ။

အဲဒါက အတော်လေး ဆိုးပါတယ်။ အရေးပါတဲ့ တီထွင်မှုတွေကို ထောက်လှမ်းသိရှိတဲ့အပြင် IAEA က စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးမှူးတွေဟာ အီရန်ရဲ့ နျူကလီးယားအစီအစဉ်နဲ့ ပတ်သက်လို့ ပြည်ပထောက်လှမ်းရေးတွေရဲ့ တွေ့ရှိချက်တွေကို ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနဲ့ စစ်ဆေးခဲ့ပါတယ်။ IAEA ဟာ အီရန်မှာ ကြွယ်ဝသန့်စင်တဲ့ ယူရေနီယံသတ္တုတွေ အစုလိုက်အပြုံလိုက် ရှိတဲ့သတင်းကို ပေးလိုက်တော့ အမှီအခိုကင်းတဲ့၊ လွတ်လပ်တဲ့ပညာရှင်တွေဟာ တီဟီရန်မှာ နျူကလီးယားလက်နက်တွေ ဘယ်လောက်ထိရှိနေတယ်ဆိုတာကို တွက်ချက်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီလို တွက်ပြခဲ့လို့ ဝါရှင်တန်ရဲ့ ပြောကြားမှုတွေဟာ ကြံရာပါ သီအိုရီအယူအဆတွေ မဟုတ်ပါဘူး၊ ပူးပေါင်းကြံစည်တာ မဟုတ်ပါဘူးလို့ ကမ္ဘာကြီးကို ပြနိုင်ခဲ့ပါတယ်။ ထောက်လှမ်းရေးဌာနကလည်း IAEA ရဲ့ လူသိရှင်ကြား ထုတ်ပြန်တဲ့ အစီရင်ခံစာတွေကို သုံးပြီးတော့ သူတို့ရဲ့ အကဲဖြတ်ဆန်းစစ်ချက်တွေကို စစ်ဆေးတဲ့အတွက် သူတို့က အီရန်ရဲ့ နျူကလီးယားပရိုဂရမ်ကို ပိုပြီးသိတယ်ဆိုတဲ့ ယုံကြည်ချက်ကို ရစေပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဖြစ်နိုင်တဲ့ အရေးကြီးဆုံးအချက်ကတော့ IAEA အဖွဲ့ကြီးရဲ့ စစ်ဆေးရေးမှူးတွေဟာ အီရန်က နျူကလီးယားလက်နက်တွေကို မထုတ်လုပ်ခဲ့ပါဘူးဆိုတဲ့ ယုံကြည်ချက်ကိုတော့ ယုံစေခဲ့ပါတယ်။ တစ်နည်းပြောရရင် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ အဏုမြူစွမ်းအင်အေဂျင်စီကြီးက သူတို့ရဲ့

အဓိကလုပ်ငန်းကို လုပ်ခဲ့တယ်ဆိုတာပါပဲ။ အဲဒီလိုလုပ်ခဲ့လို့ အရပ်ဘက်နျူကလီးယားပရိုဂရမ်တွေကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ဖို့ လိုအပ်တဲ့ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုကို ပေးနိုင်ခဲ့တာပါ။

အခုလိုတွေဖြစ်လာတဲ့အခါကျတော့ တီဟီရန်အနေနဲ့က နျူကလီးယားလက်နက် မပြန့်ပွားရေးစာချုပ်ကို ဆက်လက်ပြီး မလိုက်နာတော့တာမျိုး ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလို ဖြစ်သွားရင် တခြားစာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံတွေကလည်း နျူကလီးယားလက်နက်ကို မထုတ် ကြဖို့ သန္နိဋ္ဌာန်ကို ချိုင်းသလို ဖြစ်သွားမယ်။ ပြီးတော့ နျူကလီးယားနည်းပညာကို လက်လှမ်းမီရရှိခွင့်ပေးပြီး အပြန်အလှန်အနေနဲ့ အဖွဲ့ကြီးရဲ့ စစ်ဆေးမှုကိုတော့ ခံယူရမှာဖြစ်ပါတယ်။

တချို့သုံးသပ်ဝေဖန်သူတွေက ဒီ နျူကလီးယားလက်နက်မပြန့်ပွားရေးစာချုပ်က အီရန်နဲ့မသက်ဆိုင်ဘူးလို့ ပြောကြပေမယ့် ပြီးခဲ့တဲ့နှစ်တွေမှာ အီရန်က နျူကလီးယားစီမံချက် အများအပြားကို လုပ်နေကာ အီရန်ရဲ့ စာချုပ်ကိုချိုးဖောက်မှုက ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီ အတွက်ကျတော့ အီရန်ကို အရေးယူပိတ်ဆို့ဖို့ အကြောင်းပြချက်ကောင်းကောင်းကို ရသွားစေ တာပေါ့။ ဒီစာချုပ်ကလည်း အီရန်က သူ့ရဲ့ နျူကလီးယားပရိုဂရမ်နဲ့ ပတ်သက်ရင် ပွင့်လင်း မြင်သာမှုရှိဖို့ တောင်းဆိုထားပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အီရန်ကတော့ စာချုပ်ကနေ နုတ်ထွက်သွား ကောင်း နုတ်ထွက်သွားနိုင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုသာ နုတ်ထွက်သွားခဲ့မယ်ဆိုရင် ဘာလို့ ဒီလို နုတ်ထွက်တာလဲလို့ အကြီးအကျယ် အငြင်းပွားစရာတွေ ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ နျူကလီးယား လက်နက် မပြန့်ပွားရေးစာချုပ်သာ မရှိဘူးဆိုရင် အီရန်က ဗုံးထုတ် မထုတ် ဆိုတာကတော့ နိုင်ငံ့ဦးသျှောင်ကြီး အလီခါမေနီက ဗုံးထုတ်တာကို ဆန့်ကျင်တဲ့ အစ္စလမ်တရားတော်ကို လိုက်နာမှုနဲ့ပဲ သက်ဆိုင်ပါတော့မယ်ဆိုတဲ့အကြောင်း ရေးသားတင်ပြလိုက်ရပါတယ်။

KMA

Ref : Did the Attacks in Iran Succeed? Israel and America Bought Themselves Time but Will Pay in Other Ways by Richard Nephew.

tDef tpä&;ppfG

at;xGrif

“အီရန်သည် အဏုမြူပိုင်ဆိုင်သောနိုင်ငံဖြစ်မလာရန်
အစ္စရေးက သန္နိဋ္ဌာန် အခိုင်အမာ ချထားသည်။
အီရန်၏ အဏုမြူစီမံကိန်းကို စတင်သည့်အချိန်မှစ၍
နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် တီဟီရန်မြို့တော်အပါအဝင် အီရန်နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပစ်မှတ်များကို အစ္စရေးက လေကြောင်းမှတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခ မျက်နှာစာသစ်ကို စတင်လိုက်သည်။ အစ္စရေးသည် အီရန်နိုင်ငံ၏ အဏုမြူအစီအစဉ်ကို အစဉ်တစိုက် တိုက်ခိုက်နှောင့်ယှက်နေသည်မှာ ဆယ်စုနှစ် နှစ်ခု မကတော့။ ရှားဘုရင် မပြုတ်ကျမီက အစ္စရေးသည် အီရန်နိုင်ငံအား လက်နက်အကူအညီများပေးခဲ့သည်အထိ ရင်းနှီးခဲ့သည်။ အီရန်တွင် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် အယာတိုလာခိုမီနီ တက်လာပြီးနောက် ဆက်ဆံရေးပြတ်တောက်ခဲ့သည်။ ၂၀၀၀ ပြည့်လွန်နှစ်များတွင် စတင်ခဲ့သော အီရန်၏ အဏုမြူအစီအစဉ်ကို အစ္စရေးက အဆက်မပြတ် တိုက်ခိုက်နှောင့်ယှက်သည်။ ကွန်ပျူတာ ဗိုင်းရပ်စ် STUXNETကို အီရန်၏ ကွန်ပျူတာ ကွန်ရက်အတွင်း ထည့်သွင်းတိုက်ခိုက်သည်။ အီရန်အဏုမြူပညာရှင်များကို သုတ်သင်ရှင်းလင်းသည်။ ထိုလုပ်ရပ်များကို အစ္စရေးသည် မည်သည့်အခါကမျှ ဝန်ခံပြောကြားခြင်းမရှိခဲ့ပေ။

ထောက်လှမ်းရေးသတင်းနှင့် ဉာဏ်ရည်တုအထောက်အကူဖြင့် အီရန်နိုင်ငံအတွင်း ခိုးသွင်းထားသော လက်နက်တပ်ဆင်ထားသည့် ဒရုန်းများသည် အီရန်လေကာစနစ်နှင့် ဒုံးစနစ်များကို တိုက်ခိုက်မှုစသည်နှင့် ဖျက်ဆီးပစ်လိုက်သည်။ ထို့ကြောင့် အစ္စရေးတိုက်လေယာဉ်များသည် အီရန်လေပိုင်နက်အတွင်း ဝင်ရောက်ကာ စိတ်ကြိုက်တိုက်ခိုက်နိုင်သည်။ အစ္စရေးက တိုက်လေယာဉ်ပေါင်း နှစ်ရာကျော်အသုံးပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။

အီရန်သည် အဏုမြူပိုင်ဆိုင်သောနိုင်ငံဖြစ်မလာရန် အစ္စရေးက သန္နိဋ္ဌာန် အခိုင်အမာ ချထားသည်။ အီရန်၏ အဏုမြူစီမံကိန်းကို စတင်သည့်အချိန်မှစ၍ နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ယခုစစ်ဆင်ရေးဆင်နွှဲနိုင်ရန် လွန်ခဲ့သော သုံးနှစ်ကတည်းက အကွက်ချဆောင်ရွက်

ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ အီရန်၏လေကြောင်းကာကွယ်ရေးစနစ်ကို အနီးကပ်ဖြိုဖျက်ရန် ဒုံးလက်နက်နှင့် လက်နက်တပ်ဆင်ထားသော ဒရုန်းအငယ်စားများကို အစ္စရေးထောက်လှမ်းရေး မော့ဆက်က အီရန်အတွင်းသို့ ခိုးသွင်းထားသည်။ ထိုတိုက်ခိုက်ရေးလက်နက်များကို အီရန်၏ လေကာစနစ်အနီးတွင် ဖြန့်ကြက်ချထားသည်။ ယင်းသို့ချထားရာ အစ္စရေးသစ္စာခံ အီရန်နိုင်ငံသားများလည်း ပူးပေါင်းပါဝင်ခဲ့ကြသည်။

အီရန်၏ သတင်းအချက်အလက်မှန်သမျှကို အစ္စရေးက နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် တစ်လျှောက်လုံး စုဆောင်းနေခဲ့သည်။ ဂျေရုဆလင်မဟာဗျူဟာနှင့် လုံခြုံရေးသိပ္ပံမှ ညွှန်ကြားရေးမှူး အငြိမ်းစားဗိုလ်ချုပ် ယိုရှီ ကူပါဝါစာ (Yossi Kuperwasser)သည် ထောက်လှမ်းရေးသုတေသီအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။ သူ၏အဆိုအရ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် စာမျက်နှာထောင်ချီသော အီရန်အဏုမြူသုတေသနစာတမ်းတစ်ခုကို အစ္စရေးထောက်လှမ်းရေး မော့ဆက်က ခိုးယူရရှိခဲ့သည်ဟုသိရသည်။ ထိုစာတမ်းအရ အီရန်သည် အဏုမြူလက်နက်ထုတ်လုပ်ရေးသို့ ဦးတည်နေသည်ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိလာရသည်။ နည်းအမျိုးမျိုး၊ နေရာအမျိုးမျိုးမှ စုဆောင်းရရှိသော အချက်အလက်များကို ဉာဏ်ရည်တု အကူအညီဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလျက် တိုက်ခိုက်ရေးသမားများနှင့်တိုက်ခိုက်ရေးလက်နက်များကို ယမန်နှစ် အောက်တိုဘာလမှစလျက် အီရန်နိုင်ငံအတွင်း နေရာချထားသည်။ အီရန်လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များတည်နေရာနှင့် အရွှေ့အပြောင်းကို အမေရိကန်၏ ဉာဏ်ရည်တု ပုံစံ (မိုဒယ်)ကို အသုံးချခဲ့သည်ဟု ထောက်လှမ်းရေးသတင်းအရင်းအမြစ်များက ဆိုသည်။ ဂါဇာတွင် ဟားမားစ်နှင့် ဟဇ်ဘိုလာတို့ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့စဉ်ကလည်း အစ္စရေးသည် အဆိုပါ ဉာဏ်ရည်တုကိုပင် အသုံးပြုခဲ့သည်။

ခွဲခြားစိတ်ဖြာရရှိလာသော ပစ်မှတ်များကို အမျိုးအစားအလိုက် အုပ်စုခွဲခြား သတ်မှတ်သည်။ စစ်တပ်၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်နှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံတို့၏ ပစ်မှတ်များကို ရွေးချယ်ရာတွင် အရေးပါမှုအဆင့်အရ ဦးစားပေးသတ်မှတ်သည်။ ပစ်မှတ်သည် အစ္စရေးကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း ရှိ မရှိ၊ အီရန်တော်လှန်ရေးတပ်မတော် (Iran's Revolutionary Guard) နှင့် ဆက်စပ်မှုအတိုင်းအတာတို့အပေါ် မူတည်လျက် ပစ်မှတ်များကို သတ်မှတ်သည်။ တာဝေးပစ်ဒုံးများကို တာဝန်ယူထားသော ပြည်သူ့စစ်တပ်ရင်းများ စသည့် ပစ်မှတ်များကို ခွဲခြားသည်။

အီရန်ဗိုလ်ချုပ်နှင့် အဏုမြူသိပ္ပံပညာရှင်တို့နေအိမ်နှင့် အလုပ်ဆင်းသော စစ်ဌာနချုပ်တည်နေရာ၊ အလုပ်သွားအလုပ်ပြန် နေ့စဉ်အချိန်ဇယား၊ အားလပ်ရက်သွားရောက်သောနေရာ စသည်တို့ကို စာရင်းပြုစုထားသည်။

ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့ တိုက်ခိုက်မှုတွင် အီရန်တော်လှန်ရေးတပ်ဖွဲ့ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး ဟိုစိန်ဆလာမီ၊ စစ်ဦးစီးအရာရှိချုပ် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး မိုဟာမက်ဘာကာရီ၊ ကာတန် အယ်အဘီယာ ဌာနချုပ် တပ်မှူး ဗိုလ်ချုပ် ဂိုလန်အလီရာရှစ်၊ လေတပ်ဦးစီးချုပ် ဗိုလ်မှူးချုပ် အမီယာ အလီ ဟာဂျီဇာဒေးတို့ ကျဆုံးသည်။ ဇွန်လ ၁၅ ရက်နေ့တိုက်ခိုက်မှုတွင် ဒုတိယထောက်လှမ်းရေး အကြီးအကဲ ဟတ်ဆန်မိုဟာဂီ ကျဆုံးပြီး ဇွန်လ ၁၇ ရက်နေ့တိုက်ခိုက်မှုတွင် အယ်အဘီယာ ဌာနချုပ်တပ်မှူး ဗိုလ်ချုပ်ဂိုလန်အလီရာရှစ်နေရာတွင် အစားထိုးခန့်ထားခံရသူ ဗိုလ်ချုပ်

အလီရှတ်မာနီ ထပ်မံကျဆုံးသည်။ ထို့ပြင် တီဟီရန်မြို့အနီး အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလေဆိပ်ဖြစ်သော မီရာဘတ်ကိုလည်း ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်သည်။

အစ္စရေးက ရုတ်တရက်တိုက်ခိုက်မှု အောင်မြင်ရခြင်းအကြောင်းတစ်ရပ်မှာ အီရန်လုံးဝမျှော်လင့်မထားသောကြောင့်ဖြစ်သည်။အီရန်နှင့်အမေရိကန်ဆွေးနွေးနေစဉ်ကာလတွင် အစ္စရေးက တိုက်ခိုက်လိမ့်မည်ဟု မမျှော်လင့်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

အီရန်က ၎င်း၏ အဏုမြူလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ငြိမ်းချမ်းစွာ အသုံးပြုရေးအတွက်သာဖြစ်ကြောင်း အကြိမ်ကြိမ်အဖန်ဖန် ပြောကြားသော်လည်း ထိုစကားကို ယုံကြည်သူနည်းပါးသည်။ အကယ်၍ အီရန်၏ အဏုမြူလုပ်ငန်းသည် ငြိမ်းချမ်းစွာအသုံးချရန် ရည်ရွယ်သည်ဆိုပါက အဘယ်ကြောင့် မြေအောက် ပေရာပေါင်းများစွာတွင် ဆောင်ရွက်နေရသနည်း။ အဏုမြူလက်နက်မရှိသေးသော အီရန်သည် လက်နက်တွင် အသုံးပြုနိုင်သောအဆင့်ရောက်အောင် ယူရေနီယံကို အဘယ်ကြောင့် သန့်စင်နေရပါသနည်းဟု အမေရိကန် နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး မာကိုရူဘီယိုက မေးခွန်းထုတ်ခဲ့ဖူးသည်။

အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှု အရှိန်လျော့သွားစဉ် အမေရိကန်က ဝင်ပါလာသည်။ ဇွန်လ ၂၂ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန် ကိုယ်ပျောက် B–2 ဗုံးကြဲလေယာဉ် ခုနစ်စင်းသည် အီရန်၏ အဏုမြူလုပ်ငန်းစီမံကိန်း အဆောက်အဦများဖြစ်သည့် ဇက်ဂရိုးတောင်တန်းအောက် ပေသုံးရာအနက်တွင် တည်ဆောက်ထားသော ဖော်ဒိုး (Fordow Uranium Enrichment Plant) ပေါ်သို့ တန်ချိန်သုံးသောင်းစီရှိ GBU 57 ဗုံး ၁၆ လုံးကြဲချသည်။ GBU 57 ဗုံးသည် ပေါင်သုံးသောင်းအလေးချိန်ရှိပြီး ကွန်ကရစ် ပေခြောက်ဆယ်အထူကို ထွင်းဖောက်နိုင်ပြီး မြေအနက် ပေ ၂၀၀ ကျော်အထိ စိုက်ဝင်ပေါက်ကွဲနိုင်ရန် ဒီဇိုင်းဆွဲထားသည်။ ထိုဗုံးကို (Massive Ordnance Penetrators – MOPs)ဟုလည်း ခေါ်သည်။ တိုက်ခိုက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အီရန်အဏုမြူနှင့် ဆက်စပ်နေသော လုပ်ငန်းများသို့ သွားရောက်ရာတွင် ခက်ခဲစေရန်နှင့် ပြန်လည်ပြင်ဆင်သည့်အခါ ခက်ခဲစေရန် ရည်ရွယ်သည်။ ဖော်ဒိုးယူရေနီယံသန့်စင်စက်ကို ၂၀၀၆ ခုနှစ်တွင် စတင်တည်ဆောက်သည့်အချိန်မှစတင်၍ အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးထောက်လှမ်းရေးက စောင့်ကြည့်နေခဲ့သည်။

အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၏ လက်အောက်ရှိ လူသိနည်းသော ခြိမ်းခြောက်မှု လျှော့ချရေးအေဂျင်စီ(Defense Threat Reduction Agency)က အဏုမြူစက်ရုံတည်ဆောက်နေသည်များကို ဂြိုဟ်တုထောက်လှမ်းရေးဓာတ်ပုံများဖြင့် တစ်ရံမလပ်စောင့်ကြည့်နေခဲ့သည်။ ဒေသတွင် ဖြစ်ပေါ်တတ်သော ရာသီဥတုအခြေအနေ၊ ဆောက်လုပ်ရေးမှထွက်လာသော စွန့်ပစ်ပစ္စည်း၊ တောင်ကိုထွင်းလျက် ဆောက်လုပ်နေသည်ဖြစ်ရာ တောင်၏ဘူမိအနေအထား၊ ဆောက်လုပ်ရေးသုံးပစ္စည်းနှင့် လုပ်ငန်းသုံးကိရိယာ၊ လေဝင်လေထွက်အပေါက်၊ မီးခိုးထွက်ပေါက်၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၊ အသုံးပြုသော ဓာတ်အားပေးစနစ်၊ ဝင်ထွက်သွားလာနေသော ယန္တရားအမျိုးအစား စသည်တို့ကို မှတ်တမ်းပြုလျက် တောင်အတွင်း မည်သို့ဆောက်လုပ်နေသည်ကို ကျွမ်းကျင်သူများက မှန်းဆတွက်ချက်ကြသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် သန့်စင်မှု စတင်သည်ဟု စီအိုင်အေက ကွန်ဂရက်သို့ အစီရင်ခံသည်။ အီရန်သည် ယူရေနီယံသန့်စင်မှုကို အားသွန်ခွန်စိုက်လုပ်တော့မည်မှာ သေချာလာသည်။

ကျောက်တောင်အတွင်း ပေသုံးရာတွင်ရှိသောပစ်မှတ်ကို တိုက်ခိုက်ဖြိုခွင်းနိုင်မည့် လက်နက်သည် အမေရိကန်အပါအဝင် မည်သည့်နိုင်ငံတွင်မှ မရှိသေးပေ။

စစ်လက်နက်ထုတ်လုပ်သော ကုမ္ပဏီများနှင့် အင်ဂျင်နီယာများသည် အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန နည်းဗျူဟာဌာနနှင့် ပူးပေါင်းလျက် GBU 57 မြေစိုက်ဗုံး ထုတ်လုပ်ရန် လုပ်ငန်းစတော့သည်။ ဗုံး၏ထိပ်ဖူးကို သံမဏိဖြင့် ကွပ်ထားပြီး မြေအောက်ခန့်မှန်းခြေ ပေနှစ်ရာရောက်သည့်အခါမှ ပေါက်ကွဲရန် စနက်တံကို စီစဉ်ထားသည်။

ဗုံးကိုထုတ်လုပ်ပြီး ကြိမ်ဖန်များစွာ စမ်းသပ်သည်။ အစ္စရေးစတင်မတိုက်ခိုက်မီနေ့တွင် အီရန်က သန့်စင်စက်ရုံ၏ လေဝင်လေထွက်ပေါက်များကို ကွန်ကရစ်ဖြင့် ပိတ်ဆို့လိုက်သည်။ ထိုလေဝင်လေထွက်ပေါက်သည် ဗုံးကြဲလေယာဉ်က ဗုံးခွဲတိုက်ခိုက်မည့် ပစ်မှတ်များဖြစ်သည်။

ဇွန်လ ၂၁ ရက်နေ့ သန်းခေါင်ကျော် ၁၂ နာရီတစ်မိနစ်တွင် မစ်ဇူရီပြည်နယ် ဝှိုက်မင်လေတပ်စခန်းမှ ကိုယ်ပျောက် B–2 ဗုံးကြဲလေယာဉ် ခုနစ်စင်းသည် အရှေ့ဘက်သို့ ဦးတည်ထွက်ခွာလာသည်။ အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာမှတစ်ဆင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းသို့ ရှေးရှုလျက်။ တစ်ချိန်တည်းမှာ အာရုံလွှဲသည့်အနေဖြင့် အခြား B–2 လေယာဉ်အုပ်စု တစ်စုသည် ပစိဖိတ်သမုဒ္ဒရာသို့ ဦးတည်ထွက်ခွာသွားသည်။

အတ္တလန္တိတ်သမုဒ္ဒရာနှင့် မြေထဲပင်လယ် ကောင်းကင်ယံတို့တွင် လေယာဉ်ဆီဖြည့်ရသည်။ ခရီးဆုံးရောက်သည်အထိ ပျံသန်းချိန် ၁၈ နာရီ ကြာမြင့်သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသအတွင်းသို့ရောက်ရှိလာသည့်အခါ အသင့်စောင့်ဆိုင်းနေသော အမေရိကန် ကိုယ်ပျောက်တိုက်လေယာဉ် F–22 နှင့် F–35s များက B–2 ဗုံးကြဲလေယာဉ် အုပ်စုကို ခြံရံလိုက်ပါကြသည်။ အီရန်တိုက်လေယာဉ်များတက်လာပါက တိုက်ခိုက်ရန် အသင့်ပြင်လိုက်ပါလာသည်။ တိုက်လေယာဉ်များက အီရန်၏ မြေပြင်မှ ဝေဟင်ပစ်ဒုံး တည်နေရာများသို့ ဒုံးပျံ အလုံးသုံးဆယ်ပစ်လွှတ်သည်။ အီရန်ထံမှ မည်သည့်တုံ့ပြန်မှုမှ ပေါ်မလာပေ။ ယခင်ရက်များတွင် အစ္စရေးက အီရန်၏ လေကာစနစ်ကို တိုက်ခိုက် ဦးချိုးထားသောကြောင့် မြေပြင်မှ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု မရှိခြင်းဖြစ်သည်။

ဖော်ဒိုးအဏုမြူသန့်စင်စက်ရုံ လေဝင်လေထွက်ပေါက် နှစ်ပေါက်အနက် တစ်ပေါက်လျှင် ဘန်ကာခွင်းဗုံး (GBU 57) ခြောက်လုံးစီ ပဏာမကြဲချသည်။ ကွန်ကရစ်အလွှာကို ထိုးဖောက်ရန် ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် လေးလုံးကို မူလချခဲ့သည့် နေရာတည့်တည့်သို့ ချသည်။ ထိုဗုံးသည် အတွင်းပိုင်းရှိ သန့်စင်စက်ကို ဖျက်ဆီးရန်ဖြစ်သည်။ နတ်တန် အဏုမြူအဆောက်အအုံပေါ်သို့ ဖျက်အားပြင်းဗုံး နှစ်လုံးကြဲသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အီရန်တောင်ပိုင်းပင်လယ်ပြင်တွင်ရှိနေသော အမေရိကန်ရေငုပ်သင်္ဘောက တွန်မဟောက် ပဲ့ထိန်းဒုံး ၃၀ ကို အစ်ဖာတန်စက်ရုံသို့ ပစ်လွှတ်သည်။ အီရန်စံတော်ချိန် နံနက် ၀၂ : ၁၀ နာရီဖြစ်သည်။

အစ်ဖာတန်စက်ရုံသည် အီရန်၏အကြီးမားဆုံး အဏုမြူသုတေသနဌာနဖြစ်သည်။ ယူရေနီယံအရိုင်းကို သန့်စင်နိုင်သည့်အဆင့်ရောက်အောင်ပြုပြင်ပေးပြီး ဖော်ဒိုးနှင့် နတ်တန်သို့ပေးပို့သည်။ နတ်တန်စက်ရုံမှာမူ အစ္စရေးတိုက်ခိုက်စဉ်က ပျက်စီးသွားသည်။ မြေအောက်ရှိ သန့်စင်စက်ရုံကို ဦးတည်တိုက်ခိုက်ခဲ့ဟန်တူသည်။ မြင်တွေ့ရသော ဂြိုဟ်တုဓာတ်ပုံများ

တွင် အဆောက်အဦ အားလုံးပျက်စီးနေသည်ကိုတွေ့ရသည်။ B–2 လေယာဉ်များ စတင်ထွက်ခွာလာသည့်အချိန်မှ တွက်ချက်လျှင် တိုက်ခိုက်မှုသည် ၃၆ နာရီကြာမြင့်သည်။ အမေရိကန်လေယာဉ်ဆီဖြည့်လေယာဉ်အပါအဝင် စုစုပေါင်း ၁၂၅ စင်း လေကြောင်းစစ်ဆင်ရေးတွင် ပါဝင်သည်။ ခေတ်အမီဆုံး F 35–S တိုက်လေယာဉ်များလည်းပါဝင်သည်။

ယင်းသို့တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အီရန်၏ အဏုမြူလက်နက်စီမံကိန်းသည် လအနည်းငယ်သာ နောက်သို့ရွှေ့သွားနိုင်သည်ဟု ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန ထောက်လှမ်းရေးက ဆိုသည်။ အမေရိကန်က ဗုံးမကြဲမီ ဖော်ဒိုးသန့်စင်စက်ရုံအနီးတွင် ကုန်တင်ယာဉ်များကို တွေ့ရသဖြင့် သန့်စင်ပြီးနှင့် သန့်စင်ဆဲယူရေနီယံများနှင့်တကွ အသုံးပြုသော ကိရိယာများကို ရွှေ့ပြောင်းထားခဲ့သည်ဟု ဆိုသည်။ အမေရိကန်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးကမူ ယင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ထားသည်ကိုမသိကြောင်း ပြောဆိုသည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ အမေရိကန်၏ ယခု ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုတွင် တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မသုံးဖူးသေးသော B–2 လေယာဉ်ကို ပထမဆုံးအကြိမ် အသုံးပြုသည်။ ထို့ပြင် တစ်ခါမျှ တိုက်ပွဲတွင် မသုံးဖူးသေးသော ဘန်ကာခွင်းဗုံး(GBU 57) ကို ပထမဆုံးအသုံးပြုခြင်းလည်းဖြစ်သဖြင့် သမိုင်းဝင်တိုက်ခိုက်မှုဟု ဆိုရမည်။

အစ္စရေးထောက်လှမ်းရေးသမားများသည် နှစ်အတန်ကြာကပင် အီရန်လက်နက်ထုတ်လုပ်သော စက်ရုံတိုင်းကို ရောက်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်ကုန်ပိုင်းတွင် အီရန်သည် အဆင့်မြင့်ဖောက်ခွဲရေးနည်းပညာကို အကောင်အထည်ဖော်နေသည်ဟု အစ္စရေးက ထောက်လှမ်း သိရှိလာသည်။ ထိုနည်းပညာနှင့် သန့်စင်ပြီး ယူရေနီယံတို့ ဆက်စပ်လိုက်ပါက အဏုမြူလက်နက်ဟု အဖြေထွက်လာသည်။

အီရန်ကို ဆက်လွှတ်ထား၍မဖြစ်တော့ဟု အစ္စရေးက အမေရိကန်အား အသိပေးသော်လည်း သမ္မတအပြောင်းအလဲ ဖြစ်ခါနီးဖြစ်သဖြင့် အမေရိကန်က အာရုံမစိုက်နိုင်ခဲ့။ ဇွန်လ ၁၃ ရက်နေ့တွင် အစ္စရေးစပိုင်ခြောက်ဦးကို ဖမ်းဆီးထားကြောင်း အီရန်ရုပ်မြင်သံကြားက ကြေညာသည်။ ထိုစပိုင်ဟု စွပ်စွဲခံရသူခြောက်ဦးမှာ အီရန်က မသင်္ကာသဖြင့် ဖမ်းဆီးထားသော အယောက် ၇၀၀ အနက်မှ ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်က ထိရောက်စွာတိုက်ခိုက်နိုင်သဖြင့် အီရန်၏ အဏုမြူအဆောက်အအုံများ လုံးဝဥဿုံပျက်စီးသွားသည်ဟု သမ္မတထရမ့်က ဆိုသည်။ အီရန်၏ အဏုမြူလုပ်ငန်းအဖွဲ့ကမူ အီရန်၏ အဏုမြူအစီအစဉ်များရပ်ဆိုင်းသွားမည်မဟုတ်ကြောင်း ကြေညာသည်။ တိုက်ခိုက်မှုအပြီး အဏုမြူသတ္တိကြွမှု မတွေ့ရကြောင်း ကုလသမဂ္ဂအဏုမြူအေဂျင်စီက ပြောဆိုသည်။

ဗုံးမကြဲမီကပင် အရေးကြီးသော ပစ္စည်းများကို ပြောင်းရွှေ့ပြီးဖြစ်ကြောင်း အီရန်က ဆိုသည်။ တိုက်ခိုက်မှုမတိုင်မီ သုံးရက်က ဖော်ဒိုးစက်ရုံ ဝင်ပေါက်တွင် ကုန်တင်ယာဉ် ၁၆ စီးကို ဂြိုဟ်တုဓာတ်ပုံများတွင်တွေ့ရသည်။

တိုက်ခိုက်ခံရမှုအတွက် အီရန်က တုံ့ပြန်နိုင်သည့် နည်းလမ်းသုံးသွယ်ရှိသည်ဟု ဘီဘီစီ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာသတင်းထောက် Frank Gardner က ထောက်ပြသည် –

မည်သို့မျှ တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုသည့်နည်း။ ။အီရန်အနေဖြင့် တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုပါက အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးတို့က ဆက်လက်တိုက်ခိုက်မည် မဟုတ်သဖြင့်

ခေတ္တ သက်သာရာရနိုင်သည်။ သို့သော် မတုံ့ပြန်ပါက အီရန်အနေဖြင့် အားနည်းလက်လျှော့သွားသည်ကို ပြသရာရောက်မည်။

ချက်ချင်းတုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ။အီရန်သည် တာဝေးပစ်ဒုံးများကို ထုတ်လုပ်သိုလှောင်ထားသဖြင့် မြောက်မြားစွာ လက်ဝယ်ရှိနေသည်။ ထိုဒုံးများဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ အမေရိကန်စစ်စခန်း နှစ်ဆယ်ကျော်ကို ဒုံးများဖြင့်လည်းကောင်း၊ဒရုန်းရာထောင်ချီအသုံးပြုလျက်လည်းကောင်း တိုက်ခိုက်နိုင်သည်။ ယင်းသို့တိုက်ခိုက်လျှင် အမေရိကန်က ပြင်းထန်စွာ တုံ့ပြန်လာမည့်အပြင် စစ်စခန်းတည်ရှိသော အာရပ်နိုင်ငံများကလည်း တုံ့ပြန်လာမည်။

အချိန်စောင့်လျက် တုံ့ပြန်တိုက်ခိုက်ခြင်း ။ ။ အခြေအနေများ တည်ငြိမ်အေးဆေးသွားသည့်အခါ၊ ဒေသတွင်းရှိ အမေရိကန်စစ်စခန်းများသည် သတိအနေအထားမှလျော့သွားသည့်အခါ တိုက်ခိုက်သည့်နည်းလမ်းဖြစ်သည်။ အစ္စရေးတိုက်ခိုက်နေသည့်အချိန်တွင် အီရန်က ဒုံးများဖြင့် တဲလ်အဗစ်နှင့် ဟိုက်ဖာတို့ကို တိုက်ခိုက်ရာ လူ ၈၆ ဦးသေဆုံးသည်ဟု အစ္စရေးက ထုတ်ပြန်သည်။ အီရန် အဏုမြူလက်နက်ပိုင်ဆိုင်ရန် ခွင့်မပြုနိုင်ကြောင်းနှင့် အမြန်ဆုံးတွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးရန် ဗြိတိန်၊ ဂျာမနီနှင့် ပြင်သစ်တို့က တိုက်တွန်းပြောဆိုသည်။ အမေရိကန်စစ်စခန်းများကို လက်ခံထားသော ဂျော်ဒန်၊ ဘာရိန်း၊ ကူဝိတ်၊ ကာတာ၊ ယူအေအီး၊ ဆော်ဒီအာရေဗျ၊ အိုမန်တို့တွင် တပ်လှန့်ထားသည်။

အီရန်အစိုးရကို ဖြုတ်ချရန်နှင့် စစ်အင်အားချည့်နဲ့သွားစေရန် အစ္စရေးက ရည်ရွယ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသို့တိုက်ခိုက်ရာတွင် မြေပြင်ကြည်းတပ်မပါဘဲ တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သဖြင့် သမိုင်းဝင်တိုက်ခိုက်မှုဟု ဆိုနိုင်သည်။ အမေရိကန်သည်ပင်လျှင် ဗီယက်နမ်၊

“အီရန်အစိုးရကို ဖြုတ်ချရန်နှင့် စစ်အင်အား ချည့်နဲ့သွားစေရန် အစ္စရေးက ရည်ရွယ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။”

ကိုရီးယား၊ ပင်လယ်ကွေ့၊ ဘောလ်ကန်နှင့် အီရတ်စစ်ပွဲများတွင် မြေပြင်ကြည်းတပ်မပါဘဲ ဗုံးကြဲရုံသက်သက်ဖြင့် နိုင်အောင်မတိုက်ခိုက်နိုင်ခဲ့။ ထိုနည်းတူစွာ ရုရှားသည်လည်း အာဖဂန်နစ္စတန်၊ ချက်ချင်းနီးယားနှင့် ယူကရိန်းစစ်ပွဲများတွင် ဗုံးကြဲရုံသက်သက်ဖြင့် မအောင်မြင်ခဲ့ပေ။

အစ္စရေးသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတွင် စစ်အင်အားအတောင့်တင်းဆုံးဖြစ်သည်။ တိတိကျကျ တိုက်ခိုက်နိုင်သောလေတပ်နှင့် အားကောင်းသော ထောက်လှမ်းရေးဖြင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတစ်ခွင် မင်းမူနေသည်။ လေကြောင်း၏ တိကျသေချာစွာ တိုက်ခိုက်နိုင်မှုနှင့် ထောက်လှမ်းရေးသတင်းများ ရရှိနိုင်မှုတို့ကြောင့် အစ္စရေးသည် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ယုံကြည်မှုလွန်ကဲလာသည့် ထောင်ချောက်အတွင်းသို့ ကျရောက်နေသည်။

အီရန်၏အဏုမြူအစီအစဉ်သည် လုံးဝရပ်ဆိုင်းသွားမည့်အနေအထားမျိုးမဟုတ်ပေ။ ယခုတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ကာလတစ်ခုအထိ ရွှေ့သွားမည်ဖြစ်သော်လည်း အီရန်သည် လက်လျှော့လိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ မြေအောက် ပေသုံးရာထက်နက်သည့် နေရာသို့ရွှေ့ပြောင်းလုပ်ကိုင်မည်ဆိုလျှင် အစ္စရေးအနေဖြင့် တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးရန် လက်နက်မရှိ။ အမေရိကန်၏ အကူအညီကို တောင်းခံရမည်သာဖြစ်သည်။ ထရမ့်က ယခုတစ်ကြိမ်ကူညီခဲ့သည့်တိုင် နောင်အကြိမ်များတွင် ကူညီမည်ဟု ကံသေကံမ ယူဆ၍မဖြစ်နိုင်။ အမေရိကန်သမ္မတ အပြောင်းအလဲဖြစ်သွားလျှင်လည်း အစ္စရေးက အကူအညီတောင်းခံရသည်မှာ ပိုမိုခက်ခဲသွားနိုင်သည်။

ကုလသမဂ္ဂအဏုမြူအေဂျင်စီ အစီရင်ခံစာအရ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အီရန် လက်ဝယ်၌ ယူရေနီယံ ၂၇၅ ကီလိုဂရမ်ရှိပြီး မေလတွင် ၄၀၈ ကီလိုဂရမ်ဖြစ်လာကြောင်း သိရသည်။ အဏုမြူလက်နက်တစ်ခု ထုတ်လုပ်ရန် ၄၀ ကီလိုဂရမ်လိုအပ်သဖြင့် အဏုမြူလက်နက် ၁၀ ခုထုတ်လုပ်နိုင်သောအနေအထားဖြစ်သည်။ သို့သော် ယူရေနီယံကို လက်နက်ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ထပ်မံသန့်စင်ရန် အချိန်အနည်းငယ် လိုအပ်နေသေးသည်။

အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးတို့ မည်သို့တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးသည်ဖြစ်စေ အဏုမြူလက်နက် အနည်းဆုံး တစ်ခု၊ နှစ်ခု ထုတ်လုပ်ရန် သန့်စင်ပြီးယူရေနီယံ အီရန်လက်ဝယ်ရှိနေမည်မှာ သေချာပေသည်။ အီရန် အဏုမြူလက်နက်မသုံးစေရန် တားဆီးနိုင်သော အခြားနည်းလမ်းတစ်ခုမှာ အီရန်အစိုးရ အပြောင်းအလဲဖြစ်စေရေးဖြစ်သည်။ အီရန်အစိုးရ အပြောင်းအလဲဖြစ်ရန်ဟူ၍ အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ်က အရိပ်အမြွက်ပြောကြားသည်များ ရှိခဲ့ဖူးသည်။

အီရန်၏ အဏုမြူသန့်စင်စက်ရုံများကို အဓိကထားတိုက်ခိုက်ခဲ့သော်လည်း အခြားပစ်မှတ်တစ်ခုကလည်းရှိနေပြန်သည်။ တီဟီရန်မြို့တော်မှ ကီလိုမီတာ ၇၅၀ ကျော်ဝေးကွာသည့် ဘူရှဲအာ (Bushehr) အဏုမြူဓာတ်ပေါင်းဖိုဖြစ်သည်။ ဓာတ်ပေါင်းဖိုကို အနည်းငယ်ပြုပြင်တည်ဆောက်လိုက်လျှင် ယူရေနီယံ သန့်စင်ပေးနိုင်သည်။ ဘူရှဲအာကို တိုက်ခိုက်ပါက အဏုမြူသတ္တိကြွဓာတ်ပြာများသည် ပါရှန်ပင်လယ်ကွေ့ဒေသအတွင်းပျံ့နှံ့ကုန်မည်။ အီရန်က လက်တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် အစ္စရေး၏ ဒီးမိုးနားဓာတ်ပေါင်းဖိုကို တာဝေးပစ်ဒုံးများနှင့် တိုက်ခိုက်လာပါက ဒေသအတွင်း မတွေးဝံ့စရာ အဏုမြူငရဲ ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အီရန်၏ အဏုမြူစီမံကိန်းမည်မျှ ထိခိုက်သွားသည်ကို

အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန်တို့ မှန်းဆရုံသက်သက်သာ တတ်နိုင်မည်။ ကုလသမဂ္ဂကိုလည်း စစ်ဆေးခွင့်ပေးမည်မဟုတ်။ အစ္စရေးသည် အီရန်၏ အဏုမြူတာစ္စေ ဆက်၍ အခြောက် ခံနေရမည်ဖြစ်သည်။

အေးထွန်းမင်း

Ref :– How Israel pulled off its surprise attack on Iran (AP news)p

– The Inside Story of the B–2 Mission to Bomb Iran'sNuclear Sites

– Iran arrests 700 'Israeli agents', but where are theweapons?

– Satellite images reveal new signs of damage at Iranian nuclear sites

– How effective was the US attack on Iran’s nuclearsites? A visual guide

– Precision Strikes Will Not Destroy Iran’s NuclearProgram—or Its Government

ta&SUv,fyk;a'oiodcrf;a&;ESifh aemufqkH;cGJha&;wpfck

pk,fyk,ye;fawmif

“ထိုနိုင်ငံများသည် စစ်ဖြစ်နေသော နိုင်ငံများအကြား၌
ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်
ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည့်
ဒေသတွင်းဖျန်ဖြေရေးဦးဆောင်အဖွဲ့တစ်ခုကို ထူထောင်ကြရပေမည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

အီရန်–အစ္စရေးစစ်ပွဲ ရပ်စဲစေရန် အာရပ်နိုင်ငံများက အဓိကဖြစ်ရမည်

အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည် ကျယ်ပြန့်သော ဒေသတွင်းစစ်ပွဲ၏ အစွန်းဖျား၌ ဒယိမ်းဒယိုင် လျှောက်လှမ်းလျက်ရှိနေသည်။ ဇွန်လ ၁၂ ရက်နေ့တွင် အစ္စရေးသည် ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟု၏ "အီရန်မှ နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်နိုင်မည့် အလားအလာကို အဆင့်လျှော့ချရန်၊ ဖျက်ဆီးပစ်ရန်၊ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ဖယ်ရှားကြ"ဟူသော စကားအတိုင်း အီရန်၏ နျူကလီးယား အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ အစိုးရ၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းများ၊ ရေနံနှင့် ကုန်လှောင်ရုံများကို စတင်ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ အီရန်ကလည်း ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်များဖြင့် တရစပ် ပြန်လည်တုံ့ပြန်ပစ်ခတ်ခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အမေရိကန်နှင့်ပြုလုပ်မည့် နျူကလီးယားအရေး ဆွေးနွေးပွဲမှလည်း နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ အာရပ်နိုင်ငံများအနေဖြင့်လည်း အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့၏ စစ်ပွဲအတွင်းသို့ ဆွဲသွင်းခံရမည့်အရေးကို စိုးရိမ်နေခဲ့ကြသည်။ ထိုနှစ်နိုင်ငံသည် လွန်ခဲ့သော တစ်နှစ်ခွဲခန့်ကတည်းက သွယ်ဝိုက်၍ အပြိုင်အဆိုင် စကားနိုင်လုနေခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အီရန်–အစ္စရေးစစ်ပွဲသည် တိုးချဲ့လာနေပြီး ပင်လယ်ကွေ့ဒေသ တစ်ခုလုံး၏ ကောင်းကင်ယံ၌ ဒုံးကျည်များ အမြဲမပြတ် ဖြတ်သန်းလာနေသည့်အခါ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများက ထိုပဋိပက္ခသည် သူတို့ဆီသို့ မည်သည့်အချိန်တွင် ရောက်ရှိလာလေမည်နည်း ဆိုသည်ကို မေးခွန်းထုတ်နေကြရသည်။

မီးကုန်ယမ်းကုန် တိုက်ခိုက်ကြတော့မည့် စစ်ပွဲကြီးကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန် ယခုအချိန်တွင် အခွင့်အလမ်း အနည်းငယ်မျှ ရှိနေသေးသည်။ အမေရိကန်က စစ်ရေးအရှိန်လျှော့လာစေရန် သံတမန်နည်းလမ်းဖြင့် ဆောင်ရွက်နေပုံရသည်။ သို့သော် အီရန်–အစ္စရေးပဋိပက္ခ ကျေအေးရပ်ဆိုင်းသွားစေရေးသည် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏အပေါ်တွင် တည်မှီနေသည်။ အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် တူရကီယဲနိုင်ငံတို့သည်သာ အစ္စရေး၊ အီရန်၊ အမေရိကန်နိုင်ငံတို့နှင့် ကောင်းမွန်သော

အလုပ်သဘောဆက်ဆံရေးများရှိနေကြသည်။ ယခုအချိန်တွင် စစ်ပွဲအရှိန်လျှော့ချရေးအတွက် ထိုနိုင်ငံများက အဆိုပြု တောင်းဆိုကြရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံများသည် စစ်ဖြစ်နေသော နိုင်ငံများအကြား၌ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် ကိုယ်စားလှယ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည့် ဒေသတွင်းဖျန်ဖြေရေးဦးဆောင်အဖွဲ့တစ်ခုကို ထူထောင်ကြရပေမည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် အမေရိကန်လည်း ပါဝင်လာစေရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် သူတို့အနေဖြင့် အမေရိကန်အပေါ် မှီခိုနေ၍ ရနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် တူကီယဲနိုင်ငံတို့၏ ကြိုးပမ်းမှု မအောင်မြင်ခဲ့လျှင် ထိုစစ်ပွဲတွင် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတစ်ခုလုံး ပါဝင်ပတ်သက်လာကြရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုနိုင်ငံများ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံများအား အီရန်၏ တိုက်ခိုက်ခြင်းကို ကြုံတွေ့ရင်ဆိုင်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ သူတို့နိုင်ငံ ပြည်သူပြည်သားများအကြား၌လည်း ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် အနာဂတ်အတွက် မရေရာမသေချာမှုများ ပျံ့နှံ့လာမည်ဖြစ်သည်။

ညှပ်ပူးညှပ်ပိတ် ပစ်ခတ်မှုအတွင်း၌ ပိတ်မိနေခြင်း

အာရပ်နိုင်ငံအစိုးရများက အီရန်နှင့် အစ္စရေး နှစ်နိုင်ငံစလုံးကို ဒုက္ခပေးသောနိုင်ငံများအဖြစ် လွန်ခဲ့သောနှစ်များကတည်းကပင် မှတ်ယူထားခဲ့ကြသည်။ အီရန်က နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ရေးအစီအစဉ်၊ ကျယ်ပြန့်သော သဘောတရားရေးရာ အတွေးအမြင်များနှင့် အီရတ်၊ လက်ဘနွန်၊ ယီမင်နိုင်ငံနှင့် ယခင်က “အာဆတ်”၏ နိုင်ငံဖြစ်ခဲ့သော ဆီးရီးယားနိုင်ငံတို့ရှိ အီရန်အတွက် ကိုယ်စားတိုက်ခိုက်ပေးမည့် စစ်သားများအား ထောက်ပံ့နေခြင်းများက အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများအဖို့ ကာလရှည်ကြာစွာ နှောင့်ယှက်ခြိမ်းခြောက်မှုများဖြစ်နေစေခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် ဆော်ဒီအာရေဗျ၏ ရေနံထုတ်လုပ်ရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံ ပစ္စည်းပစ္စယများ တိုက်ခိုက်ခံရသည်ကို ကုလသမဂ္ဂ၊ အမေရိကန်နှင့် ဆော်ဒီ ထောက်လှမ်းရေးတို့၏ အဆိုအရ အာရပ်ကမ္ဘာက အီရန်ကို အထိတ်တလန့်ဖြင့် စောင့်ကြည့်နေခဲ့ကြသည်။ ထိုတိုက်ခိုက်မှုတွင် အီရန်က သူတို့မပါဝင်ကြောင်း ငြင်းဆိုခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုတိုက်ခိုက်မှုများကို ကောင်းချီးပေးခဲ့သည်။ ယခင်က ယီမင်သူပုန်များဖြစ်ကြသည့် ဟူသီအုပ်စုများဆီသို့ အီရန်က အကူအညီပေးလာသောအခါ အာရပ်ကမ္ဘာသည် စိတ်ပူပန်၍ စိုးရိမ်သောက ရောက်ခဲ့ကြရပြန်သည်။ ဟူသီတို့သည် အာရပ်တို့အတွက် ကာလရှည်ခြိမ်းခြောက်မှုတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့ကာ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု အဘူဒါဘီရှိ ဆောက်လုပ်ရေးလုပ်ငန်းခွင်တစ်ခုနှင့် ရေနံဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံပစ္စည်းပစ္စယများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများသည် မကြာသေးမီနှစ်များအထိ အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် ယခုထက်ပိုမိုကောင်းမွန်သော ဆက်ဆံရေးများ ရှိနေခဲ့သည်။ သို့သော် အစ္စရေး၏ အချိန်ဆွဲပြီး လူမဆန်စွာ ရက်စက်သည့် ဂါဇာဒေသတိုက်ပွဲများ၊ အနောက်ဘက်ကမ်းဒေသရှိ ပါလက်စတိုင်းတို့အပေါ် ဆိုးရွားစွာ ကိုင်တွယ်ဆက်ဆံမှု၊ စစ်ပြေငြိမ်းရေးအတွက် အချိန်ဆွဲလိုမှုနှင့် စစ်ပွဲများအလွန်ကာလ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ရန် စိတ်ပါဝင်စားမှုမရှိခြင်း သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲများက ဒေသတွင်း မတည်မငြိမ်

ဖြစ်စေမှုများကို ဆွပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်စေခဲ့သည်။ ဟားမားစ်နှင့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာခေါင်းဆောင် ပိုင်းများနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ချေမှုန်းနိုင်ခဲ့မှု၊ ဆီးရီးယားနိုင်ငံတွင်းရှိ အီရန် တပ်ဖွဲ့များကို ပစ်မှတ်ထား တိုက်ခိုက်ခဲ့မှုနှင့် အီရန်စစ်တပ်အတွင်း၌ တပ်တွင်းဆန္ဒပြမှုများ ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့အပါအဝင် အစ္စရေး၏ စစ်ရေးအသာစီးရမှုများကို ပင်လယ်ကွေ့ ဒေသတွင်းရှိ လုံခြုံရေးအသိုင်းအဝိုင်းက တိုးတိုးတိတ်တိတ် သဘောကျ ချီးကျူးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ပုံမှန်အခြေအနေများ ပြန်လည်ဖြစ်ထွန်းလာစေရန် အတွက် အချိန်ဆွဲဆောင်ရွက်နေသည့် အစ္စရေး၏ ဂါဇာဒေသစီမံကိန်းအပေါ် အာရပ်နိုင်ငံ အစိုးရများအနေဖြင့် မိမိတို့ပြည်သူပြည်သားများ၏ အုံကြွဆူပူမှုကို ပိုမိုရင်ဆိုင်ကြရပေမည်။ ထို့အတူ အာဆတ်အလွန် ဆီးရီးယားနိုင်ငံကို အစ္စရေးက စစ်ရေးအရ ဆက်လက် ဖုံးကြဲ တိုက်ခိုက်နေမှုများကို အာရပ်နိုင်ငံအစိုးရများက ဆန့်ကျင်ကြသည်။ ထိုသို့ တိုက်ခိုက်နေခြင်း သည် ဆီးရီးယား၏ မတည်ငြိမ်မှုကို ထပ်မံ ဖိတ်ခေါ်နေခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အာရပ်ကမ္ဘာက ဆီးရီးယားကို ငြိမ်းချမ်းစေချင်နေကြသည်။

အာရပ်နိုင်ငံများသည် အစ္စရေး၏ အီရန်နှင့် စစ်ပွဲကို အစိုးရိမ်ဆုံး၊ အကြောက်ဆုံး ဖြစ်သည်။ အစ္စရေးအရာရှိများက အီရန်–အစ္စရေးပဋိပက္ခကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာစေလိုသည်ဟု မပြောခဲ့ကြပေ။ သို့သော် အစ္စရေးက တီဟီရန်ရှိ ရှားရေးရေနံချက်စက်ရုံနှင့် ပင်လယ်ကွေ့ ဒေသရှိ ဆောက်သ်ပါးစ်ရေနံချက်စက်ရုံ၏ အစိတ်အပိုင်းများ အပါအဝင် အီရန်၏ စွမ်းအင် ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံနှင့် ပစ္စည်းကိရိယာများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းများသည် ပင်လယ်ကွေ့ ဒေသရှိ စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ရေးဌာနများကို တိုက်ခိုက်ရန် အီရန်က ခြိမ်းခြောက်လာစေရန် သို့မဟုတ် ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြားကို ပိတ်ပစ်ရန် အီရန်အား စေ့ဆော်တိုက်တွန်းပေးရာ ရောက်စေမည်ဟု ဆိုကြသည်။ ထိုသို့သော ဆောင်ရွက်မှုများက အာရပ်နိုင်ငံများအား အီရန်–အစ္စရေး ပဋိပက္ခအတွင်းသို့ ဆွဲသွင်းစေမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် အာရပ်နိုင်ငံများကို အစ္စရေးဘက်မှ ရပ်တည်လာစေရန် တွန်းပို့စေမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခြေအနေသို့ ရောက်ရှိပြီး မကြာမီတွင် အမေရိကန်သည် အစ္စရေးကိုယ်စား စစ်ပွဲတွင်းသို့ ပါဝင်လာမည် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ဖြစ်လာလျှင် အမေရိကန်၏ အမျိုးမျိုးသော စစ်အခြေစိုက်စခန်းများ တည်ရှိရာ အာရပ်နိုင်ငံများကို အီရန်က ပို၍ ပစ်မှတ်ထားလာမည် ဖြစ်သည်။

အီရန်က ပင်လယ်ကွေ့ဒေသနိုင်ငံများရှိ အမေရိကန်စစ်စခန်းများကို တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ ပင်လယ်ကွေ့ဒေသရှိ စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံများ သို့မဟုတ် ဟော်မုဇ်ရေလက်ကြား ထဲရှိ သင်္ဘောများကို ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခြင်းများသည် ပင်လယ်ကွေ့ဒေသရှိ နိုင်ငံများအဖို့ ကပ်ဘေးဆိုက်မှု၊ ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုပင် ဖြစ်သည်။ ထိုပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများအဖို့ ရေနံတင်ပို့မှု ထိခိုက်လာမည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ယုံကြည်မှုပျက်စီးသွားမည်။ ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ကျောက်မီးသွေး၊ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့များအပေါ် မှီခိုအားထားနေရသောလမ်းကြောင်း လမ်းချော်သွားမည်ဖြစ်ပြီး ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာတို့ကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲရေး ရည်မှန်းချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်သည့် "၂၀၃၀ ပြည့်နှစ်အစီအစဉ်" ကဲ့သို့သော အခြားသော စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အားထုတ်လုပ်ဆောင်မှုများကိုလည်း လျော့ပါးစေမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့

အနေဖြင့် ယီမင်နှင့် ပင်္ဒပကျွကိုလည်း ပိုမိုဆိုးရွားလာစေနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ယီမင်တွင် ဟူသီသူပုန်များက ပင်လယ်နီအတွင်း သင်္ဘောများကို ပြန်လည်တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများသို့ တိုက်ရိုက်ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခြင်းများ ပြန်လည်ပြုလုပ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိပေသည်။ ထိုတိုက်ခိုက်ခြင်းမျိုးစုံတို့ကြောင့် အရပ်ဘက်အာရပ်ပြည်သူများမှာ စားရေရိက္ခာပြတ်တောက်မှု၊ သန့်ရှင်းသော သောက်သုံးရေ ရှားပါးမှုဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်မှုများကို ခံစားကြရမည်ဖြစ်သည် သို့မဟုတ် ဆိုင်ဘာနှောင့်ယှက်မှုများ ကြုံတွေ့ရဖွယ် ရှိနေသည်။ ၎င်းတို့ရင်ဆိုင်ကြုံတွေ့နေကြရသော အန္တရာယ်များကို အထူးတလည် သတိထားလျက် ပင်လယ်ကွေ့အာရပ်နိုင်ငံများသည် ဒေသတွင်း ပင်္ဒပကျွစစ်ပွဲများ ကူးစက်ပျံ့နှံ့လာမည့်အရေးကို ဟန့်တားရေး၌တဖြည်းဖြည်းကြံမိကြံရာစွတ်ရွတ်လုပ်သောအခြေအနေသို့ရောက်ရှိလာကြတော့သည်။

ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးကြသူများ

အာရပ်နိုင်ငံများသည် အီရန်၏ တိုက်ခိုက်ခံရမှုမှ ရှောင်ရှားနိုင်ရန် အစ္စရေး၏ လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ကင်းကင်းရှင်းရှင်း ရှိနေရန် အစွမ်းကုန်ကြိုးပမ်းနေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယား နှင့် အာရပ်စော်ဘွားများပြည်ထောင်စု (ယူအေအီး) တို့က အစ္စရေးတို့၏ စစ်ရေးလှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများကို ပြစ်တင်ရှုတ်ချခဲ့ကြသည်။ ဂျော်ဒန်နိုင်ငံက စစ်ပွဲ၏ အရှိန်ကိုလျှော့ချရန် တောင်းဆိုခဲ့သည်။ အိုမန်နှင့် ကာတာနိုင်ငံတို့က အစ္စရေး၏ ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုများကို ပြင်းပြင်းထန်ထန်ဆန့်ကျင်ကြောင်း ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ ယင်းသို့ တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် အမေရိကန်နှင့် အီရန်တို့၏ နျူကလီးယားအရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကြိုးပမ်းနေမှုကို တမင်သက်သက် ဖျက်ဆီးရန် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်မှုဖြစ်မည်ကို ၎င်းတို့အနေဖြင့် စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့မိကြောင်း ဖော်ပြနေပေသည်။ တူကီယဲနိုင်ငံကလည်း သမ္မတ ရီဆက်တေရစ်ပ်အာဒိုဂန်၏ “ထိန်းချုပ်မှုမရှိဘဲ စစ်ရှိန်မြင့်တက်နေတာကို ကာကွယ်ဖို့ ဘာမဆိုလုပ်ရမယ်” ဟူသော ကမ်းလှမ်းချက်ကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

သမ္မတ အာဒိုဂန်က သူ အဆိုပြုခဲ့သည့်အတိုင်း အမှန်တကယ် ဆောင်ရွက်မည်၊ မဆောင်ရွက်မည်ကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း မသိရှိနိုင်ပေ။ သို့သော် ဒေသတွင်းရှိ ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသူများမှာ တစ်မူထူးခြားသော သဘောထားရပ်တည်ချက်နှင့် အများယုံကြည်လက်ခံနိုင်မှုများ ရှိနေကြသည့်အပြင် အီရန်၊ အစ္စရေးနှင့် အမေရိကန်တို့အကြား တိုးတက်နေသည့် စစ်ရှိန်ကို ရပ်ဆိုင်းရန်အတွက် ရန်းကန်အား အရှိန်အဝါများလည်း ရှိနေကြသည်။ ပင်လယ်ကွေ့ဒေသနိုင်ငံများသည် အီရန်နှင့်ရော အမေရိကန်နှင့်ပါ တိုက်ရိုက်ဖုန်းဆက်သွယ်မှုကို ထိန်းထားခဲ့သည်။ ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများတွင် အမေရိကန်တပ်ဖွဲ့ အခြေစိုက်စခန်းများကို လက်ခံထားရှိပြီး လျှို့ဝှက်ဆက်သွယ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးကိစ္စများတွင် ကြားဝင်ဆောင်ရွက်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းနှင့် နှစ်ဖက်စလုံးမှ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ချင့်တွက်ထားမှုများကိုလည်း နားလည်သိရှိထားကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ယခုအခါတွင် အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့်လည်း တစ်ဦးချင်း သီးသီးသန့်သန့်အနေဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူသိရှင်ကြားသော်လည်းကောင်း ဆက်သွယ်ပြောဆိုနိုင်သောနည်းလမ်းများ ရှိနေကြသည်။ ဤသို့သော ဘေးကျပ်နံကျပ် အရေးအခင်းကာလတွင် ၎င်းတို့သည် စစ်ပွဲမှလွတ်ထွက်ရုံမျှအတွက်သာမက ခိုင်မာသော

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး၊ ဒေသဆိုင်ရာ နျူကလီးယားနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် သံတမန်ဆက်ဆံရေးလမ်းကြောင်းသို့ ပြန်ရောက်ရန် ၎င်းတို့၏ အထက်ဖော်ပြပါ တန်ဖိုးရှိသော အရည်အချင်းများအားလုံးကို ထုတ်သုံးကြမည် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် ဒေသတွင်းအစိုးရအဖွဲ့များသည် အာရပ်အဖွဲ့ချုပ်၏ ကမကထပြုမှုအောက်တွင်သော်လည်းကောင်း၊ ပင်လယ်ကွေ့ဒေသနိုင်ငံများ ဦးဆောင်သည့် ဆက်သွယ်ရေးအုပ်စု၏ ကမကထပြုမှုဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ သံတမန်ရေး ပဏာမခြေလှမ်းကို ချမှတ်သင့်ပေသည်။ ယင်းသို့ ချမှတ်ရာ၌ သူတို့ယုံကြည်စိတ်ချရသော ထောက်လှမ်းရေးသတင်းများ၊ လျှို့ဝှက်ဆက်သွယ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းရေးလမ်းကြောင်းများကို အစ္စရေးနှင့် အီရန်ကိုယ်စားလှယ်တို့အကြား သွယ်ဝိုက်ဆွေးနွေးနိုင်ရန် အသုံးပြုနိုင်ပေသည်။ သူတို့အနေဖြင့် ဆက်သွယ်ရေးလမ်းကြောင်းကိုအသုံးပြုလျက် အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့အကြား စစ်တိုက်ခိုက်မှုကို အချိန်ဆွဲထားသည့် ကာလတစ်ခုထားရှိရန်နှင့် ထိုအချိန်ဆွဲထားသည့် ကာလအတွင်း၌ နှစ်ဖက်စလုံးမှ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုကို ကန့်သတ်ဆောင်ရွက်ရန် အထူးသဖြင့် အရပ်ဘက် လူနေထူထပ်လွန်းသော ဧရိယာများကို တိုက်ခိုက်မှုကန့်သတ်ရေး သဘောတူလာရန် တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။ ယင်းနှင့်တစ်ချိန်တည်းတွင် အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် တူကီယဲနိုင်ငံတို့အနေဖြင့် စွမ်းအင်များ၊ ရေကြောင်းဆိုင်ရာ အခြေခံအဆောက်အအုံများကို ကာကွယ်ရန်၊ ထို့အတူ နျူကလီးယားဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့ ပစ္စည်းပစ္စယများကို တိုက်ခိုက်ခြင်းမပြုစေသည့် အချက်များအပေါ် အထူးအာရုံပြုစူးစိုက်သော သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲ အကျပ်အတည်းများကိုလည်း ကာကွယ်ရန် မိမိတို့၏ သံတမန်ရေးဆိုင်ရာလမ်းကြောင်းများကို အသီးသီးဖွင့်လှစ်ထူထောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့သော အများပြည်သူများက အစပျိုးဆောင်ရွက်မှုများက နှစ်ဦးနှစ်ဖက် စေ့စပ်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းခြင်းများနှင့် တိုက်ပွဲအရှိန်လျှော့ချခြင်းများသည် ရှေ့သို့ဆက်လက် လျှောက်လှမ်းရမည့် အကောင်းဆုံးသော လမ်းကြောင်းဖြစ်ကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်ကို ပြသပေးသည့် အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတစ်ခုလုံးက လိုချင်တောင့်တနေသော အရာတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းလုပ်ရပ်သည် နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး ဆွေးနွေးပွဲလမ်းကြောင်းနှင့် ကြာရှည်ခိုင်မြဲသော ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှုကိုလည်း လမ်းခင်းပေးမည် ဖြစ်သည်။

ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော ရုတ်တရက်ကျရောက်သည့် ကပ်ဘေးများကို ကာကွယ်ရန် ဒေသတွင်း ဆောင်ရွက်ညှိနှိုင်းမှုသည် ပဓာနကျသည်။

သမ္မတ ထရမ့်အနေဖြင့် နိုင်ငံခြားအစိုးရအဖွဲ့များက အကျိုးဆောင်လာမည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကိစ္စကို သဘောတူရန် စဉ်းစားရခက်မည်ဟု အစပထမပိုင်းတွင် ထင်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ဒေါ်နယ်ထရမ့်သည် ဒုတိယအကြိမ် သမ္မတဖြစ်လာခဲ့ပြီးနောက် ပင်လယ်ကွေ့ဒေသရှိ အာရပ်နိုင်ငံများသို့ ပထမဆုံး သွားရောက်လည်ပတ်ခဲ့သည်။ ထိုခရီးစဉ်က အမေရိကန်သည် ၎င်းတို့ ပင်လယ်ကွေ့ဒေသ၏ အဓိကဖြစ်သည့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို နားထောင်ရုံသက်သက်သာမက သူတို့နှင့်အတူ တန်းညှိခြင်းလည်း ပြုခဲ့သည်ဟူသော အသိတရားသစ်ကို ပင်လယ်ကွေ့ဒေသရှိ နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များအားပေးခဲ့သည်။

ထရမ့်သည် "ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် မိတ်ဖက်ဖြစ်ရေး"ဟူသော ခေတ်သစ်တစ်ခုကို တောင်းဆိုလျက် အတိတ်က အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ စစ်ရေးဆိုင်ရာ အရှုပ်အထွေးများ၊ ဒီမိုကရေစီအဆင့် တိုးမြှင့်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများကို စွန့်ပယ်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ထရမ့်က ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများကို"ပရမ်းပတာ ဖရိုဖရဲဖြစ်ခြင်းအတွက်မဟုတ်ဘဲ ကုန်သွယ်မှုအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကြောင့်"ဟု ချီးကျူးခဲ့သည်။ ထို့အတူ "အကြမ်းဖက်ဝါဒ ကျင့်သုံးမှုအတွက်မဟုတ်ဘဲ နည်းပညာအသုံးချဆောင်ရွက်မှုအတွက်"ဟု ချီးမွမ်းခဲ့သည်။ ဆီးရီးယားနိုင်ငံအပေါ် အရေးယူ ပိတ်ဆို့ထားမှုကို လျှော့ပေါ့ပေးရန် ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများ၏ တောင်းဆိုမှုကို ထရမ့်က လိုက်လျောအတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ထို့ပြင်ဆီးရီးယားအစိုးရသစ်အား အကူအညီ အထောက်အပံ့များပေးခဲ့သည်။ ပို၍ အရေးပါသောအချက်မှာ သီးသန့်တွေ့ဆုံပွဲများတွင် ထရမ့်က ပင်လယ်ကွေ့ဒေသနိုင်ငံများကို ဦးစားပေး ကျောထောက်နောက်ခံပြုပေးလိုသော ဆန္ဒရှိကြောင်း အရိပ်အခြည်ပြခဲ့ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ထရမ့်အနေဖြင့် ပင်လယ်ကွေ့ ဒေသနိုင်ငံများက ပြောဆို၊ တောင်းဆိုသော အချက်အလက်များကို နားထောင်လိုသော ဆန္ဒရှိရုံမျှမက ထိုပြောဆို၊ တောင်းဆိုသည်များကို အရေးယူဆောင်ရွက်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း ထိုခရီးစဉ်က ညွှန်ပြခဲ့သည်။

ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများက ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသော ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်ကို အမေရိကန်က လက်သင့်ခံရန်ထက် အစ္စရေးက ပို၍ ဝန်လေးနေပေမည်။သို့သော်ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများဖြစ်ကြသော ဘာရိန်းနှင့် ယူအေအီးနိုင်ငံတို့သည် အစ္စရေး၏ အဓိကစီးပွားရေးနှင့် မဟာဗျူဟာဆိုင်ရာ ပါတနာများဖြစ်လာနေပေသည်။ အစ္စရေးသည် ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနှင့်လည်း ပုံမှန်သံတမန်ဆက်ဆံရေးထူထောင်ရန် ဆန္ဒရှိနေသည်။ ထိုသို့ ထူထောင်ခြင်းဖြင့် အီရန်နှင့် စစ်ပွဲမှ ပြန်လည်ထွက်ခွာလာခဲ့လျှင် သူတို့အနေဖြင့် ပိုမိုလွယ်ကူ လာမည်ဟု အစ္စရေးအရာရှိများက သိရှိနေကြသည်။ နေတန်ရာဟုအနေဖြင့် စစ်ပွဲအရှိန်ကို မြှင့်တင်

"အခြားသော အစ္စရေးခေါင်းဆောင်များက စစ်ပွဲပိုမိုကျယ်ပြန့်လာခြင်းသည် စွမ်းအင်စျေးကွက်ကို ခြိမ်းခြောက်လာနိုင်ပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ၏ လူနေမှုဘဝများကို ပိုမိုခက်ခဲလာစေမည်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိနားလည်ထားကြသည်။"

လိုသော်လည်း အခြားသော အစ္စရေးခေါင်းဆောင်များက စစ်ပွဲပိုမိုကျယ်ပြန့်လာခြင်းသည် စွမ်းအင်စျေးကွက်ကို ခြိမ်းခြောက်လာနိုင်ပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ၏ လူနေမှု ဘဝများကို ပိုမိုခက်ခဲလာစေမည်ဖြစ်ကြောင်း သိရှိနားလည်ထားကြသည်။

အီရန်နိုင်ငံအဖို့ ပင်လယ်ကွေ့နိုင်ငံများ ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ပေးသော ငြိမ်းချမ်းရေး ကိစ္စကို လက်ခံရန် ဆွဲဆောင်မှုများ ရှိနေခဲ့သည်။ အဆက်မပြတ်နှင့် အလျှော့မပေးသော အစ္စရေး၏ ဖုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုများအောက်တွင် အီရန်အစ္စလမ်ခေါင်းဆောင်များသည် အသရေဆည်နိုင်မည့် ပစ်ခတ်မှုအရှိန်လျှော့လာမှုမျိုးကို မျှော်လင့်စောင့်စားနေကြသည်။ အီရန်အရာရှိများသည် နိုင်ငံတွင်းပုန်ကန်အုံကြွ ဆူပူမှုဖြစ်လာပြီး သူတို့ အာဏာပါဝါချုပ်ကိုင်ထားမှု ဆုံးရှုံးရမည်ကို အလွန်အမင်းစိုးရိမ်ခဲ့ကြသဖြင့် "အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုတစ်ခု ဖြစ်လာပါက ၎င်းတို့အနေဖြင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးစားပွဲဆီသို့ ပြန်သွားမည်"ဟု အများပြည်သူကို အသိပေးဖော်ပြထားခဲ့သည်။ အာရပ်နိုင်ငံများကမူ အီရန်နှင့် သိမ်မွေ့သော စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ရာတွင် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာစွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်က ပင်လယ်ကွေ့ဒေသတွင် အီရန်၏တိုက်ခိုက်ခဲ့မှုများနှင့် ၂၀၂၂ ခုနှစ်က ဟူသီတို့၏ တိုက်ခိုက်ခဲ့မှုများက ဒေသတွင်းနိုင်ငံများကို ကြောက်လန့်တုန်လှုပ်စေခဲ့ပါသည်။ သို့သော် စစ်ရှိန်လျှော့ချရေးနှင့် ပုံမှန်အခြေအနေသို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိရေးတို့ကိုလည်း အလွန် အလျင်အမြန်ဖြစ်လာစေလိုကြသည်။ ယူအေအီးသည် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အီရန်နှင့် သံတမန်ဆက်သွယ်မှု ပြန်လည်ထူထောင်ခဲ့သည်။ ဆော်ဒီနိုင်ငံကလည်း ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် တရုတ်က ကြားဝင်ဆောင်ရွက်ဖျန်ဖြေပေးမှုကို လိုက်ပါဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးအခွင့်အရေး

၂၀၀၃ ခုနှစ်၌ အမေရိကန်က အီရတ်ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်ခဲ့စဉ်က "ထိုသို့တိုက်ခိုက်ခြင်းသည် အရှေ့အလယ်ပိုင်းတစ်ခုလုံးကို မတည်မငြိမ်ဖြစ်စေပြီး အလွန်အစွန်းရောက်အင်အားစုများကို လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာပေးလိုက်သကဲ့သို့ ဖြစ်စေမည်"ဟု အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် တူကီယဲတို့က ပြင်းထန်စွာ ဆန့်ကျင်ခဲ့ကြသည်။ ယနေ့အချိန်တွင် ထိုနိုင်ငံအစိုးရများကပင် ပို၍ ပရမ်းပတာနိုင်သည့် အတားအဆီးမဲ့ စစ်ပွဲကြီးတစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုကာ စစ်ရှိန်လျှော့ရေးကို တိုက်တွန်းလျက် ရှိနေကြသည်။ ထိုသို့ စစ်ပွဲကြီးဖြစ်လာလျှင် ရင်းနှီးပေးဆပ်ရမည့်တန်ကြေးမှာ သူတို့အတွက် သာမန်ထက် ထူးခြားစွာ မြင့်မားနေသည်။ အကယ်၍ ထိုပဋိပက္ခ ရပ်စဲမသွားခဲ့ပါက သူတို့ထံသို့ စစ်မီးကူးစက် မလာစေရန်နှင့် တည်ငြိမ်မှုမရှိခြင်းတို့အတွက် သူတို့ကိုယ်သူတို့ ကာကွယ်ရန် အနည်းငယ်သာ လုပ်ဆောင်နိုင်ကြောင်း သိရှိထားကြသည်။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာမည့် ရုတ်တရက်ဖြစ်ပွားသည့် ကပ်ဘေးကို တားဆီးနိုင်ရန်မှာ အချိန်အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်ရှိနေပြီး အန္တရာယ်လည်း တိုးတက်မြင့်မားလာနေရာ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများ၏ ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများမှာ မရှိမဖြစ် လိုအပ်နေပေမည်။

အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့ကို စစ်ပွဲအား ဆက်လက်တိုက်ခိုက်ခြင်း မပြုရန်လည်းကောင်း၊ အမေရိကန်ကို စစ်ပွဲ၌ ဆက်လက်ပါဝင်ခြင်းမပြုရန်လည်းကောင်း အာရပ်နှင့် တူကီယဲနိုင်ငံတို့က ပြောဆိုနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ၎င်းတို့က အစ္စရေးကို သူ၏လက်ရှိ လုပ်ဆောင်နေမှု

များက ပုံမှန် ပြန်ဖြစ်လာစေရေးလမ်းကြောင်းကို အထီးကျန်ဖြစ်ခြင်းဆီသို့ ပြောင်းသွားစေမည်ဖြစ်ပြီး ပိုနေမြဲ ကျားနေမြဲ နဂိုရှိရင်းစွဲ အခြေအနေကိုလည်း ထိရောက်သည့် ခြိမ်းခြောက်ဟန့်တားမှုအဖြစ် ပြောင်းလဲသွားစေကာ ထာဝရပဋိပက္ခတစ်ခုအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြနိုင်ကြသည်။ အီရန်ကိုလည်း ၎င်း၏ နျူကလီးယားအစီအစဉ်၊ ဒုံးကျည်များ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုနှင့် ဟူသီတို့ကဲ့သို့ တိုက်ခိုက်ပေးစေမှုများကို သည်းခံမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ ဒေသတွင်းနိုင်ငံများနှင့် ပေါင်းစည်းနိုင်ရေး(တန်းတူရည်တူဖြစ်ရေး)အတွက် ၎င်း၏ ပြုမူလုပ်ဆောင်မှုများကို ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်ကြောင်း သိရှိနားလည်သွားစေရန် ပြုလုပ်နိုင်ကြပေသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီမှုတစ်ခု ရရှိရန်မှာ လွန်စွာခက်ခဲလှပါသည်။ အီရန်နှင့် အစ္စရေးတို့သည် ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာအနေအထားများတွင် ခိုင်မြဲစွာအမြစ်တွယ် ရပ်တည်နေခဲ့ကြပြီဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခသည် ပို၍တင်းမာဆူပူလာမည့်ပုံစံသာရှိနေပြီး အေးဆေးငြိမ်သက်သွားမည်မဟုတ်ချေ။ ကမ္ဘာကြီးအနေဖြင့် စစ်ရှိန်လျှော့ချရေးအတွက် လေးနက်ပြီး တာရှည်ထိန်းထားနိုင်သော သံတမန်ရေးဆိုင်ရာ ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုပြုရန် ယခုထက်တိုင် အသည်းအသန် လိုအပ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုတွင် အီရန်၊ အစ္စရေးတို့ကိုယ်တိုင် ပါဝင်ကြရမည်ဖြစ်ပြီး အမေရိကန်ကလည်း ထောက်ပံ့ကူညီပေးရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုကြိုးပမ်းမှုကို အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင်း နိုင်ငံများကသာ ဦးစီး ဦးဆောင်ပြုနိုင်ပေမည်။ သို့မဟုတ် အနည်းဆုံးအနေဖြင့် ဒေသတွင်းနိုင်ငံများက အထောက်အကူပြုပေးကြရမည်ဖြစ်သည်။

စိုးစိုး(ပန်းတောင်း)

Ref: https://www.foreignaffairs.com/israel/last-chance-middle-east-peace?

w½kwfjynfjynfDGa&; zGHU,fwd;wufrI ajc&maumujcif;

0Dat;t mif

"တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊
ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ အပြောင်းအလဲများသည်
ကောင်းမွန်မြန်ဆန်၍ ထိရောက်အောင်မြင်မှုရရှိသောကြောင့်
တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများကို
လေ့လာအတုယူသင့်ပါသည်။"

ခတ်ပုံ–အင်တာနက်

စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအကြောင်းကိုလေ့လာရာတွင် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးပညာရှင်များ အံ့အားသင့်စေလောက်အောင် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည့် တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံကို ချန်လှပ်ထား၍မရပါ။ တရုတ်နိုင်ငံသည် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတစ်စုံတစ်ရာ ကြီးမားစွာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

တစ်ပါတီစနစ်ဖြင့် ကွန်မြူနစ်အခြေခံစီးပွားရေးစနစ် ကျင့်သုံးခဲ့သော တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍ အပြောင်းအလဲများသည် ကောင်းမွန်မြန်ဆန်၍ ထိရောက်အောင်မြင်မှုရရှိသောကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းများကို လေ့လာအတုယူသင့်ပါသည်။

၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ခေါင်းကိုင်ဖခင်ဥက္ကဋ္ဌကြီးမော် ကွယ်လွန်ခဲ့ပါသည်။ မော်စီတုန်းနေရာကိုဆက်ခံခဲ့သော တိန့်ရှောင်ဖိန်သည် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို တစ်ရှိန်ထိုး ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ တိန့်ရှောင်ဖိန်ကို တရုတ်တစ်နိုင်ငံလုံးသာမက နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းကပါ တရုတ်နိုင်ငံ၏ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးဗိသုကာအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပါသည်။ တိန့်ရှောင်ဖိန်သည် အတိတ်ကအမှားများကို လေ့လာသုံးသပ် စဉ်းစားချင့်ချိန်၍ လုပ်သင့်လုပ်ထိုက်သည့်အလုပ်များကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ တိန့်ရှောင်ဖိန်၏ ညင်သာပျော့ပျောင်း၍ ပညာသားပါသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးကိုလေ့လာသူများအဖို့ တိန့်ရှောင်ဖိန်၏ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအခန်းကဏ္ဍကို ချန်လှပ်ထား၍မရပါ။ တိန့်ရှောင်ဖိန်သည် ၁၉၇၈ ခုနှစ်မှစတင်၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး မူဝါဒများနှင့် တံခါးဖွင့်စီးပွားရေးစနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။

တိန့်ရှောင်ဖိန်၏"တစ်နိုင်ငံ စနစ်နှစ်မျိုးမူဝါဒ"ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်မည့် နိုင်ငံရေးကို ကွန်မြူနစ်စနစ်ဖြင့် အုပ်ချုပ်၍ စီးပွားရေးနယ်ပယ်ကို ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်လိုက်သောအချိန်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏စီးပွားရေး တိုးတက်ကောင်းမွန်ခဲ့ပါသည်။ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံသည် တိုင်းပြည်၏သယံဇာတနှင့်အရင်းအမြစ်များကို အစိုးရကသာ စီမံခန့်ခွဲ၍ ပြိုင်ဆိုင်နိုင်မှုစွမ်းအား တိုးတက်လာစေရန် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍသို့ ခွင့်ပြုပေးခဲ့ပါသည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ "Free Market Economy With Socialist Characteristics" ဆိုရှယ်လစ်ဒဿနများဖြင့် လွတ်လပ်သော ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် စီးပွားရေးပညာရှင်များ လက်ခံနိုင်သောစနစ်အဖြစ် မွေးဖွားအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ တရုတ်ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် စီးပွားရေးတိုးတက်ခြင်းသည် တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ဆိုရှယ်လစ်စီးပွားရေးစနစ်ကို လိုက်လျောညီထွေ ရောသမမွှေထားသော စီးပွားရေးစနစ် (Mix Economy)များကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးမူဝါဒများတွင် တစ်ခုဖြစ်သော "နိုင်ငံတကာနှင့် ပြင်ပကမ္ဘာသို့ တံခါးဖွင့်ထားမည်"ဟူသော ကြွေးကြော်သံနှင့်အတူ တရုတ်ကွန်မြူနစ်အစိုးရသည် အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုတစ်စိတ်တစ်ဒေသပါဝင်သော ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ ခေတ်သစ်ရိုးရာ ဆိုရှယ်လစ်ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်ကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၇၈ ခုနှစ်တွင် တိန့်ရှောင်ဖိန်စတင်ခဲ့သော စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် စီမံကိန်းစနစ်မှ ဈေးကွက် စနစ်သို့ ပြောင်းလဲမှု၊ နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်သွယ်မှုများကို အခြေခံခဲ့ပါသည်။ အထူးစီးပွားရေးဇုန်(SEZ)များ၊ Shenzhen၊ Zhuhai၊ Xiamen၊ Shantou စသည့် နေရာများတွင် အထူးစီးပွားရေးဇုန်များကို အလေးပေးဖွင့်လှစ်ခြင်းဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို မြှင့်တင်ခဲ့သည်။

စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု

စီမံကိန်းစနစ်မှ လွတ်လပ်သောဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်သို့ ပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတွင်း စီးပွားရေးကဏ္ဍများတွင် ပြိုင်ဆိုင်မှုတိုးပွားလာခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ လယ်ယာမြေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပြည်သူ့စုပေါင်းလယ်ယာမြေစနစ်အစား မိသားစုတိုင်းကို မိမိကိုယ်တိုင် စီမံခန့်ခွဲခွင့်ပြုခဲ့သည်။

လယ်ယာမြေ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် မျှော်လင့်ထားသည်ထက် အောင်မြင်မှုများ ပိုမိုရရှိသွားခဲ့ပါသည်။ အကျိုးရလဒ်များအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးထွက်ကုန် တိုးတက်လာခြင်း၊ စားနပ်ရိက္ခာပြတ်လပ်မှုလျှော့ချနိုင်ခြင်း၊ စက်မှုဇုန်များအတွက် အလုပ်သမားများ ပေါ်ထွက်လာခြင်း ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ လယ်ယာမြေများတွင် ကိုယ်တိုင်စိုက်ပျိုးထုတ်လုပ်နိုင်ခြင်း၊ လက်မှုလယ်ယာမှ စက်မှုလယ်ယာသို့ ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့သောကြောင့် လယ်ယာလုပ်ငန်းတွင် ပိုလျှံလာသောလယ်သမားများသည် စက်ရုံအလုပ်ရုံများ ပေါများရာဒေသများ

သို့ အလုံးအရင်းဖြင့် ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာကြသောကြောင့် စက်ရုံအလုပ်ရုံများအတွက် လုပ်သားအင်အား ပေါကြွယ်စေခဲ့ပါသည်။

စိုက်ပျိုးရေးမှရရှိလာသော ဝင်ငွေများသည် မြို့နယ်နှင့် ကျေးလက်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (Townships and Villages Enterprises – TVEs)အတွက် အရင်းအနှီးဖြစ်လာခဲ့သည်။ TVEs သည် မြို့ပြနှင့်ကျေးလက်ဒေသများတွင် စက်မှုလက်မှုလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးမှုကို လှုံ့ဆော်ပေးသည့် လုပ်ငန်းများဖြစ်လာပါသည်။ ၁၉၉၀ ပြည့်နှစ်အစောပိုင်းတွင် တရုတ်နိုင်ငံ GDP ၏ ၃၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို TVEs များမှ ရရှိခဲ့သည်။ TVEs များသည် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ (SOEs) ထက် ထိရောက်မှု (Efficiency) များပြီး အမြတ်အစွန်းရရှိမှုလည်း ပိုမိုကောင်းမွန်ခဲ့ပါသည်။ TVEs များ များပြားလာသည်နှင့်အတူ စက်မှုလုပ်ငန်းများကို အချိန်တိုအတွင်း တစ်စုတစ်စည်းတည်း လျင်မြန်စွာလည်ပတ် လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် လိုအပ်နေသောကြောင့် TVEs များသည် စက်မှုဇုန်များ ပေါ်ထွန်းရေးကို တွန်းအားပေးနေသကဲ့သို့ဖြစ်နေ၍ စက်မှုဇုန်များ၊ အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ပေါ်ထွန်းလာခဲ့ပါသည်။

အထူးစီးပွားရေးဇုန်များ ဖွင့်လှစ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်နိုင်ခဲ့၍ တရုတ်စီးပွားရေးသည် တစ်ဟုန်ထိုး လျင်မြန်စွာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာစေခဲ့ပါသည်။ စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် နည်းပညာ၊ စက်မှုလုပ်ငန်းနှင့် စီးပွားရေးအင်အားများ တိုးတက်လာခဲ့ပြီး လူထုဘဝများနှင့် နိုင်ငံတကာအဆက်အသွယ်များ၌ အရေးပါသော အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိလာခဲ့သည်။

တရုတ်နိုင်ငံသည် ကြီးမားသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို တိုက်ရိုက်ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ အစိုးရပိုင်စက်ရုံများကို အစိုးရနှင့်ပုဂ္ဂလိကဖက်စပ် (Semi-Private Ownership) ပုံစံပြောင်းခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆို၍ တာဝန်ယူမှုစနစ် (Contract Responsibility System) ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခဲ့၍ စီမံခန့်ခွဲသူ မန်နေဂျာများသည် အမြတ်အစွန်း၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို အကျိုးခံစားခွင့်ရရှိခဲ့သောကြောင့် ကုန်ထုတ်စွမ်းအားများတိုးတက်လာ၍ အရှုံးနှင့်ရင်ဆိုင်နေရသော စက်ရုံအလုပ်ရုံများအတွက် အစိုးရထောက်ပံ့ငွေ လျော့နည်းသက်သာလာစေခဲ့သည့်အပြင် အမြတ်ငွေပါရရှိလာခဲ့ပါသည်။ ပြည်တွင်းစက်မှုလုပ်ငန်းများ အားကောင်းလာချိန်တွင် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဖိတ်ခေါ်လိုက်သောကြောင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ပေါများလာသည်။ ကျွမ်းကျင်လုပ်သားပေါများ၍ လုပ်ခသက်သာသောအလုပ်သမားများ လိုသလောက်ရရှိနိုင်ခြင်း၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၏ ဖိအားများကို တရုတ်အစိုးရမှ ကာကွယ်ပေးခြင်းများကြောင့် လုပ်ခလစာဈေးကြီး၍ လုပ်သားရှားပါးသော အနောက်နိုင်ငံများမှ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် စက်ရုံကြီးများသည် တရုတ်နိုင်ငံသို့လာရောက်၍ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်လာပါသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုနှင့် အနောက်အုပ်စုသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ လူဦးရေများပြားခြင်းနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနောက်ကျနေသည့်အချက်ကို စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းဟု ရှုမြင်ခဲ့သောကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံနှင့်ကုန်သွယ်မှုတွင် အသာစီးရယူနိုင်ရန်အတွက် တရုတ်ပြည်ကို WTO အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံသည် ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့ (WTO) အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာပြီးနောက် စီးပွားရေးအရ ကြီးမားသော အကျိုးကျေးဇူးများ

ရရှိခဲ့ပါသည်။ WTO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခြင်းကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံသည် ပြည်ပဈေးကွက်များနှင့် ထုတ်ကုန်ပို့ဆောင်ခွင့်များ တိုးတက်လာသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ထုတ်ကုန်များကို နိုင်ငံတကာ ဈေးကွက်များသို့ လွယ်ကူစွာ တင်ပို့ရောင်းချနိုင်ခဲ့၍ အရည်အသွေးမြင့်ထုတ်ကုန်များ၊ စက်မှုလုပ်ငန်းများ တိုးတက်လာစေခဲ့ပါသည်။

WTO အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် တရုတ်ထုတ်ကုန်များကို အကောက်ခွန်လျှော့ချပေးရသဖြင့် အထည်အလိပ်၊ လျှပ်စစ်ပစ္စည်း၊ စက်မှုထုတ်ကုန် စသည့် လုပ်သားအင်အားသုံး၍ လုပ်ကိုင်ရသော လုပ်ငန်းများတွင် တင်ပို့မှု သိသိသာသာ တိုးတက်လာခဲ့၍ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများကို ဖော်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် တရုတ်၏ တင်ပို့ကုန်ပမာဏမှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၆၆ ဘီလီယံသာ ရှိသော်လည်း ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃ ဒသမ ၇ ထရီလီယံအထိ ရောက်ရှိလာခဲ့ပြီး ကမ္ဘာ့အကြီးဆုံး ကုန်ပစ္စည်းတင်ပို့ရောင်းချသည့်နိုင်ငံ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

တရုတ်သည် ကမ္ဘာ့စက်မှုထုတ်ကုန်များ၏ အဓိကထုတ်လုပ်သူဖြစ်လာ၍ ကမ္ဘာ့အထည်အလိပ်ဈေးကွက်၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်းကျော်ကို ထုတ်လုပ်သည်။ ကမ္ဘာ့ထုတ်ကုန်များအားလုံး၏ ၃၅ ရာခိုင်နှုန်းသည် တရုတ်နိုင်ငံမှထုတ်လုပ်နေသောကြောင့် ကမ္ဘာ့စက်ရုံကြီးဟုပင် တင်စားခဲ့ရပါသည်။

WTO စည်းမျဉ်းများနှင့် ပြည်ပဈေးကွက်များသို့ ဝင်ရောက်ခွင့်ရရှိလာခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် ယုံကြည်မှုတိုးမြင့်လာ၍ FDI လည်း မြင့်မားလာကာ နိုင်ငံတကာနည်းပညာ၊ စက်မှုနည်းပညာများ လွှဲပြောင်းမှုကို လက်ခံရရှိစေခဲ့ပါသည်။ WTO ဝင်ရောက်ခြင်းနှင့် နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် တရုတ်နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးနှင့် သက်ဆိုင်သောဥပဒေများ၊ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို နိုင်ငံတကာလက်ခံနိုင်သောအဆင့်သို့ ပြင်ဆင်လိုက်သောကြောင့် နိုင်ငံတကာ၏ယုံကြည်မှု တိုးမြင့်လာသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် ကိုက်ညီမှုရရှိလာသဖြင့် စီးပွားရေးလည်ပတ်မှုတွင် ပိုမိုအားကောင်းလာခဲ့ပါသည်။ WTO ၏ စည်းမျဉ်းများနှင့်အညီ ဥပဒေရေးရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ယုံကြည်မှုတိုးတက်လာခဲ့သည်။

ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာထုတ်လုပ်မှုကွန်ရက်များနှင့် ပေါင်းစပ်လာမှုအဖြစ် Apple၊ Samsung၊ Toyota စသည့် နိုင်ငံတကာကုမ္ပဏီကြီးများသည် တရုတ်တွင် စက်ရုံများတည်ဆောက်ကာ ဈေးပေါသော လုပ်သားအင်အား၊ ထိရောက်သော ထုတ်လုပ်မှုစနစ်များကို အသုံးချခဲ့ကြသည်။

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ကုန်ထုတ်လုပ်မှုကဏ္ဍများတွင် တရုတ်နိုင်ငံ၏ စက်မှုလုပ်ငန်းများသည် ထုတ်လုပ်မှုစရိတ်သက်သာ၍ နည်းပညာ၊ အရည်အသွေးမြင့် ထုတ်ကုန်များ ထုတ်လုပ်နိုင်စွမ်းမြင့်တက်လာ၍ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ Supply Chain များတွင် ပါဝင်နိုင်စွမ်း တိုးတက်လာခဲ့ပါသည်။ WTO အဖွဲ့သို့ဝင်ရောက်မှုကြောင့် ပြည်ပဈေးကွက်များတွင် အလားအလာရှိလာခြင်း၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိုးလာခြင်းတို့ကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ GDP နှင့် လူထုဘဝအရည်အသွေး တိုးတက်လာကာ ဆင်းရဲမှုလျော့နည်းသွားစေခဲ့ပါသည်။ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် WTO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခြင်းက တရုတ်နိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးစနစ်တွင် ပိုမိုပါဝင်နိုင်စေကာ

ပြည်ပဈေးကွက်များသို့ ထုတ်ကုန်ပို့နိုင်မှု တိုးတက်လာခြင်း၊ နိုင်ငံတကာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ရရှိလာခြင်းနှင့် စီးပွားရေးစနစ် Modernization တိုးတက်လာခြင်းတို့ဖြင့် စီးပွားရေး အကျိုးအမြတ်အများအပြား ရရှိနိုင်ခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ဉာဏပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်ဥပဒေများ အားကောင်းလာခြင်း၊ ဘဏ်လုပ်ငန်း၊ အာမခံနှင့် ဆက်သွယ်ရေးကဏ္ဍများကို နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်ခွင့် လမ်းဖွင့်ပေးခြင်း စသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဈေးကွက်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးလာမှုများနှင့်အတူ Alibaba၊ Tencent၊ Huawei စသည့် နည်းပညာကုမ္ပဏီများ ပေါ်ထွန်းလာပြီး ကမ္ဘာ့ဈေးကွက်တွင် ယှဉ်ပြိုင်နိုင်စွမ်းမြင့်တက်လာခဲ့သည်။ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီများမှ ခေတ်မီနည်းပညာများ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများကို တရုတ်နိုင်ငံသို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည်။ ဥပမာ ဆိုမီးကွန်ဒတ်တာနှင့် ပြန်လည်ပြည့်ဖြိုးမြဲစွမ်းအင်ကဏ္ဍတို့တွင် နည်းပညာများ ရရှိခဲ့သည်။

> **“WTO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခြင်းသည် တရုတ်နိုင်ငံကို ကမ္ဘာ့စီးပွားရေး အင်အားကြီးနိုင်ငံ တစ်ခုအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေခဲ့၍ ကုန်သွယ်ရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နည်းပညာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို အရှိန်မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။”**

စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့ကျလာခြင်း

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု တိုးလာခြင်းတို့ကြောင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ GDP မြင့်တက်လာခြင်းနှင့် လူထုဘဝအရည်အသွေး တိုးတက်လာကာ ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှု လျော့နည်းသွားစေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၁ ခုနှစ်တွင် တရုတ်၏ GDP မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁ ဒသမ ၃ ထရီလီယံသာ ရှိသော်လည်း ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၁၈ ထရီလီယံအထိ ရှိလာခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်အတွင်း လူဦးရေသန်း ၈၀၀ ကျော်သည် ဆင်းရဲမှုမှလွတ်မြောက်လာခဲ့ပြီး ကုန်ထုတ်လုပ်မှုနှင့် ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများတွင် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။

WTO အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်လာခြင်းသည် တရုတ်နိုင်ငံကို ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးအင်အားကြီးနိုင်ငံတစ်ခုအဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲစေခဲ့၍ ကုန်သွယ်ရေး၊ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် နည်းပညာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကို အရှိန်မြှင့်တင်ပေး

ခဲ့သည်။ ဤအကျိုးကျေးဇူးများကို အခြေခံကာ တရုတ်သည် ကမ္ဘာ့စီးပွားရေးတွင် အလယ်ဗဟိုချက်မှ ပါဝင်လာနိုင်ခဲ့သည်။

တရုတ်လူမျိုးများ၏ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်

တရုတ်နိုင်ငံ၏စီးပွားရေးကိုလေ့လာရာတွင်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကိုအကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ခဲ့သော တရုတ်ခေါင်းဆောင်များ၏ အခန်းကဏ္ဍများကိုသာမက တရုတ်လူမျိုးများ၏ စီးပွားရေး၊ လူမျိုးရေးခံယူချက်နှင့် အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ် အခြေခံများအကြောင်းကိုလည်း လေ့လာသင့်ပါသည်။ တရုတ်မျိုးနွယ်ဝင်များ သို့မဟုတ် တရုတ်သွေးပါသည့်လူများသည် ကမ္ဘာ့လူဦးရေ၏ ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်ကို ကိုယ်စားပြုပါသည်။ တရုတ်လူမျိုးများ၏ မဟာလူမျိုးကြီး ခံယူချက်နှင့် စိတ်ဓာတ်သည် သမိုင်းကြောင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုစီးပွား အခြေအနေများအပေါ် အခြေခံကာ ပုံဖော်ထားခြင်းဖြစ်သည်။

တရုတ်လူမျိုးများသည် နှစ်ပေါင်း ၅၀၀၀ ကျော်ကြာ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ်များကို လွန်စွာဂုဏ်ယူကြသည်။ ရှေးဟောင်းဒဿနယဉ်ကျေးမှုများဖြစ်သည့် ကွန်ဖြူးရှပ်ဝါဒ၊ တာအိုဝါဒနှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာတို့သည် တရုတ်လူမျိုးများ၏ စိတ်ဓာတ်နှင့် လူမှုဘဝများကို လွှမ်းမိုးထားသည်။ တရုတ်စာပေ၊ အနုပညာ၊ ဗိသုကာပညာနှင့် သိပ္ပံပညာတို့သည် ကမ္ဘာ့ယဉ်ကျေးမှုတွင် အရေးပါသောနေရာမှ ပါဝင်သကဲ့သို့ တရုတ်အစားအစာနှင့်တိုင်းရင်းဆေးများသည်လည်း နိုင်ငံတကာမှ လူမျိုးပေါင်းစုံလက်ခံသည့် ဆေးဝါးနှင့် အစားအစာများဖြစ်ပါသည်။ တရုတ်ကြွေထည်ပစ္စည်းများ၊ ပိုးထည်များ၊ လက်ဖက်ခြောက်များကို ရှေးယခင်နှစ်ပေါင်းများစွာကပင် အနောက်နိုင်ငံသားများ ကြိုက်နှစ်သက်ကြပါသည်။

တရုတ်လူမျိုးများသည် လူမျိုးစုမျိုးနွယ်များအတွင်း ချစ်ခင်ရင်းနှီးမှုနှင့် စည်းလုံးခြင်းကိုတန်ဖိုးထားသည်။ မိသားစု၊ မိတ်ဆွေသူငယ်ချင်း၊ အပေါင်းအသင်းများကို လေးစားတန်ဖိုးထားသည်။ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးကဏ္ဍများတွင် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ကူညီခြင်းဖြင့် တရုတ်လူ့အဖွဲ့အစည်းကို အင်အားကောင်းအောင် တည်ဆောက်သည်။ နိုင်ငံတော်၏ စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အလေးထားသည်။

မိမိတို့၏လူမျိုးနှင့် နိုင်ငံတော်ကို လွန်စွာဂုဏ်ယူကြသည်။ နိုင်ငံတော်၏ ဂုဏ်သိက္ခာကို ထိန်းသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းလေ့ရှိသည်။ အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်ပြင်းထန်၍ နိုင်ငံတော်၏ အောင်မြင်မှုများကို ဂုဏ်ယူကြပြီး နိုင်ငံတော်အတွက် စွန့်လွှတ်စွန့်စားရန် အမြဲအသင့်ရှိကြသည်။ ပြည်တွင်းစစ်နှင့် နိုင်ငံခြားကျူးကျော်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ခဲ့ပြီး နိုင်ငံတော်ကို စည်းလုံးစွာ တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် နိုင်ငံတော်ကို နှစ်ပေါင်းများစွာ စည်းလုံးညီညွတ်စွာ ထိန်းသိမ်းထားသည်။

ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုအခြေခံစည်းမျဉ်းများ (ဥပမာ – လူမှုစီးပွားရေးခံယူချက်၊ ရေရှည်စီမံခန့်ခွဲမှု၊ အလုပ်ကြိုးစားမှု)အပေါ် အခြေခံ၍ စီးပွားရေးဆိုင်ရာအခွင့်အလမ်းများကို ဖော်ဆောင်သည်။ ခေတ်မီနည်းပညာနှင့် ပြောင်းလဲမှုများကိုလည်း လက်ခံနိုင်စွမ်းရှိသော စိတ်ဓာတ်ကိုပိုင်ဆိုင်ကြသည်။ တရုတ်တို့၏စီးပွားရေး၊ လူမျိုးရေးနှင့် အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ်သည် သမိုင်းဝင်အတွေ့အကြုံများနှင့် ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းအစဉ်အလာတန်ဖိုးများ၊ တရုတ်

ပြည်သူများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် ခေတ်ရေစီးကြောင်း ပြောင်းလဲမှုများစွာတို့မှ ထွက်ပေါ်လာသည့် ပေါင်းစပ်မှုကို ဖော်ပြသည်။

လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အလေးထားသည်။ မိသားစု၊ မိတ်ဆွေများနှင့် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များအကြား ယုံကြည်မှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို တန်ဖိုးထားသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း စည်းလုံးညီညွတ်မှုကို အလေးထား၍ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ ကောင်းစားရေးကို ဦးတည်ကာ လုပ်ကိုင်လေ့ရှိသည်။ စီးပွားရေးတွင် စွန့်စားမှုများ ပြုလုပ်ရန် ဝန်မလေးပါ။ ဈေးကွက်အခြေအနေနှင့် နိုင်ငံတကာစီးပွားရေးအခြေအနေများကို လျင်မြန်စွာ လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

အလုပ်ကြိုးစားမှုကို အထူးတလည် အလေးထားမှုရှိခဲ့ကြ၍ ယနေ့ခေတ်တွင်လည်း လူငယ်အများစုသည် ပညာသင်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ရေရှည်စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ဆန်းသစ်တီထွင်မှုတို့တွင် အရေးပါသောနေရာမှ ပါဝင်နေသည်။ အလုပ်ကြိုးစားခြင်းသည် အောင်မြင်မှုနှင့် ဘဝအနာဂတ် တည်ဆောက်မှုအတွက် အဓိကသော့ချက်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ တစ်ဦးချင်းသာမက မိသားစု၊ အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံအတွက် တာဝန်ယူဆောင်ရွက်ကြသည်။ တရုတ်ယဉ်ကျေးမှုတွင် ပညာသည် လူ့ဘောင်တည်ဆောက်မှုအတွက် အရေးပါသည်။ အောင်မြင်မှုအတွက် အဓိကကျသည်ဟု ယုံကြည်သည်။ တရုတ်လူမျိုးများ၏ အလုပ်ကြိုးစားမှု၊ ပညာရေးအလေးထားမှု၊ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့် တီထွင်နိုင်မှုစွမ်းအားများကြောင့် နိုင်ငံတကာနှင့်အချိန်တိုအတွင်း ရင်ပေါင်တန်းစေနိုင်ပါသည်။ ယခုလက်ရှိအချိန်တွင် တရုတ်သည် တစ်ကမ္ဘာလုံးတွင် အကြီးဆုံးစီးပွားရေးနိုင်ငံများထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာခြင်းသည်လည်း တရုတ်လူမျိုးများ၏ မဆုတ်မနစ် ကြိုးစားအားထုတ်မှုများကြောင့်ဖြစ်သည်။

၁၉၇၈ ခုနှစ်မှစ၍ တိန့်ရှောင်ဖိန်က စတင်ခဲ့သော စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် တရုတ်နိုင်ငံ၏ အစိုးရစီးပွားရေးမူဝါဒများနှင့် နိုင်ငံတကာဆက်သွယ်မှုများအတွက် အခြေခံအင်အားဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးတာဝန်များကို လက်ဆင့်ကမ်း သယ်ဆောင်လာခဲ့သော မျိုးဆက်သစ်ခေါင်းဆောင်များသည် တိန့်ရှောင်ဖိန်၏အတွေးအခေါ်နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဆက်လက်မြှင့်တင်ကာ တရုတ်နိုင်ငံကို ခေတ်သစ်စီးပွားရေး နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေသည့်လမ်းကြောင်းပေါ်သို့ တွန်းတင်ပေးခဲ့ကြပါသည်။

တရုတ်နိုင်ငံဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုသည် အစိုးရနှင့်ပြည်သူလက်တွဲကူ၍ အတူတကွကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးတိုးတက်လာခြင်းနှင့်အတူ အောင်မြင်မှုအသီးအပွင့်များကို အားလုံး မျှဝေခံစားနေရခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝီလျှံအောင်

A,Dutrf;EdkifiHobm0ab;tEÅ&m,fESifh useÅ;rma&;tay: oufa&mufrItajctaersm;

a'gufwmjrifhausmf(jynfolYuseÅ;rma&;)

“ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အများဆုံးခံစားရသည့် နိုင်ငံများအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်းနှင့် ပျှမ်းမျှအားဖြင့် နှစ်စဉ် တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်း ခြောက်ကြိမ် သို့မဟုတ် ခုနစ်ကြိမ် တိုက်ခတ်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရကြောင်း သိရသည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

ဗီယက်နမ်ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံသည် အရှေ့တောင်အာရှတွင်ရှိပြီး အင်ဒိုချိုင်းနားကျွန်းဆွယ်၏ အရှေ့ဘက်စွန်း၌ရှိသော နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်သည်။ မြေမျက်နှာပြင်ဧရိယာအကျယ်အဝန်းမှာ ၃၃၁၃၄၀ စတုရန်း ကီလိုမီတာခန့်ကျယ်ဝန်းပြီး ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် လူဦးရေသည် ၁၀၁ ဒသမ ၆ သန်းခန့် ရှိသည်။ ကမ္ဘာပေါ်တွင် (၁၆) ခုမြောက် လူဦးရေအများဆုံးနိုင်ငံဖြစ်ပြီး အာရှတိုက်တွင် အဋ္ဌမမြောက်လူဦးရေအများဆုံးနိုင်ငံလည်း ဖြစ်သည်။ မြောက်ဘက်တွင် တရုတ်နိုင်ငံ၊ အနောက်မြောက်ဘက်တွင် လာအိုနိုင်ငံ၊ အနောက်တောင်ဘက်တွင် ကမ္ဘောဒီးယားနိုင်ငံ၊ အရှေ့တောင်ဘက်တွင် မလေးရှားနိုင်ငံနှင့် တောင်တရုတ်ပင်လယ်တို့မှ ဝန်းရံထားသည်။ နိုင်ငံတော်၏မြို့တော်မှာ ဟနွိုင်းမြို့ဖြစ်သည်။ ဗီယက်နမ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်အခံရဆုံး နိုင်ငံများထဲမှတစ်ခု ဖြစ်သည်။ အဖြစ်အများဆုံး သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များမှာ ရေကြီးမှု၊ မြေပြိုမှု၊ အပူပိုင်းမုန်တိုင်းများ၊ ရေငန်ဝင်ရောက်မှု၊ မိုးခေါင်ရေရှားမှုများနှင့် ကိုဗစ်–၁၉ ကပ်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ ဖြစ်သည်။

ရေကြီးခြင်းနှင့် မြေပြိုခြင်း

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ပထဝီဝင်တည်နေရာနှင့် တိုင်ဖွန်းအကြိမ်ရေများမှုကြောင့် အထူးသဖြင့် မြောက်ဘက်ကမ်းရိုးတန်းတစ်လျှောက်တွင် ရေလွှမ်းမိုးမှုများ ကြုံရသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံရှိ ကမ်းရိုးတန်းဒေသများနှင့် မြေနိမ့်ပိုင်း မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသများတွင် နေထိုင်ကြသော လူဦးရေ၏ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်သည် ရေလွှမ်းမိုးမှုအန္တရာယ်နှင့် ကြုံတွေ့နေရသည်ဟု ခန့်မှန်းထားသည်။ မှတ်တမ်းများအရ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ၁၉၈၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၅

ခုနှစ်အတွင်း ရေကြီးမှုကြောင့် လူပေါင်း ၁၄၉၂၇ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး တစ်နှစ်လျှင် အနည်းဆုံး ၅၅၃ ဦး သေဆုံး သို့မဟုတ် ပျောက်ဆုံးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၁၃ ရက်နေ့မှစတင်၍ မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းမှုကြောင့် ဗီယက်နမ်အလယ်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း အလယ်ပိုင်းတို့တွင် ရေကြီးမှုဆိုးရွားစွာဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ရေကြီးရေလျှံမှုများကြောင့် လူပေါင်း ၁၁၁ ဦးခန့်သေဆုံးပြီး ၁၂၁ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကာ နေအိမ် ၃၁၆၇၁၉ လုံး ရေနစ်မြုပ်ပျက်စီးခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ရေလွှမ်းမိုးမှုဖြစ်ရပ်များစွာကို ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ဇွန်လတွင် မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းမှုကြောင့် မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ရေကြီးရေလျှံမှု များနှင့် ဩဂုတ်လတွင် အနောက်မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်လေးခု၌ ရုတ်တရက်ရေကြီးမှုနှင့် မြေပြိုမှုများကြောင့် လူ ၂၆ ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလတွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း 23W ကြောင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းတို့တွင် ရေကြီးမြေပြိုမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး လူ ၆၈ ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာလတွင် တိုင်ဖွန်း Doksuri သည် ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး လူ ကိုးဦး သေဆုံးပြီး လေးဦး ပျောက်ဆုံးကာ ၁၁၂ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ရသည်။ နိုဝင်ဘာလတွင် တိုင်ဖွန်း Damrey သည် ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက် ခဲ့ပြီး လူ ၄၄ ဦးခန့် သေဆုံးကာ အိမ်ခြေ ၃၅၅၀ ပျက်စီးပြီး အိမ် ၁၃၄၀၀၀ ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ပျက်စီးခဲ့သည်။

၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၂၃ ရက်နေ့မှ စတင်ဖြစ်ပွားခဲ့သော ရေကြီးမှုကြောင့် လူ ၂၃ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်များဖြစ်သည့် Lai Chau ၊ Ha Giang နှင့် Lao Cai တို့တွင် ရေကြီးမှုကြောင့် အိမ်ခြေ ၂၂၂၁ လုံး ပျက်စီးခဲ့သည်။ ဇူလိုင်လတွင် တိုင်ဖွန်း ဆွန်တင် (Son Tinh)ကြောင့် ရေကြီးမှုဖြစ်ကာ လူ ရှစ်ဦးသေဆုံးပြီး ၂၀ ဦး ပျောက်ဆုံးခဲ့သည်။ နိုဝင်ဘာလတွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း တိုရာဂျီကြောင့် ရေကြီးခြင်း၊ မြေပြိုခြင်းနှင့် မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းခြင်း တို့ကြောင့် အနည်းဆုံး လူ ၁၂ ဦးခန့် သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံအလယ်ပိုင်း၌ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းမှုကြောင့် ရေကြီးရေလျှံမှုများဖြစ်ကာ လူနှစ်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ မေလ ၂၉ ရက်မှ ၃၀ ရက်နေ့အထိ ဗီယက်နမ် နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတွင် မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းပြီး Ha Giang ၊ Yen Bai ၊ Cao Bang နှင့် Thanh Hoa တို့တွင် ရေကြီးရေလျှံမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ရေကြီးရေလျှံမှုကြောင့် Ha Giang တွင် ကလေးတစ်ဦးသေဆုံးပြီး Yen Bai တွင်လည်း ကလေးတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ Cao Bang တွင် ရေလွှမ်းမိုးမှုကြောင့် လူတစ်ဦးသေဆုံးပြီး အိမ်ခြေတစ်ဒါဇင်ကျော် ပျက်စီးခဲ့သည်။ အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Wipha ကြောင့် Thanh Hoa ပြည်နယ်တွင် ရုတ်တရက် ရေလွှမ်းမိုးမှုဖြစ်ကာ အနည်းဆုံး လူသုံးဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ၁၂ ဦး ပျောက်ဆုံးခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်အတွင်း ရေကြီးမှုသည် ဗီယက်နမ်အလယ်ပိုင်းတွင် အဓိက တိုင်ဖွန်း ကိုးခုနှင့် အပူပိုင်းမုန်တိုင်းငယ်နှစ်ခုကြောင့် ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး လူ ၁၉၂ ဦး သေဆုံးကာ ၅၇ ဦး ပျောက်ဆုံးခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလတွင် မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းမှုကြောင့် ဗီယက်နမ်အလယ်ပိုင်းနှင့် မြောက်ပိုင်းတို့တွင် ရေကြီးမြေပြိုမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ Quang Ngai နှင့် Quang Nam တို့တွင် အနည်းဆုံး လူတစ်ဦးသေဆုံးပြီး လူပေါင်း ၇၀၀၀ ခန့် ဘေးလွတ်ရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရပြီး အိမ်ခြေ ၁၆၄၀၀ ကျော် ရေလွှမ်းခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာလ

၁၃ ရက်နေ့တွင် Conson မုန်တိုင်းကြောင့် ရုတ်တရက် ရေကြီးမှုဖြစ်ကာ လူနှစ်ဦးသေဆုံးပြီး ရာနှင့်ချီသော နေအိမ်များ ပျက်စီးခဲ့ရသည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် မုန်တိုင်းကြောင့် Hue နှင့် ဒါနန်းတို့တွင် ရေကြီးခဲ့ပြီး လူ ၁၉ ဦး သေဆုံး၍ ၁၁၀ ဦးဒဏ်ရာရရှိကာ အိမ်ခြေ ၈၉၄၅၁ လုံး ရေနစ်မြုပ်ခဲ့ပြီး ၁၈၅ လုံး ပြိုကျခဲ့သည်။ တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်းသည် စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် ဒါနန်းနှင့် Quang Nam ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး ရေကြီးမှုနှင့်မြေပြိုမှုများ ဖြစ်ပွားရာမှ လူလေးဦး သေဆုံးခဲ့ရသည်။ ထို့အပြင် မိုးရွာသွန်းမှုကြောင့် ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်း တွင် ရေကြီးရေလျှံမှုများနှင့် မြေပြိုမှုများဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး အနည်းဆုံး လူသုံးဦးသေဆုံးခဲ့သည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်နေ့ကတည်းက မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းပြီး ရေကြီးရေလျှံမှုများသည် ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းကို ထိခိုက်ခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၄ ရက်နေ့အထိ Quang Tri၊ Thua Thien–Hue နှင့် Quang Nam ပြည်နယ်များ တွင် လူနှစ်ဦးသေဆုံးကာ လူပေါင်း ၇၈၂၀ ဦး ထိခိုက်ခဲ့ပြီး ၃၉၁၀ ဦး အိုးအိမ်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ထို့အပြင် အိမ်ခြေ ၁၅၆၄ လုံး ပျက်စီးခဲ့ပြီး ၎င်းတို့ အနက် ၁၄၃၂ ဦးမှာ ဒါနန်းမြို့၌ ဖြစ်သည်။ အောက်တိုဘာလ ၂၉ ရက်နေ့မှစတင်၍ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းခြင်း၊ လေပြင်းတိုက်ခတ် ခြင်းနှင့် လေဆင်နှာမောင်းတိုက်ခတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ နေရာအနှံ့အပြားတွင် ရေကြီးခြင်း၊ မြေပြိုခြင်းနှင့် ပြင်းထန်သော ရာသီဥတုဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်များ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး လူသေဆုံးမှုနှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်းရှိ An Giang တွင် မုန်တိုင်းနှင့် လေဆင်နှာမောင်း တိုက်ခတ်မှုကြောင့် လူနှစ်ဦး ဒဏ်ရာရခဲ့ပြီး လူပေါင်း ၂၁၀၀ ကျော် ထိခိုက်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်း Ben Tre ပြည်နယ်တွင် မြေပြိုမှုဖြစ်စဉ်များကြောင့် လူပေါင်း ၅၇၅ ဦး ထိခိုက်ခဲ့သည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၃ ရက်မှ ၁၄ ရက်နေ့အထိ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ နေရာအနှံ့အပြားတွင် မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းခြင်း၊ မိုးကြိုး မုန်တိုင်းနှင့် လေပြင်းတိုက်ခတ်မှုကြောင့် ရေကြီးမြေပြိုမှုများ ဖြစ်ပွားခဲ့ပြီး လူသေဆုံးမှုနှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၇ ရက်နေ့တွင် တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်းသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခတ်ခဲ့ပြီး ရေကြီးခြင်း၊ မြေပြိုခြင်း နှင့် အခြားပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ အနည်းဆုံး လူ ၂၇၃ ဦး သေဆုံးပြီး ၇၈ ဦး ပျောက်ဆုံးခဲ့သည်။ မိသားစုပေါင်း ၇၄၅၀၀ ကျော် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ဖြစ်ခဲ့ရသည်။

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၌ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၁၀ ရက်နေ့မှစတင်ကာ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းခြင်း၊ မိုးကြိုးပစ်ခြင်း၊ လေပြင်းတိုက်ခတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ အရှေ့တောင် ပိုင်းရှိ Binh Duong ပြည်နယ်၊ Tan Uyen မြို့နှင့် အနောက်မြောက်ဘက်ရှိ Lai Chau ပြည်နယ်တို့၌ ထိခိုက်သေဆုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်း– မြောက်ပိုင်း အထူးသဖြင့် Thanh Hoa နှင့် Nghe An ပြည်နယ်တို့တွင် ဧပြီလ ၂၂ ရက်နေ့မှ ၂၅ ရက်နေ့အတွင်း မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းခြင်းနှင့် မိုးကြိုးမုန်တိုင်းများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး အဓိကအားဖြင့် လေပြင်းတိုက်ခတ်ခြင်းနှင့် မိုးကြိုးပစ်ခြင်းတို့ကြောင့် အသေအပျောက်နှင့် ပျက်စီးဆုံးရှုံးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ဧပြီလ ၂၈ ရက်နေ့အထိ အာဆီယံသဘာဝဘေး သတင်း ကွန်ရက် ASEAN Disaster Information Network (ADINet) ၏ ထုတ်ပြန်ချက်အရ Thanh Hoa ပြည်နယ်တွင် သေဆုံးသူတစ်ဦး၊ Nghe An ပြည်နယ်တွင် ဒဏ်ရာရရှိသူ နှစ်ဦးနှင့်

ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းတွင် ထိခိုက်ဒဏ်ရာရသူ စုစုပေါင်း ၃၉၀၀ ကျော်ရှိကြောင်း သိရသည်။ ထို့အပြင် နေအိမ် ၄၆ လုံး ပျက်စီးခဲ့ပြီး ၉၃၄ လုံး ပျက်စီးခဲ့သည်။

အပူပိုင်းမုန်တိုင်းများ

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်းရာသီသည် ဇွန်လ ၁ ရက်မှ နိုဝင်ဘာလကုန်အထိဖြစ်ပြီး အပူပိုင်းဆိုင်ကလုန်းမုန်တိုင်းရာသီသည် နှစ်တစ်နှစ်၏ နိုဝင်ဘာလ ၁ ရက်မှ ဧပြီလ ၃၀ ရက်နေ့အထိဖြစ်သည်။ ၁၉၉၇ ခုနှစ်တွင် တိုင်ဖွန်းလင်ဒါဟု လူသိများသည့် ပြင်းထန်သောအပူပိုင်းမုန်တိုင်း လင်ဒါ (Linda) သည် နှစ်ပေါင်း ၁၀၀ အတွင်း ဗီယက်နမ်တောင်ပိုင်းသို့ဝင်ရောက်တိုက်ခတ်ခဲ့သည့် အဆိုးရွားဆုံး တိုင်ဖွန်းဖြစ်သည်။ လူပေါင်း ၃၁၁၁ ဦး သေဆုံးကာအိမ်ခြေ ၂၀၀၀၀၀ ပျက်စီးပြီး ၃၈၃၀၀၀ ခန့် အိုးမဲ့အိမ်မဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင်အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Dawn ကြောင့် ၁၈၇ ဦး သေဆုံးကာ အိမ်ခြေ ၅၀၀၀၀၀ ရေနစ်မြုပ်ခဲ့ပြီး ၇၀၀၀ ခန့် ပျက်စီးခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့တွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း 01W ကြောင့် Go Cong ကုန်းတွင်းပိုင်း၌ လှိုင်းကြီးခဲ့ပြီး လူ သုံးဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ ဇူလိုင်လ ၁၆ ရက်နေ့တွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Conson ကြောင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းရှိ ကုန်းတွင်းပိုင်း၌ မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းခဲ့ပြီး အနည်းဆုံး လူတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၌ အပူပိုင်းမုန်တိုင်း ၁၅ ကြိမ်တိုက်ခတ်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ အောက်တိုဘာလ ၁၀ ရက်နေ့တွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း လင်ဖာ (Linfa) သည် ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့၍ စံချိန်တင် မိုးရွာသွန်းမှုနှင့် နေရာအနှံ့ ရေလွှမ်းမိုးမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကာ ဒုတိယအသေအပျောက်အများဆုံး မုန်တိုင်းဖြစ်ပြီး ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် လူ ၁၁၂ ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ ထို့အပြင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Nangka ကြောင့် လူ ၂၈ ဦး သေဆုံးခဲ့ရသည်။ နိုဝင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် Vamco တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်းသည် ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်တိုက်ခတ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Koguma သည် ဗီယက်နမ်မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်များသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းခဲ့သည်။ အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Conson ကြောင့် စက်တင်ဘာလတွင် ဗီယက်နမ်အလယ်ပိုင်း၌ ရေကြီးမှုနှင့် မိုးရွာသွန်းမှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Dianmu သည် စက်တင်ဘာလတွင် Thua Thien Hue ပြည်နယ်၊ ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ မတ်လနှောင်းပိုင်းတွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း 01W သည် ဒါနန်းမြို့ကို ဝင်ရောက်တိုက်ခတ်ခဲ့ပြီး ရေကြီးမှုကြောင့် လူခြောက်ဦး သေဆုံးခဲ့သည်။ စက်တင်ဘာလ ၂၈ ရက်နေ့တွင် နိုရူတိုင်ဖွန်းသည် ဒါနန်းမြို့ ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး မိုးသည်းထန်စွာ ရွာသွန်းကာ လေပြင်းတိုက်ခတ်ခဲ့သည်။ အောက်တိုဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် အပူပိုင်းမုန်တိုင်း Sonca သည် Quang Ngai ခရိုင်ရှိ ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ပြီး Hue နှင့် Da Nang တို့တွင် ရေလွှမ်းမိုးမှုများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ ဩဂုတ်လ ၂၃ ရက်မှ စက်တင်ဘာလ ၃ ရက်နေ့ထိ Saola မုန်တိုင်း ဝင်ရောက်တိုက်ခတ်ခဲ့ရာ အရှေ့မြောက်ဒေသများ ထိခိုက်ခဲ့ရသည်။ တရုတ်နိုင်ငံ ဟိုင်နန်ကျွန်းကို ဖြတ်သန်းပြီးနောက် အပူပိုင်းဆိုင်ကလုန်း Yagi သည် စူပါတိုင်ဖွန်းအဖြစ်သို့ ပိုမိုအားကောင်းလာကာ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ Quang Ninh ပြည်နယ်နှင့် Hai Phong မြို့တို့ကို ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၇

ရက်နေ့တွင် ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ မိုးသည်းထန်စွာရွာသွန်းပြီး လေတိုက်နှုန်း တစ်နာရီလျှင် ကီလိုမီတာ ၂၀၀ ထက် မကျော်လွန်သော စူပါတိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်းကြောင့် လူပေါင်း ၅၀၀၀၀ ကျော် အိုးအိမ်စွန့်ခွာ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ အာဏာပိုင်များ၏ အဆိုအရ ထိုမုန်တိုင်းကြောင့် အိမ်ခြေ ၁၉၀၀၀၀ နီးပါး ရေနစ်မြုပ်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းဖြစ်ခဲ့ပြီး အနည်းဆုံး လူ ၃၂၅ ဦး သေဆုံး သို့မဟုတ် ပျောက်ဆုံးနေကြောင်းနှင့် လူပေါင်း ၁ ဒသမ ၆ သန်းခန့် ထိခိုက်ခဲ့ကြောင်း သိရသည်။

ရေငန်ဝင်ရောက်မှု

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုသည် ဒီဇင်ဘာလနှင့် ဧပြီလကြား ခြောက်သွေ့ရာသီတွင် နှစ်စဉ် ဖြစ်ပွားသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုသည် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း များလာခဲ့ပြီး စိုက်ပျိုးရေးနှင့် လူအများအပြား၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းကို ခြိမ်းခြောက်လျက်ရှိသည်။ ရေဝင်ရောက်မှုမှာ အထက်ပိုင်း ရေနည်းခြင်း၊ အပူကြာမြင့်ခြင်း၊ ရေငွေ့ပျံနှုန်းမြင့်မားခြင်းနှင့် နွေ၊ ဆောင်းဦး သီးနှံများကြဲခြင်းအပါအဝင် အကြောင်းအချက်များစွာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ငါး၊ ပုစွန်မွေးမြူမှု အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်လာခြင်းသည် မြေအောက်ရေကို အလွန်အကျွံထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကြောင့် ရေချိုအမြောက်အမြားကိုလည်း ဆုံးရှုံးမှုဖြစ်စေသည်။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလမှ စတင်၍ မိုးခေါင်ခြင်းနှင့် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုမှာ လျင်မြန်စွာ ဆိုးရွားလာခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇန်နဝါရီလတွင် Ben Tre ပြည်နယ် မြစ်ဝမှ ကီလိုမီတာ ၆၀ အထိ ကုန်းတွင်းပိုင်းသို့ ရေငန် ဝင်ရောက်လာခဲ့သည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင်လည်း ဗီယက်နမ် မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုဖြစ်ခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၂၀–၂၀၂၁ ခုနှစ် ခြောက်သွေ့ရာသီတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ ပျမ်းမျှထက် မြင့်မားသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင်

“၂၀၂၃–၂၀၂၄ ခုနှစ် ခြောက်သွေ့ရာသီတွင် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုမှာ ပုံမှန်ထက်ပိုများနေပြီး ဧပြီလတွင် အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု အမျိုးသား မိုးလေဝသဌာန၏ ခန့်မှန်းချက်အရ သိရသည်။”

မဲခေါင်မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ပြင်းထန်သောရေငန်များသည် ဗမ်ကိုဒေါင်နှင့် ဗမ်ကိုတေးမြစ်များတွင် ၆၅ ကီလိုမီတာမှ ၇၀ ကီလိုမီတာ အထိနက်သော ရေငန်များဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ၎င်းသည် ယခင်နှစ်ကထက် ၅ ကီလိုမီတာမှ ၇ ကီလိုမီတာ ပိုနက်သည်။ ၂၀၂၃–၂၀၂၄ ခုနှစ် ခြောက်သွေ့ရာသီတွင် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုမှာ ပုံမှန်ထက်ပိုများနေပြီး ဧပြီလတွင် အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်ရှိခဲ့သည်ဟု အမျိုးသားမိုးလေဝသဌာန၏ခန့်မှန်းချက်အရ သိရသည်။

မိုးခေါင်ရေရှားခြင်း

မိုးခေါင်ရေရှားမှုသည် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၅၀ ကတည်းက မကြာခဏဖြစ်ပွားလေ့ရှိသောသဘာဝဘေးအန္တရာယ်ဖြစ်သည်။ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုကြောင့် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် မိုးခေါင်ရေရှားမှု အကြိမ်ရေနှင့် ပြင်းထန်မှုတိုးလာမည်ဟု မျှော်လင့်ရသည်။ ၂၀၁၅–၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် နှစ်ပေါင်း ၉၀ အတွင်း အဆိုးရွားဆုံး မိုးခေါင်ရေရှားမှုမှာ အယ်လ်နီညိုရာသီဥတုကြောင့်ဟု ယူဆရပြီး ပြည်နယ် ၆၃ ခုတွင် ၅၂ ခု မိုးခေါင် ရေရှားမှုဒဏ်ကို ခံစားခဲ့ကြရသည်။ ၂၀၁၉–၂၀၂၀ ပြည့်နှစ် မိုးခေါင်ရေရှားကာလသည် လွန်ခဲ့သည့်နှစ် ၁၀၀ အတွင်း အပြင်းထန်ဆုံးကာလဖြစ်ပြီး ၂၀၁၅–၂၀၁၆ ခုနှစ် မိုးခေါင်မှုထက် ပိုမိုဆိုးရွားခဲ့သည်။ မိုးခေါင်မှုကြောင့် လူပေါင်း ၄၃၀၀၀၀ ခန့် ပြည်တွင်းရေပေးဝေမှု ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ စပါး၊ သီးပင်၊ ဟင်းသီးဟင်းရွက်နှင့် ငါး၊ ပုစွန်များ ပျက်စီးခဲ့သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်၊ ဧပြီလတွင် မဲခေါင်မြစ်ဝှမ်းမြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသတွင် ပြင်းထန်သောမိုးခေါင်မှုနှင့် ရေငန်ဝင်ရောက်မှုကြောင့် ပြည်နယ်အများအပြားသည် ရေသန့်ပြတ်လပ်မှု အရေးပေါ်အခြေအနေများကို ကြေညာခဲ့သည်။

ကိုဗစ်–၁၉ ရောဂါဖြစ်ပွားမှုများ

၂၀၁၉ ခုနှစ်၊ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့တွင် ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ (WHO) မှ တရုတ်နိုင်ငံ ဟူးပေပြည်နယ် ဝူဟန်မြို့တွင် အမည်မသိ၊ အကြောင်းအရင်း မသိရသေးသော အဆုတ်ရောင်ရောဂါဖြစ်ပွားမှုကို အကြောင်းကြားခဲ့သည်။ စတင်ဖြစ်ပွားချိန် အစောပိုင်းတွင် ဗိုင်းရပ်စ်ကို 2019–nCoV ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် ကိုဗစ်–၁၉ ဟု ခေါ်ဆိုခဲ့သည်။ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၃၀ ရက်နေ့တွင် ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၌ ပထမဆုံး ကိုဗစ်–၁၉ လူနာ နှစ်ဦးကို စစ်ဆေးတွေ့ရှိခဲ့သည်။ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ ရက်နေ့အထိ ကိုဗစ်–၁၉ ဓာတ်ခွဲအတည်ပြုလူနာ ၁၄၆၅ ဦးနှင့် သေဆုံးသူ ၃၅ ဦးရှိကြောင်း သိရသည်။ ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ ၁၂ ရက်နေ့အထိ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ကူးစက်ခံရသူ ၆၀၁၃၄၉ ဦးနှင့် သေဆုံးသူ ၁၅၀၁၈ ဦး ရှိခဲ့သည်။ ၂၀၂၂ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၂၉ ရက်နေ့အထိ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် ကိုဗစ်–၁၉ အတည်ပြုလူနာ ၁၀ ဒသမ ၈ သန်းဝန်းကျင်ရှိပြီး ပြန်လည်သက်သာလာသူ အရေအတွက်မှာ ၉ ဒသမ ၉ သန်းနီးပါးအထိ ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၁၅ ရက်နေ့တွင် ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကူးစက်ခံရသူ စုစုပေါင်း ၁၁၆၁၉၉၉ ဦးခန့် ရှိခဲ့သည်။ လက်ရှိတွင် လူနာ ၁၀၆၃၉၉၆၂ ဦး ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာပြီဖြစ်သည်။ ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် ကိုဗစ်–၁၉ အတည်ပြုလူနာ ၁၁၆၂၅၁၉၅ ဦးနှင့် ပြန်လည်ကောင်းမွန်သူ ၁၀၆၄၀၉၇၁ ဦးရှိပြီး သေဆုံးသူ

၄၃၂၀၆ ဦးခန့်ရှိသည်။ ဗီယက်နမ်တွင် ၂၀၂၅ ခုနှစ်အစမှ ယခုအချိန်အထိ ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ခံရသူ ၁၄၈ ဦးရှိပြီး ပြည်နယ်နှင့် မြို့ကြီး ၂၇ ခုတွင် သေဆုံးသူ မရှိပေ။

ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုစနစ် တည်ဆောက်ခြင်း

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ရာသီဥတုနှင့်ဆက်စပ်သော ဘေးအန္တရာယ်များမှ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ပြင်းထန်သော ကျန်းမာရေးစိန်ခေါ်မှုများကို ကြုံတွေ့နေရသည်။ ထိုကဲ့သို့သော အဖြစ်အပျက်များသည် ကူးစက်ရောဂါများ ပြန့်ပွားမှုမှ စိတ်ကျန်းမာရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်စေသည့် တိုက်ရိုက် သို့မဟုတ် သွယ်ဝိုက်သော ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သည်။ ကျန်းမာရေးကဏ္ဍသည် ရေကြီးခြင်း၊ မုန်တိုင်းများ၊ မြေပြိုခြင်းနှင့် အခြားသောရာသီဥတုဆိုင်ရာ ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် အဆိုပါစိန်ခေါ်မှုများ ပိုမိုဆိုးရွားလာခြင်းကို ဖြစ်စေသည်။ သို့ရာတွင် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍသည် မကြာသေးမီနှစ်များအတွင်း အကျိုးသက်ရောက်မှုများ တိုးမြင့်လာခဲ့သည်။

ဗီယက်နမ်အစိုးရသည် ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် အမျိုးမျိုးသော အစီအမံများကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး ကပ်ရောဂါအတွက် ကြိုတင်ပြင်ဆင်မှုနှင့် အရေးပေါ်တုံ့ပြန်မှုအတွက် ဘဏ္ဍာငွေဆိုင်ရာ ယန္တရားများအပြင် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု၊ လုပ်သားအင်အားဖြန့်ဖြူးမှုတိုးတက်စေရန် ကြိုးပမ်းမှုများလည်း ပါဝင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်အောင် မူဝါဒများစွာကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး လူမှုစီးပွားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို တွန်းအားပေးရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ ထင်ရှားသောအချက်မှာ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာတုံ့ပြန်မှုအတွက် ကျန်းမာရေးကဏ္ဍဆိုင်ရာ အမျိုးသားလုပ်ရှားမှုစီမံချက် (၂၀၁၉-၂၀၃၀၊ ၂၀၅၀ ခုနှစ်အထိ)ကို မျှော်မှန်းချက်ဖြင့် ပြုစုပျိုးထောင်ပြီး ခံနိုင်ရည်ရှိသော ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု အဆောက်အအုံများတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် ကပ်ရောဂါကာကွယ်ထိန်းချုပ်ရေး အစီအမံများကို တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အကြံပြုချက်

ဗီယက်နမ်နိုင်ငံတွင် သဘာဝဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်မှုကြောင့် သေဆုံးသူများရှိခဲ့သည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များ အဓိကအားဖြင့် တိုင်ဖုန်းမုန်တိုင်းများ၊ ရေကြီးမှုများနှင့် မြေပြိုမှုများကြောင့် ငွေကြေးမြောက်မြားစွာ ဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအစီအစဉ် ဖော်ပြချက်အရ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံသည် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် သဘာဝဘေးအန္တရာယ် အများဆုံးခံစားရသည့် နိုင်ငံများအနက် တစ်နိုင်ငံဖြစ်ကြောင်းနှင့် ပျမ်းမျှအားဖြင့် နှစ်စဉ် တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်း ခြောက်ကြိမ် သို့မဟုတ် ခုနစ်ကြိမ်တိုက်ခတ်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရကြောင်းသိရသည်။ ထို့ကြောင့် အချို့သော တောင်တန်းဒေသများတွင် ရေကြီးမှုနှင့် မြေပြိုမှုဆိုင်ရာသတိပေးချက်စနစ်များကို စမ်းသပ်တပ်ဆင်ထားသည်။ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်တားဆီးခြင်းနှင့် ထိန်းချုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ အမျိုးသားစင်တာတစ်ခုကိုလည်း တည်ဆောက်ထားသည်။ တိုင်ဖွန်းမုန်တိုင်းများကြောင့် ကောက်ပဲသီးနှံများ ပျက်စီးဆုံးရှုံးပြီး လူပေါင်းများစွာ သေဆုံး

သည့်အပြင် လူနေအိမ်ထောင်ပေါင်းများစွာ ပျက်စီးဆုံးရှုံးခဲ့သည်။ လေပြင်းတိုက်ခတ်ခြင်း၊ ရေကြီးရေလျှံခြင်း၊ မြေပြိုခြင်းနှင့် မိုးသည်းထန်ခြင်းများ စသည့်သဘာဝဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ကျန်းမာရေးကို ထိခိုက်နိုင်၍ ကြိုတင်ကာကွယ်မှုများ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

ဒေါက်တာမြင့်သန်းထွန်း (ပြည်သူ့ကျန်းမာရေး)

Ref: – Disasters – Open Development Vietnam

– Drought & saltwater intrusion

– Flood in Vietnam

– Vietnam's Efforts in Building Climate–Resilient Healthcare

– COVID–19 pandemic in Vietnam

tar&deu tÇDef ESLuvD,m;pcef;rsm; tm; wdkuf&dkufcif;EShudwif;u muGsa&; 'D;vdrkpD

qijzLu&efoef;xGef;

“ကစ်ဆင်ဂျာ၏ အယူအဆမှာ
နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ပြီး
စစ်ရေးထက် နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေးတွင် အသုံးချရေးဆိုသည်မှာ
မီးနှင့်ကစားသော အယူအဆသာဖြစ်သည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

နိဒါန်း

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် အမေရိကန်သည် အီရန်နိုင်ငံရှိ နျူကလီးယားစခန်းများကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ အီရန်နိုင်ငံက နျူကလီးယားဗုံးများ မထုတ်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် အတိအကျ ပစ်မှတ်သတ်မှတ်ပြီး တိုက်ခိုက်ခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ နှစ်နိုင်ငံစစ်ဖြစ်နေခြင်းမဟုတ်ကြောင်းကို အမေရိကန်က ရှင်းလင်းပြောကြားခဲ့သည်။ ပျက်စီးမှုအတိုင်းအတာနှင့်ပတ်သက်ပြီး သတင်းအခိုင်အမာ မထွက်သေးသော်လည်း အီရန်အနေဖြင့် နျူကလီးယားဗုံးထုတ်လုပ်နိုင်ရေးတွင် နှောင့်နှေးသွားမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းတိုက်ခိုက်မှုနှင့်ပတ်သက်ပြီး နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးရာ၊ စစ်ဘက်ရေးရာ၊ နိုင်ငံတကာဥပဒေကြောင်းရေးရာ၊ စီးပွားရေးရာ စသည်ဖြင့် ဘက်စုံ လေ့လာနေကြသည်။ ယခုစာစုတွင် အီရန်နိုင်ငံက နျူကလီးယားဗုံးမထုတ်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် သံတမန်ရေးရာနည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းအကြောင်းများကို ဦးစားပေးလေ့လာထားပါသည်။

အီရန်နိုင်ငံနှင့် အမေရိကန်၊ အစ္စရေး ရန်ဘက်

၁၉၇၉ ခုနှစ်တွင် အီရန်နိုင်ငံ၌ အယာတိုလာခါမေနီခေါင်းဆောင်သော တော်လှန်ရေးဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ အီရန်တော်လှန်ရေးမှာ ရှားဘုရင်၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို တော်လှန်ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ရှားဘုရင်အား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ကူညီထောက်ပံ့နေသော အမေရိကန်ကိုလည်း အလားတူ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ တီဟီရန်မြို့တော်ရှိ အမေရိကန်သံရုံးမှာ တိုက်ခိုက်ခံရပြီး အမေရိကန်သံတမန်များမှာ ရက်ပေါင်း ၄၄၄ ရက်ကြာ ထိန်းသိမ်းခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အမေရိကန်ဘက်က စစ်ရေးနည်းလမ်းဖြင့် ကယ်ထုတ်နိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့သော်လည်း မအောင်မမြင်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစတင်၍ အမေရိကန်နှင့် အီရန်မှာ ရန်သူများဖြစ်လာခဲ့သည်။

၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်မှ ၁၉၈၈ ခုနှစ်ထိရှည်ကြာသော အီရန်–အီရတ်စစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်သည် အီရတ်ဘက်မှ ကူညီခြင်းကြောင့် ဆက်ဆံရေးများ ပိုမိုဆိုးဝါးလာခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အီရန်သည် အစ္စလမ်ဘာသာရေး ဂိုဏ်းကွဲနေသည်ကို အကြောင်းပြုပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် ရန်သူကဲ့သို့ ဖြစ်နေရာ အဓိကပြိုင်ဘက်မှာ ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားနိုင်ငံဖြစ်ပြီး ၎င်းမှာ အမေရိကန်၏ မိတ်ဆွေဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် အီရန်သည် အစ္စရေးနိုင်ငံအား ဆန့်ကျင်ရန်သူအဖြစ် သဘောထားရာတွင် အာရပ်နိုင်ငံများထက်ပင် ပြင်းထန်သည်။ ၁၉၉၂–၉၃ ခုနှစ်တွင် ပါလက်စတိုင်းနှင့် အစ္စရေးတို့က နှစ်နိုင်ငံပူးတွဲနေထိုင်ရေးမူကို သဘောတူညီခဲ့သည့်တိုင် အီရန်က အစ္စရေးနိုင်ငံဟု ရပ်တည်ရေးကို ဆန့်ကျင်နေခဲ့သည်။ ပါလက်စတိုင်းအရေးတွင် ပီအယ်လ်အိုတို့၏ ဦးဆောင်မှုကျဆင်းပြီးနောက် ဟားမားစ်တို့ ဦးဆောင်လာချိန်တွင် အီရန်သည် ဟားမားစ်တို့အား အဓိက ထောက်ခံအားပေးသော နိုင်ငံဖြစ်လာသည်။

နျူကလီးယားလက်နက် ထုတ်လုပ်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေး ကြိုးပမ်းချက်များ

အစ္စရေးနိုင်ငံတည်ထောင်ချိန် ၁၉၄၇–၄၈ ခုနှစ်တွင် အာရပ်နိုင်ငံများက အစ္စရေးကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၅၆ ခုနှစ် စူးအက်စစ်ပွဲကာလတွင်လည်း အစ္စရေးနှင့် အာရပ်တို့ စစ်ဖြစ်ခဲ့ကြသည်။ အစ္စရေးအနေဖြင့် ၎င်းထက် လူဦးရေ အဆမတန်များပြားသော အာရပ်တို့အား ရင်ဆိုင်ရာတွင် နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်ထားရန်လိုအပ်သည်ဟု သိမြင်ပြီး ကြိုးစားဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၇ ခုနှစ် စစ်ပွဲတွင် လက်ဦးမှုဖြင့် အနိုင်ရခဲ့သော်လည်း လက်နက်အင်အား အသာစီးရမှုကို စိတ်ချယုံကြည်နိုင်ရန် ခဲယဉ်းခဲ့သည်။ ၁၉၇၃–၇၄ ခုနှစ် အစ္စရေးနှင့်အာရပ်စစ်ပွဲတွင် ကနဦးကာလ၌ စစ်ရှုံးခဲ့သည်ကို အကြောင်းပြုပြီး နျူကလီးယားလက်နက်ကို ပိုင်ဆိုင်ရရှိထားရန်၊ လိုအပ်လျှင် အသုံးပြုရန်ဟူသော သဘောထားကို လက်ခံခဲ့ပြီး နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးကို လျှို့ဝှက်ကြိုးစားခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ ပြည့်နှစ်လွန်ကာလတွင် အစ္စရေးနိုင်ငံအနေဖြင့် နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်နေပြီဟု နိုင်ငံအများက မှတ်ယူထားကြသော်လည်း အစ္စရေးနိုင်ငံက ထုတ်ဖော်ဝန်ခံခြင်း၊ ငြင်းကွယ်ခြင်းများ မပြုလုပ်ဘဲ နေခဲ့သည်။

အစ္စရေးက မိမိကိုယ်တိုင် နျူကလီးယားလက်နက်ပိုင်ဆိုင်ရေးကို ကြိုးစားရုံမက ၎င်း၏ ရန်သူ အာရပ်နိုင်ငံများတွင် နျူကလီးယားလက်နက် မပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးသဘောထားကို တစ်ပြိုင်တည်းကိုင်စွဲသည်။ ယင်းမှာ Begin Doctrine ဟု ထင်ရှားခဲ့သည်။ ယင်းသဘောထားဖြင့် ၁၉၈၁ ခုနှစ်တွင် အီရတ်ရှိ နျူကလီးယားထုတ်လုပ်ရေးနေရာများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ၂၀၀၇ ခုနှစ်တွင် ဆီးရီးယား၏ ကြိုးပမ်းမှုများကိုလည်း တိုက်ခိုက်ဖျက်ဆီးခဲ့သည်။

အစ္စရေးနိုင်ငံက နျူကလီးယားလက်နက်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရန် ကြိုးစားလာခြင်းကြောင့် အီဂျစ်နိုင်ငံကလည်း အပြိုင်ကြိုးစားခဲ့သေးသည်။ သို့သော် ၁၉၆၇ ခုနှစ် စစ်ပွဲရှုံးနိမ့်ပြီးနောက်တွင် အီဂျစ်နိုင်ငံမှာ အဘက်ဘက်က ကျဆင်းသွားခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ၁၉၇၃–၇၄ ခုနှစ်စစ်တွင် အမေရိကန်၏ဖိအားကြောင့် ထပ်မံအရေးနိမ့်ပြီး နောက်ပိုင်းတွင် နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးကို မကြိုးစားတော့ဘဲ နေခဲ့သည်။

အချို့ အာရပ်နိုင်ငံများနည်းတူ အီရန်နိုင်ငံကလည်း နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်ရန် ကြိုးစားခဲ့သည်။ အီရန်သည် ဘာသာရေးအမြင်အရ အစ္စရေးနိုင်ငံတည်ရှိနေခြင်းကို လက်မခံနိုင်ဘဲ အင်္ဂလိပ်နှင့်အမေရိကန်တို့၏ နယ်ချဲ့ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု လက်ခံထားသည်။ အစ္စရေးနိုင်ငံနှင့် ပါလက်စတိုင်း နှစ်နိုင်ငံယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေးမူ သဘောထားကိုပင် လက်မခံနိုင်အောင် ပြင်းထန်သည်။ ထို့ပြင် အီရန်နိုင်ငံသည် သမိုင်းစဉ်တွင် အာရပ်တို့ထက် ယဉ်ကျေးမှုကြီးမားသော နိုင်ငံကြီးဖြစ်ပြီး အာရပ်နိုင်ငံများအပေါ် လွှမ်းမိုးလိုသော သဘောထားလည်းရှိသည်။ အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် အစ္စလမ်ဘာသာရေးတွင် အခြေခံတူညီသော်လည်း ရှီယိုက်-ဆွန်နီ ဂိုဏ်းကွဲမှု ပြင်းထန်သောကြောင့် အာရပ်နိုင်ငံအများစုနှင့် မသင့်မတင့်ဖြစ်နေသည်။ အီရန်နိုင်ငံက ဘာသာရေးအခြေခံနိုင်ငံစနစ်ကို ခိုင်မာရန် ဆောင်ရွက်ရင်း ဘက်စုံအင်အားကြီးမားရေးကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ယင်းကြိုးပမ်းမှုတွင် နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးမှာ အဓိကရည်မှန်းချက်တစ်ခုဖြစ်နေသည်။ အီရန်အနေဖြင့် ဒေသတွင်း အင်အားကြီးနိုင်ငံဖြစ်ရေးအတွက် နျူကလီးယားလက်နက်ပိုင်ဆိုင်ရန်လိုသည်ဟု လက်ခံထားသည်။ ရေနံပေါ်ကြွယ်ဝသည့်တိုင် နျူကလီးယားစွမ်းအားကို စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်အရ အသုံးပြုနိုင်ရန်လိုအပ်သည်ဟုဆိုပြီး နျူကလီးယားအစီအစဉ်များကို ဖော်ထုတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အီရန်နိုင်ငံက ငြိမ်းချမ်းစွာ နျူကလီးယားစွမ်းအင်ကို အသုံးပြုရန်ဟုပြောဆိုသော်လည်း နျူကလီးယားလက်နက် ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် ကြိုးစားမှုသာဖြစ်သည်ဟု အမေရိကန်က မှတ်ယူပြီး အီရန်၏ နျူကလီးယားအစီအစဉ်များကို ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ရန် ကြိုးစားသည်။ နှစ်နိုင်ငံချင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကုလသမဂ္ဂမှတစ်ဆင့်လည်းကောင်း နည်းမျိုးစုံဖြင့် အီရန်ကို အရေးယူပိတ်ဆို့သည်။ အစ္စရေးနိုင်ငံကလည်း အမေရိကန်နည်းတူ အီရန်က နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ပိုင်ဆိုင်သွားမည်ကိုကြောက်လန့်နေပြီး မဖြစ်မနေ ဟန့်တားမည်ဆိုသော သဘောထားဖြင့် အမေရိကန်နှင့်အတူ ရပ်တည်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

နျူကလီးယားလက်နက်များ၏ တန်ဖိုး

နိုင်ငံအချင်းချင်းကြား အားပြိုင်မှု၊ စစ်တိုက်မှုများတွင် စစ်လက်နက်များ၏ အစွမ်းထက်မှုသည် များစွာအရေးကြီးသည်ကို ပိုမိုသတိထားလာပြီး စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလတွင် နိုင်ငံအများသည် နျူကလီးယားလက်နက် ထုတ်လုပ်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေး၊ အသုံးပြုနိုင်ရေး၊ ဒုံးပျံတည်ဆောက်ရေးတို့အတွက် အပြိုင်အဆိုင် ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။

နျူကလီးယားလက်နက်များ၏ အဖျက်စွမ်းအားကြီးမားခြင်းကြောင့် ယင်းလက်နက်များကို လက်တွေ့အသုံးချခြင်းမှာ လူသားမဆန်သောလုပ်ရပ်ဟုလည်း ရှုမြင်လျက် လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးကိုလည်း အမေရိကန်နှင့်ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့သာမက အခြားနိုင်ငံကြီးငယ်များကလည်း စစ်ကြီးအပြီးတွင် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၆၇ ခုနှစ်တွင် Treaty of Non-Proliferation of Nuclear Weapons ကို နိုင်ငံအများက လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုကြသည်။ NPT ဟု အသိများပြီး အချို့နိုင်ငံများက ယင်းစာချုပ်သည် နိုင်ငံကြီးများက နျူကလီးယားလက်နက်ကို လက်ဝါးကြီးအုပ်ထားရန် ကြိုးစားမှုဟု မှတ်ယူကြပြီး လက်မှတ်မရေးထိုးဘဲ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြင့် အစွမ်းထက်သော နျူကလီးယား

လက်နက်များထုတ်လုပ်နိုင်ရေး ပြိုင်ဆိုင်မှုများမှာ မရပ်တန့်နိုင်ဘဲ ဖြစ်နေခဲ့သည်။

နျူကလီးယားလက်နက်များ၏ ဖျက်အားပြင်းထန်ခြင်းကြောင့် စစ်ရေးအရ အသုံးပြုရန် မသင့်တော်ဟု လက်ခံထားကြသည်။ သို့သော် မိမိဘက်က နျူကလီးယားလက်နက်များ ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်းသည် ရန်သူက မိမိအား စစ်တိုက်ရန် မဝံ့မရဲ ဖြစ်စေသည်၊ တွန့်ဆုတ်စေသည်၊ စစ်မတိုက်ရေးကိုဖြစ်စေပြီး နောက်ဆုံး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုများကို ဖန်တီးဖော်ထုတ်နိုင်သည်၊ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးဖြစ်ရန် နျူကလီးယားလက်နက်များကို ဖိအားပေးလက်နက်အဖြစ်၊ နိုင်ငံရေး သံတမန်ရေးလက်နက်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်သည်ဟူသော အယူအဆ Concept of Nuclear Deterrence လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းအယူအဆကို ဖော်ထုတ်အသုံးချသူမှာ ဟင်နရီကစ်ဆင်ဂျာဖြစ်ပြီး ၁၉၅၇ ခုနှစ်တွင် ၎င်းရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သော Nuclear Weapons and Foreign Policy စာအုပ်တွင် အထင်အရှား ရေးသားဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။

ဖော်ပြပါ Concept of Nuclear Deterrence အယူအဆမှာ လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေး၊ လျှော့ပေါ့ရေးကို အားမပေးခဲ့ဘဲ နျူကလီးယားလက်နက် အပြိုင်အဆိုင် ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေး၊ နျူကလီးယားလက်နက်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်နိုင်ရေး၊ နောက်ဆုံးရောက်မှသာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သောကြောင့် ပြစ်တင်မှုများရှိခဲ့သည်။ ကစ်ဆင်ဂျာ၏ အယူအဆမှာ နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ပြီး စစ်ရေးထက် နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေးတွင် အသုံးချရေးဆိုသည်မှာ မီးနှင့်ကစားသော အယူအဆသာဖြစ်သည်။ နျူကလီးယားလက်နက်များ ပိုင်ဆိုင်ရေး၊ တပ်ဆင်အသုံးပြုနိုင်ရေးကို အားပေးသော အယူအဆသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုကြသည်။

မိမိနိုင်ငံကာကွယ်ရေး၊ အခြားနိုင်ငံများနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် နျူကလီးယားလက်နက်များ ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်း၏ အရေးပါမှုနှင့်အသုံးဝင်မှုကြောင့် တစ်နည်းအားဖြင့် Concept of Nuclear Deterrence ကို အသုံးချလိုသောကြောင့် နိုင်ငံအချို့သည် နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးကို ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် တရုတ်နှင့်စစ်ဖြစ်ခဲ့သော အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ၁၉၇၄ ခုနှစ်တွင် နျူကလီးယားစမ်းသပ်ဖောက်ခွဲမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အိန္ဒိယနှင့် ၁၉၄၇၊ ၁၉၆၅၊ ၁၉၇၂ ခုနှစ်များတွင် စစ်ဖြစ်ခဲ့သော ပါကစ္စတန်နိုင်ငံက "မြက်ပင်စားသောက်ရစေကာမူ နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးကို ကြိုးစားမည်"ဟု ဆိုခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး အိန္ဒိယနှင့်ပါကစ္စတန် နှစ်နိုင်ငံစလုံးသည် ၁၉၉၈ ခုနှစ်တွင် နျူကလီးယားဗုံးများကို အပြိုင်အဆိုင် စမ်းသပ်ဖောက်ခွဲနိုင်ခဲ့ကြသည်။ အပြန်အလှန် ခြိမ်းခြောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဟန့်တားထားနိုင်ခဲ့ကြသည်။

ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီ

အထက်ဖော်ပြပါ Concept of Nuclear Deterrence အယူအဆနှင့်အတူ ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီ "Preventive Diplomacy" အယူအဆမှာ ထင်ရှားလာခဲ့သည်။ ကုလသမဂ္ဂချာတာတွင် စစ်မဖြစ်ရန် သံတမန်နည်းလမ်းများဖြင့် ဆောင်ရွက်ရေးအယူအဆကို ဖော်ထုတ်ထားခဲ့ပြီး ကုလသမဂ္ဂအတွင်းရေးမှူးချုပ် ဟမ်းမားရှိုးက ၁၉၆၀ ပြည့်နှစ် ကွန်ဂိုအရေးတွင် အလေးထားဖော်ထုတ်ခဲ့သည်။ တစ်ဖန် ယင်းအယူအဆကို ပိုမို လူသိများပြီး

ထိရောက်အောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သူမှာ ကုလသမဂ္ဂအတွင်းရေးမှူးချုပ် ဦးသန့်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်တမ်းတင်ကြသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် ကျူးဘားအရေးအခင်းတွင် ဦးသန့်နှင့် ကုလသမဂ္ဂ ဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းများကို သက်သေအဖြစ် ဖော်ထုတ်ကြသည်။

အီရန်၊ နျူကလီးယားလက်နက်နှင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီ

အီရန်နိုင်ငံခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် နိုင်ငံဘက်စုံတိုးတက်ရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အမေရိကန်၏ အရေးယူပိတ်ဆို့မှုကိုခံရသောကြောင့် အဓိကထွက်ကုန်ရေနံကို တင်ပို့ရောင်းချရေးတွင် အခက်အခဲများ တွေ့ကြုံရသည်။ ရေနံကို အနောက်ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် တရုတ်နိုင်ငံက ကန့်သတ်ပိတ်ဆို့မှုမရှိဘဲ ဝယ်ယူလိုကြသည်။ အီရန်ဘက်က အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်ရေးတွင် ရေနံကို သံတမန်လက်နက်အဖြစ် အသုံးချပြီး တစ်ပြိုင်တည်း နျူကလီးယားလက်နက်အစီအစဉ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးစားသည်။ အမေရိကန်ဘက်က အီရန်အပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများကို မလျှော့ပေါ့လိုသော်လည်း ၎င်း၏ မဟာမိတ် ဥရောပနိုင်ငံများက ရေနံဝယ်ယူလိုမှုကို နားလည်လက်ခံခြင်းဖြင့် နောက်ဆုံးတွင် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေး ဖြစ်လာသည်။

ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ အမြဲတမ်းကောင်စီဝင် ငါးနိုင်ငံနှင့် ဂျာမနီနိုင်ငံတို့က တစ်ဖက်၊ အီရန်က တစ်ဖက် P5+1 ဆွေးနွေးမှုများကို ၂၀၀၃ ခုနှစ်တွင် ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ အီရန်ဘက်မှ ရေနံရောင်းချပေးရေးနှင့် အခြားတစ်ဖက်က အီရန်အပေါ် ပိတ်ဆို့မှုများ လျှော့ချပယ်ဖျက်ရေး၊ အီရန်က ၎င်း၏ နျူကလီးယားအစီအစဉ်ကို ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရေးဖြစ်သည်။ အခြားတစ်ဖက်က အီရန်မှ ရေနံဝယ်ယူရရှိရေး၊ အီရန်၏ နျူကလီးယားအစီအစဉ်မှာ ငြိမ်းချမ်းစွာအသုံးချရေးသာဖြစ်ပြီး လက်နက်မထုတ်လုပ်နိုင်ရေးကို ကြီးကြပ်ရန်နှင့် အီရန်က လိုက်နာရန်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ နျူကလီးယားစွမ်းအင်အားကို လက်နက်အဖြစ် မထုတ်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် ပူးတွဲကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းကြီးကြပ်ရေး၊ နည်းလမ်းမျိုးစုံကန့်သတ်ကြီးကြပ်ရေး၊ နေ့စဉ် လစဉ် ဆောင်ရွက်ချက်များကို လုံလောက်ပြည့်စုံစွာ ထုတ်ပြန်ပေးရေး၊ IAEA အဖွဲ့က အီရန်၏ နျူကလီးယားဆောင်ရွက်ချက်များကို နည်းလမ်းတကျစစ်ဆေးရေး စသည်တို့အတွက် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။

ဥရောပနိုင်ငံများနှင့် တရုတ်ဘက်က ရေနံကို ဝယ်ယူနိုင်ရန်အတွက် ဆွေးနွေးမှုများ အောင်မြင်လိုသည်။ ၎င်းတို့က အီရန်အား လိုက်လျောရန် လိုလားသော်လည်း အမေရိကန်က အီရန်အား တင်းကျပ်သော ပိတ်ဆို့မှုများဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားရန် လိုလားခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှ စတင်သော ဆွေးနွေးမှုများမှာ တိုးတက်မှု နှေးကွေးနေခဲ့သည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် အခြေခံသဘောတူညီချက်များရရှိပြီး နောက်ထပ် အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဆွေးနွေးခဲ့ကြရသည်။

နောက်ဆုံး ၂၀၁၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လတွင် Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA) သဘောတူညီချက်ရရှိသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်တွင် အီရန်အပေါ် ပိတ်ဆို့မှုများ လျှော့ချပြီး နျူကလီးယားကို ငြိမ်းချမ်းစွာအသုံးပြုနိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ခွင့်ပေးလိုက်သည်။ ယင်းအစီအစဉ်များတွင် နျူကလီးယားသန့်စင်ရေး လုပ်ငန်းအဆင့်ဆင့်၌ အရည်

အသွေးနှင့် အရေအတွက် သတ်မှတ်ထားချက်များ ပါဝင်ပြီး နေ့စဉ် လစဉ် အစီရင်ခံစာများကို ထုတ်ပြန်ပေးရန်၊ နျူကလီးယားလက်နက် မထုတ်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် အီရန်၏ နျူကလီးယား ဆောင်ရွက်ချက်များကို IAEA က အမြဲစောင့်ကြည့်စစ်ဆေးရန် နှစ်ဖက် သဘောတူခဲ့ကြသည်။

အထက်ပါ ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ အကြမ်းအားဖြင့် သမ္မတ အိုဘားမားလက်ထက် ဖြစ်သည်။ လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရန် များစွာအခက်အခဲရှိခဲ့သည်။ အဓိကအားဖြင့် နျူကလီးယားတည်ဆောက်မှုများကို လက်နက်မထုတ်လုပ်နိုင်ရေးအတွက် ပြင်ဆင်တည်ဆောက်ရေးတွင် အားနည်းနေသည်ဟု အီရန်အား ပြစ်တင်ပြောဆိုခဲ့သည်။ အီရန်ဘက်ကလည်း နျူကလီးယားဗုံးထုတ်လုပ်နိုင်ရန် အမြဲမပြတ် ကြိုးစားနေခဲ့သည်။ အီရန်ဘက်မှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ မပြုလုပ်သောကြောင့် IAEA ၏ စစ်ဆေးမှုများကို ပုံမှန် မဆောင်ရွက်နိုင်ဘဲ ပျက်ကွက်ခဲ့သည်။

၂၀၁၇ ခုနှစ်ဆန်းတွင် သမ္မတ ထရမ့်အစိုးရတက်လာပြီး ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် အဆိုပါ သဘောတူညီချက်မှ အမေရိကန်က နုတ်ထွက်ခဲ့သည်။ သမ္မတ ထရမ့်အစိုးရအနေဖြင့် အီရန်ဘက်သို့ တစ်ဖက်သတ် လိုက်လျောသော သဘောတူညီချက်များဖြစ်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။ အနောက်ဥရောပနိုင်ငံများဘက်က သဘောတူညီချက်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ရန် ကြိုးစားသော်လည်း အကောင်အထည်ဖော်ရန် ခက်ခဲလာသည်။ အီရန်ဘက်က နျူကလီးယားအစီအစဉ်များတွင် လက်နက်ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးဘက်သို့ ပိုမိုဦးတည်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ အမေရိကန်က အီရန်အပေါ် အရေးယူပိတ်ဆို့မှုများကို ပြန်လည်ချမှတ်ခဲ့သည်။ အီရန်၏ နျူကလီးယားသန့်စင်ရေး တစ်နည်းအားဖြင့် နျူကလီးယားဗုံး ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးသည် ပိုမိုနီးကပ်လာခဲ့သည်ဟု သတင်းများ ဆက်တိုက်ပေါ်ထွက်လာသည်။

“အီရန်၏ နျူကလီးယား သန့်စင်ရေး တစ်နည်းအားဖြင့် နျူကလီးယားဗုံး ထုတ်လုပ်နိုင်ရေးသည် ပိုမိုနီးကပ်လာခဲ့သည်ဟု သတင်းများ ဆက်တိုက် ပေါ်ထွက်လာသည်။”

၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် အာဏာရလာသော သမ္မတ ဘိုင်ဒန်အစိုးရသည် JCPOA သဘောတူညီချက်ကို ပြန်လည်အသက်သွင်းရန် ကြိုးစားသော်လည်း မအောင်

မြင်ဘဲ ၂၀၂၄ နှစ်ဆန်းတွင် သမ္မတ ဘိုင်ဒန်ကိုယ်တိုင်က သဘောတူညီချက်ပြီးဆုံးခဲ့ကြောင်း တရားဝင် ကြေညာခဲ့သည်။ အမေရိကန်နှင့် အစ္စရေးနိုင်ငံ၏ စိုးရိမ်မှုများလည်း မြင့်တက်လာခဲ့ပြီး အရေးယူမှုအချို့ကိုပင် တစ်ဖက်သတ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ နှစ်ဆန်းတွင် သမ္မတ ထရမ့်အစိုးရတက်လာပြီး ခြောက်လအကြာ ဇွန်လတွင် အီရန်၏ နျူကလီးယားစခန်းများကို ဗုံးကြဲဖျက်ဆီးခဲ့သည်။ ယင်းသို့ဖြင့် အီရန်၏ နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရန် ကြိုးစားခြင်းကို ကာကွယ်တားမြစ်နိုင်ရေးအတွက် ၂၀၀၃ ခုနှစ်ကတည်းက ဆောင်ရွက်ခဲ့သော ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီ (Preventive Diplomacy) ကြိုးပမ်းမှုများသည် ဆုံးခန်းတိုင်သွားခဲ့သည်။

သုံးသပ်ချက်များ

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီးအပြီးကာလ ဆူပူတိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပွားခဲ့သောနေရာများအနက် အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသသည် အဆိုးဝါးဆုံးဒေသဖြစ်သည်။ ၁၉၇၃–၇၄ ခုနှစ် အာရပ်–အစ္စရေး စစ်ပွဲတွင် အမေရိကန်နှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့သည် နျူကလီးယား ခြိမ်းခြောက်မှုများဖြစ်သည်အထိ ပါဝင်ပတ်သက်ခဲ့ကြသည်။ စစ်ရေးတိုက်ခိုက်မှုများတွင် နျူကလီးယား လက်နက်ကို အသုံးပြုလာနိုင်သည်အထိ စိုးရိမ်ရသော ဖြစ်စဉ်များတွင် နျူကလီးယား လက်နက်ဖြင့် ကြိုတင်ဟန့်တားရေးအယူအဆ (Concept of Nuclear Deterrence) ကို အထင်အရှား တွေ့မြင်ရသည်။

မူလက Concept of Nuclear Deterrence အရ နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်ထားခြင်း ရှိ မရှိကို လျှို့ဝှက်ထားပြီး စစ်ပွဲမဖြစ်ပွားရေး၊ မကျယ်ပြန့်ရေး၊ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှု ဖြစ်ရေးကို မျှော်လင့်ထားသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် မူလအယူအဆကို တိုးချဲ့ပြီး ရန်သူဘက်၌ နျူကလီးယားလက်နက် မပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေး၊ နျူကလီးယားလက်နက် ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးအတွက် ကြိုးစားတည်ဆောက်နေသော နျူကလီးယား လက်နက်အစီအစဉ်များကို ကြိုတင်ဖျက်ဆီး တိုက်ခိုက်ရေးအယူအဆအဖြစ် တိုးချဲ့လာခဲ့သည်။ အစ္စရေးအနေဖြင့် နျူကလီးယား လက်နက်ဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရခြင်းသည် မိမိနိုင်ငံဖြစ်တည်မှုကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်း (existential threat) ဟု မှတ်ယူပြီး ကြိုတင်ကာကွယ်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ခြင်းဟု ဖွင့်ဆိုသည်။ ထိုသဘောထားအရ အီရတ်၊ ဆီးရီးယားနှင့် အီရန်ရှိ နျူကလီးယားစခန်းများကို တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ အီရန်ရှိ နျူကလီးယားစခန်းများကို ထိရောက်စွာ တိုက်ခိုက်နိုင်ရေးအတွက် အမေရိကန်ထံ အကူအညီ တောင်းခံခဲ့ရာ သမ္မတ ထရမ့်က လိုက်ပါအကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။

မိမိဘက်တွင် စွမ်းအားအမြင့်ဆုံး စစ်လက်နက်များ(နျူကလီးယားလက်နက်များ) ကို ပိုင်ဆိုင်ထားရှိခြင်းဖြင့် မိမိ၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကာကွယ်မြှင့်တင်နိုင်သည်ဆိုသော အယူအဆကို Realism က အခြေခံထားသည်။ ယင်းအယူအဆကို အစ္စရေး၊ အာရပ်နိုင်ငံများနှင့် အီရန်နိုင်ငံတို့က ကိုင်စွဲထားရုံသာမက အမေရိကန်ကလည်း ကိုင်စွဲထားသည်။ အီရန်နိုင်ငံရှိ နျူကလီးယားစခန်းများကို တိုက်ခိုက်နိုင်ရန် အမေရိကန်အနေဖြင့် လိုအပ်သည်များကို ကြိုတင်ပြင်ဆင်ထားခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်း ၂၀ ကျော်ပင် ကြာခဲ့ပြီဟုသိရသည်။ အီရန်ကိုသာမက အခြားရန်သူ့စခန်းများကို လိုအပ်လျှင် တိုက်ခိုက်ရန် ပြင်ဆင်ထားချက်များဟုလည်း

နားလည်နိုင်သည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် အမေရိကန်ဘက်တွင် Realism သို့မဟုတ် မိမိ အကျိုးစီးပွားအတွက် စစ်အင်အားဖြင့် ကာကွယ်တိုက်ခိုက်ရေးအယူအဆမှာ အခြေခိုင်နေသည်မှာထင်ရှားသည်။လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရေးတွင် ဒီမိုကရက်တစ်သမ္မတများက လက်နှေးခဲ့သော်လည်း ရီပတ်ဘလစ်ကန် သမ္မတ ထရမ့်သည် လက်မြန်သူတစ်ဦးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် JCPOA မှ နုတ်ထွက်ခဲ့ပြီး ဒုတိယအကြိမ် သမ္မတဖြစ်လာကာ ခြောက်လအကြာတွင် အီရန်၏ နျူကလီးယားစခန်းများကို ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းဖြစ်သည်။ သမ္မတ ထရမ့်က အပြီးသတ်ဆုံးဖြတ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ သမ္မတ ထရမ့်၏ Make America Great Again : America First စသော ကြွေးကြော်သံနှင့် လုပ်ရပ်များမှာလည်း Realism ကို ဖော်ညွှန်းလျက်ရှိသည်။

စစ်အေးတိုက်ပွဲကာလတွင် အစ္စရေး–အာရပ် စစ်ပွဲများကို အမေရိကန်နှင့် ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုတို့က နောက်ကွယ်တွင် ပါဝင်သော စစ်ပွဲများဟု ဆိုနိုင်စေကာမူ မျက်မှောက်စစ်အေးလွန်ကာလတွင် အီရန်ပါဝင်လာသော တိုက်ခိုက်မှုများအဖြစ် ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အီရန်ဘက်တွင် ရုရှားနှင့်တရုတ်တို့သည် မိတ်ဆွေရင်းချာများအဖြစ် ရပ်တည်လျက်ရှိသည်။ တရုတ်သည် ရေနံဝယ်ယူနိုင်ရေးအတွက် အီရန်ကို မိတ်ဆွေအဖြစ် ဆက်ဆံထားပြီး အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသတွင် ကျယ်ပြန့်သော စီးပွားရေးအကျိုးစီးပွားများကို ဖော်ထုတ်လျက်ရှိသည်။ မကြာသေးမီက အီရန်နှင့် ဆော်ဒီအာရေးဗီးယားအကြား သင့်မြတ်မှုဖြစ်ရန် ကြိုးစားခဲ့ရာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် အမေရိကန်၏ အီရတ်အပေါ် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုသည် အီရန်အပေါ်သာမက တရုတ်နိုင်ငံအပေါ် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည် ဖြစ်သည်။

အမေရိကန်နိုင်ငံသည် ၎င်း၏ အကျိုးစီးပွားများကို ဦးထိပ်ထားပြီး အမြဲဆောင်ရွက်နေမည် ဖြစ်သော်လည်း ကမ္ဘာ့ထိပ်သီးအင်အားကြီးနိုင်ငံ ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် နိုင်ငံတကာ တည်ငြိမ်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် အကျိုးစီးပွားတို့အတွက်လည်း တာဝန်ရှိသည်ဟု ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ နိုင်ငံတကာရေးရာများတွင် တာဝန်ရှိသည်ဆိုသော အယူအဆကို အမေရိကန်ကိုယ်တိုင်က ဖော်ထုတ်ခဲ့ဖူးသည်။

အီရန်အပေါ် ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်ရေး၊ လုံခြုံရေး ထိုမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံတကာတည်ငြိမ်ရေး၊ လုံခြုံရေးတို့အတွက် အထောက်အကူပြုသလား၊ အခက်အခဲကိုဖြစ်စေသလားဟု ဆန်းစစ်နေကြသည်။ အမေရိကန်ဘက်က အီရန်သည် နျူကလီးယားလက်နက်ထုတ်လုပ်ရေးတွင် အချိန် နှစ်နှစ်ကာလအထိ မဆောင်ရွက်နိုင်ဘဲ ဖြစ်သွားနိုင်သောကြောင့် ဒေသတည်ငြိမ်ရေး၊ လုံခြုံရေးကို ဖန်တီးနိုင်ခဲ့သည်ဟု အမှတ်ယူပြောဆိုနေသည်။ အခြားသော နိုင်ငံများက ၎င်းနည်းတူ မှတ်ယူကြမည်လား သို့တည်းမဟုတ် နျူကလီးယားလက်နက်ကို အမြန်ပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးအတွက် ကြိုးစားပြီး နျူကလီးယားလက်နက် ရရှိပြီးပါက ယင်းကို Concept of Nuclear Deterrence အယူအဆအရ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးရေးစားပွဲသို့ ရောက်လာအောင် နိုင်ငံရေး၊ သံတမန်ရေးလက်နက်အဖြစ် အသုံးချမည်လား သို့တည်းမဟုတ် အခြားမည်ကဲ့သို့ အသုံးချသွားမည်နည်း။

အီရန်၏ နျူကလီးယားစခန်းများကို အမေရိကန်က ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခြင်းသည် အမေရိကန်၏ အကျိုးစီးပွား၊ ၎င်းမိတ်ဆွေ၏ အကျိုးစီးပွားအတွက် လက်မနှေးသော

လုပ်ရပ်ဟု အနက်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။ အမေရိကန်သည် စစ်အင်အားကို ပြသလျက် Realism အလံကို အခိုင်အမာလွှင့်ထူခြင်း ဖြစ်သည်။ Realism ၏ အခြေခံသဘောထားတစ်ခုမှာ နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေးတွင် အင်အားသာလျှင် အဓိကဖြစ်သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် စစ်အင်အားဖြင့် မိမိလိုလားသည်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရေးဖြစ်သည်။

၂၁ ရာစုအစပိုင်းတွင် အမေရိကန်၏ ဧကဝင်ရိုးစနစ် (American Unipolar) အားကောင်းခဲ့ရာမှ ၂၀၂၀ ပြည့်နှစ်လွန်ကာလတွင် အမေရိကန်အင်အားကျဆင်းခြင်းနှင့် အတူ တရုတ်၊ ရုရှားနှင့် အခြားနိုင်ငံများ အင်အားကောင်းလာခြင်းတို့ကြောင့် နိုင်ငံစုံဝင်ရိုးစနစ် (Multipolar System) ဖြစ်ထွန်းလာပြီဟု ပြောဆိုနေကြသည်။ ထိုစဉ် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် တစ်ကျော့ပြန် အာဏာရလာသော သမ္မတ ထရမ့်အနေဖြင့် Make America Great Again: America First ကြွေးကြော်သံဖြင့် အမေရိကန်သည်သာ ပထမဖြစ်ရမည်ကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် ကြိုးစားနေလျက်ရှိသည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် နိုင်ငံစုံဝင်ရိုးစနစ်(Multipolar System)၊ နိုင်ငံစုံဆက်ဆံရေးစနစ် (Multilateralism) အစား သက်ဆိုင်ရာ နှစ်နိုင်ငံချင်း ဆက်ဆံရေးစနစ် (Bilateralism) ကို ပိုမိုတန်ဖိုးထားသော အနေအထား၊ ထိုသို့ နှစ်နိုင်ငံဆက်ဆံရေးစနစ် မအောင်မြင်လျှင် တစ်နိုင်ငံတည်းသဘောထား (Unilateralism) ကို လက်ခံဆောင်ရွက်မည်ဆိုသောအချက်ကို ထင်ဟပ်လျက်ရှိပါကြောင်း၊ ယင်းသို့ဖြင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီသည် အားနည်းလျက်ရှိပါကြောင်းကို ဖော်ပြနိဂုံးချုပ်လိုပါသည်။

ဆင်ဖြူကျွန်းသန်းထွန်း

Ref: – Michael Eisenstadt & Others—From Diplomacy to Military Force: The Future of Iran’s Program. 17 June 2025.The Washington Institute for Near East Policy

– Brookings Experts Discussion—The Global Implications of the US Strikes on Iran. 1 July 2025

– Stimsom Center Discussion—Nuclear Proliferation in the Middle East Beyond Iran. 14 March 2023.

AI ukÜDD;onft b,ftumif
acwfopft iftrm;jzpfuovJ

armiftrmijrifbefjpuftwuórÍf

“ဆီလီကွန်တောင်ကြားကုမ္ပဏီတွေဟာ သဘာဝအားဖြင့်
နည်းပညာပိုင်းမှာ ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်သူတွေဖြစ်ပါတယ်။
၎င်းတို့ရဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်တွေဟာ ဒီမိုကရေစီနည်းကျမဟုတ်ပေမယ့်
၎င်းတို့ရဲ့ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားအပေါ် အခြေခံပါတယ်။”

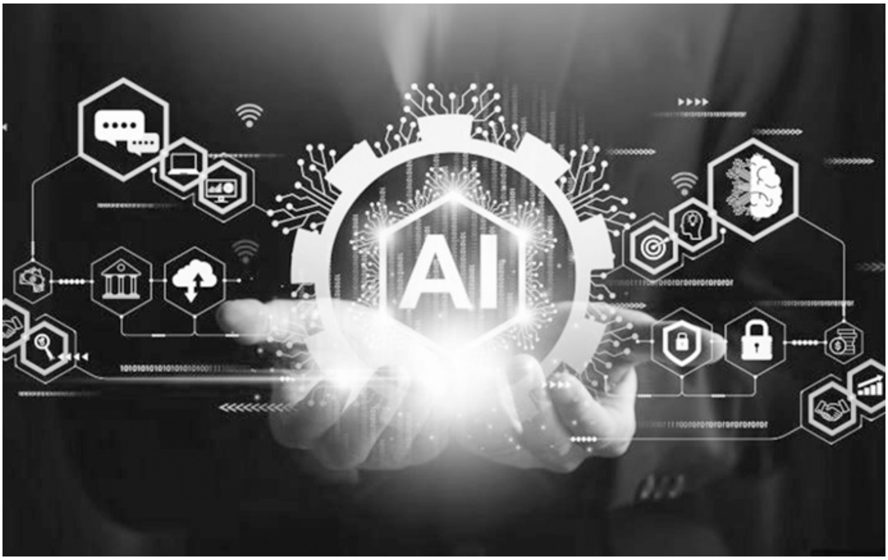

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

ပစိဖိတ်ဖြတ်ကျော်မြင်ကွင်းစာရေးဆရာ Mercy A. Kuo သည် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ၊ မူဝါဒကျင့်သုံးသူများ၊ အမေရိကန်၏ အာရှမူဝါဒဆိုင်ရာ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုများအတွက် ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ မဟာဗျူဟာတွေးခေါ်ပညာရှင်များနှင့် ပုံမှန်တွေ့ဆုံမေးမြန်းသည်။ ယခုစကားဝိုင်းသည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ပင်ဂွင်းစာအုပ်တိုက်မှ အသစ်ထုတ်ဝေခဲ့သော "Empire of AI : Dreams and Nightmares in Sam Altman's Open AI" စာအုပ်ကိုရေးသားသော၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ဥာဏ်ရည်တု၏အကျိုးသက်ရောက်မှုများကို ရှင်းလင်းဖော်ပြရေးသားသော ဂျာနယ်လစ်ဆုရ စာရေးဆရာ Karen Hao နှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုဖြစ်သည်။ ယင်းသည် ပစိဖိတ်ဖြတ်ကျော်မြင်ကွင်း ရှုမြင်မှုစီးရီးတွင် အမှတ်စဉ် (၄၆၅)ကြိမ်မြောက်ဖြစ်သည်။ ဤစကားဝိုင်းကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာတည်းဖြတ်ပြီး အကျဉ်းချုံးဖော်ပြထားပါသည်။

မေး။ "Empire of AI" စာအုပ်ကိုရေးဖို့ ဆုံးဖြတ်ချက်နောက်ကွယ်က တွန်းအားက ဘာလဲဆိုတာ သိပါရစေ။

ဖြေ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်ကတည်းက AI က ကျွန်မကို လွှမ်းခြုံထားပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှာတော့ Open AI ရဲ့ လွှမ်းခြုံမှုကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပါတယ်။ လူတိုင်းမှာ သူတို့ရဲ့ Chat GPT ရှိလာတဲ့အခိုက်အတန့်မှာ နည်းပညာနဲ့ကုမ္ပဏီဝန်းကျင်မှာ အများသူငါပြောဆိုမှုမှာ ရုတ်တရက် ပြန်လည်သတ်မှတ်မှု ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါတယ်။ AI ကို ပထမဆုံးအကြိမ် မိတ်ဆက်ခြင်းနဲ့ ထင်ရှားတဲ့ AI နဲ့ပတ်သက်တဲ့ ဇာတ်ကြောင်းတွေလိုပဲ ၎င်းဟာ Open AI မှာ အဓိက ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ AI ဘယ်ကလာသလဲ၊ ဘယ်သူ့ဆီက လာ

သလဲ ဆိုတာနဲ့ပတ်သက်ပြီး ဆက်စပ်မှုမရှိခဲ့ပါဘူး။ အဲဒါကြောင့် ကျွန်မအနေနဲ့ ဒီသမိုင်းကို ပေးချင်တာနဲ့ AI ရဲ့ ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်အကြောင်း ပြောပြချင်ပါတယ်။ ကျွန်မ စာအုပ်ရဲ့ အဓိက မက်ဆေ့ချ်ကတော့ ဒီနေ့ AI ရဲ့ သီးခြားလမ်းညွှန်ချက်က နက်နက် ရှိုင်းရှိုင်း သက်ဆိုင်ပတ်သက်နေခြင်းပါပဲ။ ဒီဦးတည်ချက်က ရှောင်လွှဲလို့မရပါဘူး။ ဒါဟာ လူသားတွေရဲ့ ဆုံးဖြတ်ချက်များမှ ထွက်ပေါ်လာတဲ့ ထုတ်ကုန်ပစ္စည်း ဖြစ်ပါ တယ်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအနေနဲ့ ကျွန်မတို့ဟာ အနာဂတ်မှာ AI ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေး ဦးတည်ချက်ကို ပုံဖော်နိုင်ပါတယ်။

မေး။ ယခုအခါ Open AI ဟာ ယနေ့ခေတ် ကိုလိုနီကမ္ဘာ့အထိုင်ဆီသို့ အရှိန်အဟုန်ဖြင့် ဦးတည်နေပါတယ်။ ကျေးဇူးပြုပြီး ဒီပြောဆိုချက်ကို ရှင်းပြပေးပါ။

ဖြေ။ ဒီစာအုပ်ကို "Empire of AI"လို့ ကျွန်မ အမည်ပေးထားပါတယ်။ ဘာကြောင့်လဲ ဆိုတော့ Open AI လို AI ကုမ္ပဏီတွေကို ခေတ်သစ်အင်ပါယာများလို့ စဉ်းစားသင့်ပါ တယ်။ အဲဒီကုမ္ပဏီတွေဟာ အင်ပါယာတွေရဲ့ အသွင်အပြင်လက္ခဏာတွေကို စစ်ဆေး ကြည့်ကြပါတယ်။ ပထမတော့ ၎င်းတို့ဟာ ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်မဟုတ်တဲ့ အရင်းအမြစ် တွေကို ရထိုက်တယ်လို့ တောင်းဆိုကြပေမယ့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်ကဲ့သို့ ပြုမူကြပါတယ်။ ကုမ္ပဏီတွေဟာ AI မှာ အသုံးပြုရဖို့ တစ်ခါမှ သဘောမတူကြတဲ့ အသုံးပြုသူတွေရဲ့ သန်းပေါင်းများစွာသော အချက်အလက်တွေကို ယူဆောင်သွားမှာဖြစ်ပြီး အဲဒီအချက် အလက်တွေကို တရားမျှတတဲ့ ဂိမ်းအနေနဲ့ပြုမူ၍ ဒေတာရယူမှုအပေါ် ၎င်းတို့ရဲ့ စည်းမျဉ်းတွေကို ချမှတ်ပါတယ်။

အင်ပါယာတွေရဲ့ ဒုတိယထူးခြားချက်ကတော့ များပြားလှတဲ့ လုပ်အားပမာဏကို ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းပဲ ဖြစ်ပါတယ်။ AI ကုမ္ပဏီတွေဟာ အတော်အတန်နားလည်သူတွေ ကို အလွန်ညံ့ဖျင်းတဲ့လစာနဲ့ အလုပ်သမားတွေကို စာချုပ်ချုပ်ဆိုပါတယ်။ Open AI ကိုလည်း Artificial Generative Intelligence (AGI) လို့လည်း အဓိပ္ပာယ်သတ်မှတ် ထားပါတယ်။ AGI ဟာ "စီးပွားရေးအရ အဖိုးအတန်ဆုံးအလုပ်ကို လူသားများထက် သာလွန်ဆောင်ရွက်တဲ့ အလွန်အမင်း ကိုယ်ပိုင်ထုတ်လုပ်ခွင့်ရှိတဲ့စနစ်များ" ဖြစ်တဲ့ အတွက်ကြောင့် သူတို့ရဲ့ရည်ရွယ်ချက်က လုပ်အားအစားထိုးခြင်း နည်းပညာတစ်ခု တည်ဆောက်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။

တတိယထူးခြားတဲ့ အသွင်အပြင်ကတော့ အသိပညာထုတ်လုပ်ခြင်းကို ထိန်းချုပ် ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ပိုမိုများပြားလာတဲ့ AI သုတေသီတွေ ဟာ တက္ကသိုလ်များထက် AI ကုမ္ပဏီများနဲ့ ပေါင်းစည်းချိတ်ဆက်လာကြပါတယ်။ AI နည်းပညာသုတေသနအများစုကို AI ကုမ္ပဏီများကိုယ်တိုင်က လုံး၀အတူပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါတယ်။ AI အပေါ် ကျွန်မတို့ရဲ့ နားလည်မှုဆိုင်ရာ အခြေခံအုတ်မြစ် တွေကို အင်ပါယာရဲ့ မှန်ဘီလူးတွေမှတစ်ဆင့် စစ်ထုတ်ကြပါတယ်။

စတုတ္ထထူးခြားမှုကတော့ ပြင်းထန်တဲ့ ပြိုင်ဆိုင်မှုဇာတ်ကြောင်းဖြစ်ပါတယ်။ အတိတ် အင်ပါယာတွေဟာ အချင်းချင်း ပြင်းပြင်းထန်ထန် ပြိုင်ဆိုင်ကြပါတယ်။ ၎င်းတို့ဟာ

ကောင်းမွန်တဲ့ အင်ပါယာဖြစ်ပြီး မကောင်းတဲ့အင်ပါယာကို အနိုင်ယူဖို့ လိုအပ်တယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆအပေါ် အခြေခံပြီး အရင်းအမြစ်များနဲ့ လုပ်အားကို အသုံးချဖို့ ပြိုင်ဆိုင်ကြခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ AI အင်ပါယာများကလည်း အလားတူနည်းလမ်းဖြင့် လုပ်ဆောင်ကြပါတယ်။ ၎င်းတို့ဟာ သာလွန်တဲ့အင်ပါယာဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အိုင်ဒီယာနဲ့ အညီ တစ်ဦးနဲ့တစ်ဦး ယှဉ်ပြိုင်ရုံတင်မကပါဘူး။ ၎င်းတို့ဟာ ၎င်းတို့ရဲ့လုပ်အားအရည်အချင်းနဲ့ ဉာဏပစ္စည်းမူပိုင်ခွင့်များ ဆက်လက်စုစည်းမှုကို အကြောင်းပြဖို့ တရုတ်နိုင်ငံကို ဆိုးဝါးတဲ့ အင်ပါယာအဖြစ် တမင်တကာ နှိုးဆော်လေ့ရှိပါတယ်။

ပဉ္စမထူးခြားတဲ့အသွင်အပြင်ကတော့ အဲဒီအင်ပါယာတွေဟာ လူမှုတိုးတက်မှုမျှော်မှန်းချက်နဲ့အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ၎င်းတို့ဟာ လူတိုင်းအား ငရဲသို့ ပို့ဆောင်မယ့်အစား ကောင်းကင်ဘုံသို့ ပို့ဆောင်ရန်၊ အနှစ်သာရအားဖြင့် လူတိုင်းကို ခေတ်မီစေရန်အတွက် ကျင့်ဝတ်နဲ့သိပ္ပံပညာဆိုင်ရာ ရှင်းလင်းပြတ်သားမှု ၎င်းတို့တွင်ရှိကြောင်း ဟောပြောချက်နဲ့ ဝါဒဖြန့်ကြတယ်။ AI လောကမှာ ကျွန်မခေါ်တဲ့ AGI ဘာသာကို လက်ခံယုံကြည်တဲ့ အယောင်ဆောင်ဘာသာရေးလှုပ်ရှားမှုများရှိပြီး အုပ်စုနှစ်စုဖြစ်တဲ့ Boomers နဲ့ Doomers တို့ ရှိပါတယ်။ AGI ဟာ ကျွန်မတို့ကို စိတ်ကူးယဉ်နိုင်ငံသို့ ခေါ်ဆောင်သွားမယ်လို့ Boomers က ယုံကြည်ပါတယ်။ Doomers ကတော့ AGI ဟာ လူသားတွေကို ဖျက်ဆီးပစ်မယ်လို့ ယုံကြည်ပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် AGI ကို ၎င်းတို့ရဲ့ ထောက်ခံသူများက ထိန်းချုပ်ရမယ်လို့ နှစ်အုပ်စုစလုံးက သုံးသပ်ထားကြပါတယ်။ ၎င်းတို့ တောင်းဆိုချက်နှစ်ခုစလုံးအတွက် သက်သေအထောက်အထား မရှိတာကြောင့် ကျွန်မအနေနဲ့ အဲဒီလှုပ်ရှားမှုတွေကို အယောင်ဆောင် ဘာသာရေးလှုပ်ရှားမှုလို့ ခေါ်ဆိုပါတယ်။ ဒီအယူဝါဒထက်သန်မှုဟာ ယနေ့ခေတ်မှာ AI အရှိန်အဟုန်များစွာကို မောင်းနှင်နေပါတယ်။

မေး။ Frontier Model Forum ကို ဖော်ပြပြီး Frontier Model မှာ တရုတ်နိုင်ငံက လုပ်ဆောင်နိုင်တဲ့ အကျိုးဆက်များအပေါ် ဝါရှင်တန်ရဲ့ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဆန်းစစ်ပါ။

ဖြေ။ Frontier Model Forum (FMF) ကို Open AI, Microsoft, Google နဲ့ Anthnopic ကုမ္ပဏီများရဲ့ လုပ်ငန်းစုတစ်ခုအဖြစ် ၂၀၂၃ ခုနှစ်မှာ တည်ထောင်ခဲ့ပါတယ်။ သက်ဆိုင်ရာ AI သုတေသနကို မြှင့်တင်ဖို့နဲ့ AI ဘေးကင်းရေးအန္တရာယ်များဆိုင်ရာ မူဝါဒအစီအစဉ်ကို လွှမ်းမိုးဖို့ Meta ဟာ ၂၀၂၄ ခုနှစ်မှာ ပူးပေါင်းခဲ့ပါတယ်။ ဇီဝနဲ့ ဓာတုနျူကလီးယား ခြိမ်းခြောက်ခြင်း သို့မဟုတ် လှည့်ဖြားခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရန် အသုံးပြုခြင်းကဲ့သို့သော အလွန်အဆင့်မြင့်တဲ့ Frontier ပုံစံများဟာ အန္တရာယ်ဖြစ်လာနိုင်တယ်လို့ အဖွဲ့က စောဒကတက်ခဲ့ပါတယ်။ ဒီနားထောင်ကောင်းတဲ့အပြောအဆိုဟာ မူပိုင်ခွင့်၊ လုပ်အားနဲ့ ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ၎င်းတို့ရဲ့ အကျိုးသက်ရောက်မှုကဲ့သို့သော လက်ရှိ မော်ဒယ်ပုံစံများကို စည်းမျဉ်းလိုက်နာစေခြင်းမှ ဝါရှင်တန်ရဲ့ အာရုံစိုက်ခြင်းကို ဝေးဝေးသို့ ပြောင်းရွှေ့ရန် အမှန်တကယ် **ကောင်း**မွန်တဲ့ နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ အနာဂတ်မော်ဒယ်ပုံစံများနဲ့ သီအိုရီပိုင်းဆိုင်ရာအန္တရာယ်များကို ထိန်းချုပ်ဖို့

ကောင်းမွန်တဲ့နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဆာဗာများ(Servers) မှ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အဆီးအတား အခက်အခဲများမှ ဖျက်ဆီးခြင်းပုံစံများ သို့မဟုတ် လူသားထိန်းချုပ်မှုပုံစံများကို ဖျက်ဆီးခြင်းကဲ့သို့ သီအိုရီပိုင်းဆိုင်ရာ အန္တရာယ်များကို လုံးဝ ပြောင်းလဲစေပါတယ်။ ဝါရှင်တန်က ဒီနည်းဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံအနေနဲ့ ဒီနည်းလမ်းတွေကို သုံးစွဲခွင့်ရနိုင်တယ်ဆိုတဲ့ အိုင်ဒီယာအပေါ် ဝါရှင်တန်က အလွန်အကဲခတ်နေသေးတဲ့အတွက်ကြောင့် အထူးကောင်းမွန်တဲ့ စကားလုံးတွေနဲ့ ဖော်ပြထားပါတယ်။

> **“မကြာသေးမီက Open AI ဟာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း “ဒီမိုကရေစီ AI ရထားလမ်းများ” (Democratic AI rails) တည်ဆောက်ဖို့ လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း ပြောဆိုခဲ့ပါတယ်။”**

မေး။ ResNet, Deepseek နဲ့ ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများဖြင့် တရုတ်နိုင်ငံ၏ AI ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်ရဲ့ လမ်းကြောင်းကို ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာပေးပါ။

ဖြေ။ ယခုအခါတရုတ်နိုင်ငံဟာ၎င်းရဲ့ AI လမ်းကြောင်းမှာ အမှန်တကယ် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းတဲ့ အခိုက်အတန့်မှာ ရှိနေပါတယ်။ ဒီနိုင်ငံမှာ AI ဂေဟစနစ်ကို အတော်လေး အားကောင်းအောင် တီထွင်နိုင်ခဲ့ပါတယ်။

မေး။ အမေရိကန်နဲ့ တရုတ်နိုင်ငံအကြား AI ယှဉ်ပြိုင်မှုနဲ့ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုမှာ Open AI ရဲ့ အခန်းကဏ္ဍနဲ့ လက်လှမ်းမီမှုကို အကဲဖြတ်ပေးပါ။

ဖြေ။ ဆီလီကွန်တောင်ကြားရှိ ကုမ္ပဏီများစွာလိုပဲ မည်သည့်နိုင်ငံရေးနဲ့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ဆိုင်ရာ အတားအဆီးတွေကို ဖယ်ရှားဖို့နည်းလမ်းကတော့ တရုတ်ကတ် (China Card) ကို ပေါ်ပေါက်လာစေဖို့ဆိုတာ Open AI က သဘောပေါက်ထားပါတယ်။ မည်သည့် AI ကုမ္ပဏီတွေမဆို စေ့စေ့စပ်စပ်စိစစ်ခြင်းနဲ့အတူ Sam Altman က တရုတ်ကတ်ကို ဖွေ့ယမ်းမှာဖြစ်ပါတယ်။ ဒီမိုကရက်တစ် AI နဲ့ အာဏာရှင် AI အခေါ်အဝေါ်များအရကြည့်ရင် AI ရဲ့ အနာဂတ်ကို ဘောင်ခတ်

ထားတဲ့ Open AI board အကျပ်အတည်းအပြီး ၂၀၂၄ ခုနှစ်မှာ Altman ၏ ဝါရှင်တန်ပို့စ် သတင်းစာအတွင်း အယ်ဒီတာ့အာဘော် ဆန့်ကျင်ဘက် (op–ed) ရှိ "AI ရဲ့ အနာဂတ်ကို ဘယ်သူက ထိန်းချုပ်တာလဲ"လို့ ဖော်ပြခဲ့ပါတယ်။

မကြာသေးမီက Open AI ဟာ ကမ္ဘာတစ်ဝန်း "ဒီမိုကရေစီ AI ရထားလမ်းများ" (Democratic AI rails) တည်ဆောက်ဖို့ လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း ပြောဆိုခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ ပြုလုပ်သင့်တဲ့အရာတစ်ခုလို့ ပြောဆိုခဲ့ကြပါတယ်။ ဒီအယူအဆ အားနည်းချက် ဖြစ်ပါတယ်။ ဆီလီကွန်တောင်ကြားကုမ္ပဏီတွေဟာ သဘာဝအားဖြင့် နည်းပညာပိုင်းမှာ သြဇာလွှမ်းမိုးနိုင်သူတွေဖြစ်ပါတယ်။ ၎င်းတို့ရဲ့ဆုံးဖြတ်ချက်တွေဟာ ဒီမိုကရေစီနည်းကျမဟုတ်ပေမယ့် ၎င်းတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်အကျိုးစီးပွားအပေါ် အခြေခံပါတယ်။ ဒီမိုကရေစီနဲ့ အော်တိုခရေစီဆိုင်ရာ AI ရဲ့ အနာဂတ်ကို ဘောင်ခတ်ခြင်းဟာ ၎င်းတို့ရဲ့ ကိုယ်ပိုင်နည်းပညာ၊ သြဇာလွှမ်းမိုးမှု အကျိုးစီးပွားအတွက် ဘယ်လို အတားအဆီးမဆို ဖယ်ရှားဖို့ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါတယ်။

မောင်မောင်မြင့်သိန်း(စက်မှုတက္ကသိုလ်)

Ref : Why AI Companies Are Modern – Day Empires by Mercy A. Kuo

TikTok ESyeJ,Hlifxef;vmaom yx0ÓEdkifiHa&;ydkifqkdifrI

pkKPÖ

“ကမ္ဘာအနှံ့ TikTok အသုံးပြုသူ များပြားလာခြင်းကြောင့်
ယဉ်ကျေးမှုနယ်ပယ်တွင် အောင်မြင်၍
လူထုအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုအရှိဆုံး ပလက်ဖောင်းတစ်ခု
(Cultural Juggernaut) အဖြစ်လည်း ရှုမြင်လာကြသည်။”

ဓာတ်ပုံ-အင်တာနက်

TikTok သည် အသုံးပြုသူများအတွက် ၁၅ စက္ကန့်မှ သုံးမိနစ်အထိ ကြာမြင့်သော တိုတောင်းသည့်ဗီဒီယိုများ ဖန်တီးခြင်း၊ တည်းဖြတ်ခြင်းနှင့် မျှဝေခြင်းအတွက် ပြုလုပ်ထားသည့် လူမှုမီဒီယာပလက်ဖောင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် TikTok သည် အသုံးပြုသူများ၏ ဗီဒီယိုများတွင် ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်သည့် သီချင်းများ၊ အသံများ၊ Filter များနှင့် အထူး Visual Effects များကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးထားသည်။ TikTok အက်ပလီကေးရှင်းကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် စတင်မိတ်ဆက်ခဲ့ပြီး တရုတ်ကုမ္ပဏီ ByteDance မှ ပိုင်ဆိုင်သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာတစ်ဝန်း Download အများဆုံးပြုလုပ်သော အက်ပလီကေးရှင်းတစ်ခု ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် TikTok နှင့်ပတ်သက်၍ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်နှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဘေးကင်းလုံခြုံမှုအတွက် စိုးရိမ်မှုများရှိနေသည်။ အထူးသဖြင့် TikTok ကို တရုတ်ကွန်မြူနစ်ပါတီ (Chinese Communist Party– CCP) ၏ ထောက်လှမ်းရေးပစ္စည်းအဖြစ်လည်းကောင်း၊ ဝါဒဖြန့်လက်နက်တစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း ရှုမြင်ကြသည်။ တချို့သုံးသပ်သူများက TikTok ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်က စတင်ခဲ့သော Digital Silk Road အစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း၊ တရုတ်နိုင်ငံ ပိုးလမ်းမစီမံကိန်း(Belt and Road Initiative– BRI) ၏ အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ်လည်းကောင်း၊ အခြားနိုင်ငံများနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ချိတ်ဆက်မှုများကို တိုးချဲ့ရန်၊ တရုတ်၏အင်အားကို ကျယ်ပြန့်စေရန်နှင့် တရုတ်နိုင်ငံကို နည်းပညာစွမ်းအားကြီးမားသည့် နိုင်ငံဖြစ်စေရန်လည်းကောင်း ရည်ရွယ်ထားသည်ဟုလည်း မှတ်ချက်ပြုကြသူများ ရှိသည်။

တရုတ်နိုင်ငံ၏ Digital Silk Road သည် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများအတွက် ဒစ်ဂျစ်တယ်ချိတ်ဆက်မှု တိုးတက်စေနိုင်မည့် အလားအလာရှိသော်လည်း တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး ထိခိုက်စေနိုင်သည့် အခြေအနေများလည်း ပါဝင်နေကြောင်း အမေရိကန်

နိုင်ငံခြားဆက်ဆံရေးအဖွဲ့ (Council on Foreign Relations) က သတိပေးထားသည်။ သို့ဖြစ်ရာ အမေရိကန်အပါအဝင် ကမ္ဘာအနှံ့တွင် TikTok အက်ပလီကေးရှင်းကို တရားဝင်ပိတ်ပင်သင့် မသင့် ဆိုသည့် ဆွေးနွေးမှုများ ထွက်ပေါ်လာသည်။

၂၀၂၂ ခုနှစ်က အမေရိကန်အစိုးရသည် အစိုးရ၏ နည်းပညာဆိုင်ရာစက်ပစ္စည်းများတွင် TikTok အသုံးပြုခြင်းအား တရားဝင်ပိတ်ပင်ခဲ့ပြီး ၂၀၂၃ ခုနှစ်တွင် အစိုးရဝန်ထမ်းတစ်ဦးဦး အသုံးပြုသော စက်များတွင်လည်း TikTok ကို တားမြစ်လိုက်သည်။ ထရမ့်အစိုးရနှင့် ဘိုင်ဒန်အစိုးရနှစ်ရပ်စလုံးက TikTok ပိုင်ရှင်ဖြစ်သည့် ByteDance အား TikTok ကို ရောင်းချရန် သို့မဟုတ် အမေရိကန်နိုင်ငံအတွင်း TikTok ၏လုပ်ဆောင်မှုအပိုင်းကို သီးခြားရောင်းချရန် တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ သို့သော် TikTok မှာ အမေရိကန်ပြည်သူများ၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်းရှိဆာဗာများတွင် သီးသန့်သိမ်းဆည်းထားရန် လုံခြုံရေးအဆင့်မြှင့်တင်မှုများ ပြုလုပ်နေသည်ဟူသော သတင်းများလည်း ထွက်ပေါ်ခဲ့ဖူးသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇန်နဝါရီလ ၁၉ ရက်နေ့တွင် အမေရိကန်နိုင်ငံ၌ TikTok ကို တရားဝင်ပိတ်ပင်ခဲ့သည်။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀ ရက်နေ့ ထရမ့်၏ ဒုတိယသက်တမ်း ပထမနေ့တွင် TikTok ပိတ်ပင်မှုကို ၇၅ ရက် နောက်ဆုတ်ကြောင်း အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ TikTok ကို အမေရိကန်ကုမ္ပဏီတစ်ခုမှ ဝယ်ယူနိုင်စေရန် သို့မဟုတ် အမေရိကန်အစိုးရနှင့် ပူးပေါင်းစီမံခန့်ခွဲနိုင်မည့် Joint Venture တစ်ခုဖန်တီးနိုင်ရေးအတွက် အချိန်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဧပြီလ ၄ ရက်နေ့တွင် TikTok ပိတ်ပင်မှုသက်တမ်းကို ၇၅ ရက် ထပ်မံတိုးပေးခဲ့သည်။

တရုတ်နှင့် အမေရိကန်အကြား ဒေတာအချက်အလက်လုံခြုံရေး အငြင်းပွားမှုစတင်ခဲ့သော ပြဿနာသည် ယခုအခါ အင်တာနက်အနာဂတ်ကို ထိခိုက်လာနိုင်သော ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု ဖြစ်လာနေသည်။ ယင်းအငြင်းပွားမှုသည် အက်ပလီကေးရှင်းတစ်ခုအဖြစ်သာမက နယ်ပယ်ကဏ္ဍစုံရှိ ဒစ်ဂျစ်တယ်စွမ်းအားချိန်ညှိမှုအပေါ် သက်ရောက်စေနိုင်သော အရွေ့တစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုနေသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတိုင်း၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေး၊ စီးပွားရေးလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် အင်တာနက်၏ သဘောသဘာဝကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် ညွှန်းဆိုနေသည်။

တရုတ်ဗီဒီယိုပလက်ဖောင်းဖြစ်သည့် TikTok ၏ ဒေတာစီမံခန့်ခွဲမှုနည်းလမ်းများအပေါ် စိစစ်မှုများ ဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ၂၀၂၄ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုအတွင်း ရောင်းချရန် ဖိအားပေးခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံအနှံ့ပိတ်ပင်ခြင်းလုပ်ဆောင်ရန် ချဉ်းကပ်ကြသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန်လ ၁၉ ရက်နေ့တွင် တရုတ်–အမေရိကန် နည်းပညာယှဉ်ပြိုင်မှုသည် ပိုမိုပြင်းထန်လာသည့်အဆင့်သို့ ဝင်ရောက်လာပြီဖြစ်သည်။ TikTok အနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခြင်းကို ရပ်ဆိုင်းရန် ဖိအားပေးပါက တန်ပြန်တိုက်ခိုက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အတိအလင်း ပြောကြားလာခဲ့သည်။

အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်၏ မျှတမှု (Algorithmic Fairness)၊ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပလက်ဖောင်းများ၏ လူမှုအသိုက်အဝန်းအပေါ် သက်ရောက်မှုများ၊ AI စည်းမျဉ်းများချမှတ်ခြင်းနှင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ကျင့်ဝတ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သုတေသနပြုချက်များအရ TikTok သည် ယနေ့ခေတ်တွင်

ပေါ်ပေါက်နေသော ပိုမိုအန္တရာယ်ရှိသည့် ပြဿနာတစ်ရပ် (Flashpoint) ဖြစ်လာပြီဟု ယူဆရမည်ဖြစ်သည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပလက်ဖောင်းများသည် ဖျော်ဖြေရေးအတွက်သာမက နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေးအတွက် ပြင်းထန်သော လွှမ်းမိုးမှုများရှိသော (Battlefronts) နေရာဖြစ်လာသည်။

TikTok ကို လူမှုမီဒီယာအက်ပလီကေးရှင်းတစ်ခုအနေဖြင့် စတင်တီထွင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း ယခုအခါ မူဝါဒချမှတ်သူများ၏အမြင်တွင် ဒစ်ဂျစ်တယ်လက်နက်တစ်ခုအဖြစ် မြင်လာသည်။ ကမ္ဘာအနှံ့ TikTok အသုံးပြုသူ များပြားလာခြင်းကြောင့် ယဉ်ကျေးမှု နယ်ပယ်တွင် အောင်မြင်၍ လူထုအပေါ် လွှမ်းမိုးမှုအရှိဆုံး ပလက်ဖောင်းတစ်ခု (Cultural Juggernaut) အဖြစ်လည်း ရှုမြင်လာကြသည်။ သို့သော် လူထုအတွင်း TikTok အသုံးပြုမှု အလျင်အမြန် ပျံ့နှံ့ပြီး ထင်ရှားကျော်ကြားသွားခြင်း (Viral Success) သည် တရုတ်– အမေရိကန် နည်းပညာစစ်အေးတိုက်ပွဲအတွက် ပစ်မှတ်တစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

အမေရိကန် TikTok အသုံးပြုသူများ၏ အချက်အလက်ဒေတာများကို လွှဲပြောင်းရန် သို့မဟုတ် TikTok ၏ အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်ကို တရုတ်၏ နိုင်ငံရေးရည်ရွယ်ချက်များတွင် အသုံး ပြုရန် တရုတ်အစိုးရက TikTok ပိုင်ရှင်ဖြစ်သော ByteDance အား ဖိအားပေးစေခိုင်းလာမည်ကို အမေရိကန်နိုင်ငံရေးသမားများက အပြင်းအထန် စိုးရိမ်ပူပန်လျက်ရှိသည်။ တိကျခိုင်လုံသည့် သက်သေအထောက်အထားမရှိသော်လည်း စိုးရိမ်မှုဖြစ်စေသည့် အကြောင်းအရင်းမှာ ယခင်က ရွေးကောက်ပွဲနှင့် နိုင်ငံရေးကဏ္ဍအပြောင်းအလဲများ ဖြစ်စေရန် ဗြိတိန်အခြေစိုက် အချက်အလက်ဒေတာပြုစုရေး သုတေသနကုမ္ပဏီဖြစ်သော Cambridge Analytica နှင့် Facebook တို့ကို အသုံးချခဲ့ဖူးသည့် သာဓကရှိခဲ့ဖူးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့သော် TikTok ၏ အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်သည် အက်ပလီကေးရှင်းအသုံးပြုသူ၏ Follow ပြုလုပ်မှု၊ ဆက်သွယ်ချိတ်ဆက်မှု (Contact) ဟူသည့် Social Graph ကို အခြေခံ၍ အခြားလူမှုမီဒီယာများနှင့်မတူဘဲ ကွဲပြားသည်။ အမှန်မှာ TikTok သည် လက်ရှိအချိန်အတွင်း အကြံပြုပေးမှုစနစ် (Real-time Recommendation System) တစ်ခုကို အသုံးပြုပြီး ဗီဒီယိုဖိုင်တစ်ခုကို အချိန်ဘယ်လောက်ကြာကြာ ကြည့်သလား၊ ရပ်ထားသလား၊ ပြန်ကြည့် သလား၊ Swipe Pattern အသုံးပြုသလားဟူသည့် အချက်များအပေါ် အခြေခံပြီး နောက် ဆက်တွဲ အကြောင်းအရာများကို ဆက်တင်ပေးသည်။ ယင်းအချက်များပေါ် အခြေခံ၍ TikTok အသုံးပြုသူအား အလွန်စွဲလမ်းသော အကြောင်းအရာများကို ဆက်တိုက်ဖော်ပြ ပေးသော လမ်းကြောင်း (Ultra-addictive Content Stream) ဖြစ်လာသည်။ ယင်းအချက်က TikTok အား လူများ၏အမြင်များကို ရည်ရွယ်၍ဖြစ်စေ၊ မရည်ရွယ်ဘဲဖြစ်စေ ပုံဖော်ပြောင်းလဲ နိုင်စွမ်းအထူးရှိသော ပလက်ဖောင်းတစ်ခုဖြစ်လာစေသည်။

ခြုံငုံကြည့်ပါက TikTok နှင့်ပတ်သက်၍ ဆောင်ရွက်နိုင်မည့် ဖြစ်နိုင်ခြေနည်းလမ်းသုံးခု ရှိသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ TikTok ကို အမေရိကန်အခြေစိုက် ကုမ္ပဏီတစ်ခုထံသို့ တွန်းအားပေး ရောင်းချစေခြင်း ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ပြုလုပ်ပါက အမေရိကန်ဥပဒေပြုသူများကို စိတ်ကျေနပ်မှု ဖြစ်စေနိုင်သော်လည်း တရုတ်နိုင်ငံ၏ ပြင်းထန်သော ပြန်လည်တုံ့ပြန်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ဒုတိယတစ်ခုမှာ TikTok ကို တားမြစ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိရောက်မှုထက် သင်္ကေတသဘော

ပိုမိုရှိနိုင်သော်လည်း နိုင်ငံရေးအရဆိုလျှင် ပြင်းထန်သောစကားရပ်ဖြစ်နိုင်သည်။ နောက်ဆုံး တတိယတစ်ခုမှာ ကာလကြာ တရားဥပဒေအရ တုံ့ပြန်မှုဖြစ်ရာ ဖြစ်နိုင်ခြေအများဆုံး ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ အချိန်ကာလကြာသည့်အခါ မည်သည့်ဘက်ကမျှ အနိုင်မရဘဲ သရေဖြစ်သွားနိုင်သောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထရမ့်သည် TikTok ပိတ်ပင်မှုသက်တမ်းကို နှစ်ကြိမ်တိုးပေးခဲ့ပြီးနောက် ဇွန်လ ၁၉ ရက်နေ့ကလည်း TikTok ပိတ်ပင်မှုသက်တမ်းကို ထပ်မံတိုးပေးခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ TikTok ထက် ပိုမိုနက်နဲသော ပြဿနာတစ်ရပ်ရှိနေသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာများအပေါ်အခြေခံပြီး ကွဲပြားမှုများ ပိုမိုတိုးလာသည်။ ထို့အတူ အမေရိကန်နှင့် တရုတ်တို့သည် ဒစ်ဂျစ်တယ်ဂေဟစနစ် (Digital Eco-system) များကို အပြိုင်အဆိုင် တည်ဆောက်နေကြပြီဖြစ်ရာ တစ်ဖက်နှင့်တစ်ဖက် သံသယများ ကြီးထွားလာနေသည်။

ယခင်ကန့်သတ်မှုများကဲ့သို့ပင် Huawei နှင့် Nvidia မှ ချစ်ပ်ပို့ကုန်များကို ကန့်သတ်ခြင်း၊ တားမြစ်ခြင်းဖြင့် ဒစ်ဂျစ်တယ်ခေတ်တွင် အမျိုးသားလုံခြုံရေးနှင့် စီးပွားရေးမူဝါဒတို့ ပေါင်းစည်းလာပြီဖြစ်ကြောင်း ပြသနေသည်။ ယင်းအခြေအနေသည် အင်တာနက်ကမ္ဘာကို ပြိုကွဲသွားစေနိုင်ပြီး နိုင်ငံများအနေဖြင့် နည်းပညာပံ့ပိုးသူများ (Suppliers) ကို နည်းပညာအရည်အသွေးဖြင့်မဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံရေးနှင့် စီးပွားရေးမဟာမိတ်အပေါ် အခြေခံ၍ ရွေးချယ်လာနိုင်ကြောင်းကို ဖော်ပြနေသည်။

တရုတ်နိုင်ငံအတွက်မူ TikTok သည် အမျိုးသားဂုဏ်သိက္ခာကို ကိုယ်စားပြုသော သင်္ကေတတစ်ခုဖြစ်ပြီး တရုတ်ကုမ္ပဏီတစ်ခုက ထုတ်လုပ်သည့် များပြားလှသော အက်ပလီကေးရှင်းများအနက်မှ အနောက်တိုင်းဈေးကွက်များကို ထိုးဖောက်ပြီး ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အောင်မြင်မှုများရရှိခဲ့သည့် အက်ပလီကေးရှင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်သည်။ ByteDance အား TikTok ကို ဖိအားပေးရောင်းချစေခြင်း သို့မဟုတ် TikTok ကို တားမြစ်ခြင်းသည် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ဒစ်ဂျစ်တယ်နည်းပညာစင်မြင့်ထက် တရုတ်၏နည်းပညာတိုးတက်လာခြင်းကို ရိုက်ချိုးလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ယခုဖြစ်နေသည့်ပြဿနာမှာ အက်ပ်တစ်ခု၊ လူမှုမီဒီယာပလက်ဖောင်းတစ်ခု၏ အနာဂတ်မဟုတ်တော့ဘဲ အဆိုပါ အက်ပလီကေးရှင်း၏ အနာဂတ်ရွေ့အလားအလာကို ဘယ်နိုင်ငံကပိုင်မလဲ၊ ထိန်းချုပ်နိုင်မလဲဆိုသည့် တိုက်ပွဲအစပင် ဖြစ်သည်။

TikTok အက်ပလီကေးရှင်းကို တားမြစ်ခြင်းသည် လွတ်လပ်စွာ ပြောကြားမှုကို ထိခိုက်ခြင်း၊ ဖန်တီးမှုအခွင့်အလမ်းများကို ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် အခြားနိုင်ငံပိုင်ဆိုင်သော လူမှုမီဒီယာပလက်ဖောင်းကို မတရားသဖြင့် ပစ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု TikTok အသုံးပြုသူများကြား အငြင်းပွားလျက်ရှိသည်။ ဒစ်ဂျစ်တယ်ပလက်ဖောင်းများ၏အနေအထားမှာ ရိုးရှင်းပြီး ဝေးကွာနေသည်ဟု ထင်ရသော်လည်း တစ်ဖက်တွင် နည်းပညာ၊ စီးပွားရေး၊ နိုင်ငံရေးတို့ပါဝင်သော စင်မြင့်တစ်ခု ဖြစ်လာနေပြီဖြစ်သည်။

အခြားပလက်ဖောင်းများသည် သတင်းအမှားဖြန့်ဝေပေးခြင်း၊ တစ်ဖက်သတ်ဘက်လိုက်ပြောဆိုခြင်းနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ဆိုးရွားသောရလဒ်များ ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း

တို့ကြောင့် ဝေဖန်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ သို့သော် TikTok ၏ အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်နှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုသည် အခြားပလက်ဖောင်းများနှင့်မတူဘဲ ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ အမြင်သဘောထားများကို ထိန်းချုပ်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

TikTok ၏ "For You" Feed သည် အသုံးပြုသူ၏ အပြုအမူများကို လေ့လာကောက်နုတ်ပြီး အသုံးပြုသူ ကြိုက်နှစ်သက်မှုနှင့် ကိုက်ညီသောအကြောင်းအရာ များကို အသုံးပြုသူများ စွဲလမ်းလာစေရန် တင်ဆက်ပေး သည်။ ထို့ကြောင့် အသုံးပြုသူများအနေဖြင့် မိမိတို့ စိတ် ဝင်စားမှုများကို သတိမပြုမိဘဲ TikTok မှ ရွေးချယ်စီစဉ် ပေးသည့် အကြောင်းအရာများထဲသို့ မသိလိုက်မသိ ဘာသာ မျောပါသွားနေကြခြင်းဖြစ်သည်။

"TikTok သည် အမျိုးသား လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ခုလား သို့မဟုတ် အင်အားကြီးနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံအကြား မဟာဗျူဟာပြိုင်ဆိုင်မှု သင်္ကေတတစ်ခုလား ဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ်စရာပင် ဖြစ်သည်။"

အခြားသော လူမှုမီဒီယာပလက်ဖောင်းများက သတင်းအမှားဖြန့်ဝေရေးနှင့် သမားရိုးကျ ပုံမှန်နည်း လမ်းများဖြင့် ဖိအားပေးဖန်တီးခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်နိုင် သော်လည်း TikTok သည် အသုံးပြုသူ၏ အာရုံစိုက်မှုကို ဖမ်းစားနိုင်သည့် အစွမ်းအစရှိသည်။ သို့ဖြင့် TikTok သည် ဒစ်ဂျစ်တယ်နိုင်ငံရေးလောကတွင် အလွန်အစွမ်း ထက်သော ကိရိယာတစ်ခုဖြစ်လာခဲ့သည်။

တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းနှင့် ကုန်သွယ်ရေးစစ်ပွဲများ အပေါ် မူတည်သည့်နည်းလမ်းများ အသုံးပြုခြင်းထက် လုံခြုံမှုရှိပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ ဒေတာကာကွယ်ရေး၊ အယ်လ်ဂိုရစ်သမ်၏ တာဝန်ယူမှုနှင့် အွန်လိုင်းပေါ်တွင် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် အနာဂတ်အန္တရာယ်များ လျှော့ချပေး နိုင်ခြင်းကို ဦးစားပေးဖော်ဆောင်နိုင်သည့် နယ်စပ်ဖြတ် ကျော်မူဘောင်များ၊ သဘောတူညီချက်များ ပါဝင်သင့် သည်။

အနှောင့်အယှက်ပေး တိုက်ခိုက်ခြင်း၊ သတင်း မှား ဖြန့်ဝေခြင်းနှင့် အသုံးပြုသူ စွဲလမ်းစေသော အကြောင်းအရာများ စီစဉ်ပေးသော အယ်လ်ဂိုရစ်သမ် များအပေါ် စိုးရိမ်မှုမှာ TikTok ပလက်ဖောင်း တစ်ခု တည်းတွင် မဟုတ်ပေ။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုဥပဒေ များတွင် Kids Online Safety Act နှင့် Platform Accountability and Transparency Act ကဲ့သို့သော ဥပဒေများက စိုးရိမ်ပူပန်မှုများတိုးလာစေရာ ယင်း

အတွက် ကြိုးပမ်းမှုများသည် လမ်းတစ်ဝက်သာ ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ဥရောပသမဂ္ဂ၏ Digital Services Act သည် တာဝန်ယူမှုရှိသော မော်ဒယ်တစ်ခု ဖြစ်သော်လည်း ယနေ့ခေတ်တွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုမှာ မဖြစ်မနေ လိုအပ်လာပြီ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပူးပေါင်းညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများမရှိပါက အင်တာနက်ကမ္ဘာကြီး သည် အစိတ်စိတ်အမြွာမြွာ ကွဲသွားနိုင်သော “Splinternet” ဟု ခေါ်နိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနိုင်သည်။

ဒစ်ဂျစ်တယ်ကမ္ဘာကြီးကို လက်တစ်ဆုပ်စာ အင်အားကြီးသော အဖွဲ့အစည်းများက ထိန်းချုပ်ခဲ့ကြရာ ယခုအခါ နိုင်ငံများအကြား ပြိုင်ဆိုင်မှုမှာ ပိုမိုသိသာလာနေပြီဖြစ်သည်။ ဒေတာအချက်အလက် အငြင်းပွားမှု၊ အွန်လိုင်းသက်ရောက်မှုနှင့် အွန်လိုင်းအပေါ် ယုံကြည်မှု တို့ ပျံ့နှံ့နေမှုက TikTok နှင့်ပတ်သက်၍ အနာဂတ်တွင်ပိုမိုပြင်းထန်လာမည့် အကျပ်အတည်း အခက်အခဲများကို ကြိုတင်မီးမောင်းထိုးပြနေသကဲ့သို့ ဖြစ်သည်။

ထို့အတူ အမေရိကန်အနေဖြင့် TikTok နှင့်ပတ်သက်၍ စည်းမျဉ်းထုတ်ပြန်မည်ဆိုပါက TikTok သည် အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာတစ်ခုလား သို့မဟုတ် အင်အားကြီးနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံအကြား မဟာဗျူဟာပြိုင်ဆိုင်မှု သင်္ကေတတစ်ခုလား ဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ် စရာပင်ဖြစ်သည်။

ယခုအချိန်တွင် TikTok ဆက်လက်ရှင်သန်မလားဆိုသည်က အရေးကြီးဆုံးမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံအသီးသီးအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီတန်ဖိုးများ၊ နယ်စပ်ဖြတ်ကျော်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု များနှင့် ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားကို ဦးစားပေးသော ဒစ်ဂျစ်တယ်အနာဂတ်တစ်ခုကို တည် ဆောက်နိုင်ရန်ပင် ဖြစ်သည်။ အမျိုးသားလုံခြုံရေး သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာတစ်ရပ်မဟုတ်ဘဲ အနာဂတ်အင်တာနက်ကမ္ဘာအတွက် အင်အား ပြိုင်ဆိုင်မှုဟု သုံးသပ်ရမည်ဖြစ်သည်။

စုဝဏ္ဏ

Ref: – The Battle for TikTok Is at the Forefront of a Deeper Geopolitical Trend
– Should TikTok Be Banned?

oeKaompG;t ifESifh bPf;\vkdq if uf;

a&Tef;ar

“Clean Energy ဆိုသည်မှာ
သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သာမက
လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုလည်း
ထိခိုက်မှုမရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။”

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

၂၁ ရာစုတွင် သန့်ရှင်းသောစွမ်းအင် (Clean Energy) ဆိုသည်မှာ ကမ္ဘာကြီးအတွက် မဖြစ်မနေလိုအပ်လာသော ရွေးချယ်မှုတစ်ခု ဖြစ်လာသည်။ နေရောင်ခြည်၊ လေအင်အား စသည်ဖြင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြုသော စွမ်းအင်ပညာအဆင့်မြှင့်တင်ရေးသည် ကာဗွန်ထုတ်လွှတ်မှုလျှော့ချပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍတွင် ပါဝင်လာလျက်ရှိသည်။ သို့သော် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးလုပ်ဆောင်မှုများ၏ အမှန်တရားနောက်ကွယ်တွင် မမြင်သာသော အန္တရာယ်ကြီးတစ်ခုမှာ ဘဏ်များနှင့် ဆုံးဖြတ်သူများ၏ "မမှန်ကန်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ" ပေါ်ပေါက်လာလျက်ရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

အာရှတိုက်တွင် "စိမ်းလန်းမှုကိုဖျက်ဆီးခြင်း" ဟုခေါ်သောလှုပ်ရှားမှုများ တိုးမြင့်လာလျက်ရှိပါသည်။ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ပြုလုပ်နေသော်လည်း "မိမိတို့စီးပွားရေးသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိန်းသိမ်းသည်၊ စွမ်းအင်သက်သာမှုရှိသည်၊ သဘာဝဖြစ်စဉ်များနှင့် ညီညွတ်သည်"ဟု ပြောဆိုချက်နှင့်အတူ ပြည်သူ့ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များသည် မိမိတို့၏ အစိမ်းရောင်စွမ်းအင်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို "ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအတွက် ဖြေရှင်းချက်"ဟု ကြေညာသော်လည်း ဒေသခံများ၊ လူ့အခွင့်အရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို အလေးမထားဘဲ ဘေးဖယ်ထား၍ ယင်းတို့လုပ်ဆောင်လိုသည်များကိုသာ ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ တချို့ကုမ္ပဏီများသည် ကြီးကြပ်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုကင်းမဲ့နေပြီး ရပ်ရွာများနှင့် အကာအကွယ်ပေးသူများကို ဖိနှိပ်လျက်ရှိကာ ပြည်သူ့ဘဝ၏ စဉ်ဆက်မပြတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းသည့် အခြေအနေများကို ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်သည့် အခြေအနေများအဖြစ် ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အထိ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဘဏ် ၁၃ ခုသည် အာရှတွင် အများစု ပိတ်ထားသော

အရပ်ဘက်ဆိုင်ရာနေရာများရှိသည့် နိုင်ငံပေါင်း ၁၈ နိုင်ငံတွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈၈ ဘီလီယံခန့် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်၊ အာရှဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ် (ADB) နှင့် အာရှအခြေခံအဆောက်အအုံ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဘဏ် တို့သည် အဆိုပါရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၏ ၅၀ ရာခိုင်နှုန်း ကျော်ကို လွှမ်းခြုံထားပြီး ဘဏ္ဍာရေး၊ စွမ်းအင်၊ သယ်ယူ ပို့ဆောင်ရေး၊ အခြေခံအဆောက်အအုံနှင့် အခြားကဏ္ဍ များတွင် ဖြန့်ကြက်ထားခဲ့သည်။ ၂၀၂၃ ခုနှစ် တစ်နှစ် တည်းတွင်ပင် ရာသီဥတုဘဏ္ဍာရေး၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သည် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၁၂၅ ဘီလီယံအထိရှိပြီး ၂၀၁၉ ခုနှစ် ကိန်းဂဏန်းထက် နှစ်ဆတိုးလာကာ အများစုမှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းမှုကို လိုက် လျောညီထွေဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်သည့်အသွင် သဏ္ဌာန်အဖြစ် လမ်းကြောင်းပြောင်းသွားခဲ့သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဆိုင်ရာ ငွေကြေးထောက် ပံ့မှု၏ အမှန်တကယ်အခြေအနေသည် အလွန်ကောင်း မွန်သည်မဟုတ်ပါ။ ရာသီဥတုဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ကတိ ကဝတ်များကို ဆန့်ကျင်သည့် အသုံးစရိတ်များကို ကျော်လွန်တင်ပြခြင်းအပါအဝင် မမှန်ကန်မှုများ၊ တိကျမှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများ ကြောင့် ကမ္ဘာ့ဘဏ်(World Bank) နှင့် အာရှဖွံ့ဖြိုးရေး ဘဏ် (ADB) တို့အပါအဝင် ဘဏ်အဖွဲ့အစည်းများသည် စိမ်းလန်းမှုကိုဖျက်ဆီးခြင်း (Greenwashing)ဟု စွပ်စွဲ ခံရနိုင်သော အန္တရာယ်ရှိနေသည်။

ဘဏ်များသည် အမြတ်ရလိုမှုအခြေပြု ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများကို ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအတွက် ဖြေရှင်း ချက်များဟု ဖုံးအုပ်ဖော်ပြသောအခါ မလိုလားအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ရပ်များကြောင့် ကောင်းကျိုးထက် ဆိုးကျိုးများ ပိုဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။ အာရှ၏အစိတ် အပိုင်းများစွာတွင် လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုများ မြင့်မားလာ ခြင်းနှင့်အတူ "စိမ်းလန်းမှုကို ဖျက်ဆီးခြင်း" ဆိုသည့် အခြေအနေများကို နိုင်ငံအများစုတွင် အကြမ်းဖက်နှိမ် နင်းမှုများနှင့်အတူတူ ဖြစ်ပွားလာလျက်ရှိသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဥဇဘက်ကစ္စတန်နှင့် ဗီယက်နမ် တို့တွင် ပိတ်ပင်ထားသော လူထုအခွင့်အရေး နေရာများ

"ဘဏ်များသည် အမြတ်ရလိုမှုအခြေပြု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုအတွက် ဖြေရှင်းချက်များဟု ဖုံးအုပ်ဖော်ပြသောအခါ မလိုလားအပ်သော နောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်ရပ်များကြောင့် ကောင်းကျိုးထက် ဆိုးကျိုးများ ပိုဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။"

တွင် စုစုပေါင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတန်ဖိုး ခန့်မှန်းခြေ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅၀ ဘီလီယံရှိသည်။ ထို့အပြင် ၂၀၁၉ ခုနှစ်မှ ၂၀၂၃ ခုနှစ်အတွင်း FORUM–ASIA မှ မှတ်တမ်းတင်ထားသော လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုမှတ်တမ်း ၁၁၅၉ ခုအနက် ၆၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့်မှာလည်း ထိုနိုင်ငံအတွင်းမှ ဖြစ်ပွားခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဒေသခံလူထုများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများသည် စိမ်းလန်းမှုကိုဖျက်ဆီးနေသည့် အစီအစဉ်များကို လုံခြုံစွာ ဆန့်ကျင်ဖော်ပြခွင့်မရှိဘဲ အဆိုပါနေရာများတွင် ဘဏ်များက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်းဖြင့် မျှတမှုမရှိခြင်းကို တိုက်ရိုက်မဟုတ်သော်လည်း သွယ်ဝိုက်၍ ထောက်ခံကူညီနေသည့်အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနိုင်ပါသည်။ လူထုအခွင့်အရေးနေရာများ ကျဉ်းမြောင်းလာခြင်းနှင့် သဘောမတူသူများကို အပြင်းအထန် ပြန်လည်တုံ့ပြန်မှုများ တိုးလာသည့်အချိန်တွင် ဘဏ်များ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများသည် အားလုံးပါဝင်နိုင်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စွမ်းအားဖြစ်လာရန် လိုအပ်ပါသည်။

အမြတ်အစွန်းကို လူ့ဘောင်နှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်၏ အကျိုးစီးပွားထက် ဦးစားပေးသောအခါတိုင်း ထိခိုက်ဆုံးရှုံးရသောသူများမှာ ဒေသခံလူထုများဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များက “ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့်ကိုက်ညီသော အစိမ်းရောင်စွမ်းအင် ပရောဂျက်များ”ဟု ခေါ်သော လုပ်ငန်းများကို ထောက်ပံ့ကြသည်။ သို့သော် အမှန်တကယ်အားဖြင့် ထိုလုပ်ငန်းများသည် လူထုအုပ်စုကြီးကို ပြန်လှန်နေရာရွှေ့စေခြင်း၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ဆုံးရှုံးစေခြင်းနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုများ တိုးလာစေခြင်းကဲ့သို့သော ပြဿနာများသာ ဖြစ်စေနိုင်သည်။

တချို့နိုင်ငံများတွင် အစိုးရအဖွဲ့များက အဓိပ္ပာယ်ရှိသော အပြန်အလှန်ထိန်းကျောင်းမှုကို အနည်းငယ်သာ ဆောင်ရွက်နေကြသည်။ ထိုအမျိုးအစားနိုင်ငံများတွင် ထိခိုက်ခံနေရသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ဖော်ပြရန်အတွက် ခက်ခဲသည့် အတားအဆီးများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရကြသည်။ ထိုသို့သော ပရောဂျက်များကို ရပ်တန့်ရန် အတွက်လည်း မည်သည့်အရေးယူမှုမှ မရှိခြင်းကြောင့် ပြဿနာသည် ဆက်လက်တည်ရှိလျက် ရှိနေသည်။ ထို့အပြင် သတင်းရယူခွင့်၊ ပါဝင်ဆွေးနွေးခွင့်နှင့် ငြိမ်းချမ်းစွာစုဝေးခွင့်ကဲ့သို့သော အခြေခံလွတ်လပ်ခွင့်များကိုလည်း မကြာခဏ ကန့်သတ်ထားကြသဖြင့် ထိုလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအနေဖြင့် မိမိတို့အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ဖော်ပြရာတွင် အန္တရာယ်ဖြစ်နိုင်ခြေများ ရှိလာသည်။

ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ Iloilo မြို့တော်ရှိ ကိုရီးယားထုတ်ကုန်ပို့ကုန်တင်သွင်းဘဏ်မှ ငွေကြေးထောက်ပံ့ထားသော ဂျာလာမြစ် ဘက်စုံသုံးစွဲရေးစီမံကိန်းသည် ယခင်သမ္မတ ရိုဒရီဂိုဒူတာတေး၏ Build, Build, Build ဟူသည့် လုပ်ဆောင်ချက်များအနက် တစ်ခုဖြစ်သည်။ အဆိုပါစီမံကိန်းကို ဌာနေတိုင်းရင်းသား တွမ်ဒေါင်းဒေသခံများက ၎င်းတို့၏ ဘိုးဘွားပိုင်မြေများမှ ရွှေ့ပြောင်းခံရမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ကာလရှည်ကြာ ကန့်ကွက်ခဲ့ကြသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများအတွက် အန္တရာယ်အမြင့်ဆုံးနိုင်ငံများအဖြစ် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။

ပါကစ္စတန်နိုင်ငံတွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ငွေကြေးထောက်ပံ့ထားသော Swat မြစ်

တစ်လျှောက်ရှိ Madyan Hydropower Project (ရေအားလျှပ်စစ်စီမံကိန်းအစီအစဉ်)တွင် စီမံကိန်းအစောပိုင်းကာလကပင် ဒေသခံလူထုများ၏အမြင်ကို ဘေးဖယ်ထားကြောင်း သိရှိရသည်။ ပြည်သူ့အမြင်ရယူမှု (Consultation) လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆောင်ရွက်မှု မရှိခြင်းကြောင့် စိုက်ပျိုးမြေများဆုံးရှုံးကာ ဒေသဂေဟစနစ်ကို ခြိမ်းခြောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအနေဖြင့်လည်း နက်ရှိုင်းသော စီးပွားရေးအကျပ်အတည်းနှင့်အတူ ပြင်းထန်သည့် ရာသီဥတုဒဏ်ခံနိုင်မှုတို့နှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။

ကာဂျစ်စတန်နိုင်ငံတွင် ကမ္ဘာ့ဘဏ်က Naryn မြစ်တစ်လျှောက်ရှိ Kambarata–1 Hydropower Project ကို ငွေကြေးထောက်ပံ့လျက်ရှိသည်။ အဆိုပါစီမံကိန်းကြောင့် ရေစီးဆင်းမှု ပြတ်တောက်ခြင်းနှင့် ရေကြီးရေလျှံခြင်း စသည့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ပျက်စီးမှုများဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို ဒေသခံလူထုများ ခံစားရနိုင်သည်။ အိမ်နီးနားချင်း ကာဇက်စတန်နှင့် ဥဇဘက်ကစ္စတန်တို့သည် အဆိုပါစီမံကိန်းကို တိုင်းရင်းသားဒေသအတွက် အကျိုးရှိသည်ဟု ဆိုကြသော်လည်း ၎င်းသည် ရှေ့လာမည့်အချိန်တွင် ဒေသတွင်းဖိအားများ၊ အငြင်းပွားမှုများ ဖြစ်ပွားနိုင်ခြေကိုလည်း တိုးစေနိုင်ပြီး ထိခိုက်လွယ်သော ဒေသခံများနှင့် မိမိတို့အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းအပေါ် ဆိုးရွားသည့် သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။

ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုအတွက် အမှန်တကယ် လုပ်ဆောင်ခြင်းမရှိသည့် နိုင်ငံများတွင် အစိမ်းရောင် (Green) သို့မဟုတ် ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုနှင့် ကိုက်ညီသည့် Climate–smart လုပ်ငန်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ တာဝန်ယူမှုမရှိဘဲ တာဝန်မဲ့လှသည့် နည်းလမ်းများနှင့် ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရှိရသည်။ "အစိမ်းရောင်"၊ "ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဖြေရှင်းခြင်း"တို့သည် စီမံကိန်းများဟု ခေါ်ဆိုကြသော်လည်း သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုစစ်တမ်းများနှင့် ပြည်သူ့အမြင်ရယူခြင်းတို့ကို မလုပ်ဆောင်ဘဲ စီမံကိန်းများကို အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ခဲ့ကြသည်ကများသည်။ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့် အပြည့်အဝမပေးသည့်နိုင်ငံများတွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ရာသီဥတုလှုပ်ရှားမှုများ၌ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်ဦးဆောင်၍ဆောင်ရွက်နေကြောင်း ပြောဆိုနေကြသော်လည်း အမှန်တကယ်အားဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အစီအစဉ်များကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းနိုင်ရန်အတွက် ရာသီဥတုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အသုံးချကာ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ္ဍာငွေများမှ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အကျိုးအမြတ်များကို ရယူနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအကျိုးအမြတ်များတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များနှင့် နိုင်ငံအတွက် နာမည်ဂုဏ်သိက္ခာတိုးတက်မှုများပါဝင်သည်။

တချို့သောအစိုးရများသည် ဖွံ့ဖြိုးရေးငွေကြေးထောက်ပံ့မှုများကို ကိုယ်ပိုင်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက်သာ ဦးတည်အသုံးချနေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုနိုင်ငံများသည် သမားရိုးကျရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုများအပေါ် တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်သည့်နိုင်ငံများအဖြစ်သာ မြင်သာနေသော်လည်း ထိုလုပ်ဆောင်မှုများအနေဖြင့် တကယ်အရေးပါသည့် သဘာဂပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အမှန်တကယ် ထိရောက်သည့်ရလဒ်များကို မဖြစ်လာစေနိုင်ဘဲ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအမြင်ပြသရန်အတွက်သာ ချမှတ်ထုတ်ပြန်နေကြသည်။

အချို့သောစီမံကိန်းများကို ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှုဖြေရှင်းရေးစီမံကိန်းဟု အမည်တပ်၍ ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များနှင့် ဘဏ္ဍာရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ ထောက်ပံ့ငွေကြေးများ ချမှတ်ပေးနေခြင်းသည် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဖျက်ဆီးမှုများ သို့မဟုတ် “စိမ်းလန်းမှုကိုဖျက်ဆီးခြင်း”နှင့် အချို့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မျက်ကွယ်ပြုကာ ပံ့ပိုးနေသကဲ့သို့ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဘဏ်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဦးတည်ချက်များနှင့် ထောက်ပံ့မှုများသည် အမှန်တကယ်ထိရောက်သော ရာသီဥတု ပြောင်းလဲမှုကို ဖြေရှင်းသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များဖြစ်ကြောင်း သက်သေပြနိုင်ရန် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးများအပေါ် နစ်နာမှုမဖြစ်စေရန် ပြန်လည်စဉ်းစား ဖော်ထုတ်သင့်သည်။

ထို့ပြင် ဘဏ်များသည် ၎င်းတို့၏ ရာသီဥတုနှင့် စိမ်းလန်းသော စွမ်းအင်ကဏ္ဍများကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာလူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများဖြစ်သည့် လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၊ ကုလသမဂ္ဂလမ်းညွှန်ချက်ဆိုင်ရာ အခြေခံမှုများ၊ ပါရီသဘောတူညီချက်နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်သူများဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂကြေညာချက်တို့ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့် ချိန်ညှိရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ဘဏ်များသည် ပူးပေါင်းပါဝင်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုမရှိနိုင်သည့် ပတ်ဝန်းကျင်များတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ဆက်လက်မလုပ်ဆောင်စေရန်တင်းကျပ်သည့် စည်းမျဉ်းများဖြင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ စိမ်းလန်းသောစွမ်းအင်ပရောဂျက်များတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများကို စတင်ခန့်မှန်းအကဲဖြတ်ခြင်းမှစ၍ စီမံကိန်းတစ်ခုလုံး၌လည်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို မဖြစ်မနေ ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်သည်။ ဘဏ်များသည် စိမ်းလန်းသောရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အနိမ့်ဆုံးစံနှုန်းများကို ချမှတ်ရမည်ဖြစ်ပြီးပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသောနိုင်ငံများ၊ ခိုင်မာသော ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးနှင့် ခိုင်မာသောတာဝန်ခံမှုရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ADB မှ ပြင်ဆင်ထားသော Environmental and Social Framework (ESF) တွင် လူထုအခွင့်အရေးအပေါ်ထောက်ထားမှုများ ပါဝင်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ စကားလှလှနှင့် ကြေညာခြင်းမျိုး မဟုတ်ဘဲ “Civic Space” ဆိုသည့် လူထုနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများက လွတ်လပ်စွာ ပြောဆိုခွင့်၊ လှုပ်ရှားခွင့်၊ ပါဝင်ခွင့်များ ပါဝင်ပြီး အမှန်တကယ် တာဝန်ယူမှုရှိသည့် စံနှုန်းများသတ်မှတ်ပေးရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းမရှိသည့် မြို့ပြနေရာများတွင် ကောင်းစွာဒီဇိုင်းထုတ်ထားသော အစိမ်းရောင် စီမံကိန်းများပင်လျှင် စီမံကိန်းဒဏ်ခံရပ်ရွာများနှင့် အကာအကွယ်ပေးသူများသည် လွတ်လွတ်လပ်လပ် ပြောဆိုနိုင်သည့်အခြေအနေ မရှိသောကြောင့် ထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိပေ။ ဘဏ်များသည် ၎င်းတို့၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ၌ ပြည်သူ့လွတ်လပ်မှုကို ဖိနှိပ်ပြီး ရာသီဥတုအကျပ်အတည်းကို ပိုမိုဆိုးရွားစေသည့် စနစ်များမပါရှိကြောင်း သေချာမှုရှိအောင် စစ်ဆေးရမည်ဖြစ်သည်။

ကမ္ဘာတစ်ဝန်းရှိ အကြီးစားဘဏ်များသည် သန့်ရှင်းသော စွမ်းအင်လုပ်ငန်းများတွင် ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုများ ပြုလုပ်နေကြသည်ဟု ဆိုသော်လည်း အဆိုပါငွေကြေးသည် အမှန်တကယ်ပတ်ဝန်းကျင် အကျိုးပြုလုပ်ငန်းများကို ပံ့ပိုးနေခြင်း ရှိ မရှိ ဒေသခံများ၊ တိုင်းရင်းသားများ

အပေါ် ထိခိုက်မှုများ ရှိ မရှိ မေးခွန်းများ မေးမြန်းရန် လိုအပ်လာသည်။ Clean Energy ဆိုသည်မှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်သာမက လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုလည်း ထိခိုက်မှုမရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘဏ်များသည် စီမံကိန်းလုပ်ကိုင်ရာတွင် လူထုဆန္ဒ၊ တိုင်းရင်းသားများ၏ ထိခိုက်နစ်နာမှုများ ရှိ မရှိကို ထောက်လှမ်းဖော်ထုတ်ခြင်း မရှိသည့်နိုင်ငံများအား ငွေကြေးထောက်ပံ့ပေးမှုမျိုး မရှိအောင် ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။

Climate Justice ဆိုသည်မှာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ခြင်းနှင့်အတူ လူ့အခွင့်အရေး ထိန်းသိမ်းခြင်းကိုပါ တစ်ပြေးညီပါဝင်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ယနေ့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ လောကအတွင်း၌ “Green” ဟု ခေါ်ဆိုသော စကားလုံးသည် ဘဏ်များနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် မဖြစ်မနေ ထောက်ခံရမည့် မျက်နှာဖုံးတစ်ခုအဖြစ် ပေါ်ပေါက်လာခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း “စိမ်းလန်းမှု” စီမံကိန်းများသည် အမှန်တကယ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုကို လျှော့ချပေးနိုင်ရုံသာမက လူ့အဖွဲ့အစည်းများအပေါ်တွင်လည်း ဖိအားပေးမှုအမျိုးမျိုး မဖြစ်ပေါ်စေရန် စီမံကိန်းကာလတစ်လျှောက်လုံးတွင် တာဝန်ယူမှုရှိစွာ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အတွက် တရားမျှတမှုကို လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည့် ရှေ့တန်းမှဆောင်ရွက်နေသူများကို ကာကွယ်ပေးရန်လည်း လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ် သန့်ရှင်းသောစွမ်းအင်ဆိုသည်မှာ သဘာဝနှင့် လူသားတို့ နှစ်ဖက်စလုံးကို တရားမျှတစွာ ဆောင်ရွက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ရွှေနန်းမေ

Ref: https://thediplomat.com/2025/06/clean–energy–dirty–deals–how–banks–fund– repression–in–the–guise–of–climate–action/

½kS-,u&ef; ppfjzpfpOfrSwfwrf;

jrefma&;&mavbma&; tzGJ

"ရုရှား-ယူကရိန်း စစ်ပွဲနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလ ၁ ရက်နေ့မှ
ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။"

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁

ယူကရိန်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း Oleshky Kherson မြို့ရှိ ဈေးတစ်ခုတွင် ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း ဒေသခံပြည်သူ ခုနစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း Kherson ဒေသ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂

ယူကရိန်း၏ F–16s တိုက်လေယာဉ်များ အဆင့်မြှင့်တင်ရေးနှင့် ထောက်ပံ့ရေးအတွက် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၃၁၀ ဒသမ ၅ သန်း ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ခြေ ရှိကြောင်း အမေရိကန်နိုင်ငံခြားရေးဌာနက အတည်ပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၃

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ခရိုင်းမီးယားနှင့် Novorossiysk ဆိပ်ကမ်းရှိ ပစ်မှတ်များအား Neptune နှင့် Storm Shadow မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၄

အီရန်၊ ယူကရိန်းအရေးတို့နှင့်ပတ်သက်၍ ရုရှားသမ္မတ ပူတင်နှင့် တယ်လီဖုန်းဖြင့် ဆက်သွယ်ပြောဆိုခဲ့သော်လည်း တိုးတက်မှုတစ်စုံတစ်ရာမရှိကြောင်း အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၅

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံ မော်စကိုမြို့ရှိ ပစ်မှတ်များအား မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လေဆိပ်အချို့အား ပိတ်သိမ်းထားကြောင်း၊

အဆိုပါတိုက်ခိုက်မှုကြောင့် သုံးဦးသေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဒေသဆိုင်ရာအရာရှိများက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၆

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းတို့သည် တစ်ဖက်လျှင် အကျဉ်းသား ၂၀၅ ဦးစီ လဲလှယ်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၇

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ရုရှားနိုင်ငံအနောက်ပိုင်းရှိ ကာကွယ်ရေးစက်ရုံများအား မောင်းသူမဲ့ ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ယူကရိန်းတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၅၂၄ စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၈

ရုရှားအစိုးရက သုံးရက်ကြာ အပစ်အခတ်ရပ်စဲကြောင်း ကြေညာထားသော်လည်း ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များက တိုက်ခိုက်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နေကြောင်း ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၉

အမေရိကန်အစိုးရသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ ပက်ထရီယော့မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည် ၁၀၀ နှင့် ၁၂၅ အမြောက်ကြီးများ လွှဲပြောင်းပေးရန် သဘောတူညီခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၀

ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနသည် ရုရှားနိုင်ငံအား ယူကရိန်းတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခြင်းမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် ပထမဆုံး တိုက်ပွဲဝင်အသုံးပြုမှုအတွက် MiG-35s များ ဖြန့်ကြက်ချထားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့ပိုင်းရှိ Novooleksandrivka ကျေးရွာအား သိမ်းပိုက်ခဲ့ကြောင်း ဂြိုဟ်တုပုံရိပ်မှတ်တမ်းများအရ သိရသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၁၀၈ စင်းဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လူ ၂၂ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ပြီး Odesa, Mykolaiv, Donetsk နှင့် Zhytomyr ဒေသရှိ အဆောက်အဦများ ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအာဏာပိုင်များက ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၃

ရုရှားနိုင်ငံအပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ထပ်မံချမှတ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ အမေရိကန်နိုင်ငံ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု အားနည်းခြင်းနှင့် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအချို့၏ ဆန့်ကျင်မှုကြောင့် အောင်မြင်မှုမရှိခဲ့ကြောင်း အီးယူအဆင့်မြင့်အရာရှိများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၄

အက်စတိုးနီးယားရေတပ်အုပ်စုသည် ရုရှားရေနံတင်သင်္ဘော Jaguar အား ထိန်းသိမ်း

ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ကြောင်း၊ သို့သော် ရုရှား Su-35 တိုက်ခိုက်ရေး ရဟတ်ယာဉ်တစ်စင်းသည် အဆိုပါရေတပ်အုပ်စုပေါ်သို့ ဖြတ်သန်းလှည့်ပတ်ခဲ့ပြီးနောက်တွင် ထိန်းသိမ်းရန် ကြိုးပမ်းမှုအား ရပ်တန့်ခဲ့ကြောင်း ဒေသတွင်းသတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၅

ဂျာမန်ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ယူကရိန်းသို့ ပေါက်ကွဲစေတတ်သည့် အထုပ်အပိုးများပို့ရန် ကြိုးပမ်းမှုနှင့် ရုရှားထောက်လှမ်းရေးအတွက် အလုပ်လုပ်နေသည်ဟူသည့် သံသယဖြင့် ဂျာမနီနိုင်ငံနှင့် ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံရှိ ယူကရိန်းနိုင်ငံသား သုံးဦးအား ဖမ်းဆီးခဲ့သည်ဟု သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၆

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်း ကိုယ်စားလှယ်များသည် သုံးနှစ်အတွင်း ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ယူကရိန်းနိုင်ငံအနေဖြင့် ရုရှားတို့ ထိန်းချုပ်ထားသည့် ဒေသများအား စွန့်လွှတ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းသတင်းအရင်းအမြစ် တစ်ခုအား ကိုးကားပြီး သတင်းဖော်ပြခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၇

ယူကရိန်းနိုင်ငံအား ဂြိုဟ်တုထောက်လှမ်းရေးစနစ်နှင့် 400 M113 လက်နက်ကြီး စစ်ရေးအကူအညီများ ပေးအပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အီတလီအစိုးရက ကြေညာခဲ့ သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၈

ရှေ့ကက်ထုတ်လုပ်ရေးနှင့် F-16s တိုက်လေယာဉ်များအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ် စေရေး အပါအဝင် ယူရို တစ်ဘီလီယံ တန်ဖိုးရှိ စစ်ရေးအကူအညီများ ပေးသွားမည် ဖြစ်ကြောင်း ဘယ်ဂျီယံ အစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၉

ဩစတြေးလျနိုင်ငံက ပထမအသုတ်အနေဖြင့် M1A1 Abrams တင့်ကား ၄၉ စီးအား ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ ပင်လယ်ရေကြောင်းမှတစ်ဆင့် ပေးပို့ခဲ့ကြောင်း အင်တာနက်သတင်း များတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၀

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းတို့သည် နောက်ထပ်အကျဉ်းသားများ ထပ်မံလဲလှယ်နိုင်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးမှုများ ဆက်လက်ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၁

ရုရှားသမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်သည် Kursk ဒေသအား ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များထံမှ အပြည့်အဝ ပြန်လည်ထိန်းချုပ်နိုင်ပြီးနောက် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် သွားရောက်ခဲ့ သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းကြား နယ်စပ်တစ်လျှောက်တွင် လုံခြုံရေး

ကြားခံဇုန်တစ်ခု ဖန်တီးနေကြောင်း ရုရှားသမ္မတ ဗလာဒီမာပူတင်က ထုတ်ဖော်ပြောဆို ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၃

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းတို့အကြား တိုက်ရိုက် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုအသစ်များ ထပ်မံ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ကြောင်း နှစ်ဖက်အဆင့်မြင့်တာဝန်ရှိသူများက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၄

ရုရှားနှင့်ယူကရိန်းတို့သည် တူကီယဲနိုင်ငံ အစ္စတန်ဘူလ်မြို့ ဆွေးနွေးပွဲ သဘောတူညီချက် အရ တစ်ဖက်လျှင် အကျဉ်းသား ၃၀၇ ဦးစီဖြင့် အကျဉ်းသားများ လဲလှယ်ခဲ့ကြသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၅

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ မြို့တော် ကီယက်အပါအဝင် ဒေသ ၁၃ ခု၌ ၂၀၂၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် အကြီးမားဆုံး လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုအဖြစ် မစ်ဆိုင်း ဒုံးကျည် ၆၉ စင်း၊ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၂၉၈ စင်းတို့ဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ လူ ၁၄ ဦး သေဆုံးပြီး ၇၀ ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၆

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် နောက်တစ်ကြိမ် လေကြောင်း တိုက်ခိုက်မှုများပြုလုပ်ခဲ့ရာ လူခြောက်ဦးသေဆုံးခဲ့ကြောင်း အင်တာနက်သတင်း များတွင် ဖော်ပြထားသည်။ ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်ကိုးစင်းနှင့် မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၃၅၅ စင်းဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းအစိုးရ ဘက်ကလည်း အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၇

ရုရှားနိုင်ငံအား အထီးကျန်ဆန်အောင် ပြုလုပ်သည့်နိုင်ငံများသည် ကိုယ်တိုင်အထီးကျန် စေမည်ဖြစ်ကြောင်း ရုရှားသမ္မတ ပူတင်က ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၈

သမ္မတပူတင်အနေဖြင့် ရုရှားနိုင်ငံအပေါ် ဒဏ်ခတ်ပိတ်ဆို့မှုများ ရုပ်သိမ်းရေး၊ နေတိုး မဟာမိတ်အဖွဲ့၏ အရှေ့ဘက်သို့ နယ်မြေချဲ့ထွင်မှုရပ်တန့်ရေး အပါအဝင် ယူကရိန်း တွင် ဖြစ်ပွားနေသည့် စစ်ပွဲအဆုံးသတ်ရေးတို့ကို လိုလားကြောင်း ရုရှားသတင်းအရင်း အမြစ်များအား ကိုးကားပြီး ရိုက်တာသတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၉

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မြို့တော်ကီယက် အပါအဝင် အခြားဒေသများအား မစ်ဆိုင်း ဒုံးကျည်များ၊ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် ပြင်းပြင်းထန်ထန် တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၃၀

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်း ခါကိဒေသရှိ Kindrashivka ကျေးရွာကိုသိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၃၁

ယူကရိန်းအစိုးရတာဝန်ရှိသူများသည် ရုရှားတို့၏ တိုးမြှင့်တိုက်ခိုက်မှုကြောင့်

ယူကရိန်းနိုင်ငံ အရှေ့မြောက်ပိုင်း Sumy Oblast ရှိ ကျေးရွာ ၁၁ ရွာတွင် ကယ်ဆယ်ရေး လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ရန် အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁

ရုရှားထောက်လှမ်းရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနယ်စပ်နှင့် ကီလိုမီတာ ၄၀၀၀ ကျော် ဝေးကွာသည့် ရုရှားနိုင်ငံ Irkutsk Oblast ဒေသရှိ Belaya လေတပ်အခြေစိုက် စခန်းအပါအဝင် လေတပ်အခြေစိုက်စခန်းလေးခုအား တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ရုရှား တိုက်လေယာဉ် ၄၀ စင်းကျော် ပျက်စီးခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂

ရုရှားနှင့် ယူကရိန်းတို့သည် တူကီယဲနိုင်ငံ အစ္စတန်ဘူလ်မြို့တွင် ဒုတိယအကြိမ်မြောက် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၃

ယူကရိန်းထောက်လှမ်းရေးတပ်ဖွဲ့သည် ရုရှားတပ်ဖွဲ့များထံ ထောက်လှမ်းရေးအချက်အလက်များ ပေါက်ကြားစေခဲ့သည့် ခါကိဒေသရှိ အသက် ၄၂ နှစ်အရွယ်ရှိ စစ်မှုထမ်းဟောင်းတစ်ဦးအား ဖမ်းဆီးခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၄

ယူကရိန်းဟက်ကာများသည် Tupolev Design Bureau's Server မှ ၄ ဒသမ ၄ Gigabytes ရှိသည့် အချက်အလက်များ ခိုးယူနိုင်ခဲ့ကြောင်း ယူကရိန်းထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၅

ရုရှားနိုင်ငံအနေဖြင့် ရုရှားလေတပ်စခန်းများအား ယူကရိန်း၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်များဖြင့် တိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းအပေါ် လက်စားချေ တိုက်ခိုက်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ရုရှားသမ္မတ ပူတင်က အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်အား ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၆

ရုရှားလေတပ်သည် Operation Spider's Web အတွင်း Tu–95 ဗုံးကြဲလေယာဉ်များ ဆုံးရှုံးခဲ့ခြင်းကြောင့် ခရုမစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များ ပစ်လွှတ်ရန် 160 ဗုံးကြဲလေယာဉ်များ စတင်အသုံးပြုနေပြီဖြစ်ကြောင်း ယူကရိန်းလေတပ်က ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၇

ယူကရိန်းနိုင်ငံသို့ စစ်ရေယာဉ်များ၊ လက်နက်ကြီးများနှင့် လျှပ်စစ်စစ်ဆင်ရေးစနစ်အပါအဝင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၂၅ ဒသမ ၅ သန်းနှင့် ညီမျှသော စစ်ရေးအကူအညီများ ပေးအပ်သွားမည်ဖြစ်ကြောင်း ကနေဒါအစိုးရက ကြေညာခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၈

ယူကရိန်းစစ်ထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့က ဆိုက်ဘာတိုက်ခိုက်မှု ပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတွက် ရုရှား ရထားလမ်း ဝက်ဘ်ဆိုက်တစ်ခု ကျသွားခဲ့ကြောင်း အင်တာနက်သတင်းအချို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၉

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ၏ အရေးကြီးဆုံး စက်မှုဇုန်ဒေသဖြစ်သည့် Dnipropetrovsk သို့ ဝင်ရောက်လာပြီဖြစ်ကြောင်း စစ်ပွဲလေ့လာစောင့်ကြည့်ရေး အင်စတီကျူတစ်ခုက သုံးသပ်ထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၀

ရုရှားနိုင်ငံအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာသည့် ယူကရိန်းမောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၁၀၂ စင်းအားပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၁

ရုရှားတပ်ဖွဲ့များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံတောင်ပိုင်း Odesa ဆိပ်ကမ်းမြို့အား မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်၊ မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်များနှင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၂

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် မကြာသေးမီ သီတင်းပတ်များအတွင်းက ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များ နေရာယူခဲ့သည့် Sumy နယ်စပ်ဒေသအပြင်ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း တွန်းထုတ်နိုင်ခဲ့ကြောင်း သမ္မတ ဇဲလန်စကီးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၃

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအရှေ့ပိုင်းသို့ တိုးချဲ့တိုက်ခိုက်လာကြောင်း နယူးယောက်တိုင်းစ်သတင်းစာတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၄

ဆွစ်ဇာလန်နိုင်ငံတွင် ကျင်းပပြုလုပ်သည့် ယူကရိန်းထိပ်သီးဆွေးနွေးပွဲသည် ကမ္ဘာ့ခေါင်းဆောင်များအား ဆွဲဆောင်မှုဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ရုရှားနိုင်ငံအား အထီးကျန်ဖြစ်စေရေးကြိုးပမ်းမှုမှာမူ မအောင်မြင်ခဲ့ကြောင်းရိုက်တာသတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၅

ရုရှားနိုင်ငံအနေဖြင့် ယူကရိန်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ ပြန်လည်စတင်ရန် အဆင်သင့်ရှိကြောင်း ရုရှားသမ္မတ ပူတင်က အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်နှင့် တယ်လီဖုန်းပြောဆိုစဉ် ထည့်သွင်းပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၆

ယူကရိန်းအနေဖြင့် စစ်ပွဲအဆုံးသတ်လိုပါက အနောက်နိုင်ငံများမှ ထောက်ပံ့ပေးထားသည့် လက်နက်များကို ဖျက်ဆီးပစ်ရန် လိုအပ်ကြောင်း ရုရှားအစိုးရအဆင့်မြင့် အရာရှိတစ်ဦးက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြောင်း kyivindependent သတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၇

ရုရှားလေတပ်က ယူကရိန်းနိုင်ငံ မြို့တော်ကီယက်အား ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ယူကရိန်းအစိုးရက ပြင်းထန်စွာ ပြစ်တင်ရှုတ်ချခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၈

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များက ကီယက်မြို့တော်အား ပစ်မှတ်ထားပြီး မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်၊ မစ်ဆိုင်းဒုံးကျည်တို့ဖြင့် ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ယူကရိန်းတွင် သေဆုံးသူအရေအတွက် ပိုမိုများပြားလာကြောင်း ယူကရိန်းအာဏာပိုင်များက ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၉

ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးသည် ယူကရိန်းမြေပြင်တပ်ဖွဲ့၏ တပ်မှူးအဖြစ် ဗိုလ်မှူးချုပ် Hennadii Shapovalov အား ခန့်အပ်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၀

ယူကရိန်းတပ်ဖွဲ့များသည် တူကီယဲနိုင်ငံ အစ္စတန်ဘူလ်မြို့ဆွေးနွေးပွဲ သဘောတူညီချက်၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအရ ရုရှားနိုင်ငံထံမှ ယူကရိန်း ကျဆုံးစစ်သည် ၁၂၀၀ ၏ ရုပ်အလောင်းများ လက်ခံရရှိခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၁

ရုရှားထောက်လှမ်းရေးတပ်ဖွဲ့များသည် ရုရှား Neptune မစ်ဆိုင်း ဘက်ထရီစက်ရုံနေရာတွင် ဖြတ်သန်းသွားလာသည်ဆိုသည့်သံသယဖြင့် စွပ်စွဲပြီး ယူကရိန်းစက်ပြင်သမားတစ်ဦးအား ဖမ်းဆီးခဲ့ကြောင်း သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၂

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံ လူးဟန့်ဒေသရှိ Hrekivka ကျေးရွာကို သိမ်းပိုက်နိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၃

ယူကရိန်းနိုင်ငံ ကီယက်မြို့တွင် ရုရှားတို့၏ လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုအတွင်း လူကိုးဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး Bilhorod–Dnistrovskyi ဆိပ်ကမ်းမြို့ သီးခြားတိုက်ခိုက်မှုတွင် သုံးဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၄

ယူကရိန်းနိုင်ငံတစ်ဝန်း ရုရှားတို့၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းလေယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အနည်းဆုံး လူပေါင်း ၂၆ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အယ်ဂျာဇီးယား သတင်းတစ်ရပ်တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၅

ခရိုင်းမီးယားဒေသ Dzhankoi မြို့တွင် ပေါက်ကွဲမှုများဖြစ်ပွားခဲ့ရာ ဒေသရှိလေကြောင်းကာကွယ်ရေးအား တပ်လှန့်နိုးဆော်ခဲ့ရကြောင်း အင်တာနက်သတင်းအချို့တွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၆

Phoenix TV ရုပ်သံမှ တရုတ်ဂျာနယ်လစ် Lu Yuguang သည် Korenevo မြို့အား ယူကရိန်း တပ်ဖွဲ့ဝင်များ၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း Kursk မြို့ အုပ်ချုပ်ရေးမှူးက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၇

ရုရှားနှင့် ခရိုင်းမီးယားဒေသအတွင်း ရောက်ရှိလာသည့် ယူကရိန်း၏ မောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ၃၉ စင်းအား ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း ရုရှားကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနက အတည်ပြုပြောဆိုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၈

ရုရှားတပ်ဖွဲ့ဝင်များသည် ယူကရိန်းနိုင်ငံအား သုံးနှစ်တာကာလအတွင်း အကြီးမားဆုံး လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း ဒေသတွင်းသတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၉

ယူကရိန်းသမ္မတ ဇဲလန်စကီးသည် မြေမြှုပ်မိုင်းဆိုင်ရာ Ottawa စာချုပ်မှ နုတ်ထွက်ကြောင်း အမိန့်တစ်ရပ် လက်မှတ်ရေးထိုး ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၃၀

ယူကရိန်း MiG-29 တိုက်လေယာဉ်တစ်စင်းသည် ရုရှားမောင်းသူမဲ့ဒရုန်းယာဉ် ပြင်ဆင်ရေး အခြေစိုက်စခန်းတစ်ခုအား ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အင်တာနက်သတင်းများတွင် ဖော်ပြထားသည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: – Reuters, Xinhua, CNN, Aljazeera, Wikipedia
– https://en.wikipedia.org/wiki/Timeline_of_the_Russian_invasion_of_Ukraine_

tpöi&;- [m;rm;pf#yu©upf0fSwfvrf;ñm;

jrefma&;&mavhvma&; tzGJU

“အစ္စရေး–ဟားမားစ် ပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်၍
၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေလ ၁ ရက်နေ့မှ
ဇွန်လ ၃၀ ရက်နေ့အတွင်း
ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများကို
ရက်စဉ်အလိုက် ဖော်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။”

THE WALL STREET JOURNAL.

DOW JONES | News Corp · MONDAY, OCTOBER 9, 2023 - VOL. CCLXXXII NO. 84 · WSJ.com · ★★★★ $5.00

Last week: DJIA 33407.58 ▼ 99.92 0.3% NASDAQ 13431.34 ▲ 1.6% STOXX 600 444.93 ▼ 1.2% 10-YR. TREASURY ▼ 1 19/32, yield 4.783% OIL $82.79 ▼ $8.00 EURO $1.0590 YEN 149.30

Israel and Hamas Battle, Death Toll Rises

Iran security officials helped plan assault at meeting last week, militant groups say

DUBAI—Iranian security officials helped plan Hamas's Saturday surprise attack on Israel and gave the green light for the assault at a meeting in Beirut last Monday, said senior members of Hamas and Hezbollah, another Iran-backed militant group.

By Summer Said, Benoit Faucon and Stephen Kalin

Officers of Iran's Islamic Revolutionary Guard Corps had worked with Hamas since August to devise the air, land and

Militants' incursions from Gaza trigger counterstrikes and declaration of war

TEL AVIV—Israeli troops struggled into the early hours Monday morning to regain control of swaths of the country's south and prevent further in-

By Stephen Kalin, Dov Lieber and Anas Baba

cursions, a day after the Hamas militant group launched a surprise coordinated attack from Gaza that killed hundreds and triggered deadly counterstrikes as well as a declaration of war.

The last infiltrators from Gaza were being hunted down

ဓာတ်ပုံ–အင်တာနက်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁

ပြင်းထန်သော အာဟာရချို့တဲ့မှုသည် ဂါဇာရှိ ကလေးများနှင့် နို့တိုက်မိခင်များ၏ ၉၂ ရာခိုင်နှုန်းကို ထိခိုက်ခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂

ဟူသီများက အစ္စရေးလေတပ်အခြေစိုက်စခန်း(Ramat David)ကို ပစ်မှတ်ထား၍ ပစ်လွှတ်သော ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်ကို အစ္စရေးသို့မဝင်ရောက်မီ ကြားဖြတ်ဟန့်တားနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၃

လွန်ခဲ့သည့် ၄၈ နာရီအတွင်း ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် အစ္စရေးတို့၏ တိုက်ခိုက်မှုများကြောင့် အနည်းဆုံး လူ ၇၀ ဦးသေဆုံးခဲ့ပြီး ပါလက်စတိုင်း သေဆုံးသူဦးရေမှာ ၅၂၄၉၅ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၄

၂၀၂၅ ခုနှစ် အစပိုင်းမှ လက်ရှိကာလအထိ ပါလက်စတိုင်းကလေးငယ် ၉၀၀၀ ကျော်၏ ပြင်းထန်သော အာဟာရချို့တဲ့မှုအား ကုသပေးခဲ့ကြောင်း ကုလသမဂ္ဂ ကလေးများရန်ပုံငွေအဖွဲ့ (UNICEF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၅

ဟားမားစ်သည် ၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မတ်လတွင် အစ္စရေးဘက်သို့ ဒုံးကျည်များဖြင့် ပစ်ခတ်ခဲ့သည်ဟု သံသယရှိသော ဒုတိယစစ်သွေးကြွတစ်ဦးဖြစ်သူ Ahmad Abd al-Hadi ကို လွှဲပြောင်းပေးခဲ့ကြောင်း လက်ဘနွန်စစ်တပ်က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၆

အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်က ဟူသီသူပုန်များနှင့် နားလည်မှုကိုအခြေခံ၍ ယီမင်နိုင်ငံအတွင်း နေ့စဉ်ဗုံးကြဲတိုက်ခိုက်မှုကို စွန့်လွှတ်ကြောင်း ကြေညာခဲ့ပြီး ဝါရှင်တန်နှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့တို့ကြား အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးခဲ့ကြောင်း အိုမန်အစိုးရက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၇

အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ ရိန်းဟန် (Reihan) စစ်ဆေးရေးဂိတ်အနီးတွင် ပါလက်စတိုင်းစစ်သွေးကြွများက လာရောက်ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အရန်တပ်သားနှစ်ဦး ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၈

ပါလက်စတိုင်းစစ်သွေးကြွတစ်ဦးသည် ဟေဘရွန်မြို့အနီးရှိ စစ်ဆေးရေးဂိတ်၌ ကားထဲမှရုန်းထွက်၍ ဓားဖြင့်ခုခံတိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အစ္စရေးတပ်သားတစ်ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၉

ဖမ်းဆီးခံထားရသော စစ်သွေးကြွများထံမှ သတင်းအချက်အလက်နှင့် တည်နေရာကို ရရှိပြီး ရာဖာ(Rafah)ရှိ ဟားမားစ်တို့၏ အဓိကမြေအောက်စခန်း ဆာဘိုရာ (Shaboura)ကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၀

Shuja'iyya တွင် ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ ပေါက်ကွဲမှုကြောင့် အကြီးတန်းအရာရှိနှစ်ဦး အပါအဝင် တပ်ဖွဲ့ဝင်ကိုးဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၁

နာဟယ်လ်တပ်မ (Nahal Brigade) သည် အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် စစ်ဆင်ရေးကို အဆုံးသတ်ခဲ့ပြီးလူပေါင်း၁၀၀ ကျော်ကိုအရှင်ဖမ်းဆီးရမိကာစစ်သွေးကြွ ရုပ်အလောင်းများနှင့် လက်နက်ဒါဇင်ပေါင်းများစွာကို သိမ်းဆည်းရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၂

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး စတင်ချိန်မှစ၍ ဟစ်ဇ်ဘိုလာလက်နက်သိုလှောင်ရုံ ၂၂၅ ခုကျော်ကို တွေ့ရှိခဲ့ကြောင်း လက်ဘနွန်ရှိ ကုလသမဂ္ဂယာယီတပ်ဖွဲ့ (The United Nations Interim Force in Lebanon – UNIFIL) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၃

ဟားမားစ်၏ နိုင်ငံရေးဗျူရိုအဖွဲ့ဝင်အဖြစ် Ismail Barhoum ကို အစားထိုးခဲ့သော စစ်သွေးကြွတစ်ဦး အသုံးပြုခဲ့သည့်ဆေးရုံရှိ ဟားမားစ်ကွပ်ကဲထိန်းချုပ်မှုဆိုင်ရာများကို ပစ်မှတ်ထားကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၄

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အောက်တိုဘာလကတည်းက ဖြစ်ပွားနေသည့် အစ္စရေးနှင့် ပါလက်စတိုင်း စစ်သွေးကြွအဖွဲ့ ဟားမားစ်တို့၏ စစ်ပွဲဖြစ်ပွားရာနယ်မြေအတွင်းရှိ လူဦးရေ တစ်သန်းခွဲခန့်မှာ ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှုဘေးနှင့် ရင်ဆိုင်နေရကြောင်း ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ငတ်မွတ်မှုစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့က သတိပေးထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၅

အနောက်ဘက်ကမ်းရှိ တမ်မွန်မြို့(The West Bank town of Tamun) စစ်ဆင်ရေးအတွင်း ပါလက်စတိုင်းလက်နက်ကိုင်များနှင့် အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) တပ်ဖွဲ့ဝင်များ အပြန်အလှန်ပစ်ခတ်ခဲ့ရာ ပါလက်စတိုင်းစစ်သွေးကြွ ငါးဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၆

ဟူသီအဖွဲ့၏ တိုက်ခိုက်မှုကို တုံ့ပြန်သည့်အနေဖြင့် Hudaydah ဆိပ်ကမ်း၊ Ras Isa ဆိပ်ကမ်းနှင့် Salif ဆိပ်ကမ်းတို့ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ပြီး ဟူသီများထိန်းချုပ်ထားသည့် ဆိပ်ကမ်းများတွင် အခြေခံအဆောက်အအုံများကို အစ္စရေးကဖျက်ဆီးခဲ့ရာ တိုက်ခိုက်မှုအတွင်း လူ ၁၀ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ယီမင်ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၇

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ၌ ၂၄ နာရီအတွင်း အစ္စရေး၏တိုက်ခိုက်မှုများတွင် အနည်းဆုံး လူ ၁၅၃ ဦး သေဆုံးခဲ့ပြီး ဂါဇာတွင် ပါလက်စတိုင်းသားများ သေဆုံးမှုဦးရေမှာ ၅၃၂၇၂ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၈

အကူအညီများကို နှစ်လကျော်ကြာ ပိတ်ဆို့ထားပြီးနောက် ဂါဇာသို့ပေးပို့မည့် အခြေခံ စားနပ်ရိက္ခာများကို အကန့်အသတ်ဖြင့် ခွင့်ပြုပေးသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေး ဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၁၉

စစ်သွေးကြွများ ခိုအောင်းနေသည့်နေရာများ၊ အဖျက်ဒုံးများထားရှိသည့် အဆောက်အဦများ၊ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းများ၊ လက်နက်သိုလှောင်ရုံများနှင့် ထိန်းချုပ်ရေးစင်တာများ အပါအဝင် ဂါဇာရှိ ပစ်မှတ် ၁၆၀ ကျော်ကို အစ္စရေးစစ်လေယာဉ်များဖြင့် ထိရောက်စွာ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၀

ဂါဇာတွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုများအတွက် အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုနှင့် ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဟောင်း Yoav Gallant တို့ကို အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်တရားရုံးမှ ဖမ်းဝရမ်းထုတ်ခြင်းအတွက်ဥပဒေကြမ်းကို ဟန်ဂေရီပါလီမန်ကအတည်ပြုခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၁

ဂါဇာကမ်းမြောင်မြောက်ပိုင်းမှ အစ္စရေးဘက်သို့ ဒုံးကျည်သုံးစင်း ပစ်လွှတ်ခဲ့ပြီး

ဒုံးကျည်အားလုံးသည် ဂါဇာကမ်းမြောင်တွင် ပျက်ကျခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၂

Beqaa တောင်ကြားတွင် လက်နက်များသိမ်းဆည်းရန် အသုံးပြုသည့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ အဆောက်အအုံကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြား ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၃

ဂါဇာစီးတီးတွင် ညတွင်းချင်း လေကြောင်းတိုက်ခိုက်မှုများ၌ ဟားမားစ်နှင့် PIJ ကို ငွေကြေးလဲလှယ်ပေးသည့် ကုမ္ပဏီများကိုပစ်မှတ်ထား၍ တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၄

ဂါဇာရှိ ကလေး ၇၀၀၀၀ ကျော်သည် အာဟာရချို့တဲ့မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရကြောင်း ကမ္ဘာ့စားနပ်ရိက္ခာအစီအစဉ်က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၅

ဟူသီများ လေဆိပ်သို့ပစ်လွှတ်ခဲ့သည့် မြန်နှုန်းမြင့် ပဲ့ထိန်းဒုံးကျည်တစ်စင်းကို ပစ်ချနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၆

၄၈ နာရီအတွင်း ဂါဇာတောင်ပိုင်းရှိ ဟားမားစ်များ၏ လက်နက်သိုလှောင်ရုံများ၊ စောင့်ကြည့်ရေးစခန်းများနှင့် အခြားအဆောက်အဦများအပါအဝင် ပစ်မှတ်များအား အစ္စရေးလေတပ် (IAF) က တိုက်ခိုက်မှုပေါင်း ၂၀၀ ကျော် ပြုလုပ်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေး စစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၇

Majdal Zoun တွင် မောင်းသူမဲ့လေယာဉ်ဖြင့် တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခု ဖြစ်စဉ်အတွင်း Radwan အကြမ်းဖက်ဖွဲ့မှ စစ်သွေးကြွတစ်ဦးအား အသေဖမ်းဆီးရမိကြောင်း အစ္စရေး စစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၈

စစ်ဆင်ရေးတစ်ခုအတွင်း ဟားမားစ်ကို ငွေကြေးထောက်ပံ့နေသည်ဟု သံသယရှိသော ငွေလဲစင်တာများမှ သံသယရှိသူ ၃၀ ဦးကျော်ကို ဖမ်းဆီးထိန်းသိမ်းထားကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၂၉

ပါလက်စတိုင်းများနေထိုင်သည့် Al-Atatra၊ Jabalia ၊ Shejaiya၊ Daraj နှင့် Zaytun ရပ်ကွက်တို့မှ ပြည်သူများအား အနောက်ဘက်သို့ ထွက်ခွာရန် သတိပေးခဲ့ပြီး ၎င်း နယ်မြေများရှိ စစ်သွေးကြွများအား ထိုးစစ်ဆင်၍ ရှင်းလင်းသွားမည်ဖြစ်ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၃၀

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသတွင် ရက်သတ္တပတ် စစ်ဆင်ရေးအတွင်း လက်နက်များနှင့် ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းများ ၈၀ ကျော်ကို သိမ်းဆည်းရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ မေ ၃၁

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသရှိ ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင် Mohammed Sinwar ၊ Rafah တပ်မှူး Muhammad Shabana နှင့် al–Qassam Brigades တောင်ပိုင်း Khan Yunis တပ်မှူးတို့ သေဆုံးသွားသည်ကို အတည်ပြုကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁

မီတာ ၇၀၀ အရှည်ရှိသည့် ဟားမားစ်ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ပြီး Khan Yunis ရှိ စစ်သွေးကြွအုပ်စုများ အသုံးပြုသည့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ၁၀၀ ကျော်ကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂

Deir al–Balah တွင် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် အနည်းဆုံး လူသုံးဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာမီဒီယာက ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၃

Jabalia တွင် စစ်ဆင်ရေးလုပ်ဆောင်နေစဉ် ဖောက်ခွဲရေးပစ္စည်းတစ်ခုကြောင့် Givati တပ်မှ တပ်ဖွဲ့ဝင် သုံးဦးသေဆုံးပြီး နှစ်ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်းနှင့် ဂါဇာတွင် သေဆုံးသူ ၄၂၃ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က သတင်းထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၄

ဟာလာလီယာရှိ ဂျာဘာလီယာတွင် လှုပ်ရှားနေသော ဟားမားစ်တပ်ဖွဲ့မှ ဒရုန်းဖြင့် ဖောက်ခွဲတိုက်ခိုက်ခဲ့သဖြင့် Yahalom အင်ဂျင်နီယာတပ်မှ တပ်ဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးနှင့် Shin Bet အရာရှိ တစ်ဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၅

ဂါဇာတွင်ရှိသော ဟားမားစ်များအား ဆန့်ကျင်သည့် အစိုးရဘက်က လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များကို Yasser Abu Shabab က ဦးဆောင်နေကြောင်း အစ္စရေးဝန်ကြီးချုပ် ဘင်ဂျမင်နေတန်ရာဟုက အတည်ပြုပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၆

Khan Yunis ရှိ စစ်သွေးကြွများအား ရှင်းလင်းရန် အဆောက်အဦအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်စဉ် ပေါက်ကွဲမှုကြောင့် အဆောက်အဦပြိုကျခဲ့ရာ အစ္စရေးစစ်သား လေးဦး သေဆုံးပြီး ငါးဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၇

ဂါဇာစီးတီးရှိ Abd al-Rahman ရပ်ကွက်နှင့် Jabalia ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ al-Nahda ရပ်ကွက်တို့ရှိ ဒေသခံများအား ရွှေ့ပြောင်းရန်အမိန့်ကို အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၈

ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ Khan Yunis ရှိ ဥရောပဆေးရုံအောက်၌ မြေအောက်လမ်းတစ်ခုတွင် ဟားမားစ်ခေါင်းဆောင် မိုဟာမက်ဆင်ဝါ၏ ရုပ်အလောင်းကို တွေ့ရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၉

အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)၊ Shin Bet နှင့် အစ္စရေးရဲတပ်ဖွဲ့တို့ ပါဝင်သော ပူးပေါင်းအဖွဲ့က Tulkarm တွင် ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခဲ့သည်ဟု သံသယရှိသူ ၃၅ ဦးကို ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ပြီး စစ်သွေးကြွများ၏ လက်နက်များနှင့် ငွေကြေးများကို သိမ်းဆည်းရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၀

ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ နယူးဇီလန်၊ နော်ဝေနှင့် ဗြိတိန်တို့က အစ္စရေးလက်ယာစွန်း အမျိုးသားလုံခြုံရေးဝန်ကြီး Itamar Ben Gvir နှင့် အစ္စရေးလက်ယာစွန်းဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီး Bezalel Smotrich တို့ကို အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် ပါလက်စတိုင်းတို့အား အကြမ်းဖက်ရန် လှုံ့ဆော်မှုဖြင့် ပိတ်ဆို့အရေးယူမှုများ ဆောင်ရွက်ရန် ကြေညာခဲ့သည်။ Khan Yunis ဒေသ Khuza'a တွင်ရှိသော စစ်သွေးကြွများ၏ အခြေခံအဆောက်အအုံ ၁၂၀၀ ကျော်ကိုဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ်(IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၁

Beit Lif တွင် အစ္စရေး မောင်းသူမဲ့လေယာဉ်တစ်စီး၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လူတစ်ဦး သေဆုံးပြီး အခြားသုံးဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်းနှင့် Radwan တပ်ဖွဲ့မှ စစ်သွေးကြွတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၂

CIA မှ လေ့လာသုံးသပ်သူ Asif William Rahman သည် အီရန်အပေါ် အစ္စရေး၏ တိုက်ခိုက်မှု အစီအစဉ်များ၊ အကြောင်းအရာများကို ဖော်ပြထားသော စာရွက်စာတမ်းများ ပေါက်ကြားမှုဖြင့် အမေရိကန်တရားရုံးက ထောင်ဒဏ်သုံးနှစ် ချမှတ်ခံခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၃

အမှတ်(၆၀၁) တိုက်လေယာဉ်အင်ဂျင်နီယာတပ်ရင်းမှ တပ်ဖွဲ့ဝင်နှစ်ဦးသည် ဂါဇာ မြောက်ပိုင်း၌ စစ်သွေးကြွများ၏ ပစ်ခတ်မှုကြောင့် ပြင်းထန်စွာ ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၄

ယီမင်တွင် ဟူသီတပ်ဖွဲ့ တပ်မှူး Muhammad Abd Al-Karim Al-Ghamari အပါအဝင်

ဟူသီခေါင်းဆောင်များ၏အစည်းအဝေးခန်းမအား ပစ်မှတ်ထား၍တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၅

Nuseirat ဒုက္ခသည်စခန်းရှိ နေအိမ်တစ်အိမ်ကို အစ္စရေးစစ်တပ်၏ တိုက်ခိုက်မှုကြောင့် လူ ၁၁ ဦးခန့် သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဂါဇာကျန်းမာရေးဝန်ထမ်းများက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၆

Shin Bet တိုက်ခိုက်ရေးမှူးလည်းဖြစ်သည့် ဂိုလာနီတပ်မဟာ၏ တပ်မှူးတစ်ဦးမှာ Khan Yunis တွင် လက်နက်များပေါက်ကွဲမှုဖြင့် သေဆုံးခဲ့ပြီး ဂါဇာတွင် သေဆုံးသူ စုစုပေါင်း ၄၃၁ ဦးအထိ တိုးလာကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၇

မြေပြင်ထိုးစစ်တွင် Jabalia ၏ Kafr Jabalia နယ်မြေသို့ ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် ရောက်ရှိလာခြင်းဖြစ်ပြီး စစ်သွေးကြွအများအပြားကို ရှင်းလင်းနိုင်ခဲ့ပြီး ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းများနှင့် ဒုံးပစ်လောင်ချာများကို ဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF) က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၈

အစ္စရေးလေတပ် (IAF) သည် ရက်ပိုင်းအတွင်း ဂါဇာရှိ ပစ်မှတ် ၇၅ ခုကျော်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ဂါဇာကမ်းမြောင်ဒေသ၌ အပိုင်းလေးပိုင်းဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် အစီအစဉ်အတိုင်း တိုက်ပွဲဝင်နေကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)မှ ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ Effie Defrin က ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၁၉

လက်ဘနွန်တောင်ပိုင်းတွင် ဒရုန်းဖြင့်တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုအတွင်း ဆယ်ဗာ(Sebba) ရှိ ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၏ တင့်ကားဆန့်ကျင်ရေးတပ်ဖွဲ့၏ တပ်မှူးတစ်ဦး ကွယ်လွန်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၀

သီတင်းပတ်အတွင်း ဂါဇာရှိ စစ်သွေးကြွများ၏ ပစ်မှတ် ၃၀၀ ခန့်ကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်းနှင့် ဂါဇာအလယ်ပိုင်း၌ တိုက်ခိုက်မှုတစ်ခုအတွင်း အကြီးတန်း မူဂျာဟီဒင် တပ်မဟာမှူးတစ်ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၁

ဖမ်းဆီးခံထားရသည့် ဟစ်ဇ်ဘိုလာ စစ်သွေးကြွတစ်ဦးအား ဖမ်းဆီး၍ စစ်ဆေးမေးမြန်းမှုများဆောင်ရွက်ပြီးနောက် ရေတပ်သဘော်ဖြင့် Naqoura ရှိ Radwan တပ်ဖွဲ့ပိုင် အဆောက်အဦကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၂

ဓားစာခံ Ofra Keidar၊ Jonathan Samerano နှင့် Shay Levinson တို့၏ ရုပ်ကြွင်းများကို ဂါဇာမှ အစ္စရေးသို့ သယ်ယူနိုင်ခဲ့ကြောင်းနှင့် အစ္စရေးနယ်ခြား ရဲတပ်ဖွဲ့နှင့် Shin Bet တို့သည် အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် စစ်ဆင်ရေးများကို တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၃

ဂါဇာမြောက်ပိုင်းရှိ Kafr Jabalia တွင် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်နေစဉ် ဟားမားစ်တို့၏ ၂ ဒသမ ၅ ကီလိုမီတာရှိ ဥမင်လိုဏ်ခေါင်းကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့ကြောင်းနှင့် လစ်တာနီမြစ်မြောက်ဘက်ရှိ ဟစ်ဇ်ဘိုလာ၏ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာနေရာများကို ပစ်မှတ်ထားတိုက်ခိုက်ခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၄

Khan Yunis တွင် အစ္စရေး၏ ပစ်ခတ်မှုကြောင့် လူ ၁၁ ဦး သေဆုံးခဲ့ကြောင်း ဆေးပညာရှင်များက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၅

အနောက်ဘက်ကမ်းတွင် ညတွင်းချင်း စစ်ဆင်ရေးအတွင်း သံသယရှိ စစ်သွေးကြွ ၂၀ ဦးနှင့် Jenin တွင် လက်နက်ရောင်းဝယ်သူ တစ်ဦးတို့အား ဖမ်းဆီးရမိခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၆

တပ်ဖွဲ့များကို စောင့်ကြည့်ရန် ဟစ်ဇ်ဘိုလာတို့ အသုံးပြုခဲ့သည့် Houla ရှိ အိမ်တစ်လုံးကို ဖျက်ဆီးခဲ့ကြောင်း အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၈

Nuseirat၊ Zahraa၊ Mughraqa၊ al-Nuzha၊ al-Bawadi၊ al-Basma၊ al-Zahraa၊ al-Basatin၊ Badr၊ Abu Hureira၊ al-Rawda နှင့် al-Safa မြို့များ အပါအဝင် ဂါဇာမြောက်ပိုင်းရှိ ဒေသအများကို ဘေးလွတ်ရာသို့ ရွှေ့ပြောင်းရန် အစ္စရေးစစ်တပ် (IDF)က အမိန့်ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၂၉

Mahrouna တွင် စက်တပ်ယာဉ်တစ်စီးကို အစ္စရေးက စီးနင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ အမျိုးသမီးတစ်ဦးအပါအဝင် လူနှစ်ဦးသေဆုံးပြီး အခြားသုံးဦး ဒဏ်ရာရရှိခဲ့ကြောင်း လက်ဘနွန်ကျန်းမာရေးဝန်ကြီးဌာနက ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည်။

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ ဇွန် ၃၀

အစ္စရေးသို့ ဗုံးလမ်းညွှန်ကိရိယာများ (Bomb Guidance Kits) ၇၀၀၀ ကျော်အပါအဝင် ဒေါ်လာ ၅၁၀ သန်းတန် လက်နက်များရောင်းချရန် အမေရိကန် ထရမ့်အစိုးရက အတည်ပြုခဲ့ကြောင်း မီဒီယာများတွင် ဖော်ပြခဲ့သည်။

မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့

Ref: en.wikipedia.org

စာမူများ ဖိတ်ခေါ်ခြင်း

ကမ္ဘာရေးရာစာစောင်အတွက် ပြင်ပပညာရှင်များ၊ စာရေးဆရာများ၊ သုတေသီများနှင့် ဘာသာပြန်စာရေးဆရာများ၏ စာမူများကို လေးစားစွာ ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။ စာစောင်၏မူဝါဒနှင့်ကိုက်ညီပါက ရွေးချယ်၍ ထည့်သွင်းဖော်ပြပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာရေးရာစာစောင်အတွက် စာမူများ ရေးသားပေးပို့လိုပါက စိတ်ပါဝင်စားသူ မည်သူမဆို A4 စာမျက်နှာ ၅ မျက်နှာထက်မနည်း၊ ၁၀ မျက်နှာထက် မပိုသော စာမူများကို မြန်မာရေးရာလေ့လာရေးအဖွဲ့၊ အမှတ်–၂၂/၂၄(ပထမထပ်)၊ ပန်းဆိုးတန်းလမ်း၊ ကျောက်တံတားမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့၊ ဖုန်းနံပါတ် (၀၁ – ၈၃၈၇၅၆၈) သို့ လူကိုယ်တိုင်လာရောက်၍ဖြစ်စေ၊ Email: myanmaaffairs@gmail.com သို့ဖြစ်စေ ရေးသားပေးပို့နိုင်ပါရန် ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်။

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

အယ်ဒီတာ့စကား

– အီရန်–အစ္စရေး ၁၂ ရက်ကြာ ခေတ်သစ်စစ်ပွဲမြင်ကွင်းများ

မျက်နှာဖုံးဆောင်းပါး

၁။ အမေရိကန်သမ္မတ ဒေါ်နယ်ထရမ့်အား လက်သစ်ကျမ်းရိုး သရုပ်မှန်ဝါဒ (Neoclassical Realism) အမြင်ဖြင့် ချဉ်းကပ်လေ့လာခြင်း

၂။ အစ္စရေး–အာရပ် ၁၂ ရက်ကြာစစ်ပွဲမှ ရလိုက်သည့်သင်ခန်းစာများ

၃။ အစ္စရေးနှင့် အီရန်၏ စီးပွားရေးအင်အားကို နှိုင်းယှဉ်ခြင်း

၄။ Queen Gambit နှင့် ပန်ဒိုရာကိုဖွင့်လိုက်ခြင်း

၅။ အီရန် – အစ္စရေးပဋိပက္ခ မည်သို့အဆုံးသတ်မည်နည်း

အထူးဆောင်းပါး

၆။ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ဥရောပ–အာရှ စီးပွားရေးသမဂ္ဂ (EAEU) တို့အကြား မဟာဗျူဟာမြောက် ချိတ်ဆက်နိုင်စွမ်းအား ဆန်းစစ်ခြင်း

နိုင်ငံရေး

၇။ သမိုင်းရေးအမြင်ဖြင့် ကြည့်ကြ၊ သိကြပါမှ

၈။ တက်ခ်နိုပေါ်ပြူလစ်ဇင် သို့မဟုတ် အယ်ဂိုရစ်သမ်နှင့် ရေပေါ်ဆီဆန့်ကျင်ရေးတို့ ဆုံမိကြခြင်း

၉။ လွတ်လပ်မှုနယ်ကျွံလာသော လစ်ဘရယ်ဝါဒသစ်

၁၀။ နှစ်ပါတီစနစ်နှင့် အသားကျနေသည့် အမေရိကန်နိုင်ငံရေးမှာ ပါတီသစ်တစ်ခု ပေါ်လာနိုင်လား

၁၁။ ထိုင်းနိုင်ငံရေးအကျပ်အတည်းနှင့် ဆိုင်ယမ်မီစ်တို့ သောကပွေချိန်

စီးပွားရေး

၁၂။ အာဆီယံစီးပွားရေးအသိုက်အဝန်းမျှော်မှန်းချက်(၂၀၄၅)နှင့်အတူ လိုက်ပါစီးမျောခြင်း

၁၃။ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးတိုးတက်မှုမြင်ကွင်း

၁၄။ ပိတ်ဆို့မှုနှင့် စစ်ဒဏ်များကြားမှ အီရန်စီးပွားရေး

စစ်ရေး

၁၅။ အစ္စရေးက အီရန်ကို တိုက်ခိုက်မှုတွေ အောင်မြင်ရဲ့လား

၁၆။ အီရန်–အစ္စရေးစစ်ပွဲ

၁၇။ အရှေ့အလယ်ပိုင်းဒေသ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် နောက်ဆုံးအခွင့်အရေးတစ်ခု

လူမှုစီးပွား

၁၈။ တရုတ်ပြည်စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ခြေရာကောက်ခြင်း

ကျန်းမာရေး

၁၉။ ဗီယက်နမ်နိုင်ငံ၏ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် ကျန်းမာရေးအပေါ် သက်ရောက်မှုအခြေအနေများ

နိုင်ငံတကာဆက်ဆံရေး

၂၀။ အမေရိကန်က အီရန်၏ နျူကလီးယားစခန်းများအား တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် ကြိုတင်ကာကွယ်ရေး ဒီပလိုမေစီ

နည်းပညာ

၂၁။ AI ကုမ္ပဏီကြီးများသည် အဘယ်ကြောင့် ခေတ်သစ်အင်ပါယာများ ဖြစ်ကြသလဲ

၂၂။ TikTok နှင့် ပိုမိုပြင်းထန်လာသော ပထဝီနိုင်ငံရေးပြိုင်ဆိုင်မှု

သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်

၂၃။ သန့်ရှင်းသောစွမ်းအင်နှင့် ဘဏ်များ၏လုပ်ဆောင်ချက်များ

ကမ္ဘာ့ဖြစ်ရပ် ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

၂၄။ ရုရှား–ယူကရိန်းစစ်ပွဲ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ

၂၅။ အစ္စရေး–ဟားမားစ်ပဋိပက္ခ ရက်စဉ်မှတ်တမ်းများ